EMANUEL MILIĆEVIĆ

SJEĆANJA NA VITEZOVE S LENTOM

II NEIZMJENJENO IZDANJE, S DODATKOM

Nakladnik:
HAVC "Kraljica Katarina" Mostar

Za nakladnika:
Ljilja Zovko

Lektura i korektura:
Mr. Nikolina Jurić

Fotografija na naslovnici
Vera Fischer - Križ pomirenja

Naklada:
200 komada

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.42(497.6)-31
821.163.4(497.6)-31

MILIĆEVIĆ, Emanuel
Sjećanja na vitezove s lentom : roman / Emanuel Milićević. - Mostar : Hrvatski audiovizualni centar "Kraljica Katarina", 2025. - 250 str. : faks. ; 20 cm

ISBN 978-9926-8667-0-9
COBISS.BH-ID 48310534

EMANUEL MILIĆEVIĆ

SJEĆANJA NA VITEZOVE S LENTOM

ROMAN

II NEIZMJENJENO IZDANJE, S DODATKOM

Mostar, 2025.

POSVETA

Kolegama profesorima tjelovježbe i
športskim trenerima;
posebno Victoru Becku i Stjepanu pl. Kuštrebi,
a zna se i zašto!!

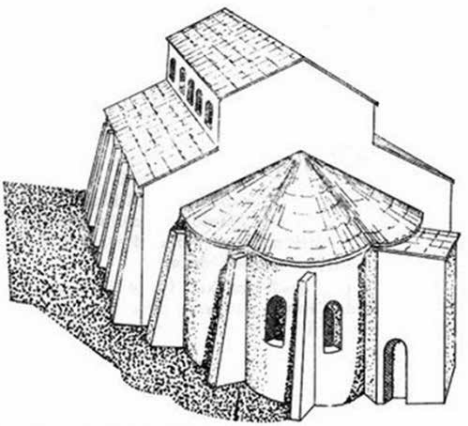

Mostar, Cimska Bazilika, četvrto stoljeće po Kristu

Sadržaj

I	7
II	17
III	26
IV	30
V	38
VI	43
VII	59
VIII	65
IX	73
X	83
XI	102
XII	120
XIII	130
XIV	151
XV	164
XVI	179

PRILOZI 183

DODATAK
ROMANU *SJEĆANJA NA VITEZOVE S LENTOM* 195

IZVADAK IZ RECENZIJE 245

BILJEŠKA O PISCU 247

„Vjerujem u kulturni genij Hrvata, koji se temelji na etičkoj vrijednosti. Budući da je ljepota izraz i odraz božanskoga u čovjekovoj duši, cilj je umjetnosti, produbljivanje onoga što smo u zanosu besmrtnosti sobom donijeli i što nastojimo oživotvoriti. Uloga je hrvatskoga književnika prema cilju, kao uloga svećenika. Pisac je „manifestatores Dei“. Najveće je priznanje piscu ako je bio vjerni čuvar istine i ljubavi u svom narodu“.

Dr.sci. Ton Smerdel (21.04.1904.-20.08.1970.)

Izvanserijski klasični filolog, pjesnik, prevoditelj široke kulture
i natprosječnog znanja, vrhunski poliglot

I

Bližilo se rujansko podne kada je putnički vlak uklizio u mostarsku kolodvorsku stanicu; ne baš udobno putovanje iz Sarajeva završavalo je nakon blizu šest sati kloparanja vlačnim tračnicama i preznojavanja putnika u prenapučenim vagonima. Šetkajući po kolodvoru i propinjući se na prste nožne, Štef je uporno pokušavao prepoznati lik i figuru predstojnika iz Sarajeva, koji je po osobitim uputstvima Zemaljske vlade bio preporučen za savjetnika i profesora u Mostar, odnosno u mostarsku gimnaziju, a koja je otvorena i počela s radom evo ima tomu šesta godina, ljeta gospodnjeg 1897.

Predstojnik koji je dolazio iz Sarajeva je bio čovjek sa europskim znanstvenim i stručnim pedigreom, bivši stanovnik Beča, a svrha njegova preseljenja u Mostar je bilo uspostavljanje visokih standarda u pogledu školske naobrazbe, posebice športa i kulture.

I ovaj vlak koji je stigao i željeznički promet koji je uspostavljen u ovom od Turaka porobljenom kraju Europe i to preko četiri stotine godina, je bio veliki austrijski carski dar napaćenoj i primitivnoj zemlji, udaljenoj od europske kulture stoljećima. Kolodvorska stanica u Mostaru je bila u razini istih takvih arhitektonskih rješenja koja su vrijedila za tadašnju kulturnu Europu; izgrađe-

na je 1885. godine te je u sebi sadržavala sve potrebite novotarije tadašnjeg željezničkog prometa.

U sustavu kolodvora se nalazili, radionica za popravke lokomotiva, vagona, te ložionica ali i parkirno mjesto za lokomotivu. Na gornjem katu zgrade se nalazili i uredi željezničke administracije kao i uprava svih željezničkih postaja koje su bile na pravcu dalje; Mostar-jadranska obala kroz cijelu Hercegovinu.

Mostar je tih godina, početkom dvadesetog stoljeća, počeo poprimati obrise srednje europske varoši, a izgradnja kulturnih institucija srodnih Europi je bila naročito uznapredovala kod domicilnih Hrvata katolika. Naime, koristeći vatikanske i dubrovačke arhive lako je razaznati da je Mostar bio kulturno središte Hrvata i Katoličke Crkve prije osmanlijskog zaposjedanja ovoga kraja, jer je najmanje pedesetak godina prije imao franjevački samostan i nekoliko kamenih crkava, koje su naravno Osmanlije poslije postupno razorile, a na nekim su napravljeni vjerski objekti druge religije.

No, te 1482. godine kada Osmanlije zauzimaju ovo područje, Hrvati katolici bivaju isključeni iz svih europskih tijekova, jer je okupatorska sila bila surova, bez milosti i istrijebljujuća. Hvala je Bogu taj period je bio i ostao u neposrednoj prošlosti, a na vidiku je bio užurbani europski iskorak koji je donijela civilizirana Europa, ovaj put u plaštu državne zajednice, Austrougarske monarhije.

Uskoro se na kolodvorskom pločniku pojavio gospodin u tamno sivom odijelu, s polucilindom na glavi, prslukom ispod sakoa iz koga je virio lanac džepnog sata, kravatom boje rumenog vina, košuljom bijelom kao rani snijeg i kožnom torbom u lijevoj ruci. U desnoj

ruci pristigli putnik iz Sarajeva je nosio tjedne novine, otiskane na Njemačkom jeziku, s podlistkom na Hrvatskom jeziku, u kojima se svakako trebalo razaznati što se to ovih dana događa u carstvu, na kulturnom, obrazovnom i političkom poligonu.

Gospodin koji je stigao u Mostar se zvao Victor Beck, a njegov domaćin koji ga je čekao na kolodvorskom pločniku mu je bio ustvari i kolega; bio je to mostarki profesor gimnastike, ujedno i budući zamjenik gimnazijskog pročelnika Stjepan Kuštreba, za osobne prijatelje nadimkom Štef, a koji je također ovoga ljeta zaprimio posao profesora gimnastike u mladoj mostarskoj gimnaziji.

Profesor Štef je bio u onodobnoj trenirci, uskim tamnocrvenim hlačama i crnoj, uz tijelo pripijenoj tankoj vunenoj majici dugih rukava, a na glavi je imao francuski kačket, te se doimao kao da je tek odložio svoj bicikl u nekoj od pariških ulica zasađenim drvoredom. Susret je bio srdačan i prijateljski; Štef je preuzeo nositi kožnu torbu Victorovu te su zajedno prešli ulicu i namjeravali popiti čaj u već kultnoj mostarskoj kavani „Central“ a koja se nalazila preko puta zgrade mostarskog željezničkog kolodvora.

Uz kavanu „Central“ se nalazila brijačnica znakovita naslova „Sevilja“ a u nastavku ulice u nizu su stajali dućani; fotograf“Rajsko svjetlo“, te krojački modni salon naziva „Elegantni ortaci“, koji je bio u vlasništvu braće ali i obrtničkih partnera prezimena Cuvaj, Nikole i Fabijana.

Došljak namjernik, vladin povjerenik, profesor Victor Beck nije bio u naumu unajmljivati konačište u znamenitome mostarskome hotelu „Neretva“, koji je

ima tomu jedanaest godina u veličanstvenom pseudo maurskom stilu bio sagrađen uz lijevu obalu rijeke Neretve, hladno-zelene, neobično brze hercegovačke ljepotice.

S obzirom da je morao u Mostaru ostati najmanje dvije godine, u dogovoru s ravnateljstvom gimnazije, njemu je već bio uređen i dobro namještajem popunjen stan u gimnazijskoj zgradi, koja hvala je Bogu nije oskudjevala prostorom. A gimnazijska zgrada je bila samo tristotinjak metara udaljena od kavane, dvoje kolega se nije imalo namjeru požurivati, nego su ostali u popodnevnom pa i dijelom večernjem ugodnom razgovoru.

Nakon što su se ugodno smjestili u blizini velikog kavanskog izloga te nakon što ih je ljubezni kelner poslužio; Victora velikom šalicom indijskog čaja i kremšnitom, a Štefa šalicom tučenog mlijeka s čokoladnim mrvicama, prvi je odškrinuo vrata razgovora gost, čiji je glas bio zvonak, jasan, odmjeren i u pravilu sugestivan:

„Moram Vam se pohvaliti kolega Kuštreba, da sam se dobro raspitao o stanju u Mostaru i da sam veoma zadovoljan razvojem gimnastičkog športa kod mještana. Čujem od nekih a iz novina sam saznao da imate izvrsno organiziranu glazbenu družinu i to već petnaestak godina te da ste opsluženi sa skoro svim potrebitim glazbalima. Znam da ste vi Hrvati neke instrumente i iz Češke dobavili, a da ste i eto svojoj glazbi dali i nacionalno ime, hrvatsko, što je po meni u redu. Također ste rano krenuli sa sokolskim aktivnostima, posebno biciklizmom, a bez sokolstva ova država i sve one nacije koje žele biti u središtu športskog razvoja, neće moći opstati.

Nema što, krenuli ste snažno u europski zamah, ali jasno mi je da je gimnazija osovina oko koje se sve okreće u športsko-kulturnom pravcu. Svakako da Vam je znano da su i gimnazija i gimnastika riječi istoga korijena i to sve govori. To su dvije velike i vječite stečevine kršćanske civilizacije po kojima se prepoznaje stanje duha naše Europe. Zato je vama Mostarcima, posebice Hrvatima, toliko stalo do športa i kulturne edukacije. Stari ste vi europski narod, dugo držan u ropstvu.

Za Vašu osobnu informaciju, moram podastrijeti činjenicu da je moj brat Sebastian izvrstan mačevalac, te da je na ovim drugim, sada obnovljenim, Olimpijskim igrama 1900. u Parizu, branio i boje austrijske države.

Ali ipak, ne tako uspješno, bio je peti na kraju natjecanja, kao njegov kolega i kasnije vjenčani kum, koji je osvojio brončanu medalju, Vaš veliki sunarodnjak Milan Neralić. Vi ste Hrvati sigurno veoma ponosni na njega, a moram tomu dodati da je Neralić danas, iako tek dvadestosmogodišnjak, u priliku najbolji mačevalac a i najbolji trener u carstvu.

Veoma se divim tome mladiću, u svim gradovima je postigao zapažene natjecateljske i trenerske uspjehe, te su se i neki njegovi štićenici već afirmirali kao vješti u tom športu. I nemojte se ljutiti što Vas podsjećam da ste Hrvat, a ja kao da nisam. Sigurno je jedno; moja mati Matilde i moja baka Lujza su Hrvatice, ali samo da znate da sam ja veoma odan carskim institucijama te su mi i drugi narodi podjednako važni i da sam upravo zbog toga ovdje“.

Naslonivši se objema podlakticama na skupocjeni fotelj s tapeciranim, modroplavim naslonjačem i udobnim sjedalom Štef je pozorno slušao novostečenoga

kolegu; u sebi je osjetio radost što se upoznao s ovim velikim europskim gospodinom, uz koga će i on, iako i sam vješt gimnastičar i športaš biciklist, sigurno napredovati. Još je samo, kratko napomenuvši, dometnuo gospodinu Victoru da se oslovljavaju osobnim imenima, ali da mogu ostaviti u razgovarima ono pristojno „Vi". Veliko carstvo i njegov ugled zahtjevaju i uglađeno ophođenje.

Štef je polagano progovorio, ali je neposredno prije za sebe i svoga kolegu naručio pravi mostarski ručak, nesvakidašnji specijalitet; kalifornijsku pastrmku, izlovljenu iz ograđenog ribogojilišta, načinjenog i nekoliko desetina metara udaljenog od izvora rijeke Radobolje u naselju Ilići, a u vlasništvu obitelji Jure Marinovića-Gjonkića. Potočna pastrmka je bila crvenih pjegica po tijelu, a frigana je na gradelama, s izvrsnim prilozima od blitve, krumpira i lešo mrkvice, a sve preliveno masinovim uljem.

Uz to je posluženo i domaće vino „Žilavka" iz naselja Cim, koje po svojoj kvaliteti pripada najboljim, i to po ukusu i žarenju grla i nepca, vrstama vina koju je proizveo domaći čovjek; sami kvalitetni europski štih, sa starih trsova i starom tehnologijom napravljeno. Zbilja je Europa zakoračila u Mostar. I onda je domaćin počeo svoje viđenje stvari:

„Nisam siguran kolega koliko ste upoznati s našim sveučilišnim dostignućima, jer kod nas u Mostaru, makar među nama Hrvatima, Katolička Crkva je glavni nositelj i poticatelj svih kulturnih pa ako hoćete i športskih dešavanja. Tko bi mogao i zamisliti prije samo dvadesetak godina da će Mostar pet godina prije okončanja devetnaestog stoljeća, upisati na studij prve studente i

to na Franjevačkoj visokoj teološkoj školi. Je li itko normalan mogao i u snu roditi primisao da će se osim filozofije, teologije i nekih dušobrižničkih kolegija moći izučavati čak šest jezika; Latinski, Starogrčki, Talijanski, Njemački, Francuski i Hrvatski…

Od kuda je došao taj lahor Duha Svetoga ni meni nije jasno, ali naš biskup Paškal Buconjić i neki drugi svećenici, izvrsni profesori, prije svih fra Nikola Šimović koji je i prvi rektor toga nukleusa svih kasnijih mostarskih sveučilišnih ostvarenja, su bili veoma aktivni a i plodonosni. Znam da su dobili i neke poticaje Zemaljske vlade iz Sarajeva, mada ne izdašne i onolike kakve bi bile potrebite, ali važno je da je sveučilišni život prostrujao kroz ovaj grad.

Nemojte misliti gospon Victore da ti svećenički profesori imaju veliko značenje samo za katolike nego su na usluzi svima; ja sam osobno upoznat da oni tjedno napišu i do desetine zamolbi na raznim jezicima, za sve ljude koji im se obrate, i za muslimane i pravoslavne. A osobno poznajem i jednog trgovca Židova, koji je često u kontaktu sa mostarskim franjevcima, svećenicima i redovnicima i preko njih održava prijepisku sa svojim sunarodnjacima u raznim europskim zemljama. A što se tiče Milana Neralića, olimpijskog brončanog iz Pariza, imao sam sreću upoznati ga u Zagrebu na jednom od predavanja dr. Franje Bučara.

Veoma sam zahvalan Bogu što sam imao prigodu jednu cijelu večer provesti s Milanom u Zagrebu; naime on ide svaku večer na svetu misu, te smo taj sumrak proveli u crkvi sv. Ivana Krstitelja u zagrebačkoj Novoj Vesi. Tu živi njegova tetka u blizini te smo kod nje i objedovali, sjećam se da je bila poslužena purica s mlincima. Oni

su podrijetlom iz Slunja, a tetka je također vrla katolkinja te Milan uvijek navrati kod nje kada se zadesi u Zagrebu, jer inače sada i on živi više u Beču, naravno zbog mačevanja.

Mi smo Kuštrebe podrijetlom Ličani, a ja sam rođen u Zagrebu; Zagreb već danas ima odlična učilišta za tjelovježbu, a mogu misliti što će biti ubuduće. Što se tiče sokolstva u Mostaru, a o tomu sam se raspitao po dolasku u Mostar, još nisu sasvim institucionalno organizirani, ali su nedvojbeno sljedbenici sokolstva češkog pedagoga Miroslava Tyrša, i već gajimo biciklistička izletništva i neke druge oblike narodnobudilačke svijesti. Sokolski savez je osnovan kod nas u Zagrebu sada već davne 1874. godine. U Mostaru je već vrlo prisutno biciklističko organiziranje, kroz koturaško udruženje, koje je uz gimnastiku i najznačajnije.

I nećete mi vjerovati da o tomu vode računa pojedine hrvatske obitelji, nešto slično kao i kod Židova u svijetu; našim je obiteljima veoma stalo da se hrvatska mladež obrazuje i odgaja na europski način. I te obitelji ne štede svoja sredstva. No Vi ste htjeli nešto reći o nogometu koji je vjerovali ili ne u Mostaru već dobio svoje sljedbenike; naime jedna obitelj je donijela pravu nogometnu loptu i ona se pomalo već kotrlja po mostarskim sokacima.

Direktor Državne austrijske banke, gospodin Bernard Lajhner je u svibnju ove godine donio nogometnu loptu svojim sinovima Alfredu i Oscaru, te su mladići već organizirano uključili veliki broj druge djece u nogometnu igru. Veoma smo ponosni na tu obitelj; i nije uzalud nastala izreka i to ne samo kod nas Hrvata rimokatolika i Židova nego i nekih drugih etnosa i vjera „da

je obitelj temelj svega i najsigurnije mjesto odrastanja".

Victor i Štef su još dugo prebirali po svojim znanjima i sjećanjima; i večera je bila već odavno finula, htjeli su se rastati do sutrašnjeg viđenja, ali je Victor na putu prema gimnazijskoj zgradi imao još nešto za reći. On će u zgradi škole i zanoćiti i stan mu je već spreman, a Štef će produžiti u naselje Balinovac gdje je imao unajmljen stan. Naslonili su se na fontanu pred gimnazijom i Victor je u jednom dahu rekao ono što je čuvao za kraj:

„Vidite li kolega Štef ovu svetu zgradu mostarske gimnazije. Da Vam je samo znati koliko je truda, novca, pameti i mudrosti trebalo da se ova zgrada načini u Mostaru jer su otpor pružali prije svih neki ovdašnji muslimani i njihovi predstavnici, koji su čak tvrdili da će to biti šejtansko ili đavolje učilište. No nažalost iz nekih razloga su otpore izgradnji pružali i pravoslavni, i to iz samo njima poznatih razloga mržnje prema carevini i dosezima zapadnih stečevina i civilizacijskih značajki.

I jedni i drugi su strasno netrpeljivi prema Katoličkoj Crkvi, to sam mogao osjetiti radeći u Sarajevu i sigurno možda mrze i ove reformirane kršćane, nastale nakon Luterove reformacije. Ali i oni će ubuduće imati veliku korist od naših učilišta; ugodno je nas u Sarajevu iznenadio jedan od tadašnjih a i današnjih mostarskih čelnika, Mustafa Komadina. On je bio odmah za ideju o izgradnji gimnazije u Mostaru, rekavši da je svako školovanje dobro, jer ono ne priječi nikome da zadrži svoju vjersku osobenost, a mogu se steći velika znanja, pogotovo iz tehničkih oblasti.

I tako je sve pokrenuto, a sada smo na jednoj drugoj velikoj prekretnici. Zadaća je nas dvojice da smišljeno u program gimnastičke nastave uvedemo nogomet, a

tako je ova sportska igra nazvana jer se lopta tjera nogama, a igra je vođena intuicijom i suradnjom aktera na igralištu. Nogometna igra je jedna od najvećih revolucionarnih športskih ideja u suvremenom svijetu ali i u olimpizmu.

Nogomet, dragi moj kolega, sadrži u sebi sve gombalačke pokrete, sve brzinske akrobacije i sve ono što čini ukupnost svih olimpijskih disciplina, uključujući i borbene vještine, pa i balet. To Vam je moj Štefek dragi, nogomet; doći će vrijeme pa će nogomet pratiti i stari i mladi, i udane žene i djevojke i djeca mala i školska omladina.

Nogomet će imati veliki odraz u svim njihovim životima i svim oblastima društvenih zbivanja; zbog njega će i prestajati ali i počinjati sukobi i nemojte misliti da ga neće igrati sve nacije svijeta i sve vjerske i političke grupacije. I zato sam ja stigao iz Sarajeva, da zakonski utvrdimo nogometnu igru u gimnazijskom gimnastičkom planu, a nećete mi vjerovati da u jednoj pismenoj prepisci ovdašnji biskup Buconjić i neka dva svećenika, čini se da se zovu Glavaš i Zubac, znaju sve o mojim namjerama i upoznati su s nogometnom igrom, i to na način da znaju kakve će sve plodne učinke imati na tjelesno, ali i na duhovno zdravlje školaraca i druge omladine“.

II

Velika prostrana blagovaonica u obiteljskom domu veletrgovca gospodina Adama Mikačića, u njegovoj obiteljskoj kući, nalik dvorcu, a koja se nalazila preko puta mostarske gimnazije i odvajala ih je samo željeznička pruga, blistala je u svoj svojoj raskoši. U blagovaonici, a i u cijeloj kući vladala je neka opća užurbanost, iako se sve odvijalo po nekom ustaljenom protokolu.

Za sve se brinula gospođa Julija, Adamova supruga, a uz izdašnu pomoć svoje kućne nadstojnice Dragice, vrijedne, sposobne i okretne žene, koja je bila rodom iz sela Klobuka. Gospođica Dragica je dobila posao glavne kućanice u ovoj čuvenoj mostarskoj obitelji na izuzetno pouzdanu preporuku časne sestre Imakulate, koja je vlasnicima, inače izuzetno vjernim katoličkim supružnicima, bila i kućna učiteljica njihovoj djeci, posebice u krasnopisu i glazbi.

Gospođica Dragica, neudana trideset jednogodišnja poslužiteljica, je u ovoj kući namještena, evo ima tomu osma godina, a supružnici i njihova djeca su se prema njoj odnosili kao prema svojoj najrođenijoj obiteljskoj svojti. Djeca, njih četvero, dva sina i dvije kćeri, su je čak i oslovljavali kao damu i mnogo se pouzdavali u nju, jer im je ona bila veliki oslonac, a Mostarci bi ju uljudno

pozdravljali na ulici, jer je bila prepoznatljiva sa svojim damskim šeširom prigodom odlaska na pijacu, u kupovinu namirnica.

U blagovaonici se pripremao obiteljski susret, uz svečani ručak, a osim članova obitelji bit će nazočni prijatelji, odreda sa suprugama. Bit će odlična prigoda da se domaćin Adam Mikačić i obrati obiteljskim prijateljima i izvjesti ih o posljednjim događanjima u Hrvatskome kulturnom društvu „Hrvoje“ te o dokumentima koji su usvojeni na posljednjim okupljanjima.

U domu Mikačićevih je i inače bilo uvijek živo i veselo, a obitelj je skupno nedjeljom posjećivala crkvu sv. Petra i Pavla i nazočila na središnjem misnom slavlju. Ovim običnim tjednim danima, na večernja misna slavlja bi svakodnevno išle gospođa Julija Mikačić i njena kućna predstojnica, gospođica Dragica. I to šetnjom ruku pod ruku.

Za ovaj ručak je bilo pripremljeno, omiljeno mostarko jelo, raštika s teletinom koja se kuhala u dvorišnoj kuhinji obitelji Mikačić, i to na onim komostrama o koje bi bio okačen lonac s kuhanijom, a uporedo s tim bi se pripremale i dvije peke s janjetinom i krumpirima, kao i juha od domaćih rezanaca kuhana s tri ili pak četiri domaće kokoši. Gostiju je bilo mnogo te hrane nije smjelo nedostajati. Vino je bilo domaće, iz čuvenih Mikačićevih podruma, a pravljeno od grožđa iz njihovih vinograda, iz samog središta mostarskog naselja Cim.

Gosti su polagano pristizali, gospođica Dragica i njene dvije pomoćnice su posluživali u nekom miru a ipak dovoljno brzo, a domaćinova supruga, gospođa Julija, je dvadesetak minuta prije zauzela mjesto za trpezarijskim stolom uz svoga supruga Adama. Adam se i prvi

ustao na noge i počeo molitvu koja prati ovakove skupove, a svi drugi su ga slijedili i molili za njim. Ručak je protekao dostojanstveno ali uz nevezani i ugodni razgovor i smijeh te je naposljetku poslužena patišpanja uz šalicu crne kave.

Prijatelji su nakon objeda ostali u razgovoru a neki su bili posluženi i cigarama, te su im dometnute i pepeljare. Adam je i sam uživao u duhanu, ali samo jedna cigara iza objeda i ni u kojim drugim prigodama nije pušio.

I nakon završetka sitnih post objednih ugođaja, domaćin se obratio gostima, te mu je stariji sin Danko, tada sedmogodišnjak, donio iz radnog ureda neke papire. Adam se nakašljao, gosti se umirili a on važno i odmjereno počeo kazivati:

„Dragi moji prijatelji, dame i gospodo moram vam svečano izjaviti da je ova 1905.-ta godina, godina koja će ući u povijest obitavanja Hrvata na ovim područjima više od tisuću godina i to iz više razloga. Grad Mostar će uvijek pamtiti da smo konačno od Zemaljske vlade, ali uz velike poteškoće, dobili suglasnost da naše društvo nazovemo našim hrvatskim imenom i to u punom zvanju; Gimnastičko ili gombalačko društvo „Hrvatski sokol“.

Vama je svima poznato da već od prije dvije godine sokoli imaju stotinu i više članova, od kojih su osamdeset i pet izvršujući, znači gimnastičari i biciklisti. Neki su članovi utemeljitelji i petnaestak je podupirućih. Više od četrdesetak članova su zadužili sokolska odijela.

Na zadnjem sastanku mi smo se zahvalili dosadašnjem predsjedniku društva, ing. Dragutinu Keleru i to posebno na njegovom višegodišnjem radu, koji je i inače Prvi zapovjednik mostarskog Vatrogasnog zbora, a

evo ga ovdje danas sa suprugom u ovom našem obiteljskom okružju. Čast mi je pozdraviti njega, ali i ovdje nazočne, gimnazijskog profesora Lea Jamnickog i njegovu suprugu a on je i dopredsjednik društva.

Ovdje s nama nisu za stolom, iz opravdanih razloga, gimnazijski profesori gimnastike, Victor Beck i Stjepan Kuštreba, preko kojih smo i došli do velikog broja skoro svih vrsta gimnastičkih sprava, a koji su zahvaljujući svojim dodirima s europskim i olimpijskim udruženjima u gimnazijski športski program uveli igranje nogometa. Taj revolucionarni čin će imati velike pozitivne posljedice po mostarsku omladinu, a posebice po stanje duha i tijela hrvatske katoličke mladeži".

Gospon Adam je popio ostatak kave iz poveće šalice, napio se malo vode, prebrisao maramicom znojno čelo i predano nastavio:

„Ni sam ne znam mnogo o nogometu kao športu, znam da ga je čitav hrvatski narod s oduševljenjem prihvatio, te da su naši Hrvati u Županji odigrali prvu organiziranu nogometnu utakmicu ima već dvadeset i pet godina 1880. godine i to protiv engleskih radnika, a naši su se Županjci zakleli da će tu nogometnu loptu s prve utakmice čuvati zauvijek. Neka im pomogne u tomu zagovor Blažene Djevice Marije Lurdske i neka istraju u toj nakani.

A sada još moram pobrojati vrijedne hrvatske muževe koji su kao rukovoditelji ili kao podupirajući članovi radili godinama na dobrobiti našega grada Mostara, hrvatskoga sokolstva, gimnastike i biciklizma, kao i svih drugih športskih i kulturnih dosega kojima su oni pripomogli.

Ako te ljude ne istaknem ili im imena ne upišem u

svijest Mostaraca, povijest mi nikada neće oprostiti jer se neće točno znati što se to na športskom i kulturnom planu događalo u Mostaru u osvit dvadesetog stoljeća; Cezar Vlajo, Marko Ciculić, Ivan Oreč, Ante Bajalo Anton, Stjepan Grabovac, Petar Geljanović, Ljubomir Jurković, Đuro Džamonja, Stjepan Škobić, Martin Suton, Marko Krezić, Franjo Belli, Gerardo Dračić, dr. Dominik Mazzi, Šaćir Hadžić dr. Ivan Kolbe, Mato Pinjuh, Nikola Milićević, Marko Komljenović, Dragutin Šešelj,….i neka mi Veliki Bog oprosti ako sam nekoga izostavio a sigurno jesam, jer ovo bi bili ljudi koje naša hrvatska povijest mora zauvijek upamtiti".

Nekoliko dana kasnije, za sve one koji nisu bili u mogućnosti nazočiti svečanom ručku u obiteljskom domu Julije i Adama Mikačića, Adam je osobno a uz pripomoć još nekih hrvatskih veletrgovaca priredio svečanu zakusku u kavani „Central", preko puta željezničkog kolodovora, a ta je kavana, sve do početka Prvoga velikoga rata bila glavno sastajalište gimnazijskih profesora, mostarskih sokolaša, članova HKD „Napredak" i HKD"Hrvoje, kao i kasnije nogometnih zaljubljenika.

Tom se prigodom, na tome domjenku, svima zahvalio ing. Dragutin Keler, te nije zaboravio dometnuti kako ne bi bilo ni hrvatske tiskare, ni kulturnih društava, ni „Sokola" ni gimnastike, ni nogometa ni plesnih večeri u „Hrvoju", da nije bilo mostarskih franjevaca, redovnika i svećenika, te da nisu oni njihovi sposobni profesori 1895. godine pokrenuli sveučilišni život, u ovoj sada, već modernoj europskoj, mostarskoj varoši.

Katolička crkva sv. Petra i Pavla je bila dupkom puna vjernika, večernja misa zahvalnica je bila prigoda da se pučani prisjete velikih ostvarenja koja su pojedinci

i skupine postigli, ovdje kod nas u Mostaru, ali i u svijetu, na što veću slavu Božju, od početka stoljeća, koje će nedvojbeno biti naj revolucionarnije po povijesnim otkrićima, ali i po krvavim i uništavajućim ratovima...

I govorio je predslavitelj misnog slavlja, preuzvišeni biskup Paškal Buconjić, koji će ukupno na biskupskoj stolici provesti čudesno vrijednih trideset godina, o prvoj Nobelovoj nagradi iz 1903. godine, koju je dobila jedna žena, uz to bijaše i katolkinja iz naše, uvijek vjerne katoličke Poljske, Maria Sklodowska a koja je u Francuskoj, prvorođenoj kćeri naše Katoličke Crkve, svakako uz podršku tamošnje akademske zajednice i njenog supruga Pierra Curie, dosegla najveće vrhunce znanstvene časti u Fizici.

A znano je da su Fizika i Biomehanika temelj svih gimnastičarskih i plesnih kretnji i posebno smo ponosni- naglasio je biskup- što je ovaj puk na tim znanstvenim i stručnim načelima i osnovao prvu sportsku nogometnu družinu, zahvaljujući gimnazijskim profesorima, Becku, Kuštrebi ali Novaku. Spomenuo je svećenik i Marijine roditelje o kojima je on tada dosta znao, te je spomenuo i njenog supruga Pierra, i sve one koji su bili vođeni Božjom providnošću u postizanju vrhunskih znanstvenih postignuća.

Prečasni biskup je o toj godini koju je spominjao podvukao još jedan važni datum; naime 20.svibnja 1903. godine je preminuo Konstantin pl. Vojnović, istinska i prava preteča Hrvatskog katoličkog pokreta, osoba koja je trasirala put biskupu Antunu Mahniču.

Konstantin pl. Vojnović, inače i otac velikog hrvatskog pisca Iva Vojnovića, je zasigurno uz don Mihovila Pavlinovića bio najgorljiviji zagovaratelj sjedinjenja

Dalmacije s banskom Hrvatskom; na Vojnovićevoj kući se uvijek vijorila hrvatska zastava, bilo da je obitavao u Dubrovniku, Splitu ili Zagrebu gdje je bio i rektor sveučilišta, a u njegovom domu se govorio isključivo hrvatski. Njega je papa Lav XIII odlikovao redom sv. Grgura Velikog i bio je prvi Hrvat koji je dobio to veliko priznanje.

Biskup Buconjić je progovorio neku riječ i o slobodi žena u katoličkoj vjeri, koje su nadahnute Duhom Svetim, te je pripomenuto da su i kod nas u Mostaru četiri djevojke aktivne sokolašice, te da su njih tri u ovoj natjecateljskoj godini, vozili svoje bicikle, rame uz rame s mladićima, na izlete u Čapljinu, a da istovremeno nisu i ne mogu izgubiti ništa od svoje ženstvenosti i kasnijeg majčinstva. I propovjedajući je još nešto važno istaknuo:

„Utječemo se zato svetom Mihovilu da zaštiti sve napore i postignuća ovih vrijednih ljudi, katoličkih muževa i žena, ali i svih drugih vjera jer Bog daje kišu i sunce svima, koji s puno odricanja rade na napretku čovječanstva. Ovdje večeras, na ovoj svetoj misi zahvalnici spominjemo se i pape Lava XIII koji je imao viziju 1886. godine o demonima koji opsjedaju Vječiti grad Rim i koji nam ostavlja zagovornu molitvu svetom Mihovilu:

„Sveti Mihaele Arkanđele
brani nas u boju;
protiv pakosti i zasjedama
đavolskim budi nam zaklon.
Neka mu zapovjedi Bog, ponizno
molimo:
Ti, vojvodo vojske nebeske,

Sotonu i druge duhove zlobne,
koji svijetom obilaze na propast duša
božanskom krepošću i jakošću u pakao strovali“. Amen

Pod zagovor svetog Mihovila biskup je na toj misi stavio; Hrvatsko pjevačko društvo „Hrvoje“, Đački športski klub iz 1905.-te godine, kao prvu nogometnu družinu u Mostaru, Zrinjsko-frankopanske proslave, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Hrvatski radnički savez, Dječje zabavište sestara svetoga Franje, gimnastička i koturaška društva, Udrugu hercegovačkih sadilaca duhana, plesačke i pjevačke balove i zabave…

Tu noć nakon svete mise krenuo je plesnjak u „Hrvoju“ uz veliki broj uzvanica ali i gostiju slobodnjaka i namjernika. Viđena su lica mnogih poznatih Mostaraca, a među uzvanicima je bio i odlični mostarski pjesnik Aleksa Šantić skupa s djevojkom Zorom Tomlinović, koja se nakon svete mise sastala njim u „Hrvoju“ gdje ju je čekao, te su neumorno plesali cijelu večer uz taktove polke i bečkog valcera. I inače je pjesnik bio čest gost u „Hrvoju“, iako su mu kao pravoslavcu neki i zamjerili na pretjeranim druženjima s „Latinima“, no on se nije obazirao, jer je smatrao da su svi ljudi braća samo što se mole Bogu na drugačiji način.

Te su noći i recitirane pjesme, osim jedne Šantićeve i drugih mladih mostarskih pjesnika a birao se i naj elegantniji plesni par te noći. Voditelj ukupnog plesnog slavlja, profesor Štef Kuštreba, je u ponoć svečano proglasio za najbolji plesni par gimnazijskoga profesora Lea Jamnickog i njegovu suprugu Luciju te su i nagrađeni skromnim poklonom i spontanim pljeskom.

I tako je bilo često u Mostaru, u „Hrvoju“ i to najmanje jednom mjesečno, posjete su bile uvijek velike, a europska varoš je udisala miris slobode, skoro punim plućima. Izvrsni plesači, kao profesor Kuštreba i profesor Novak bi nedjeljom iza velike mise, u samo dva ili tri sata podučili po desetak ljudi plesnim koracima. A dalje bi učili sami plešući često, a i oni bi dalje podučavali druge.

Da je netko iznenada banuo na te plesne večeri i vidio šarolikost ženskih haljina i eleganciju muških frakova i odijela, leptir mašna i modernih šešira, zasigurno bi pomislio da je u nekom bečkom ili zagrebačkom onodobnom *Clubu*. Kako se ljudi naviknu na umjetnost, plesnu i glazbenu, vrlo lako i kako se uzdaju u nadu i ljudsku dobrotu. Ali nisu svi u Mostaru gledali na ta događanja s poštovanjem i divljenjem. Čak suprotno, gledali su na sve s ogromnom mržnjom, a čekajući podesan trenutak da uzvrate zlom i zlo će biti dugogodišnje i krvavo. Sotona je uvijek spremna zlo učiniti..

III

Naslonjeni na dugi šank, izrađen i izrezbaren od slavonskog hrasta, u kultnoj mostarskoj kavani „Central“, mostarski su športski a posebice nogometni zaljubljenici do dugo u noć razgovarali o športskim temama, posebno prvim odigranim utakmicama „Đačkog športskog kluba“. Kelner u kavani je bio Damjan, jedan od braće odličnog igrača kluba Ive Ćorića, pa su oni i njihova druga braća i sami imali velike prigode podijeliti razmišljanja o događanjima u nogometu tih godina. Damjan bi uvijek nakon što posluži goste u biffeu kavane, i otpočeo nogometnu priču:

„Nismo mi mogli znati kakvi su ove Sarajlije nogometaši; ponešto bi saznali ovdje u biffeu kada bi došli neki putnici vlakom iz Sarajeva ili iz priča naših željezničara koji su svakodnevno putovali za Bosnu te bi u Sarajevu ponekad i saznali nešto o njihovu loptanju. Ja sam uvjeren da mi s njihovim igračima možemo ravnopravno igrati; već u prvoj utakmici s „Osmanom“ se vidjelo da su oni više snagatori i brate grubo su igrali. Nije nam ni odgovarao teren, zbog mokrine i skliskosti, ali evo već u drugoj utakmici, nakon tri dana smo ih pobijedili. Bilo je sunčano i teren dobar, a naši imaju veliki broj dodavanja i lako dolazimo do gola.

Ne bih želio da me netko krivo shvati, jer ovaj nogomet kao da je stvoren za nas katolike; velika suradnja među igračima i uzajamna ljubav, bez zlobe prema onome tko je u prilici zabiti gol, nesebično mu treba dodati, a moraju odlično i surađivati za dobrobit ekipe i oni nogometaši koji van terena i nisu u najboljim odnosima, nesuglasice zaboraviti".

Povijest će nakon prevaljenih stotinu godina nogometa i potvrditi ono što je kelner Damjan izrekao te noći; najveće perjanice i nogometne sile bijahu upravo zemlje i narodi u kojima je katoličanstvo, ali i sveukupno kršćanstvo dominantnije i gdje ono u mnogome određuje život žitelja, mada su i drugi sigurno bili dobri; Brazil, Italija, Njemačka, Francuska, Španjolska, Urugvaj, Portugal, Argentina.

A mjesto među velikanima svjetskog nogometa je na kraju dvadesetog stoljeća i poslije čekalo i Hrvate katolike, uvijek vjerne i odane rimskom Prvosvećeniku, kao Kristovom namjesniku na zemlji. A sigurno je jedan od temelja velikog uspjeha Hrvata u nogometu i „Zrinjski", klub s početka dvadesetog stoljeća; najsvetije ime kojim se ponosi hrvatski čovjek na bilo kojem dijelu planeta.

I tako bi se komentiralo nogometno umijeće Štefovih igrača, jer je on u počecima i bio trenerom, a kasnije nakon desetak utakmica s raznim protivnicima, već su gospon Ivo Ćorić i još neki svladali viziju nogometne igre.

Zahvalan je bio profesor svim igračima koji su evo prvi prebrodili te porođajne muke prvih utakmica, od utakmica sa sarajevskim „Osmanom", pa i narednih, i nikoga nije htio izostaviti iz svoje zahvalnosti. Uvidjeli su profesor i drugi da je nogomet ustvari viteštvo, te bi u

čestim prigodama u „Centralu“ ili u „Hrvoju“ davali povoda razmišljanju da ovu svoju đačku nogometnu družinu krste imenom vitezova; Frankopana ili Zrinskih, a bilo je i prijedloga da sveti Juraj bude u nazivu kluba jer je eto on bio vitez i borio se sa zmajem.

I načinili mostarski zaljubljenici, nakon mnogobrojnih razgovora sa poštovateljima nogometa, s podupirateljima kluba, te na kraju i razgovora sa franjevcima, smion plan da u već sedmoj godini postojanja krste klub dostojnim imenom.

I sve bijaše popraćeno svetom misom, uz zahvalnost i onima koji su već umrli u proteklim godinama, a bili su vjerni nogometu, te na jednom od sastanaka, te 1912. godine preovladalo ime Hrvatski športski klub „Zrinjski“ nad imenom „Frankopan“ i dalo se ime koje će zauvijek obilježiti kulturu, šport i svakodnevni život u gradu na Neretvi, iako u skorijoj povijesti, mnogi će zbog „Zrinjskog“ i izgubiti svoje živote. Uvijek je i najteže bilo biti kršćaninom, katolikom; progonjeni zbog pravednosti i odanosti Kristovu imenu. Ali ne može se drugačije…

I zahvalio Kuštreba obitelji Bernarda Lajhnera, poznatog mostarskog bankara koji ono 1903. godine donese prvu nogometnu loptu iz Budimpešte u Mostar, zahvalio profesor i njegovim sinovima Alfredu i Oscaru što odmah podijeliše nesebično s drugima svoj dragocjeni poklon i što im ukazaše na pravila igre.

I na kraju je veliki i neponovljivi profesor Stjepan Štef Kuštreba zahvalio svim onim koji su u prvim godinama zaigrali za ovaj njima dragi klub, đački klub koji u temeljima ima gimnazijski smisao za životom i napretkom: braća Bruno i Edo Novak, Rudolf Brozović, Marko

Suton, braća Željko i Ante Merdžo, Abid Pehlivanović, Slavko Jukić, Ivan Bošnjak, Karlo Šmit, Ivo Ćorić, brat mu Damjan i njihova druga braća, evo danas nama s nepoznatim imenima…

I nije se veliki profesor libio odati istinsko poštovanje ni svojim prvim gradskim rivalima, igračima Hrvatskog radničkog športskog kluba, popularnim „Hroškovcima" koji klub utemeljiše 1906. godine i zauvijek ubilježiti i njihova imena u mostarsku povjesnicu: Jure Zelenika, Nikola Palandžić, Miroslav Prpić, Mirko Vlaho, Ante Pavković, Kažimir Zubac…

I opet nastupila britanska kolonijalna oholost, preko svojih posrednika, a nesretnika izazvaše veliko krvoproliće koje će u smrt odvesti milijune ljudi, počeo je suludim atentatom Prvi veliki rat, koji je zahvatio cio svijet; posredno ili neposredno. I zbilja su bili „mudri" ti britanski vizionari ratni; pa oni su sigurno zaključili da je „bolje" kupati se u lokvama krvi i čučati po rovovima i skloništima, nego igrati nogomet, odlaziti na plesnjake, gledati i slušati opere, nositi damske kostime, gospodske frakove i kravate, veličanstvene šešire…

Odlučila ta imperijalna klika da je i rat „bolji" od pečenja rakije i uživanja u svim vrstama vina iz znalački obrađenih vinograda, od sadnje mirisnog duhana i od uzgoja prelijepih stada krava i ovaca, za kojima ponosito idu mladi pastiri i pastirice…i oni spremni na ljubavni ushit. Ali kolonijalisti ne vole mir i ushit nego nemir i mržnju i tako otpoče veliki krvavi pir…

IV

Okasnio jutros mladi a već dobrano poznati mostarski trgovac, veletrgovac i vinar, Blaž Slišković nadimkom Blaško na prvu jutarnju „kahvu“, koju bi popio sa svojim radnicima u onim danima kada bi prvo posjetio svoju veletržnicu u naselju Zahum. A riječ „kahva“ Blaško bi često koristio, jer ga koristila njegova uposlenica na vanjskoj tržnici, gospođica Šefika. Tu mu je vrijednu i okretnu djevojku preporučio sam otac djevojčin, što bi u tim vremenima, pet godina nakon Prvog velikog rata, negdje s početka jeseni 1923. godine, bilo i čudno jer djevojku prepustiti takvim poslovima je bilo opasno.

I uz to djevojka je bila muslimanka a radila za jednog kršćanina, katolika. No, djevojčin otac koji je i sam radio za vinara Sliškovića, mu ju je preporučio jer je bila „u računu“ dobra, a prije svega bila okretna i vrijedna, i taj otac i nije imao sinova nego pet kćeri te bi Šefiku i uvijek nazivao „sine“.

U godinama poslije Blaško Slišković je uposlio i njenog supruga, Ahmeta koji je i upoznao Šefiku trgujući na toj veletržnici, a u veletrgovca i vinara postao skladištarom, prijevoznikom a poslije i osobnim vozačem. Upravo toga jutra Blaško je stigao malo kasnije, oko še-

ste ure, a običavao je doći i prije pet. I inače je on bio ranoranilac, a uvečer bi legao prije deset sati.

Bio je vrijedan i sposoban domaćin, evo u ovoj godini je upravo i završavao svoj prvi obiteljski dom; kuću s velikom okućnicom, koja se nalazila uz rijeku Radobolju, a točno preko puta velikog Doma-vježbališta Hrvatskog sokolskog društva u kome bi i on s vremena na vrijeme išao vježbati, ali ih i materijalno pomoći.

Blaž je bio rođenjem sa Širokog Brijega, a datum njegova rođenja 3.veljače 1901. godine mu je zauvijek odredio život; njegov zaštitnik i imenjak po rođenju je bio sveti Blaž (lat. Blasius) ili armenski sveti Vlaho (Vlasios) i toga je sveca štovao cijeli životni vijek do same svoje smrti, i bio mu je svetac zaštitnik cijele obitelji i simbol obiteljskog gesla. U godinama nakon ženidbe, a oženio je skromnu ljepoticu Anku Marić i izrodili osmero djece, pet kćeri i tri sina, njegov svetac zaštitnik je bdio nad njegovom obitelji i na velikom zidu njihove prostrane blagovaonice u obiteljskom domu uz rijeku Radobolju, stajao je grb s geslom:

FIDES ET HONOR (Vjera i čast)
Sv. BLAŽ i Sv. TRIPUN 3. veljače

Na zahumskoj tržnici gužva je bila velika, ona ranojutarnja, gdje su se zauzimala bolja mjesta za prodaju ali i za preprodaju na veliko ako bi to okolnosti zahtijevale. Na zatvorenom dijelu tržnice gazda Blaško je imao jedan stol na komu bi njegovi radnici objedovali, a i on sam je običavao tu doručkovati već iza osme ure jer bi se već bio i naradio. To jutro se nakon što im je Šefika donijela veliki kavenjak s crnom kavom, on i zadržao u ne-

očekivanom razgovoru s gospodinom Miškom, jednim od prvih čelnika Hrvatskog športskog kluba „Zrinjski“.

Stigao gospon Miško da se posavjetuje sa Sliškovićem, te htio saznati bi li im on mogao što materijalno pripomoći uoči, evo sada tek prvog zvaničnog prvenstva Mostara. Razgovorili se uz kavu dobri prijatelji ali i dobri poznavatelji nogometa, a razgovor im prekinuo Stanko, glavni upravitelj tržnice u koga su bili i ključevi svega što je vrijedilo na ovom zahumskom tržnom mjestu:

„Gazda Blaško, evo sam se sada sjetio da te je jutros tražio onaj Ćavar od Knešpolja, brzo je govorio o nečemu da ti prenesem, pa sam mu ja rekao da napiše na papir jer ću ja zaboraviti. Evo ti ove ceduljice koju je Ćavar ostavio pa vidi ako je nešto žurno što ne smije čekati“

Blaško je uzeo ceduljicu te pročitao da je taj Ćavar, koga on baš i ne poznaje dobro, ali se on poziva na Blaškino kumstvo s nekim iz Knešpolja, u nekim problemima jer ne može prodati svoju robu, te moli njega za pomoć.

Slišković je odmah zadužio upravitelja Stanka da slobodno obavijesti Ćavara da može već sutra dotjerati tih pet vagona kupusa u glavama, a Stanko neka proslijedi robu na sva prodajna mjesta po nabavnoj cijeni, a pola neka otjeraju na pijacu „Tepa“ te u tri ili četiri dana sve prodaju. Stanko je vidio da Blaško od toga neće imati nikakvu materijalnu korist nego eto želi da učini pomoć tom Ćavaru da mu roba ne propadne, pa će ju i prodati po nabavnoj cijeni.

Blaško Slišković je bio izuzetan poštenjak, pogotovo kada se radilo o sirotinji, uvijek bi im bio na usluzi a njega bi ljudi u godinama poslije za to nagrađivali. Bio

je toliko sposoban da je unaprijed znao kretanje cijena, pogotovo grožđa, vina i duhana, te bi se znao odlično pogoditi i na kraju vrlo vješto i zaraditi; nikada od tuđe muke nego od trgovačkih sposobnosti.

No, evo imao je vrijeme i za šport, posebice za nogomet za koga je među prvima ustvrdio da će biti jednoga dana najvažnija stvar u svijetu a koja svakodnevno zaokuplja svekoliku javnost. Stigao je toga jutra mladi i obrazovani gospon Miško na razgovor sa gazdom Slišković, ali ne samo na razmjenu mišljenja, nego i po osobni savjet; što i kako dalje sa Hrvatskim športskim klubom „Zrinjski“, jer je evo već postao najbolji klub u Mostaru i Hercegovini, pa i šire.

Za daljni rad kluba trebat će i veći novci, uskoro se očekuju i dalja putovanja, te će trebati osigurati i prijevozno vozilo, a svakako će se trebati i odrediti stalno mjesto za igralište jer je „Zrinjski“ koristio naizmjence četiri ili pet lokacija u Mostaru. I dugo su razgovarali Blaško i Miško; Blaško je bio osoba nevjerojatne pronicljivosti i odmah je shvatio probleme o kojima je govorio njegov prijatelj.

Zadržali se skoro do devete ure i uskoro im Šefika poslužila doručak koji je od nje zahtijevao gazda; Blaško je objedovao lešo janjeću glavu i domaću puru što bi bilo jelo koje je obožavao, a njegov sugovornik teleću šniclu sa žara. Popili su i po jednu bukaru crnjaka, iz Blaškinog zahumskog podruma, a ovaj gazda je imao i u budućnosti će se i proširiti, u samome Mostaru svoja četiri velika vinska podruma. Miško započeo:

„Moram ti reći Blaško moj plemeniti da smo u prethodnome razdoblju imali velike poteškoće i to isključivo političke prirode; ova nasilna država Jugoslavija,

u koju su naš hrvatski narod ugurali silom i bez volje naših zvaničnih predstavnika, je stvarna grobnica našeg naroda, jer vladajućim smeta i naše nacionalno ime koje ih podsjeća na veliku Europu, nasuprotnu njihovu balkanskom primitivizmu.

Krenuli su oni još pri kraju ovog Prvog velikog rata s podvalama; uz sugestiju engleskih obavještajaca oni su pokušali ugasiti „Zrinjski". Zbog naivnosti nekih naših oni su na kratko vrijeme uspjeli stvoriti klub „Hercegovina", od igrača „Zrinjskog" i „HROŠK-a" samo da maknu hrvatsko nacionalno ime. No, evo i sam znaš da smo se mi osvijestili i vratili svoje ime; pod tim imenom želimo biti europski klub, i to kao europska nacija i staro hrvatsko kraljevstvo.

I to trebamo čuvati, jer sve ono što nas negira je duboko smišljeno, te se prave tobožnji anacionalni klubovi i društva, samo da bi se našim hrvatskim znanjima koristili drugi. Nogomet je igra koja na poseban način pokazuje mentalne i fizičke sposobnosti neke grupacije i posebno osvježava sve druge sposobnosti a i budi osjećaj nacionalne pripadnosti. I mi to ne branimo niti drugima, nama ništa tuđe ne smeta, ali svima njima smeta što smo mi Hrvati i Europljani.

Evo i nekim našim književnicima i znanstvenicima već prigovaraju umjetnički i znanstveni dodir s Europom bez koje mi ne možemo jer je to naša civilizacija; pa ne mogu književnici kao veliki Milan Begović, pa ovi mladi Ivo Andrić, Miroslav Krleža, Antun Branko Šimić odnosno prije Antun Gustav Matoš, ili još ranije Ante Kovačić, Eugen Kumičić biti zarobljenici na balkanskom ozemlju. Pa naša hrvatska književnost i znanost Dubrovnika je više od pet stoljeća nazočna u europskim

kulturnim prijestolnicama i to zahvaljujući Katoličkoj Crkvi, a ovi naši susjedi što nas mrze nisu nažalost znali ni čitati ni pisati, a nema materijalnih dokaza da su i postojali, nego samo izmišljotine i trabunjanja.

Svi naši književnici i znanstvenici, te drugi uglednici su odreda poligloti i vrli katolički intelektualci; tako i nogomet je svjetska športska igra, pa i zabava i mi joj moramo pristupiti kao svjesni Hrvati, a ne kao nekakvi Jugoslaveni ili Balkanci gdje bi se mogao predstavljati i onaj gori za nekoga boljega".

Blaško je sve razumio svoga prijatelja, provukao je lijevu ruku kroz valovito prirodnu crnu kosu, pomalo preraslu, bio je lagano neobrijan što mu je pojačavalo izraz muževnosti; kroz rastvorenu košulju mu probijala jaka, maljava prsa, kao neka ploča. Ustao je na svoje snažne i mišićave noge i iskapio onu bukaru, te odvažno poručio:

„Nemaš se radi čega brinuti moj Miško, samo ti nastavi raditi svoj posao; osim mene ima još nekoliko kumova sa Širokog Brijega, iz Mostara, pa čak i iz Gabele, Stoca i Čapljine koji će pomoći. Vjeruj mi da će „Zrinjski" postati besmrtan, iako nam mnoge opasnosti prijete. Mi Hrvati živimo pošteno i radimo predano, te je normalno da i rezultati rada kada to sazrije vrijeme, budu izvanredni i očekivani.

Mada imamo mnogo neprijatelja, upamti dobro da će u budućnosti jedino Radnički športski klub „Velež" opstati jer je i utemeljen na idealima radništva, a ne komunizma. Svi drugi će nestati, jer ih vrijeme kao političke klubove neće zauvijek trpjeti. Uostalom „Veležovi" osnivači su bili i „Hroškovci" i zbog toga će mo u tom klubu uvijek imati prijatelje. Ali u tom klubu će biti

pritajeni i naši neprijatelji, oni što kao primitivci mrze sve europsko, odnosno hrvatsko, te se plaše Europe kao vrag od križa. I tako će ostati zauvijek.

A o tim podvalama o kojima govoriš sve je postalo kristalno jasno; iz toga kluba „Hercegovina“ u koji su mislili Jugosi „utopiti“ naš „Zrinjski“ je i potekao prijedlog da se osnuje Jugoslavenski športski klub ili JŠK. Iz istih ili sličnih pobuda je osnovan „Vardar“ kao vojni klub koji je također imao veliku materijalnu podršku. Mi smo ostavljeni da sami sebe, posebice darovima naših domaćina, uzdržavamo i evo nam polazi za rukom a i za nogom. I tako će biti uvijek“.

Već te 1923. godine vlasti i njihovi ljudi u športskim forumima su organizirale nogometno prvenstvo Mostara, s ciljem da trijumfira JŠK. No, na njihovu žalost „Zrinjski“ je u finalnom srazu pobijedio protežirane „Jugoslavene“ sa jedan prema nula i postao prvim prvakom grada Mostara. I onda se dogodila neočekivana spletka; naime postavljeno je pravilo da „Zrinjski“, iako prvak grada mora opet igrati s „Veležom“, koga je opet porazio te je u još jednoj utakmici pobjedio JŠK davši mu tri gola a ne primivši ni jedan; ta je nogometna predstava bila odigrana na igralištu preko puta stare austrijske bolnice, na potezu od kasnijeg naselja Uglovnica prema novoj tržnici.

Tako je u istoj godini „Zrinjski“ dva puta morao pobjeđivati i dva puta postajati prvak grada. Mostar, nekadašnja europska srednjevjekovna varoš, još od pred turske okupacije, sa svojih sedam kamenitih katoličkih crkava i franjevačkim samostanom sv. Antuna u dijelu grada zvanom Pijesak postao je i mjestom gradskog nogometnog derbija dvaju klubova koji će ipak imati u

budućnosti dosta korektne odnose. U narednih sedam godina, sve do godine 1930.-te Hrvatski športski klub „Zrinjski“ će još pet puta biti pobjednikom nogometne lige Mostara a time i Hercegovine.

V

Tisućita godišnjica hrvatskog kraljevstva 925.-1925. godine proslavljena je u Mostaru na svečan i jedinstven način; na onom istom kolodvoru na kome prije dvadeset i dvije godine Stjepan plemeniti Kuštreba dočekao profesora Victora Becka i time bijaše pokrenuta lavina športskih dešavanja oko uvođenja nogometa u gimnazijski gimnastički program, ovaj put je hrvatski narod dočekao svoga nacionalnoga tribuna i čelnika Hrvatske seljačke stranke, Stjepana Radića.

Kroničari tih vremena ustvrdiše da se u samom gradu okupilo, za ono vrijeme nevjerojatnih desetak tisuća duša; razdragano mnoštvo sa mnogobrojnim hrvatskim barjacima i izvanrednom organizacijom kojom je rukovodila Radićeva stranka ali uz neizostavnu kulturno športsku potporu Hrvatskog kulturnog društva „Hrvoje“, Hrvatske pjevačke glazbe iz 1889.-te, i Hrvatskog športskog kluba „Zrinjski“.

Hrvatska glazba je izvodila koračnice kojih se ne bi zastidio ni Beč, ta i Austrijanci i Hrvati su stari europski narodi, te i ne iznenađuje takova uvježbanost europskih skladbi u Mostaru. Nacionalne trobojnice se vijorile, a jedan od tadašnjih dopredsjednika Hrvatske seljačke stranke, gospodin Smajo Ćemalović je izvrsno organi-

zirao redarstvo da ne bi došlo do kaosa; uz gospodina Ćemalovića, kao gradskog komesara se veže i podatak da je na njegov prijedlog srednja ulica mostarska dobila naziv Ulica Kralja Tomislava.

Stjepan Radić je bio nedvojbeni narodni predstavnik koga je plebiscitarno podržavalo skoro stopostotno hrvatsko stanovništvo u Kraljevini Jugoslaviji i to svih konfesija. Glazbenici su bili u svojim tradicijskim odijelima, a nogometaši „Zrinjskog“ u novim športskim odorama i njemačkoj športskoj obući, koje su za ovu prigodu naručene iz Zagreba, a uz materijalnu potporu Blaške Sliškovića i još nekih mostarskih veletrgovaca.

Prvog dana boravka u Mostaru domaćin toj proslavi je bio gvardijan franjevačkog samostana, gdje je uzvanicima bio i priređen svečani ručak, a koji je uslijedio nakon Svete mise zahvalnice za tisućugodišnje hrvatsko kraljevstvo i zaziva blagoslova na svekoliki hrvatski narod, glazbenike i nogometaše i sve čovječanstvo, za njegov razvoj i napredak uz ljubav i povjerenje u Boga Stvoritelja.

Drugi dan boravka je bio popraćen političkim govorima i posvemašnjom pozivkom za mir i dobro među ljudima i narodima, a treći dan domaćinstvo je preuzeo HKD „Hrvoje“ u svojim prostorijama i uz sudomaćinstvo HŠK „Zrinjski“ i njegovih rukovoditelja. Čitava Hercegovina je bila na nogama; kako u danima prije dolaska Stjepana Radića, tako i u danima neposredno nakon ispraćaja sa željezničkog kolodvora.

Sva mostarska okolna naselja su dala svoj značajan materijalni doprinos te su i njihova društva nastupila u narodnim nošnjama; iz Blagaja i Malog Polja je pomoć stigla od Ivke Borasa i Joze Ćorića, sa Bune od Stanka

Solde i Mirka Zlomislića, Gnojnice su predstavljali Blaž Krtalić i Stijepo Jarak, Jasenicu Marko Milićević i Ante Drmać Grof, a naselje Rodoč predstaviše Grga Šunjić i Pero Babić, Cim i Iliće su predstavljali Vidan Krešić i Ilija Kljajo, Bijelo Polje Šimun Kolobara i Ivan Zovko, Drežnicu i gornja sela Stanko Barišić i Nikica Golemac i drugi dragovoljni predstavnici koji su ostali nezabilježeni a nesebično su potpomogli ovu veliku narodnu proslavu.

Jedan od tada najboljih obrambenih nogometaša „Zrinjskog" je bio Mijo Milićević, čije su kuće bile na početku naselja Ilići, a i oni su sami imali neko svoje nogometno igralište, te bi po cijele dane mladež igrala nogomet. Mijo je bio gimnazijalac, vrlodobar učenik, ali i odličan nogometaš, te je imao zanimljiv susret i razgovor pred „Hrvojem" trećeg dana velike proslave:

„Jeste li vi gospon Marko otac moga školskog kolege Ivana, iz Jasenice?

Marko Milićević nije bio iznenađen, okrenuo se i zagrlio Miju sa čijim se ocem odlično poznavao, a znao je da je mladić odličan nogometaš, a znao je to i cijeli Mostar. Marko je imao kumstva u Ilićima a i supruga mu Agneza bijaše od Marinović Gjonkića iz toga naselja. On je bio i upoznat da ovi Milićevići, sa kojima se nazivao rođacima, Mijin otac i stric, grade obiteljsku kuću na Balinovcu, i to sve zaradom od poljoprivrede i manje trgovine. Marku je bilo drago da mu se obratio ovaj mladac, tako vrijedan gimnazijalac i nogometaš, a neobično razgovorljiv i kulturan.

I inače su mostarski Hrvati još od dolaska Austrije koristili pa i danas koriste europske krilatice „gospon" ili „gospodin", a zamijenivši prije nametnute, pod tur-

skom okupacijom izraze „raja“ što bi u prijevodu značilo „stoka“ jer su Turci neljudski, kršćane nazivali stokom:

„Hvala ti moj Mijo što si mi se javio, evo moj Ivan je upravo i krenuo prema samostanu da tebe pronađe. Često priča o tebi ali i o tvojima. Onaj ti mlađi brat pjeva u Hrvatskoj glazbi i na misama, blago vašem ocu i majci na takvoj djeci. Puno mi pozdravi oca, a ti dobro treniraj i gledajte ti i moj Ivan da dovršite gimnaziju i budete pošteni i učeni ljudi. Neka te moj sinko Bog blagoslovi, tebe i tvoje“.

Dobar je blagoslov bio učinio Marko Milićević, jasenički domaćin; ne samo da je mlađani Mijo, po mišljenjima mnogih mostarskih poznavatelja nogometa ali šire, bio jedan od najboljih nogometaša „Zrinjskog“ uračunavši period od osnutka kluba pa do samog kraja Drugog velikog rata, nego je i njegov brat bio poznati mostarski glazbenik, poslije i prvi svršeni učitelj glazbe.

Iz te obitelji je potekao i jedan od utemeljitelja, a kasnije profesor i ravnatelj glazbene škole u Pločama, negdje polovinom šezdesetih godina dvadesetog stoljeća Frano Milićević, koji je i povremeno predavao na glazbenoj školi u Dubrovniku.

Da to nije bila igra slučaja, znakovito potvrđuju i drugi nogometaši „Zrinjskog“ i članovi njihovih obitelji; u klubu se tražilo da igrači osim školovanja i kulturnog ophođenja trebaju se baviti pjevanjem pa i glumom.

U kasnijim godinama neizostavni su bili primjeri obitelji Komljenović, iz koje su dva brata, Berislav i Drago bili pjevači i svirači, ali i ministranti na crkvenim slavljima, a sam Berislav je postao i nastavnik. I njihov stričević Mile, je svirao i pjevao u „Hrvoju“, slijedeći svoje

rođake, a jedno vrijeme je boravio u Zagrebu studirajuću glazbu. Na samoj misi, te 1925. godine u prigodi proslave tisuću godina hrvatskoga kraljevstva, na kojoj je nazočio i Stjepan Radić, ministrirala su uz ostale i dva brata; desetogodišnji Berislav i trinaestogodišnji Drago.

Kako je „Zrinjski“ odgajao i usmjeravao u kazališnu sekciju svoje igrače, znakovito pokazuje slučaj mladića rodom iz Čapljine, Abdulaha Muratagića, koji je i stanovao u blizini Doma „Hrvoje“. Taj odlični nogometaš i još bolji dramski glumac, je zbog svojih kvaliteta i zlobe nekih sugrađana, u veljači 1944. godine nakon jedne izvrsne role, netragom nestao, jer je bio otet od komunističkih klošara i neradnika koji su mrzili sve i svakoga.

VI

Nekadašnja kavana „Central“ , smještena preko puta mostarskog željezničkog kolodvora, koja je bila polazište i ishodište svih športskih, kulturnih a napose nogometnih tema u mostarskoj varoši osvitom dvadesetog stoljeća, početkom dvadesetih godina dvadesetog stoljeća je bila zatvorena od jugoslavenskih vlasti, jer ih je podsjećala na civiliziranu i njima mrsku Europu.

Mostarski nogometni zaljubljenici su zauzeli nove „busije“ za športske razgovore uz špricere, konjake i rakijice; kultna je bila kavana restoran „Bled“ na Balinovcu, kavana „Lovac“ na Carini u kojoj bi uveče odjekivala i živa glazba, a par godina kasnije i Sliškovićeva kavana restoran „Ličtica“ smještena na samom austrougarskom korzu, dijametralno preko puta zgrade mostarske gimnazije.

Ako se u varoškim uredima vodila ona zvanična i polujavna politika, u ovim a i još nekim kavanama se ona bistrila do u tančine i nije mogao promaknuti niti jedan životno važni detalj u Mostaru, a da se bezbroj puta ne pretrese.

To subotnje jutro u kavani „Bled“ je bilo prilično zanimljivo i zbog društva koje se okupilo i zbog raznolikosti tema koje su pretresene. Na neki način društvance

se okupilo u znak četvrte obljetnice nasilne smrti od atentata i njegovih posljedica hrvatskih nacionalnih zastupnika Stjepana Radića, Đure Basaričeka i Pavla Radića a koji se dogodio u skupštini Jugoslavije u Beogradu od strane jugoslavenskog ubojice Puniše Račića, i to 20.6.1928. godine.

To je bio dovoljan pokazatelj u kakvoj su državi živjeli Hrvati, stari civilizirani europski narod; cilj je stvaranja te države od strane britanske masonerije bio potpuno genocidom iskorijeniti Hrvate i Katoličku Crkvu s istočne obale Jadranskog mora, te preko jugoslavenskih hegemonista preuzeti sva kulturna i materijalna dobra i podrediti ih britansko-jugoslavenskim interesima.

Osim nekih prijatelja i simpatizera HŠK „Zrinjski“ zanimljivi skup u „Bledu“, a koji je bio u vlasništvu obitelji Šarac, su činili skoro svi bivši, sadašnji a i naredni funkcionari kluba, koji su se u proteklim godinama izmjenjivali u predsjedništvu ovog uzornog športskog kolektiva. I bili su tu stari prijatelji; Miško Mikulić, Drago Turkalj, Jakiša Milković, zatim tadašnji, a i kasniji tajnik kluba Ljubo Tokić i neki treneri kako seniorske momčadi tako i treneri mlađih dobnih skupina.

Čini se da je samo nedostajao Blaško Slišković, a kako neki rekoše bio je zauzet obvezama oko obnove novokupljenog poslovnog objekta na mostarskom korzu, te se bez njega neke stvari nisu mogle odigrati u prigodi te adaptacije. Ali on nikako nije mogao izostati iz razgovora sa drugim čelnicima „Zrinjskog“, a to je dokazao ulazak u kavanu jednog njegovog djelatnika koji je ulazeći u „Bled“ i noseći u ruci jednu oveću vreću već s vrata uzviknuo:

„Draga gospodo, evo vam se obraća preko ove platnene vreće Blaško Slišković i rekao je da pojedete ovu „violinu“ u zdravlju a da vas časti i sa petakom vina koji ću ja odmah platiti, a on mi je dao novce“.

I tada na zaprepaštenje svih gostiju taj Blaškin djelatnik izvadio iz vreće dalmatinski pršut od sigurno desetak kilograma, koji je neodoljivo podsjećao na „violinu“ i jedan okrugli crni kruh, pečen ispod neke oveće peke, te oboje stavio na jedan stol. I „razletio“ se konobar u „Bledu“, odličnoj gostionici kojom je u ime obitelji rukovodio mlađahni Toma Šarac; sastavio je dva stola da bi društvance bilo zajedno te iza šanka donio drvenu dasku za rezanje pršuta i poveći mesarski nož koji je bio oštar poput brijaće britve. Iz njihove kuhinje je donio nekoliko glavica crvenog luka, ali i oveću austrijsku staklenku kiselih krastavaca.

Posuđe nikakvo nije bilo potrebno, pršut se jeo izravno sa daske i bilo je potrebito samo desetak minuta do prve pauze; popili ljudi po špricer jer su na stolu i bila dva velika sifona soda vode. I onda riječ uzeli Miško, a zatim, Jakša i Drago te se uglavnom sve svodilo na tri stvari; nazočni tajnik Ljubo je izvadio iz kožne torbe svoje papire i počeo bilježiti.

Prvu stvar koju su „skupštinari“ trebali pretresti je bila igralište „Zrinjskog“, odnosno utvrditi najpogodnije mjesto, od onih četiri ili pet koja su do sada korištena za odigravanje utakmica. Prijedlog je bio da se za zvanično igralište odredi prostor koji se koristio na Trgu Rondo, a prostirao se prema unutarnjem dijelu Mostara, a nalazio se iza kasnije nastalog Doma kulture na Rondou koji će nastati na zemlji u vlasništvu Katoličke Crkve u vrijeme kasnije komunističke Jugoslavije.

Drugi je prijedlog bio da se nastavi koristiti igralište preko puta stare austrougarske bolnice, a treći prijedlog je bio adaptacija postojećeg igrališta u nekadašnjem austrougarskom Zapadnom logoru.

Četvrto igralište je ostavljeno kao rezervno, ali najmanje izvedivo, a na njemu su odigrane i nekolike posljednje utakmice, i nalazilo se u austrougarskom Sjevernom logoru i u blizini njega se nalazila i omanja katolička crkva, nešto kao kapela i koja je bila korištena za katoličko vjernička bogoslužja još iz vremena stare monarhije za potrebe vojske ali i za pastorizaciju svega katoličkoga puka toga dijela Mostara.

Pitanje igrališta je bilo vrlo bitno jer je HŠK „Zrinjski" prerastao gradsku razinu i već se dogovarala gostovanja, osim sa Sarajlijama i Banjalučanima sa klubovima iz Kotora, Dubrovnika, Tivta a dolazit će i veliki hrvatski klubovi zagrebački „Građanski" i splitski „Hajduk". Time se dokazalo da su svi predsjednici a i tajnici „Zrinjskog" bili veliki vizionari, jer je klub za desetak godina dosegao članstvo u Svjetskoj nogometnoj asocijaciji FIFA, pošto se natjecao u najjačem nogometnom razredu Nezavisne države Hrvatske.

A tada je pristupanje potpisao vlastoručno Blaško Slišković, predsjednik- legenda ali i podnačelnik grada Mostara, koji je tim činom Hrvatski športski klub „Zrinjski" zauvijek ugradio u sve nogometne mape svijeta, a to su učinili tada i predsjednici Sarajevskog akademskog športskog kluba „Napredak" i Hrvatskog športskog kluba „Hrvoje" iz Banjaluke.

Tajnik kluba Ljubo Tokić je nastavio bilježiti najznačajnije stvari vezane za „Zrinjski", za kasnije naraštaje Mostaraca se htjela ostaviti imena, makar ona najzna-

čajnija koja su dostojanstveno nosila odoru ovoga kluba u tih desetak dvanaest godina od nastanka zloglasne Kraljevine Jugoslavije. Tokić je predbilježio imena; Vjekoslav Vrančić, Kazimir Vlaho, golman Milivoj Smoljan, Živko Bebek, Rudolf Janjušić, Husein Omerović, Pero Golić, Mijo Milićević, Muhamed Omeragić, Đorđe Simić, August Kučinović, Franjo Štimac…. I sigurno su izostavljeni neki koji u tim trenutcima nisu nazočnima mogli doletjeti u misao.

No, ova subotnja „skupština" je izvršila svoj povijesni zadatak, u pismohranu klupsku su pohranjeni zapisnici, te su nazočni nastavili guliti Sliškovićevu „violinu", a onda su i zapjevali pjesmu u čast njegovu i to njegovim omiljenim stihovima:

„Lištica se samo rijeka zove,
Oj Široki, to je, ime tvoje"!

Kada se društvo već bilo opustilo, na prijedlog tajnika „Zrinjskog" Tokića svi gosti u restoranu „Bled" su se smjelo upustili u određivanje najbolje jedanaestorice igrača koji su do tada bili najbolji po pojedinim mjestima u timu. I nisu se mnogo dvoumili te je izbor pao na sljedeće nogometaše: vratar bi bio Mirko Smoljan, inače stomatolog po profesiji. Braniči bi bili Đoka Simić i Jure Buhač, onda Kažimir Vlaho, Stanko Šarac i Mijo Milićević. Zatim su izabrani Ljubomir Nuić, Ivo Ćorić i Frano Štimac. I na kraju; Adam Tončuk i Mirko Buhač.

Nikada se sa sigurnošću ne može ustvrditi jesu li to bili zbilja najbolji nogometaši „Zrinjskog" do tada, ali „izbornicima" u „Bledu" se ta imena učinila kao najbo-

lja a ako su negdje i falili, Bog će im sigurno oprostiti, zbog toga što su bili dobronamjerni.

Mostarcima je bilo jasno zbog čega je „Bled“ postao glavno stjecište fanova „Zrinjskog“, ali ukupnog gradskog života; Ante Šarac, Stanko Šarac, te Ivan Šarac i najmlađi Žarko Šarac su kao nogometaši stalno „visili“ u „Bledu“, a Toma im je bio blizak rođak. I još jedna zanimljivost iz „Bleda“; kroz pismohranu koja je taj dan završila u torbi tajnika kluba, završio je i podatak da je Ljubomir Nuić, već kao sedamnaestogodišnjak 1929. godine završio u francuskoj nogometnoj ligi, igrao sigurno za FC „Metz“ i FC „Nantes“, dobio francusko državljanstvo i postao reprezentativac Francuske.

Skoro svake naredne godine bi Ljubomir došao u Mostar, u njemu boravio po dvadesetak dana i družio se s nogometašima s kojima je nekada igrao, a „feštali“ su najviše u „Bledu“, ali kasnijih godina na korzou u Sliškovićevoj „Lištici“. U kavanu „Lovac“, na mostarskoj Carini nije nikada niti zašao jer mu je bila strana ta glazba istočnjačka koja je tu pretežno svirala, a on je bio rođeni pobornik zabavne talijanske i francuske glazbe, posebice šansone.

Uslijedile su teške godine po hrvatski narod, a posebice po Katoličku Crkvu koja je bila glavni cilj za uništenje sa lica zemlje od strane onih koji su nasilno stvorili marionetsku tvorevinu, genocidnu Jugoslaviju. Sve naredne godine su bile stupnjevito teže, te taj bezizlazni položaj Hrvata, ali i Albanaca koji su kao potomci drevnih Ilira također uništavani u tom labaratoriju smrti, je mogla spriječiti samo vlastita država, nastala tamo još u vrijeme kneza Branimira kome se osobno pisme-

no obratio Sveti otac papa Ivan VIII i to 7.lipnja 879.-te godine.

Pismo je pisano na pergamentu veličine 24x34 cm. i počinje riječima „Dilecto filio Branimir"(„ljubljenom sinu Branimiru") i u njemu je obavijest kako je Sveti otac papa prilikom službe na oltaru sv. Petra dižući ruke u vis blagoslovio kneza Branimira, cijeli njegov hrvatski narod te cijelu njegovu zemlju. Ovo papino pismo se smatra onovremenim priznanjem hrvatske samostalnosti i suverenosti. Pismo se čuva u Vatikanskom arhivu (Archivio Vaticano).

Sjećajući se tako vrijedne i slavne prošlosti, i to ne samo politički i kulturno-društveni predstavnici hrvatskog naroda, nego i cio hrvatski puk, ostali su bili iznenađeni i posramljeni kada je 1930. godine beogradska strahovlada nasilno premjestila ured Jugoslavenskog nogometnog saveza iz europskog Zagreba u balkanski Beograd.

To je bilo upravo nevjerojatno; da nogometni savez bude premješten iz europske nogometne prijestonice, koja nikada nije ni osjetila tursku okupaciju i primitivizam i bila je kulturni raj u odnosu na tadašnji Beograd, koji se možda tek prije nekolike decenije oslobodio četristogodišnjeg turskog zuluma i tiranije, a nije ni sigurno da su svi imali i pitku vodu, a možda se rijetko i koristio moderni europski escajg, eventulno drvene žlice.

To je bila kap koja je prelila čašu strpljenja kod civiliziranih Hrvata, a nakon ubojstva njihovih zakonitih zastupnika u Skupštini Jugoslavije dvije godine prije; sedmorica najboljih nogometaša hrvatske narodnosti uključujući i izbornika Antu Pandakovića su odbili igrati za reprezentaciju „Jugoslavije", čija se politička vr-

huška terorom i nasiljem „proslavila“ protiv europskih vrijednosti.

Najveća hrvatska nogometna perjanica toga vremena Ico Hitrec, igrač koji je stotinu metara trčao ispod jedanaest i pol sekundi, te vjerojatno najbolji igrač koga su Hrvati do tada imali, je prvi i demonstrativno odbio igrati za državu koja vrši genocid nad njenim narodima, prije svih nad Hrvatima i Albancima, ali i Crnogorcima i Slovencima.

I to mu beogradska čaršija nikada nije zaboravila; umro je 11. listopada 1946. godine iznenadnom smrću u trideset i petoj godini života od vjerojatnog trovanja „na britanski način“ kao i mnogi veliki igrači zagrebačkih klubova „Hašk-a“, „Građanskog“, „Concordije“, ali i „Zrinjskog“, „Sašk-a“ i „Hrvoja“, nakon uspostave, opet od strane Britanaca, komunističke Jugoslavije, zločinačke države koja je pobila stotine tisuća Hrvata.

Kakav je bio nogometaš Ico Hitrec dovoljno govori činjenica da kao središnji napadač postiže dva gola u pobjedi Zagreba protiv Madrida i to 1931. godine na igralištu u Kranjčevićevoj ulici, tadašnjem najboljem svjetskom golmanu Rikardu Zamori. Njega je tih godina najprestižniji europski časopis „Kicker“ uvrstio u idealnih jedanaest igrača Europe, a igrao je tih godina za švicarski „Grasshoppers“ kao prvi hrvatski internacionalac, jasno uz Mostarca Nuića koji je igrao za francuski FC „Metz“.

Na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Urugvaju 1930. godine, na kome je igralo samo trinaest ekipa, jer ostali nisu htjeli putovati zbog daljine, ekipa Kraljevine Jugoslavije je nastupala sa samo beogradskim igračima, zbog bojkota Hrvata, a ovi to sračunato iskoristili. No

reprezentacija Urugvaja, kasniji svjetski prvak im je zabila šest golova i postavila ih na njihovo pravo mjesto; drugo mjesto je bila Argentina koja je imala i najboljeg strijelca sa osam pogodaka, a to je bio Guillermo Stabile.

Na tom prvom Svjetskom nogometnom prvenstvu nije igrana utakmica za treće mjesto, a brončanu medalju osvojila je reprezentacija Sjedinjenih američkih država, za koju su igrali pretežito Englezi i to zbog bolje gol razlike u svoju korist.

Pedesetak godina poslije u nekim nizozemskim novinama su beogradski lažovi plasirali vijest da je utakmica za treće mjesto ipak odigrana i da su je dobili oni te su tobože bili treći na prvenstvu. No, iz arhiva Svjetske nogometne asocijacije FIFA je to demantirano i prokazano kao laž, te je ponovno iz pismohrane dokazano da su treći bili Amerikanci. Zašto nam se ove i srodne laži čine poznatima i danas??

Ali da to nisu bile i jedine „fake news“ vezane za to prvenstvo pobrinula se beogradska propaganda i početkom dvadeset prvog stoljeća, kada su plasirali bolesno smiješnu vijest da je te 1930.-te godine jugoslavenska ekipa bila „na deobi“ trećeg mjesta! A pravila su bila tada jasna; samo treća ekipa je dobila brončane medalje, a beogradski lažovi nisu dobili nikakve medalje niti su ih mogli pokazati. Pa zbog čega sve te laži nije nikome jasno?

I još najveća laž koja je zasjenila prethodne po ludosti; za Kraljevinu Jugoslaviju je nastupio i francuski nogometni internacionalac Ivan Ivica Beck, Hrvat podrijetlom iz Vršca u tadašnjoj Austrougarskoj, a koji se rodio igrom slučaja u Beogradu 1909.-te godine, jer mu je otac bio tamo poslom. Da bi prikrili da je on Hrvat te

da je na tom natjecanju bio sa dva pogotka najbolji jugoslavenski strijelac, beogradski športski „historičari“, uporno nameću laž da je Ivanov otac po nacionalnosti „sudetski Nemac“ ili još smješnije „podunavski Švabo“. Baš jadno!!

No, život u Mostaru se nastavljao, Hrvatima nesklona Kraljevina Jugoslavija je samo povećavala namete i opterećenja, a nogomet je služio da se politički favoriziraju klubovi koji su poltronski i u njima ne igraju Hrvati. A „Zrinjskog“ se mrzilo iznimno; od dvadesetak igrača koji su igrali u „Zrinjskom“ nakon tridesetih godina samo je jedan imao trajno uposlenje. Za razliku od toga „Vardarovci“ i „Veležovci“ su imali skoro sve uposlene igrače, ali nogometno su zaostajali za znanjem „plemića“, kako su Hrvati tepali svojim igračima.

Jednu vrlo značajnu utakmicu regionalnog značenja je „Zrinjski“ odigrao sa sarajevskim MOŠK „Đerzelez“ u Mostaru 1933. godine, a sarajevski klub je bio u onodobnom tisku predstavljen kao bolji i igrački jači, no konačni sraz u kome su „plemići“ zabili tri gola ne primivši niti jedan je pokazao kakvim se neistinitim vijestima morao suprotstavljati.

Svoju ljubav prema svome gradu Mostaru, drevnoj europskoj varoši, su pokazali i mostarski katolički studenti koji su zbog svojeg intelektualno vjerskog školovanja, povremeno boravili u Francuskoj. Naime mostarski mladi bogoslovi u crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru podastrijeli osobno biskupu fra Alojziju Mišiću zamolbu da se održi misa zadušnica za umrlu Poljakinju i katolkinju, dvostruku Nobelovku Mariu Sklodowski Curie.

Ona je 1903. godine dobila Nobelovu nagradu za Fiziku, a 1911. godine za Kemiju i jedini je znanstvenik u

povijesti obaju rodova koji je dobio tu nagradu iz dvije znanosti. Ona je položila svoj život dragovoljno kao vrla katolkinja na oltar čovječanstva; njena starija kći Irene Joliot Curie također je dobila Nobelovu nagradu i to 1934.-te godine za Kemiju i to u godini majčine smrti.

Maria Sklodowska Curie je preminula 1934. godine u lječilištu Sallanches, a uzrok smrti je bila leukemija, uzrokovana prekomjernom izloženošću zračenjem radijacije tijekom višegodišnjeg znanstvenog istraživanja, odnosno dala je život za druge. To veliko kršćansko svojstvo, dati život za druge, nisu mogli zanemariti mladi mostarski bogoslovi koji su studirali u Francuskoj te su joj naručili misu zadušnicu koju je osobno predslavio mostarsko duvanjski biskup fra Alojzije Mišić.

U vrijeme dok je u drugom svom mandatu predsjednikom bio gospodin Miško Mikulić, a uz pomoć glavnog pomagatelja kluba, gospodina Blaške Sliškovića, negdje polovinom tridesetih godina dvadesetog stoljeća dogodile su se izvanredne okolnosti u kojima su ti vodeći ljudi pokazali vrhunsku športsku intuiciju a i veliko životno znanje.

U omladinskoj školi nogometa je bilo veliki broj talentiranih mladića; jedan se posebice isticao svojim umijećem, postao je punoljetan, osamnaestogodišnjak a u „Zrinjskom“ je vježbao već šestu godinu. Dječaka je tada, te 1929.-te godine osobno na trening doveo stric Rudolf Brozović, također bivši igrač kluba iz prvih dana njegova postojanja. Dječak se zvao Miro, i onda su voditelji kluba zajedno s trenerom odlučili da mladiću omoguće još veći športski napredak, te su se u tom smjeru i vodili pregovori.

Voditelj svih pregovora je bio Blaško Slišković, te je vođen svojom inteligencijom ali i katoličkom moralnošću odlučio sa suradnicima da osamnaestogodišnjeg mladića, Miroslava Brozovića besplatno ustupe zagrebačkom „Građanskom“, velikom hrvatskom klubu koji je bio zainteresiran za mladićeve nogometne vrline.

Taj velikodušan potez će se višestruko isplatiti „Zrinjskom“, jer su stekli povjerenje šire nogometne javnosti, a mladić Brozović će jednoga dana, ostati u povijesti upisan kao jedan od najboljih hrvatskih igrača uopće. Miro Brozović će igrati za „Građanski“ narednih deset godina, sve do kraja Drugog svjetskog rata, i načinit će veliku nogometnu karijeru.

U svojoj velikoj nogometnoj karijeri odigrao je više od tisuću utakmica. U „Građanskom“ ga je predstavio te 1935. godine, njegov prvi trener Ringer, kao Miroslava Miru Brozovića, a suigrači ga odmah prozvali „Meho“. S „Građanskim“ je osvojio tri titule državnog prvaka (1937., a te je godine osvojio i kup, 1940., 1943.). Nakon Drugog svjetskog rata morao je dekretom prijeći u beogradski „Partizan“ ili bi bio strijeljan, a s kojim je bio prvakom komunističke Jugoslavije 1946. i 1947. te je iste godine i osvojio Kup Jugoslavije, a tih godina tri četvrtine nogometaša „Partizana“ su bili Hrvati.

Na Olimpijskim igrama u Londonu 1948. godine sa reprezentacijom Jugoslavije osvojio je srebrnu medalju i on je bio kapetan ekipe. Reprezentaciju je sačinjavalo dvije trećine Hrvata.

Igrao je u karijeri za tri nogometne reprezentacije; Kraljevine Jugoslavije tri puta, reprezentaciju Nezavisne države Hrvatske sedamnaest puta i reprezentaciju komunističke Jugoslavije četrnaest puta, kojoj je bio

i kapetanom. Prešavši u nogometni klub „Sarajevo“ 1950.-te godine bio je igračem i trenerom, i pomogao je velikom rastu kluba.

Godine 1967. osvojio je kao trener titulu prvaka Jugoslavije, kao prvu titulu koju je osvojio klub iz Bosne i Hercegovine. U znak zahvalnosti nikada ga nigdje ne spominju jer je bio Hrvat, te imena stadiona i nekih klupskih značajnih datuma imenuju imenima ćevabdžija i buregdžija, a ne velikih i zaslužnih trenera.

No, posljednjih godina istina izlazi na vidjelo; veliki ljudi i veliki nogometaši, Fuad Muzurović i Vahidin Musemić o njemu govore u superlativima kao o treneru titanu. I hvala im. Da bi se slika upotpunila, jedan mostarski športski „historičar“, Zlatko, koji je za života nekoliko puta mijenjao nacionalnost, u svojim lažnim spoznajama, pokušava da progura veliku neistinu da je Miro Brozović igrao u mladosti za mostarski Jugoslavenski športski klub ili JŠK, ali on nikada nije igrao u tome klubu, a iz kronike velikog „Građanskog“ se vidi da je stigao iz „Zrinjskog“, svoje prve mladenačke ljubavi.

U godinama poslije ljudi su se često u Mostaru pitali, zbog čega su voditelji „Zrinjskog“ postupili tako moralno i u mladićevu korist da on ode u „Građanski“? I došlo se do razumnog odgovora da je ljudski život i sreća jednoga mladića bitnija, nego njegovo sebično zadržavanje u Mostaru, gdje je pitanje bi li mogao napredovati u nogometnom smislu. No, Bog koji vidi sve u skrovitosti i nikada dužan ne ostaje, uzvraća dobrim ljudima uvijek kada im je najpotrebnije.

I tako je Građanski nogometni klub „Dinamo“, legitimni nasljednik slavnog „Građanskog“ i njegove plave boje, nakon šezdeset i osam godina uzvratio na još bolji

način; osamnaestogodišnjeg Luku Modrića posudio je HŠK „Zrinjskom“ da kod njega odigra svoju prvu seniorsku sezonu.

I postade taj mladić jedne od narednih godina najbolji igrač Svjetskog nogometnog prvenstva i najbolji igrač svijeta, takozvana Zlatna lopta. No, za priču o tom mladiću ima još vremena; slijedila su vremena u kome će hrvatski nogometaši biti krvava meta zlog komunističkog progona.

Tih godina, pred Drugi veliki rat, gospodin Blaško Slišković je također bio velika i krvava meta, najprije starojugoslavenskih sudova, a kasnije i jugokomunističke likvidacije. I mala djeca su znala pričati o njegovu poštenju i njegovim sposobnostima; u njegovoj obiteljskoj kući, u dvorišnoj blagovaonici, u Mostaru tik uz obalu rijeke Radobolje, svaki dan je besplatno objedovalo desetak ljudi. Ali svaki dan u godini!!!

On je bio najbolji podrumar i poznavatelj kvalitetnih vina u Hercegovini tih godina, a sigurno i u kasnijim vremenima nije mu bilo ravnih, pa i nakon njegove nasilne smrti. Kakav je Blaško bio trgovac? Čudo bi bilo da netko ne kaže; sposoban i pošten, ali premudar. Dođe neki ugroženi seljak koga neki ucjenjuju za duhan ili vino i zamoli gospodina Blašku Sliškovića:

„Molim te gazda Blaško za pomoć, ostalo meni tristotinjak litara bijelog vina, a ne mogu ga prodati jer me ucjenjuju malim novcem, a imam veliku obitelj te ću izgubiti“!

I onda gazda Blaško isplati preko svojih ljudi onu cijenu koju je seljak tražio, i vino osigura u svojim podrumima, u samom Mostaru imao je četiri podruma; dva u naselju Zahum, jedan na pijaci „Tepa“ i jedan u

obiteljskoj kući. I tako Blaško pomogne desetini seljaka, i sačeka pravu cijenu. Dođu Bosanci po duhan u Mostar, a dolazilo ih je stotine, Blaško im nađe preko svojih ljudi prvu klasu duhana, ponovno učini uslugu seljacima, ali tim Bosancima kaže da kupe svaki po stotinjak litara vina jer će ga svakako negdje kupovati, a neki kupe i više jer nabavljaju zalihe vina za duži period.

I svi zadovoljni; seljaci svoje prodali, Blaško im pomogao, tako stotinama pa i tisućama ljudi u nevolji, a vino preprodao po većoj cijeni, jer je svakako bilo kvalitetno i u kvalitetnim sudovima sazrilo i bilo zaštićeno.

Blaško Slišković je bio istaknuti član Hrvatske seljačke stranke i kao takav pomagao je najviše seljacima, svih narodnosti i svih konfesija, kako i priliči jednom katoličkom mužu. I tako je Blaško trgovao, nije mu se žurilo i pomagao siromašne; a na kraju i njega Bog pogledao jer mu dao veliku pamet, odličnu suprugu, te mnogobrojnu i bogobojaznu djecu.

Najveći dio svoje zarade davao je svom „Zrinjskom“, a jedno vrijeme bio i jedinim donatorom. No, nije žalio jer je volio nogomet, svoj Mostar i svoju Hercegovinu. Jednostavno volio je ljude; bio je kum i pravoslavnima i muslimanima i svojim katolicima.

Nije nikoga mrzio i svakoga bi pomogao; jedino je prezirao Jugoslavenstvo, jer je znao da se iza toga krije netrpeljivost prema samosvojnosti njegovoga hrvatskoga roda. Za njega su Jugoslaveni bili smradovi; progonili ne samo Hrvate, nego i druge samosvojne narode, a ubijali narodne predstavnike! Ta tko bi ih volio?

Kada je jugoslavenski kralj ubijen, a mjesto atentata 1934. godine je bio grad Marseille u Francuskoj od strane makedonske revolucionarne organizacije VMRO,

došla naredba iz Beograda da svi klubovi izraze žalost za kraljem. No, Slišković i „Zrinjski“ su to odbili sa obrazloženjem da oni nisu ni za kakve atentate, ali da pogotovo nisu za žaljenje kralja koji je dao pogubiti hrvatske narodne zastupnike u beogradskom parlamentu i još na stotine hrvatskih domoljuba. To su isto učinili i predstavnici Sarajevskog akademskog kluba „Napredak“ i banjalučkog kluba „Hrvoje“.

I zbog toga će ti klubovi biti rigorozno kažnjeni od strane jugoslavenskih i boljševičkih vlastodržaca u godinama nakon svršetka Drugog velikog rata. Ti su klubovi zabranjeni a skoro svi njihovi čelnici i veliki broj nogometaša će biti pobijeni na najsvirepiji način od strane komunističkih ubojica.Tako su Balkanci zamišljali šport; pobij tuđe da bi mi bili bolji.

VII

Svečani ručak je bio zakazan za sedmi svibanj te 1936.-te godine, na dan svetog Dujma u obiteljskoj kući Blaške Slišković, te je na objed pozvano ukupno osamnaest ljudi. Velika i osunčana blagovaonica u domu Slišković ih je na sredini imala veliki hrastov stol i dvanaest velikih stolica, a za ovu prigodu su dopunjeni sa još šest stolica.

Društvo je bilo znamenito, športski i domoljubno nadahnuto a prije svega prijateljsko. Za desetak dana u Zagrebu se pripremalo odigravanje velike nogometne predstave, u srazu su zagrebački „Građanski“ i engleski „Liverpool“. To je bila do tada najznačajnija utakmica u povijesti hrvatskog nogometa, dakle od 1880.-te godine, jer taj strahoviti Liverpool u kontinentalnoj Europi nije nikada ni od koga poražen, a to je stanje trajalo punih četrdeset i pet godina.

Blaško Slišković je pripremio za svoje drage goste, a svi su bili ili bivši ili sadašnji funkcionari HŠK „Zrinjskog“ i njihove supruge, jedno veliko iznenađenje i zato je u svome domu priredio objed. U drugoj blagovaonici su bila djeca gospodina Blaške i njegovih gostiju; bilo je tridesetak djece, od petogodišnjaka pa do onih koji su već dosegnuli punoljetnost. Na velikom zidu blagovao-

nice stajao je ponosno veliki obiteljski znamen Sliškovića na kome je pisalo:

FIDES ET HONOR (Vjera i čast)
Sv. Blaž i Sv. Tripun 3. veljače

A na manjem zidu je stajao veliki uramljeni lik sv. Blaža koji u svojim rukama drži i štiti Grad Dubrovnik, ponos hrvatske nacije, Katoličke Crkve i europske civilizacije. Tu je veliku umjetničku svečevu sliku prije godinu dana u Mostar u Sliškovićev dom donio u simbolu poklona, jedan poznati dubrovački trgovac Celestin s kojim je Blaško iskreno prijateljevao ali i ljudski trgovao. Tih se godina u Mostaru mnogo govorilo o vrijednosti te izuzetne umjetničke slike, a koja je bila rad nekog talijanskog majstora, te bi se dalo spoznati iz tih priča da je slika vrijedila u visini vrijednosti jednoga konja sedlenika, plemenite krvi.

Vrlo velika vrijednost ili kako se pobliže znalo objasniti, vrijednost bi bila oko tisuću litara najboljeg hercegovačkog vina, jer su boje kojima je svetac oslikavan bile od prirodnih tvari, prije svega nekih trava.

Neposredno prije objeda Blaško je kao vrli katolik i bogobojazan domaćin predvodio molitvu za hranu što im je Veliki Bog podario, ali i za zdravlje obitelji, građana Mostara, za svekoliki hrvatski narodni preporod, za sve ljude dobre volje, kao i za mir u svijetu. A nakon ukusnog objeda gospodin Slišković se i obratio uzvanicima, kao najrođenijim prijateljima:

„Dragi moji prijatelji, dame i gospodo, evo je stigao trenutak da vam kažem svrhu ovoga današnjeg druženja, a to bi bila nogometna utakmica između „Građan-

skog“ i „Liverpoola“ koja se ima odigrati sedamnaestoga svibnja u Zagrebu na igralištu „Građanskog“. Evo sam preko naših prijatelja, a koje smo stekli kada smo im prepustili lani Miru Brozovića, dobio dvadeset ulaznica za tu veliku nogometnu predstavu.

Evo vama koji ste uz „Zrinjski“ uvijek, šesnaest ulaznica, te se pripremite da dan prije otputujete vlakom za Zagreb. Na željezničkom kolodvoru će taj dan biti za vas pripremljeni u paketima, hrana i piće za put, a u Zagrebu noć prije utakmice imate osigurano spavanje i sutrašnji ručak za koje se pobrinuo naš hercegovački franjevački provincijal i još neki profesori s Franjevačke klasične gimnazije sa Širokog Brijega. Povratak je dva sata nakon utakmice, jer ima ta noćna linija iz Zagreba.

Jednu svoju ulaznicu ću dati mome vozaču, znate onoga Šefikinog supruga koji radi za mene godinama, i on putuje s vama, dvije idu Dubrovčanima, onom trgovcu Celestinu i njegovom bratu, koji surađuju sa mnom već dulje vrijeme a i poklonili su mi ovaj veliki portet sv. Blaža ili sv. Vlaha kako ga mi katolici još nazivamo.

Ovaj dvadeseti tiket sam namijenio, nemojte se sada iznenaditi, onome Veliboru pravoslavcu koji igra u JŠK-u ali on bi volio da se o tome ne priča, jer bi mogao imati neugodnosti. Znate i sami da je on u prijateljskim odnosima s braćom Komljenović i da u njih dolazi i doma. I zbog toga mu nisam mogao uskratiti da i on pogleda ovaj europski nogomet.

Ja u Zagreb ne idem, jer imam nekog neodloživog i unaprijed dogovorenog posla, i ne želim ispasti lažov. Vama želim sretan put pa će mo se vidjeti ako Bog da poslije vašeg povratka ili u „Bledu“ na Balinovcu ili u „Lištici“ na Korzu. Prije dvije noći sam vlakom u Zagreb

otpremio našim prijateljima iz „Građanskog“ dvije stotine litara vina; stotinu litara „Žilavke“ i stotinu litara crnjaka „Blatine“, te im poručio da se pogoste.

Pa gdje bi oni mogli nabaviti ovakovo vino kao što ga mi Hercegovci pravimo; pa nigdje i badava ti novac jer prvoklasnog vina nema u velikim količinama. I naš Miro Brozović će biti među osamnaest igrača, iako je mlad žele mu iskazati čast i povjerenje, jer oni u „Građanskom“ tvrde da je on igrač za budućnost. Mostar je stara europska varoš, neka to znaju i naši Zagrebčani, ne znam jesu li i oni sredinom petnaestog stoljeća imali sedam kamenih katoličkih crkava i kameniti samostan svetoga Antuna, evo koji je bio ovdje u današnjem Zahumu na Pijesku, gdje je naša veletržnica i dva podruma“.

Onda je domaćin sjeo, potegao iz svoje drvene bukare, od koje nije nikada htio odustati bez obzira na staklene i kristalne čaše kojih je bio pun stol. Htio je gospodin Blaško izvršiti još jednu svoju dužnost koju je preuzeo na sebe; iz dječje blagovaonice je pozvao svog petogodišnjeg sina Vlatka, okretnog i lijepog momčića, crne kovrčave kose i blagog osmijeha, a iz kratkih hlača pružile se dječje mišićave nožice. Vlatku je krsni kum bio osobno tadašnji predsjednik Hrvatske seljačke stranke, gospodin Vlatko Maček, po komu je i baštinio ime.

I donio dječak ocu neku veliku kuvertu, koju su bili donijeli Dubrovčani, Celestin i brat mu Miho; u njoj bilo desetak fotografija sa nekih utakmica „Zrinjskog“ sa ugraviranim imenima sudionika te Slišković htio njihovim umnažanjem i dijeljenjem prijateljima sačuvati povijesni hod kluba. Sam je tom prigodom rekao da se fotografije sačuvaju jer u teškim vremenima one nam pružaju utjehu.

Na fotografijama iz 1933. i 1934. godine bila ubilježena imena; Ivan Šarac, Aco Nuić, Vice Mijan, Ante Šarac, Joško Ćurković, Mirko Buhač, Mile Komljenović, Berislav Komljenović, Franjo Raro Novak, Ivan Rebac (cap.), Ivan Boban, Zdenko Šunjić, Duje Vlak, Petar Barbarić, Martin Rotim, te predsjednik Miško Mikulić. Svaka čast Blaško!! Da se ne zaboravi.

Sedamnaesti svibnja 1936. godine ostao je upisan u sve europske nogometne kronike; „Građanski“ je savladao „Liverpool“ sa pet golova u mreži gostiju a primio je samo jedan gol. Prvi poraz „Liverpoola“ u Europi nakon četrdeset i pet godina, i to od Hrvata.

Slavni Matt Busby nakon utakmice je izjavio, da su igrači „Građanskog“ daleko bolji nego što su se nadali i igraju više „engleski“nego bilo koji klub s kojim su se do sada sastali ; ovaj „Građanski“ je daleko bolji nego klubovi „Slavija“ i „Šparta“ s kojima su se sastali u Pragu. Ali valja pridodati; Matt Busby je u godinama poslije upamćen kao jedan od najvećih trenera u povijesti britanskog nogometa i tvorac velikog Manchester Uniteda.

Engleze je u Zagreb doveo David Weiss, novinar i prijatelj kluba i nogometni menadžer za srednjoeuropsko područje; i prije dvije godine on je u Zagreb doveo reprezentaciju Brazila sa velikom zvijezdom Leonidasom, ponajboljim svjetskim nogometašem i tada u Kranjčevićevoj ulici je bio odigran susret „Građanski“ protivu reprezentacije Brazila; bez golova.

Na povijesnoj utakmici sa „Liverpoolom“ August Lešnik, inače po zanimanju stomatolog, je postigao tri pogotka, a po jedan su dodali krilni igrači Ivica Medarić i Miroslav Kokotović, a „odjek“ zagrebačke petarde se širio po europskom kontinentu. Na klupi „Građanskog“

u svojstvu glavnog trenera je bio Martin Bukovi koji je stigao par mjeseci prije u Zagreb i svoj debi je imao protiv čuvenog bečkog „Rapida“ komu su „purgeri“ uvali četiri gola a primili jedan.

No, unatoč zagrebačkom uvjerljivom porazu, Englezi su bili prilično raspoloženi na zajedničkoj večeri sa domaćinima; engleski centarhalf se nametnuo kao izvrstan nogometaš ali i veliki vinopija. Očevici tvrde, ali s poštovanjem da je za kratko vrijeme „kresnuo“ dvije litre crnog vina i bio oduševljen.

I mogu se sa radošću Mostarci upitati decenijama poslije; je li pred njim bila ona Sliškovićeva „Blatina“ koju je on poslao kao poklon svojim športskim prijateljima? Sigurni smo da jest inače izbirljivi engleski centarhalf ne bi sa oduševljenjem „kresnuo“ dvolitru. Desetak dana nakon ovog povijesnog nogometnog susreta, jutarnji vlak je u Mostar donio pedesetak primjeraka „Sportskih novosti“ od dva dana prije utakmice, 15. svibnja, a koju su svesrdno i najavljivali.

Te je primjerke gospodin Blaško Slišković podijelio Mostarcima, a i desetine primjeraka istog glasila koje je donijelo izvješće sa susreta, dva dana nakon njegovog okončanja. Jer, govorio bi često Blaško Slišković, da ono što nije zapisano nije se niti desilo, a on nije htio da se taj događaj ikada zaboravi:

Građanski : Liverpool 5:1

Građanski: Urch, Hugl, Rajković (c.) Kovačević, Pogačnik, Jazbinšek, Medarić(1), Pleše, Lešnik (3), Antolković, Kokotović(1). Trener: Martin Bukovi

Liverpool: Hobson, Dabbs, Blenkinsop (c.), Busby, Bradshaw, Savage, Nieuwenhuys(1), Taylor, Howe, Eastham, Hanson. Trener: George Patterson

VIII

Događaji u Hercegovini su se usložnjavali, neradnici i komunisti su htjeli kao i u svim europskim zemljama doći na vlast bez izbora; iako su svugdje bili u manjini oni su terorom i ubijanjima, kao i surovom klevetničkom propagandom, nametali svoju vlast većini. Od njih narod nije mogao normalno živjeti, a svoje su pristaše tražili među dokoličarima i pijanicama, koji bi i rođenu majku prodali za litru vina, kutiju cigareta ili kilogram mesa.

I tako komunizam traje i do današnjih dana, samo danas na uljuđeniji i pokvareniji način; što bi ono ljudi rekli, to su zločinci u odijelima.

Mjesec dana nakon „petarde“ koju su nogometaši „Građanskog“ zabili Englezima i time zadivili Europu, u Mostaru je opet igran derbi za prvaka grada a time i same regije. Mržnja na Hrvate je bila velika, depresivna zavist, nedoraslost i osjećaj nepostojanja kod njihovih protivnika je rasla iz dana u dan, dok nije kulminirala pokušajem ubojstva gospodina Blaža Sliškovića, čovjeka koji je pomagao svakoga i koji je častio svakoga.

Unatoč tomu i komunisti i vlastodršci su ga neizmjerno mrzili; samo zato jer je bio sposobni Hrvat i jer je njegov klub HŠK „Zrinjski“ bio najbolji. Uostalom

tako je bilo i tako će biti zauvijek, pogotovo se to odrazilo na nogomet; Hrvate mrze jer igraju ravnopravno sa svima u svijetu, jednostavno kazano igraju ponajbolji nogomet u svijetu. A tako je i u dvadeset prvom stoljeću; mržnja stalna i razarajuća.

U tome derbiju mostarskome, nogometnome srazu dvaju najboljih hercegovačkih klubova nogometaši „Zrinjskog" su uvjerljivo, sa tri na prema jedan savladali nogometaše Jugoslavenskog športskog kluba, a bili su nošeni nedavnim uspjehom nogometaša „Građanskog" protivu tada najboljeg svjetskog kluba „Liverpoola". Posebno odličnu utakmicu je pružio fantastični dvadeset jednogodišnjak Berislav Komljenović, koji se ukupno uzevši mogao smatrati za najboljeg igrača „Zrinjskog" od osnutka kluba do svršetka Drugog velikog rata, dakle u tih četrdeset godina postojanja.

Te noći, na uočnicu blagdana sv. Ivana Krstitelja, a kojeg je Blaško Slišković sa svojom obitelji i nekim obiteljskim prijateljima i rođacima mislio proslaviti nakon svete mise i to velikim obiteljskim ručkom kod nekih kumova u Kruševu, dogodio se smišljeni i dugo planirani pokušaj ubojstva ovoga plemenitoga čovjeka i dobrotvora koji je pomagao mostarsku sirotinju svih vjeroispovjesti.

Pošavši iz svoga obiteljskog doma, negdje iza deset sati navečer sa svojim vozačem i još dvojicom prijatelja kluba, rekao je da se vraća za sat vremena i kako neće dugo ostati zbog sutrašnjeg blagdana, a otići mora jer je pozvan u svratište „Lovac" od strane kolega i drugova protivničke ekipe, a i mora ih počastiti.

Te kobne noći Blaško Slišković je trebao biti ubijen, a sve je bilo unaprijed pripremljeno. U toj kavani su bili

i neki pristaše „Veleža“, koji su također trebali biti dio nogometnog ugođaja, te su i oni te noći pili i jeli na Sliškovićev račun.

Kada je Slišković ušao u kavanu „Lovac“, zajedno sa svojim vozačem, odmah je naručio piće za čitavo društvo. Za jednim stolom, blizu podija za glazbenike, sjedio je gospodin Tošo Kuić i mehaničar Atijas. Samo nekoliko minuta nakon Sliškovića u kavanu je ušao veleposjednik Miha Blanić, a s njim u društvu su bili; Drago Stanić Stojanov, Branko Radulović pok. Lazara, Mahmut Stupac, Džemal Fejić i još neki, a bili su navijači raznih klubova, jer je fešta trebala biti zajednička.

U čast pobjede „Zrinjskog“ nad svojim rivalima Slišković je još jednu rundu pića naručio, te je naručio i cijelo janje za uzvanike, a za to se unaprijed toga dana, odmah nakon utakmice pobrinuo Sliškovićev vozač.

I dok je trajalo lijepo raspoloženje među mostarskim nogometnim zaljubljenicima, gospodin Tošo Kuić je naručio od glazbenika pjesmu „Spremte se spremte četnici“, a nakon njenog kraja Kuić ju je još jednom naručio.

I nakon što su je još jednom otpjevali i odsvirali, glazbenici su dobili novu narudžbu i to ovaj put od strane Blaške Sliškovića, a to bi bila pjesma „Marjane, Marjane“, hrvatska pjesma koja govori o Splitu, te koju je svako volio čuti jer su Mostar i Split uvijek bili gradovi prijatelji. No, prije nego je pjesma do kraja završila, iza stola Mihe Blanića je skočio Džemal Fejić i krenuo prema Sliškoviću obraćajući mu se riječima:

„Dosta je tebe i tvoga hasiluka .ebem ti ženu i majku, ja ću ti glavu odrubiti jednoga dana i u vreći ću je nositi kroz Mostar, smeće jedno radićevsko i katoličko…“.

Slišković je u početku bio zaprepašten, ali samo na trenutak; nije mogao vjerovati što govori ovaj luđak, očito od nekoga dobro nagovoren. Blaško nije mogao vjerovati da čovjek, čija je sestričina radila za njega godinama, kao i njegov zet, može izgovarati ovakove gnusne uvrjede, i to ničim izazvan. Svi koji su poznavali Slišковića su znali da se on može kontrolirati u teškim situacijama, ali nije mogao otrpjeti uvrjede na račun obitelji, njegove majke i supruge, te napose nije mogao ne planuti na spomen njegove katoličke vjere i Stjepana Radića, kojima je bio odan sve do svoje rane smrti.

Slišković je bio fizički nadmoćniji te je odbacio pokušaj udarca od strane Džemala Fejića, te ga je jednom tresnuo po njušci i digao ga u zrak kao dijete, te ga tako prislonio uza zid. Nije ga htio više tući jer je bio gentlmen, ali ga je upozorio da više ne vrijeđa, te mu rekao da on napušta kavanu čim izmiri dug, i da nikada više neće svratiti u „Lovac“, kada su u stanju bili načiniti ovakove zamke za ljude koji vole nogomet, a neki samo drugačije nogometno razmišljaju.

No, očito je bilo da Slišковića treba fizički likvidirati i da njegov pomirljivi stav nije dovoljan; u trenutku kada se vratio za svoj stol, Džemal Fejić se „oslobodio“ iz ruku onih koji su ga tobože onemogućavali da se dalje tuče i bacio se s leđa na Slišковića, te su zajedno pali na pod.

A onda se zametnula opća tuča u kavani „Lovac“; na Slišковića je nasrnulo sedam ljudi koji su bili unaprijed pripremljeni za ovaj događaj a u početku su hinili neutralnost. Prizor je bio jeziv; kakvu je snagu imao Blaško Slišković, najveći podrumar i vinar u povijesti Mostara, a koji se u kasnijim komunističkim kronikama vinarstva

uopće niti ne spominje, dovoljno govori činjenica da mu niti sedmorica nisu mogli nauditi.

I onda je netko od njih sedmero bacio teški sifon pun soda vode u Sliškovićevu glavu s ciljem da ga usmrti te da se to prikaže kao nesreća.

Slišković je pao, svi su mislili da je mrtav, jer je nekoliko sekundi bio u nesvjestici; a onda je on skočio na noge i kao tigar ustao da se brani. U tom trenutku mu se u trbuh zabio veliki nož, što ga ono Turci nazivaju handžar i Slišković je pao i odjeća mu se zacrvenjela od krvi.

Nakon toga je u prostoriju kavane „Lovac" uletjela jugoslavenska policija, došavši u dva automobila, a bili su ustvari „naručeni" da ulete u trenutku Sliškovićeva ubojstva i da proglase „nesreću", jer eto, borili su se svi protiv svih. Za Sliškovića se mislilo da je mrtav te su ga povezli autom, ali se on iznenada probudio, te su ga odvezli u bolnicu; oporavak je trajao skoro tri mjeseca, ali je preživio zbog svoje izuzetne snage a na pomoć mu je bio njegov zaštitnik sveti Blaž, po komu je i dobio ime.

Sedmorica napadača su privedena u policiju, ali su sutra oko podneva i pušteni jer su bili u dosluhu s policijskim komandirom, te su ih samo novčano kaznili.

Normalni ljudi se uvijek mogu upitati; pa kakva je bila ta zločinačka država Kraljevina Jugoslavija kada si mogao ubiti Hrvata kao psa i da nikome ne odgovaraš? Pa kako je moguće da se za smišljeni pokušaj ubojstva dobije samo novčana kazna kao da se radi o prekršaju u prometu?

Za divno čudo, o ovome istinitom događaju već u sutrašnjem izdanju, izvješće je donio „Jugoslavenski list" iz Sarajeva i to 24.6.1936. godine, na veoma korektan način, iako ne sa svim činjenicama.

Naime novinar toga dnevnog lista nije spomenuo ime čovjeka koji je zabio handžar u Sliškovićev stomak, iako je to znao nego je u članku napisao „neko“. U godinama između dva svjetska rata, jugoslavenske kraljevske vlasti su u Mostaru dvadeset i dva puta izvodile na razna suđenja gospodina Blašku Sliškovića, jer su ga progonile kao sposobnog Hrvata i domoljuba, a uz put mu izricali velike novčane kazne. U modernim vremenima to bi se dalo nazvati „zakonitim reketarenjem“.

Blaško Slišković je ozdravio, i dalje je bio jedan od čelnika „Zrinjskog“, ali je ulogu predsjednika preuzeo gospodin Drago Turkalj. I pored svega Blaško je nastavio pomagati mostarsku sirotinju svih vjera. No, za tri dana u obiteljskoj kući Fejića se odvijala prava drama; nesretna Šefika, osoba koja je godinama radila za Sliškovića zajedno sa svojim suprugom, se nije mogla zaustaviti od plača.

Govorila je plačući svome oholome rođaku Džemalu da se ostavi druženja s ološem i da ne pokušava ubiti nikoga a kamoli poštene i dobronamjerne ljude kao što je gazda Blaško. I onda je ona izvadila novinski članak u kome se osobno muslimansko dobrotvorno društvo Merhamet, zahvaljuje gospodinu Sliškoviću jer je pomagao mostarsku muslimansku sirotinju.

Ipak je ta noć bila znakovita; neka proročanstva su se iz te noći i obistinila, jer su oni isti koji su nagovijestili Sliškovićevu likvidaciju to poslije i učinili, i to uz potporu komunističkih ubojica. I ne samo to, nego se ispunilo i drugo zloguko proroštvo; Blaško Slišković je 1934. godine odbio odati počast ubijenom jugoslavenskom kralju koji je uzgred rečeno naredio ubojstvo hrvatskih

narodnih zastupnika u Skupštini Jugoslavije šest godina prije, i to mu je donijelo tragičnu kob u obitelj.

Nakon što su ga ubili u vrijeme pada Mostara 1945.-te godine, komunisti su mu oduzeli svu imovinu, podrume, veletržnicu u Zahumu, restoran „Lištica“ na samome mostarskom korzu koji bi u dvadeset i prvom stoljeću bio vrijedan preko milijun eura, te svu zemlju pod vinogradima njegovoj obitelji tako da su ostali puka sirotinja, sa samo obiteljskom kućom za stanovanje, koja je uz to bila potpuno uništena.

A da zlo dugo pamti i uvijek se pokušava osvetiti onima koji su nedužni Hrvati i katolici dokazuje još jedan slučaj, na prvi pogled nepovezan ali duboko sudbonosan. Te noći u kavani „Lovac“ Blaško Slišković je sudbinski i proročki naručio pjesmu „Marjane, Marjane“ te je tim činom izazvao svoga zaštitnika svetoga Blaža i samoga Velikog Boga da mu se pobrinu za unuka četrdeset i pet godina kasnije.

Godine 1981. nogometni klub „Velež“, za koga je u godinama poslije Drugog svjetskog rata uspješno nastupao Blaškin sin Vlatko, a poslije i unuk Blaž je postao pobjednikom Kupa Jugoslavije. Mladi Blaž Slišković Baka je uz izvrsnog Vahida Halilhodžića i sigurno druge odlične nogometaše bio najzaslužniji za ovaj trofej.

Dakle u godinama kada „Zrinjski“ više nije postojao skoro pola stoljeća, jer je bio zabranjen nakon Drugog rata kojom su mu prigodom pobijeni svi prijeratni predsjednici i najveći broj nogometaša, nogometaši „Veleža“ koga ipak vole i podupiru svi Mostarci, osvaja taj Kup.

I taj se klub, odnosno njegovi čelni ljudi komunisti maćehinski ponio prema Baki Sliškoviću; iako je bio

igrač bez ugovora i bio je još pod stipendijskim ugovorom, nisu mu na sastanku s njim i ocem Vlatkom ponudili nikakav ugovor.

I tada je razočarani otac Vlatko, poštenjačina od glave do pete, nakon što se vratio doma i sa suprugom Nedom popio kavu, prvi put osjetio kljenut srca, jer nije mogao vjerovati da njegov sin Blaž Baka, koji je već tada glasio za jednog od najvećih talenata u Europi, ne može više igrati u Mostaru jer ga čelnici kluba preziru zbog nekih davnih mržnji prema obitelji Slišković.

Ali onda je Bog intervenirao; veliki hrvatski klub „Hajduk" je u do tada najvećem transferu u povijesti jugoslavenskog nogometa kupio Blaža Baku Sliškovića, te će u njegovom dresu doživjeti zvjezdane trenutke slave i dobiti nadimak „Maradona s Balkana", a nadimak je nastao iz usporedbe s tada nadolazećim najvećim svjetskim nogometašem, Argentincem Diegom Armandom Maradonom.

A u tim se godinama, iako zatrpan u nekom neobilježenom grobu i na nekom hladnom mjestu, smješkao njegov djed Blaško i pjevao hrvatsku domoljubnu pjesmu koju je prvi put zapisao pjesnik Ivo Tijardović, pjesmu u slavu svoga unuka i svoje obitelji, i velikog „Hajduka";

„Marjane, Marjane, Marjane, Marjane,
Marjane, Marjane, ča barjak ne viješ?
Ča barjak ne viješ milu trobojnicu?
Crven, bijel, plavi, naš barjak hrvatski…."

IX

Svako zajedništvo, svako obiteljsko druženje i svaka druga ljudska sloga je smetala totalitarnim režimima, posebice najvećima u povijesti a njih je iznjedrilo dvadeseto stoljeće; fašizmu, komunizmu i nacizmu. Svaka osoba koja je bila sama i bez obitelji je bila laka meta i pogodna za manipulaciju i razne ucjene. Ali tu bi bila obitelj da to spriječi, te je „totalitarcima" najviše smetala Katolička Crkva i njeni svećenici, jer su upravo oni bili najveći zagovaratelji svetosti obitelji, po uzoru na biblijsku Svetu obitelj; Josipa, Mariju i Isusa.

Pa su onda najviše smetali Židovi i njihovo poimanje obitelji i međusobno pomaganje, ili pri školovanju ili pri početku nekog uposlenja. A sigurno su smetali i oni drugi koji su dolazili iz muslimanskih ili pravoslavnih obitelji a bili bi dobro odgojeni i bili bi okrenuti stvarateljstvu a ne rušilaštvu i mržnji.

O obiteljskoj slozi, moralnome ponašanju i uspjehu u školi posebice su bili zainteresirani vodeći ljudi Hrvatskog športskog kluba „Zrinjski". Svakako su oni znali da iz sređenih i bogobojaznih obitelji dolaze najbolji nogometaši, glazbenici i svi drugi koji žele nešto postići u životu.

I zato su dječaci ali i djevojčice od malih nogu usmjeravani prema Hrvatskom kulturnom društvu „Hrvoje"

u kome su bile desetine odjela; glazbeni, likovni, dramski, plesni, tjelovježbeni, kao nekada skupno „sokolaški“…A u „Hrvoje“ i njegove odjele su dolazili i bili upisivani i pravoslavni i muslimani, a i mnogo je dokaza da su mnogi od njih bili izvrsni glumci ili plesači, nogometaši ili svirači…

Neki su dječaci bili usmjeravani od svojih roditelja na ministriranje u prigodi katoličke svete mise, te su kod te djece razvijani samopouzdanje, sigurnost u svoje postupke, uljudno ponašanje, pravilan odnos prema zadacima, ljubav prema drugima i drugačijima, a posebice poštovanje prema starijima. I nije zato nikakvo čudo, a kamoli iznimka da su u „Zrinjskom“ u vrijeme prvih četrdeset godina postojanja bile uključene čitave obitelji ili kao natjecatelji ili kao rukovoditelji, a najviše kao navijači koji su poseban ponos ovog kluba institucije.

Za „Zrinjski“ su tako nastupali međusobna braća ili rođaci koji bi svojim primjerom privlačili jedan drugoga u taj veliki klub, ponos Mostara i hrvatskog naroda, ali koji je bio otvoren svima drugima koji su željeli napredak i europske ideje. U povijesti su tako ostali upisani rođaci, braća ili samo prezimenjaci Rotimi, Komljenovići, Zovke, Brozovići, Merdže, Milićevići, Ćorići, Sliškovići, Vlahe, Rebci, Smoljani, obitelji Šarac, Novak, Buhač i mnogi drugi kojih se i ne može čovjek prisjetiti.

Komljenovići su bili poznata mostarska obitelj, te su za ono vrijeme između dva svjetska rata njihovi sinovi pa i kćeri bili odlično školovani i višestrano obrazovani. Kod njih se uvijek u kući čula pjesma i bilo bi uvijek prijateljskih druženja; sama obitelj je u svome vlasništvu imala neka glazbala i svi ukućani su znali svirati neko glazbalo.

U najmanju ruku i onaj tko nije bio svirač bio je odličan pjevač. Tako bi se često znalo reći da kada se u Komljenovića pravi ajvar ili je svinjokolja njihove žene bi znale zapjevati, te svoje goste a i prolaznike uveseliti.

Uvijek je u njihovom obiteljskom domu bilo veselo, primali su rado prijatelje a njihova obiteljska kuća se kao i obitelji Slišković nalazila uz rijeku Radobolju; samo što se Sliškovićeva kuća nalazila stotinjak metara od franjevačkog samostana i crkve svetog Petra i Pavla a kuća Komljenovića, idući od trga Rondo prema Balinovcu na mjestu gdje je osamdesetih godina toga dvadesetoga stoljeća načinjena katedrala Marije Majke Crkve.

I to uz samo dvorište kasnije katedrale, te toj kući u kojoj danas ne žive Komljenovići, katedrala daje neki poseban, sakralni izgled.

Danas u toj svetoj kući, koja je jedno vrijeme između dva velika rata služila i kao klupska pismohrana i ured HŠK „Zrinjski“, živi obitelj Rotim. I tako je Veliki Bog združio dvije velike športske i znamenite obitelji; sestra Berislava i Drage Komljenovića, djevojka lijepa izgleda i moralnoga držanja gospođica Dobrila se udala za Martina Rotima, srcem također „plemića“, a Martinova braća su također bili odlični prijeratni nogometaši „Zrinjskog“.

I kuća Komljenovića je imala dosta veliki vrt i okućnicu, te iako je bila manja od gazdinske kuće Blaške Sliškovića, i ona je ispod kuće imala veliki vinski podrum. Komljenovići nisu bili niti trgovci niti vinari, ali su za svoje obiteljske potrebe svake godine „otočili“ oko sedamsto litara bijeloga vina i ispekli skoro stotinjak litara rakije lozovače. Imali su Komljenovići svoj vlastiti vino-

grad na razdiobini mostarskih naselja Cima i Ilića, te su ga vrijedno obrađivali stariji ukućani ali uz potporu mlađih; nogometaša i glazbenika.

Ponosni roditelji, otac Marko i mati Ana rođenjem Vlaho su nakon sina Drage koji se rodio dvije godine prije Prvog velikog rata, tri godine poslije dobili sina Berislava, koji bi u mnogim mostarskim športskim kronikama bio više puta označen kao najbolji nogometaš „Zrinjskog" prvih četrdeset godina.

Prikazati te mladiće, braću nogometaše, bilo kako osim kao izvrsnike i moraliste u svemu, bilo bi nepošteno i neljudski. Berislav je bio odličan učenik te je bilo i logično da upiše i vrlodobrim uspjehom završi Srednju učiteljsku školu, te osim što je bio odličan gitarist i pjevač postao je i intelektualac. Takovim mladićima i djevojke nisu mogle odoliti; no Bero je kao katolički intelektualac i nekadašnji ministrant bio umjeren u svemu.

On je svoje mladenačko srce dao samo jednoj djevojci, Ani Malić iz Imotskoga, s kojom je i išao u srednju školu. Svečano vjenčanje je bilo upriličeno u samostanskoj crkvi svetih Petra i Pavla u Mostaru i to 4. veljače 1940. godine i tom braku iz ljubavi Bog je podario četvero djece.

Nakon svršetka Drugog velikog rata, kao i mnogi mladi Hrvati, bio je kriv samo što je Hrvat, što je katolik i što je svestrano nadaren, a osobito za nogomet i gitaru. Koliko su samo noći braća Komljenovići i drugi „plemići" proveli u kavani restoranu „Bled" na Balinovcu pjevajući i svirajući svojim prijateljima i simpatizerima.

I to su kod toga čuvenog ugostitelja Tome Šarca i njihove obitelji pjevali veoma srčano i profesionalno a što je najvažnije uvijek besplatno. No Šarci nisu nika-

da ostajali dužni; i njih su znali dobro koštati pobjede „Zrinjskog"; svaka treća ili četvrta runda bila bi iz njihovog džepa. Zbilja nisu žalili jer voljeli su Šarci „Zrinjski" i u njemu igrali i za njega navijali.

Berislav Bero Komljenović je bio zarobljen na Križnom putu u Sloveniji, u Ilirskoj Bistrici, ali je zahvaljujući svojoj inteligenciji i športskoj snazi utekao od sigurne smrti kojoj nisu utekli desetine tisuća nedužnih Hrvata, koji su samo željeli slobodu i svoju državu, a ne britanske i jugoslavenske tutore i izrabljivače.

Preko nekih rodbinskih veza svoje supruge, dolazi do Vinjana Donjih u Imotskome gdje radi kao učitelj i nogometni trener, a danas slovi kao jedan od osnivača tadašnjeg nogometnog kluba, koji je gle čuda sedamdesetak godina kasnije dao velikog nogometaša Antu Rebića, srebrnog sa Svjetskog nogometnog prvenstva u Rusiji 2018. godine, i to igrajući za svoju voljenu Hrvatsku.

No, zbog poezije ali i proze Brune Bušića, tada već komunističkim vlastima „sumnjivog" imotskog gimnazijalca, koju je kao nastavnik znao preporučiti ali i izvrsno predstaviti, te kojoj nije mogao odoljeti, Berislav Komljenović je morao odseliti u Slavoniju.

Za sve to vrijeme, njega nije tražila nikakva komunistička vlast zbog nekih loših radnji, ali su prijeratni neradnici i klošari stalno lažno agitirali da je Bero tobožnji zlikovac, jer su ga mrzili zbog nogometnog znanja i njegove inteligencije, a posebice zbog njegova Hrvatstva. Zato bi on bio oprezan i čuvao se tih mostarskih klošara koji u komunističkoj vlasti zauzimaju vrlo visoke pozicije a mogli su ubijati nekažnjeno kao i prije rata.

Berislav se preselio u Slavonski Brod, gdje je bio također učiteljem i nogometnim trenerom. Poginuo je

u prometnoj nesreći 22.10.1974. u Slavonskom Brodu pod nikada razjašnjenim okolnostima a sahranjen je na zagrebačkom groblju Mirogoj. Je li i koliko u toj „prometnoj nesreći“ bilo umješanosti jugoslavenskih tajnih službi, ostati će vječna zagonetka.

Brat mu Drago Komljenović nije imao takovu zlosretnu životnu liniju i nisu ga mrzili kao Beru. On je bio tri godine stariji, a za njega je značajno reći da je bio izuzetan glazbeni talent; jedno vrijeme je studirao na Glazbenoj akademiji u Zagrebu. Bio je odličan glumac, a osim nastupanja u zboru HKD „Hrvoje“, redovito je nastupao u crkvenom zboru, u crkvi svetog Petra i Pavla.

Zbog svojih nevjerojatnih tehničkih i inovativnih sposobnosti bio je uposlen u mostarskoj pošti kao teleprinterist, te ga je grad prepoznavao i kao vrsnog majstora za europske marke šivaćih strojeva. Oženio se 1941. godine prelijepom i čednom Ankicom, s kojom je imao dvije kćeri. Umro je 1996. godine u Mostaru.

Dragin i Berislavov rođak, Mile Komljenović, sin Pavla i Jelke Vrljić je imao od Boga zaduženje da još jednom u svojim poznim godinama obuče najdraži dres; dres „Zrinjskog“ s lentom. I on je bio progonjen nakon Drugog rata kao i svi nogometaši „Zrinjskog“ koji nisu bili ubijeni; snašao se u Zagrebu i bio jedno vrijeme željezničarom, a godine 1948. oženio je Antoniju Blažević s kojom nije imao djece.

Nazočio je obnoviteljskoj Skuštini HŠK „Zrinjski“ i to u Međugorju 1992. godine, kojom prigodom su mu kao skoro osamdeset godišnjaku neki mladi skupštinari obukli dres njegovog voljenog kluba. Mile umire u Mostaru 2001. godine te biva pokopan u Rimokatoličkom groblju „Šoinovac“, a grob mu i danas pohode mladi

„Ultrasi“, najvjernija navijačka skupina, i to o blagdanu Svih Svetih.

I što reći za sjajnu braću Rotim koji su dušom i tijelom svoj čitav mladenački vijek „umirali“ za „Zrinjski „i za njegovu lentu, a i u kasnijim poratnim godima bili odani športu i nogometu. Sva četiri brata, što je zanimljivo i za europske nogometne pojmove, proveli su svoje ovozemaljske živote bez ikakvih političkih ili kriminalnih posrtanja; bili su športaši, plemeniti katolici i Hrvati i voljeli su druge i drugačije.

Hvala njihovim roditeljima koji su ih usmjerili u ljudskost, a ne u zavidnost i mržnju; Martin je igrao trinaest godina za „Zrinjski“, te je kasnije bio jedan od važnijih rukovoditelja u klubu, a i brat mu Ante je od polovine tridesetih bio vrlo dobar i standardan igrač.

Istini za volju Drago je bio najveći talent, ali je početak Drugog svjetskog rata, njega kao dvadeset jednogodišnjaka onemogućio da pokaže svoje vrhunsko znanje. No, ta ga je vrhunska nogometna vrijednost spasila na Bleiburgu nakon Drugog svjetskog rata, pa ga Englezi zbog nogometnih bravura nisu izručili Titovim krvožednim ubojicama, te su ga ostavili i kao nogometaša i kao pismenog čovjeka koji je u logoru bio višestrano koristan u obučavanju neukih.

Od četvorice braće Rotim, Kažimir je najmanje igrao, ali je također kao intelektualac veoma dobro lučio nogometnu igru; bio je nakon rata izvrsni nogometni sudac, te je mogao imati dosta spokojan život. Uzgred je za reći, da je sin Mirka Đuke Rebca, odličnog prijeratnog vratara „Zrinjskog“, sedamdesetih i početkom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća dr. Zoran Re-

bac, kirurg de luxe, bio izvrstan nogometni sudac i to na saveznoj „A“ listi.

To je također, kao i Kažimir Rotim mogao postići vrhunskim poznavanjem nogometne igre koju je genetski baštinio od strica Ivana i oca Mirka. Tako je to u obiteljima gdje se Bog moli a stariji sluša. I hvala im!!

I pokucajte na bilo koja vrata mostarska iza kojih kuca „plemićko“ srce, naći ćete ovakove obitelji, ponizne i skromne mladiće i djevojke kojima bi bio jedini cilj obrazovanje i ćudoređe, odnosno katolički moral i kršćanska filozofija; sve drugo će Bog nadodati.

A koliko su stvarno bili privrženi navijači „Zrinjskog“ svom voljenom klubu, dovoljno oslikava jedan nevjerojatan podatak; naime povijesno je istinito da se utakmice pod svjetlosti reflektora u Mostaru počinju odigravati već od polovice tridesetih godina dvadesetog stoljeća. I takve su ubilježene tri utakmice, a reflektori su posuđeni od Uprave mostarskog rudnika, te je tim utakmicama, europskog ugođaja, nazočio veliki broj gledatelja.

A na jednu od tih utakmica širokobriješki poduzetnik, gospodin Ante Paradžik je o svom trošku doveo petstotinjak navijača sa Širokog Brijega i nakon pobjede restoran kavana „Bled“ i njegova terasa su bili prepuni cijelu noć a i promet je preko Balinovca bio zatvoren na par sati. Naime navijači „Zrinjskog“ su do samoga restorana donijeli na rukama legendarnog kapetana Ivana Rebca, beskompromisnog braniča, koji je zbog srčanosti bio omiljeni navijački vitez.

Na krilima tih pobjeda organizirani su još neki turniri a između njih po značenju se izdvaja turnir iz 1938. godine na kome su sudjelovali pored „Zrinjskog, RŠK

„Velež, ŠK „Sloga“ i ŠK „Makabi“, a uvjerljivi pobjednik turnira je bio HŠK „Zrinjski“.

Od velikog je značenja i općenarodnog pamćenja nogometni susret sa splitskim „Hajdukom“ 13.8.1939. što bi ono povjesničari rekli, točno osamnaest dana prije početka Drugog svjetskog rata, kojom su prigodom nacistički i komunistički voždovi, Adolf Hitler i Josif Visarionovič Staljin u dogovoru htjeli podijeli međusobno čitav svijet, a da se istovremeno riješe anglosaksonske nemilosrdne dominacije.

Tu su utakmicu sa splitskim „Hajdukom“ kao i utakmicu s zagrebačkim „Građanskim“ 1940.-te godine, „plemići“ izgubili minimalno što zorno dokazuje da je „Zrinjski“ bio veoma kvalitetan nogometni klub, te imao odlične nogometaše sve do samoga rata.

I velika zgoda bila za mostarske nogometne kroničare da ubilježe u svoje pismohrane i još neke nogometaše koji su oblačili dres „Zrinjskog“ i nije red da ih se zaboravi. I oni se nalaze i na fotografijama i u pismohranima te danas čine svoje obitelji ponosnima; Slavko Džeba, Ilko Pavlović, Jozo Marić, EdoWeber, Abdulah Muratagić, Zdravko Konjevod, Ante Rotim, Drago Rotim, Kažimir Rotim, Frano Zovko, Stjepan Tatarević, Jerko Fertili, Zdravko Smoljan, Emil Milićević, Remzija Duranović, Grga Brajković, Andrija Kljajo, Mirko i Ivan Rebac, Ivan Lasić, Vinko Zovko, Mladen Soldo, Edo Tavčar, Vjeko Bošković, Alija Šestić, Meho Jahić, Haldun Leo Hrvić….

Zašto ne istaknuti jednu veliku istinu, ali ne ponovno poimence iskazivati imena i ljude; nogometaši „Zrinjskog“ a koji su bili Hrvati islamske vjeroispovijesti su također bili veoma ćudoredni mladići. I njihove obitelji mogu biti ponosne na njih i to više od osamdeset godi-

na kasnije. Nikada niti jedan od tih mladića nije opsovao Boga, nikada nije bio oholi rugač niti su ti mladići bilo u čemu zaostajali za svojim katoličkim sunarodnjacima. Lako je utvrditi iz povijesnih izvora da bi bili odlični glumci, pjevači, plesači, instrumentalni glazbenici ali uvijek bi bili izvrsni nogometaši.

Mnogi su od njih imali neugodnosti nakon Drugog svjetskog rata zbog svoje hrvatske nacionalnosti te su neki zbog prijetnji njima i njihovim obiteljima morali mijenjati nacionalnost i nazvati se pod pritiscima Jugoslaveni. Ili ode glava; ali što možemo tako je bilo uvijek i tako će biti zauvijek…

X

Što bi uopće naciste i komuniste bilo briga za Mostar i njegov nogomet; što je bilo koga briga za to što su Turci Osmanlije po okupaciji ove srednjo europske varoši 1482. godine fizički sa lica zemlje uništili, ali ne i iz sjećanja i dokumenata izbrisali, sedam kamenitih crkava i kameniti franjevački samostan koje su sa toliko ljubavi gradili Hrvati katolici u svom voljenom gradu.

Ponos Hrvata Mostara su bili; Franjevački samostan svetoga Antuna na Pijesku u Zahumu iz 1390. godine, crkva svetog Stjepana, crkva svetog Luke, crkva svete Ruže viterbijske, crkva Gospe od snijega, crkva svete Ane i crkva svetog Ivana. Bosanski franjevac Ivan Franjo Jukić spominje i osmu mostarsku crkvu i to svetog Jakova, za koju se sa sigurnošću ne može znati gdje se nalazila a za ostalih sedam i samostan je sigurno i u potpunosti izvjesno gdje im je bila omeđina a na nekima se danas nalaze vjerski objekti neke druge religije.

A da to nije bila samo „specijalnost“ Osmanlija pobrinut će se i komunistički zavojevači kojima također smeta Katolička Crkva i sve njene građevine koje su na kraju Drugog svjetskog rata spalili i opljačkali uništavajući župne knjige i matice i u jednom fratrocidu poubijaše šezdeset i šest hercegovačkih franjevaca, a od njih

sedmoricu četrnaestog veljače 1945. godine odvedoše iz mostarskog franjevačkog samostana, poubijaše i tijela baciše kao smeće u hladnu rijeku Neretvu i to na mjestu zvanom Čekrk.

Zbog čega su ti franjevci redovnici i svećenici bili na meti komunista i predodređeni za uništenje, kao nekada od strane Turaka Osmanlija? Svakako je jedan od najvećih uzroka njihove likvidacije i njihova erudicija i prirođena sposobnost školovanja mladeži i njihovog moralnog uzdizanja.

Za nepunih pedesetak godina, od samog pokretanja Franjevačke teologije u Mostaru godine 1895. pa do nasilnog ubijanja legendarne širokobriješke klasične gimnazije godine 1945. bile su obrazovane tisuće mladih koji i danas, osamdesetak godina kasnije, prenose europsku svjetlost školovanosti i visokih moralnih vrlina.

I uzmimo ako hoćemo i taj nogomet, sokolstvo, plesove, glumačke družine, poznavanje stranih jezika, matematiku, prirodoslovlje; sve je to stečeno i zauvijek traga ostavilo zahvaljujući fratrima profesorima. Pa neka se ljuti tko hoće, ali je tako; ali ipak najviše su komunistima smetali domoljublje i ljubav prema Majci Božjoj, odvjetnici Hrvata i Sinu Bogočovjeku. To bi davalo stabilnost i nepobjedivost Hrvatima i morali su svi biti uništeni.

Od dvadesetak profesora Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu, neposredno prije početka Drugoga svjetskog rata, njih je petnaest imalo stupanj zvanja, doktor znanosti. Nije poznato da su gimnazije u bilo kojim razvijenim zapadnim zemljama, a koje su daleko od pakla Jugoslavije i njenog primitivizma, kao što bi bili Italija, Španjolska, Portugal, Njemačka, Fran-

cuska, Švicarska i neke druge zemlje imali takovu koncentraciju intelektualne i moralne moći zbijenu u samo jednu školu.

I nije poznato nigdje u svijetu sličan primjer; ti isti profesori, vrhunski intelektualci, za svoj rad u toj Božjoj gimnaziji nisu nikada podigli svoju plaću niti su imali bilo kakvu materijalnu nadoknadu. Imali su samo moralnu podršku od naroda i od učenika jedno veliko HVALA!

Proglašenje bilo kakve države Hrvatske je bio san i izraz volje hrvatskog naroda, jer je život u Kraljevini Jugoslaviji, britanskoj marionetskoj tvorevini bio nemoguć zbog genocida koji je nad njima, ali i nad Albancima i Crnogorcima provodila jugoslavenska strahovlada.

Hrvate su tako gnusno ubijali, kao stoku, i to i čekićima u glavu, pa i njihove najveće i najsposobnije sinove. I samo je vlastita država, bez primitivnih balkanskih okova mogla ublažiti to zlo iskorjenjivanja jednoga naroda pred očima uljuđene Europe, a o tome su pisali i najveći znanstvenici i nobelovci, žaleći jedan miroljubivi narod.

Hrvati su bili za sve ono što je dobro i za svakoga samo nisu bili za poglavnika Antu Pavelića, koga je kukavički podvalila nesvjesnom narodu, lukava britanska i ina europska masonerija. No u početku se to nije znalo, ali se poslije bilo lako upitati; kako to da su najveći hrvatski umovi, politički i duhovni, uključujući i fratre i druge svećenike, biskupe i kardinale bili ubijeni ili suđeni, a samo Ante Pavelić nije. I to je živio slobodan u Madridu do svoje prirodne smrti. Ali njega hrvatski narod nije nikada birao na bilo kakvim izborima.

Ali Stjepana Radića je birao i zato je mučki ubijen; on i njegovi suradnici. I devedesetih godina dvadesetog stoljeća je hrvatski narod birao obnovitelja hrvatske državnosti dr. Franju Tuđmana i on im je donio slobodu. Ali i on je ubijen, i ministar obrane, pobjednik Gojko Šušak je ubijen i svi oni koji su doprinosili toj državnosti.

Samo „podmetnuti" ljudi nisu ubijeni. I danas sedamdesetak i kusur godina nakon Drugog svjetskog rata Hrvatima „podmeću" rukovodstva; najdrastičniji je primjer Željko Komšić, koga europska masonerija postavi za „hrvatskoga člana" predsjedništva Bosne i Hercegovine, bez volje hrvatskog naroda, a u kojoj su Hrvati po Daytonskom mirovnom sporazumu iz 1995. godine, suveren i konstitutivan narod.

Nitko ih nije tražio i neće ih ni zbog čega tražiti, niti Antu Pavelića niti Željka Komšića jer su obavili „šporki posao" kontra hrvatskog naroda, a mogu potpisivati bilo što i zbog toga neće biti uteg u povijesti Hrvata kao naroda, iako im to nanosi zlo. I mi ne znamo jesu li bili ucjenjeni ili su samo loši ljudi. Ali ih nitko ne traži. Tko je i na kojim izborima birao Željka Komšića?

Nitko od Hrvata, jer čovjek osim što je mediokritet on je i zlurad, pa se kao „hrvatski član" predsjedništva Bosne i Hercegovine još i javno iživljava nad hrvatskim narodom. Ali neka, britanski mediokriteti su se nekada iživljavali i nad Kinom, pa su danas posrnuli jer ih je Bog spriječio. I tako će i Hrvate jednom Veliki Bog riješiti tih okova nametanja masonskih poslušnika.

Ali prvi koji je zamijetio da je Ante Pavelić „njihov, masonski igrač" je bio mostarsko-duvanjski biskup fra Alojzije Mišić. O tome se danas malo govori, ali je i sada živo tzv. „Pastirsko pismo" koje je pisao osobno biskup.

Komu treba neka provjeri što u njemu piše i na koga je adresirano; jedno je sigurno, pametni biskup je „prokužio“ da neka zlodjela čine oni koji su pod zapovjedništvom onoga koji nema niti hrvatsko ime niti hrvatsko prezime, a tobože čini to u ime Hrvata.

Ta osoba nije čak niti kršćanskog imena pa nam se čini da znamo od kuda vjetar „namještaljki“ puše. Ali njima će Bog suditi. Treba samo mudro zaključiti da je mostarsko-duvanjski, preuzvišeni biskup fra Alojzije Mišić tim pastirskim pismom ekskomunicirao iliti isključio Antu Pavelića iz Katoličke Crkve, jer je bio nezreo i nedorastao, a i neizabran da bi vodio Hrvate i njihovu državu.

I danas se vode prijepori, ali Mostarci se vode samo činjenicama; ako je netko uradio zločin uradio je to u svoje ime a ne u ime hrvatskoga naroda koji je platio strašnu cijenu; na Križnim putovima smrti, nakon Drugog svjetskog rata je pobijeno više od šesto tisuća Hrvata. Nakon proglašenja neovisnosti danas se glasno govori o tisuću i petsto jama koje su odkopane; devetsto u Republici Hrvatskoj i šesto u Bosni i Hercegovini.

Danas i Britanci u svojim znanstvenim istraživanjima potvrđuju veliku istinu; Josip Broz Tito, ma tko on bio po narodnosti, a bio je sigurno njihov mason, je stavljen na peto mjesto najvećih zločinaca dvadesetog stoljeća. Po britanskim neovisnim izvorima odogovoran je za smrt 560 000 ljudi, a skoro svi bi bili Hrvati, iako je bilo među ubijenima bilo dosta Slovenaca, Muslimana i Srba koji su bili antikomunisti i kraljeve pristaše, a i ostalih.

Ne može netko proglašavati narod za „krivca“ što su tu državu, koju i danas neki pogrdno nazivaju „ustaška

država“, a u međunarodnoj diplomatskoj komunikaciji se zvala Nezavisna država Hrvatska, mnogi međunarodno priznali. Onda bi bilo potrebito osuditi one koji su je priznali i s njom surađivali; Mađarska, Njemačka, Italija, Slovačka, Bugarska, Rumunjska, Japan, Španjolska, Finska, Japanska Kina ili Nanking, zatim Danska, Mandžukuo, Tajland a uspostavljeni su trgovački odnosi sa Švicarskom, Francuskom, Vatikanom…

Smiješno je govoriti o rasnim predrasudama; pa i mala djeca znaju da su u Sjedinjenim američkim državama postojali rasni zakoni sve do godine 1968., i do tada crnci i bijelci nisu zajedno mogli se vozikati u *zajedničkom autobusu!!!*

A što reći o Britancima; i danas u Ustavu te zemlje stoji da *katolik nikada ne može ponijeti britansku kraljevsku krunu*. I te anglosaksonske politike Hrvatima nameću nešto kao narodu! Smiješno.

A najveći pothvat te tobožnje demokratske zemlje, SAD-a je genocid nad japanskim narodom 6. i 9. kolovoza 1945. godine kada su bačene atomske bombe na Hirošimu i Nagasaki, od čijih posljedica je posredno i neposredno zbog radijacije ubijeno oko tristo tisuća ljudi.

A Dubrovačka Republika, kao de facto i de jure hrvatska srednjevjekovna država je *ukinula ropstvo* prva u svijetu; 27. siječnja 1416. godine, to jest Republika je zabranila trgovinu robljem i prijevoz robova brodovima. Bože hvala ti na toj hrvatskoj, a prije svega katoličkoj i nacionalnoj gesti, te jedinstvene i neponovljive srednjevjekovne hrvatske države. I ta je odredba unesena u Dubrovački statut.

Za Mostarce je bilo značajno da je podnačelnik Mostara postao moralni uzor i dobrotvor, najveći podrumar i vinogradar u povijesti Mostara, gospodin Blaško Slišković. Nezavisna država Hrvatska, a ne nikakva „ustaška država“ je u članstvo Svjetske nogometne organizacije FIFA kao ravnopravan član, primljena 17.srpnja 1941. godine, a u tom članstvu koje se nije nikada niti brisalo, pa i za vrijeme okupatorske komunističke Jugoslavije, Hrvatska se nalazi i danas. U Prvoj ligi Hrvatske su se osim HŠK „Zrinjski“ natjecali još dva kluba iz današnje Bosne i Hercegovine; banjalučki „Hrvoje“ i sarajevski „Napredak“.

Po „ugledu“ na okupaciju hrvatskoga bisera grada Dubrovnika i zločinstava u njemu, od strane komunističkih ubojica i aboliranih zločinaca bivše kraljeve vojske, ta su se dešavanja ponovila i u Mostaru. Pobijena je kao i u Dubrovniku cijela mostarska hrvatska elita, kulturna, športska i politička, a sve nakon ulaska partizana u grad a kojemu je prethodilo višednevno bombardiranje grada i nedužnih civila, od strane britanske avijacije. Pa je 17. travnja 1945. godine pod lažnom optužbom pogubljen dr. Jakov Jakiša Milković, odvjetnik, a koji je bio posljednji prijeratni predsjednik „Zrinjskog“.

Abdulah Muratagić, iz Čapljine, stanovao u Podhumu i igrao za „Zrinjski“; bio glumac u dramskoj sekciji, a već u veljači 1944. godine ubili ga komunistički klošari, otevši ga s ulice. Iz obiteljskog doma odvedeni i netragom nestali, odmah po okupaciji Mostara braća Zovko, Franjo i Vinko. Te noći je iz svog doma nestao i odveden i Blaško Slišković iako su mu fratri sugerirali da se ukloni ali on nije htio jer je bio nedužan. Za odvođenje braće Zovko i Blaške Sliškovića u nepoznato od više lica

je potvrđeno da su ih odveli i poubijali tzv. „Džemalovi ljudi“, koji su bili na „usluzi“ novoj vlasti.

Još 1942. godine nakon koncerta u Sarajevu netragom je nestao odlični nogometaš i glazbenik gospodin Vice Mijan. Kažimir Brajković nestao na Bleiburgu na Križnom putu smrti. Mirko Buhač, preživio dva atentata u Mostaru nakon svršetka rata, a kasnije u izbjeglištvu u Čileu i Argentini ponovno preživio niz atentata i bio vječito proganjan od komunističkih doušnika. Tomi Šarcu nakon rata oduzeta kultna kavana –restoran „Bled“ i cjelokupna imovina samo zato što je cijela obitelj igrala ili navijala za „Zrinjski“.

Ako usporedimo događanja sa dubrovačkim otočićem Daksom gdje je u istoj noći ubijeno trideset pet civila i sedam svećenika, u Mostaru je preslikan „recept“ po broju svećenika ubijenih odmah po okupaciji, a civilne žrtve su bile nevjerojatne. U Hercegovini je u ratu i poraću netragom nestalo dvadeset tisuća Hrvata, od čega u Stocu samom i okolini desetak tisuća, te se i danas o Stocu govori kao o „malom Bleiburgu“. Ni Mostar nije bolje prošao, a znalo se desiti da onaj u koga se nađe u kući samo sličica sa igračima „Zrinjskog“, čitavu bi obitelj strijeljali.

No, komunisti i zavojevači su imali svoju „priču“ za ispričati o nestanku Blaške Sliškovića, a da bi opravdali sebe i svoje zločine pogotovu zbog toga jer je Slišković bio ugledan i pomagao je ljude svih vjera. No njihovu je „priču“ lako raskrinkati jer je jadna i smiješna. Jedan od prvih Mostaraca koji je ispričao priču Jugo agitpropa (agitacija i propaganda) o nestanku i odvođenju Blaške Sliškovića je bio „ugledni“ Mostarac Karlo Drago.

Taj čovjek je u Mostaru obnašao niz materijalno povoljnih dužnosti što znači da je veliki dio svoga života bio komunistički miljenik ali ga eto pred smrt proglasiše za „tešku Hrvatinu“.

No, stvarnost je bila sasvim drugačija; nije nebitno reći da je Karlo Drago jedno vrijeme bio u zatvoru tj. u nemilosti komunista. I kao što to obično biva po izlasku iz zatvora, ako je „pokleknuo“ i bio vrbovan onda dobiva niz dobrih poslova i zaduženja što bi se ono reklo postaje miljenik „režima“ i u naručenim intervjuima mora govoriti uvijek ono što mu narede oni koji su ga zavrbovali. Ako ne „poklekne“, što je teško izbjeći, on kao moralna osoba napušta Mostar i bježi u inozemstvo jer ne može trpjeti zločinstva postojećih vlasti. Što je u ovom slučaju bilo, prosudit će ljudi kako im savjest nalaže.

I ne lezi vraže, ali naš Karlo Drago prvi ispali laž da su Blašku Sliškovića odveli tzv „ustaše“ u radni logor Jasenovac, i to kao fol zbog toga jer je on u slučaju puča Vokić-Lorković 1944. godine bio na njihovoj strani te su ga kao fol oni što nisu bili za Vokića i Lorkovića tobože odveli u radni logor Jasenovac. Lijepo za čuti komunistima koji su sve to naručili a evo izgleda i „opraše ruke“ kao Poncije Pilat! No, je li baš tako to bilo? Postoje sasvim sigurno najmanje tri dokaza da su Blašku Sliškovića odveli i ubili komunisti, a preko svojih naručenih ubojica, koji su ubijali i odvodili ljude u nepoznato u Mostaru, Jugoslaviji i inozemstvu.

Prvi je dokaz da u Mostaru nije bilo nikakvog sukoba na relaciji Vokić-Lorković kontra Ante Pavelića jer je dobro znano da je Pavelića ekskomunicirao osobno biskup Alojzije Mišić još 1942. godine, pa su svi Hrvati bili za Hrvatsku državu, a protiv Britanaca a i Nijemaca

koji im nisu također bili prijatelji, jer su i jedni i drugi gledali samo svoje ekonomske interese. Drugi je dokaz, također veoma uvjerljiv, jer je negdje Karlo Drago spomenuo datum odvođenja Blaške Slišković iz njegovog doma oko 15. travnja 1945. godine. Da nije smiješno bilo bi jadno!!

Pa kako će ga odvesti tobožnje „ustaše“ toga dana kada su komunisti bili već dva mjeseca, od 14. veljače gospodari života i smrti u gradu Mostaru, te u njemu nije bilo nikakvih drugih postrojbi nego komunističkih partizana. E moj jadni Karlo Dragec kako te uhvatismo u laži. Nažalost ovakve laži po inerciji i danas prenose neki dušobrižnici, kao recimo odvjetnik Josip, a on bi trebao znati da je to krivično djelo poznato po nazivu „davanje lažnog iskaza“. Je li odvjetnik Josip obmanjen ili je iškariot vjerojatno samo Veliki Bog zna.

No, kada je i to provaljeno kao laž, o odvođenju Slišković iz svoga doma dva mjeseca nakon kraja rata, onda su lažovi to porekli te su pojedinci izjavili da je to bilo 1944. godine, istog datuma.

No to je bila još jedna neuspjela laž; pa kako će biti tobože odveden 1944. kada se poslije u dokumentima pojavljuje Slišković kao živa osoba, a naj vjerodostojnije je da je početkom veljače 1945. godine bio u samostanu svetog Petra i Pavla kojom su mu prigodom franjevci sugerirali da se skloni jer će ga ubiti kao što su ubili i u Dubrovniku najveću hrvatsku, moralnu i intelektualnu elitu. I tada im je Blaško Slišković odgovorio da neće ostaviti obitelj i da nikomu nije kriv.

Treći dokaz je poslijeratna izjava Srbina Velibora Bore Blanića, nekadašnjeg nogometaša JŠK-a, i to izjava s kraja sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, čiji

je brat Miha bio veleposjednik mostarski, i to na prekršajnom sudu u Mostaru kod suca F., kojom je prigodom Blanić izjavio:

„…meni kao Srbinu su komunisti oduzeli stan na mostarskom Korzu, odmah ispod velikog prodajnog prostora velikog poštenjaka Blaške Sliškovića, možda je moj ulaz tridesetak metara dalje, a iz razloga jer sam se uvijek družio sa Hrvatima, posebice s Komljenovićima i s njima igrao fuzbal. Pa sam izgleda zbog toga postao „ustaša“, a i zbog toga jer su mnogi koje ja poznajem više puta rekli a ja ovdje potvrđujem da su Blašku Sliškovića odmah po svršetku Drugog svjetskog rata odveli i ubili „Džemalovi ljudi“ i to one noći kada su odvedeni i braća Zovko, a ne neka hrvatska vojska, jer tada više u Mostaru nije bilo hrvatske vojske već dva mjeseca“.

No, kada su se malo pribrali, Jugo agitpropovci su uvidjevši da su „provaljeni“, a i sami su krivi otevši obitelji Blaške Sliškovića ogromno imanje u vrijednosti današnjih par milijuna eura i ostavivši mu obitelj bez igdje ičega, u svoju „igru“ ubacuju nekog naručenog tobožnjeg čitatelja (a to je bio neki agitpropovac) koji eto u nekim novinama u kutku „pisma čitatelja“ javi se sa viješću da je tijekom kraja rata vidio nekog Sliščevića. Naravno, komunjare misle zbuniti i lagati Hrvate, drevni narod dalekim podrijetlom iz Perzije, a to je nemoguće.

Pa taj tobožnji čitatelj koji se javlja u kutak „pisma čitatelja“ reče da je bio u tobožnjem vlaku s nekim Blažem Sliščevićem, kao fol promašio prezime ali s ciljem da čitatelji pomisle da je to bio Slišković i da se povjeruje u autentičnost izjave, i da su ga negdje tobože od-

vodili, a sve izjavi s ciljem da bi to mogao biti kao neki logor i to bi kao mogli biti neki Hrvati…

Sve jadno i prozirno, pa gdje je nakon rata bila i jedna željeznička tračnica čitava i jedan vagon čitav, kada smo iz izmišljenih partizanskih filmova vidjeli da su sve oni digli u zrak; i pruge i mostove.

A ne da tobože nakon rata vodi Blaža Sliščevića neki „ustaša“ koji više ne postoji jer je poražen od Engleza i to s naočalima „Rey ban Jelačić“ na očima i cigarom zaljepljenom za donju usnicu, i to strane marke „Milde sorte“. A ta nepostojeća željeznička pruga bi bila sigurno na relaciji, što bi ono Dalmoši rekli „kita Marjanova“ ili slično. Bosanci svih vjera bi na ovo rekli; „ovo je šega velika burazeru“.

Valja pridodati još dva velika i značajna događaja koja su bila na neki način i znakovita, te se preko njih može smatrati vrijednom ona krilatica, za kojom narod često posiže:

„…ne pada snijeg da prekrije brijeg
već da svaka zvijer, pokaže svoj trag“!

U povijesnicu hrvatskog naroda, a napose u povjesnicu HŠK „Zrinjski“ je s razlogom ugravirana ratna 1944. godina. Naime te godine, odlični nogometaš „Zrinjskog“, gospodin Joško Ćurković, dne 15. ožujka je postao otac dječaku Ivici i to pod neobičnim okolnostima, a danas možemo reći da je tu Bog imao „upetljane“ svoje prste. U mostarskoj bolnici, gdje su u tom trenutku bili iskusni liječnici Nijemci, igrom slučaja, ali i Božjom providnošću je spašen život gospođe Elizabete Ćurković, Joškove ljubljene i vjerne supruge i njenog prvorođenog sina Ivice koji je rođen „carskim rezom“,

bio težak kilogram i pol, a carski rez je i danas, osamdeset godina kasnije, rizičan način porođaja.

Mnogi su htjeli godinama postaviti jednostavno pitanje; nije li porođaj Ivice Ćurkovića u Mostaru te ratne 1944. godine bio prvi „carski rez“ koji je izvršen u tom gradu u povijesti?

Taj Ivica Ćurković, sin Joška, nekadašnjeg odličnog nogometaša „Zrinjskog“, po svom europskom pedigreu, po svom nogometnom znanju i po svojoj prirodnoj, hrvatskoj i katoličkoj uljuđenosti, je postao jedan od najvećih ambasadora Mostara, u njegovoj dugoj povijesti. Nakon što je iz mostarskog „Veleža“ otišao u beogradski „Partizan“ godine 1964., a sam tvrdi da nije nikada zažalio te mu na tome svaka čast, bio je i odličnim golmanom reprezentacije tadašnje države.

Svoju veliku karijeru je završio u francuskom klubu FC„Saint Etienne“ i igrao finale Kupa prvaka. Poslije Ljubomira Nuića, koji je 1929. godine otišao iz Mostara u francuski FC „Metz“, a kasnije u FC„Nantes“ gdje je i postao reprezentativcem te velike zemlje, Ivica Ćurković je drugi Mostarac hrvatske narodnosti komu je uspjelo načiniti veliku međunarodnu karijeru u Francuskoj.

Njegove športske zasluge i europejstvo u francuskom nogometu bili su višestruko nagrađeni; dva francuska predsjednika Francois Mitterrand i Jacques Chirac dodijelili su mu najveća državna odlikovanja. Prvi ga je promovirao u red viteza s Ordenom za nacionalne zasluge, a drugi mu je dodijelio Odlikovanje Legije časti. Prije tih počasti bio je promoviran u Počasnog građanina francuskoga grada Saint Etienne.

Za Ivicu Ćurkovića, čiji je otac bio svestrani igrač „Zrinjskog“ te koji je živio skromno i ponizno sve do

svoje tihe smrti 1983. godine, a preminuo je čitajući novine u svom mostarskom domu, može se sa sigurnošću ustvrditi da je titulu akademika, akademije za šport i znanost, dobio sasvim zasluženo. Bio je i danas je odmjeren u riječima, volio je druge i drugačije i nikada nije prijateljstva bazirao na šovinizmu niti na podijeljenosti, nego samo na iskrenom sebedarju.

Njegovi plemeniti roditelji, Joško i Elizabeta, danas već odavno pokojni, kao i njegov mlađi brat Predrag koji je poginuo u Domovinskome ratu, bili su okružje kojima se uvijek mogao vratiti i obratiti. Obitelj mu je bila a i danas je iznad svega; njegova uža obitelj, supruga Snežana, te kćeri Ana i Elizabeta, kao i veoma bliska šira obitelj njegovog pokojnog brata i rodice Mirjane kojima se pridružuje svake godine po nekoliko dana u Mostaru.

Ivica Ćurković, je zauvijek ostao ponosan na svoje mostarske dane, djetinjstvo i godine provedene u „Veležu“, gdje mu je u samim počecima velikim uzorom bio golman Gordan Irović, jedan drugi Hrvat koji poslije 1958. godine bio prvakom Jugoslavije sa zagrebačkim „Dinamom“ te postao i reprezentativcem. Ivica je bio ponosan na svoje dane provedene kao nogometaš u „Partizanu“ i na kraju na svoje veliko francusko nogometno legionarstvo, gdje postaje i domaćim sinom.

I nikada nigdje nije zatajio da je Hrvat i da je katolik, te da voli druge i drugačije. Bio je silno ponosan na svoj Beograd, za koga će uvijek ustvrditi da je to kosmopolitski grad i svoje športsko diplomatske poslove koje je obavljao u Jugoslaviji, a kasnije u Srbiji.

Zato je Ivica Ćurković veliki čovjek, jer svoja kumstva i prijateljstva sa obitelji Slišković a i drugima njeguje i

danas; seže to sve od onih dana kada je njegov ponizni otac Joško bio igračem „Zrinjskog“ i kada mu je uvijek na usluzi bio njegov predsjednik kluba Blaško Slišković.

Pa se to prijateljstvo i kumstvo proteže preko one noći 1944. godine kada su u hodniku mostarske bolnice u kojoj su ordinirali iskusni njemački liječnici, čučali u iščekivanju Joško i Blaško, osluškujući izvješće o zdravlju Elizabete i novorođenog Ivice. Pa poslije preko legionarstva Blaža Slišković, u drugoj polovini osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, također u Francusku u FC „Marseille“ i nastavka kumstva i prijateljstva kao i nekad s Vlatkom Slišković, sve do dvadesetih godina dvadeset i prvog stoljeća.

I da još jednom Hrvati postanu istinski predvodnici u nečemu; dajući intervju jednim beogradskim i jednim zagrebačkim novinama nakon Svjetskog nogometnog prvenstva 2018. godine, na kome je Hrvatska bila viceprvak svijeta i dala najboljeg nogometaša tog istog prvenstva, Luku Modrića, Ivica Ćurković pohvali hrvatskog izbornika Zlatka Dalića, također nekadašnjeg nogometaša mostarskog „Veleža“, ali i splitskog „Hajduka“. Je li moguće da je stvarno „krv voda“ ?

Nije, jer Zlatko Dalić i Ćurkovićev djed Ivo, a Joškov otac su zemljaci, obojica iz Livna!! Bravo Ivice!

Drugi događaj koji je veoma znakovit te koji se zlonamjerno neistinito veže za Hrvate i Drugi svjetski rat, se ovaj put odnosi na 1943. godinu. To se veoma znakovito odnosilo na Mostar, a o tomu je u svom „Pastirskom pismu“ iz 1942. godine unaprijed, proročki progovorio mostarsko duvanjski biskup fra Alojzije Mišić.

Naime na Nirnberškom procesu, na kome se sudilo nacistima, a sudili su pobjednici, se u nekoliko navra-

ta pojavljivala i znakovita izvješća o tzv. „Handžar diviziji“. Riječ je bila o Hadži Eminu el Huseiniju, velikom muftiji jeruzalemskome, koji je već tridesetih godina dvadesetog stoljeća bio veliki progonitelj Židova i zagovarao njihovo potpuno uništenje i protjerivanje iz Jeruzalema.

Tijekom Drugog svjetskog rata Huseini je bio vrlo blizak Himmlerov suradnik. Hadži Emin el Huseini je 1943. godine uz Himmlerovu pomoć u Bosni uspostavio SS postrojbu „Handžar diviziju“, te su se nažalost neki bosanskohercegovački muslimani uključili u genocid protiv Židova.

Na tom istom Nirnberškom procesu niko nije dovodio u vezu tu SS postrojbu „Handžar diviziju“ sa Hrvatima, nego isključivo kao plod suradnje Himmlera i Hadži Emina el Huseinija, kojima je postrojba bila podređena. Ili bolje rečeno; ako je netko radio zlo radio ga je u svoje ime, ali se u Nirnberškom procesu nije pojavio ni jedan Hrvat kao takav, a vezano za tu diviziju.

Nakon Domovinskog rata devedesetih godina dvadesetog stoljeća u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, Republika Hrvatska i njeni predstavnici u članstvu Ujedinjenih nacija uvijek podižu ruku u korist države Izrael ili eventualno ostaju suzdržani u trenucima kada ne žele nauditi nikako državi Izrael.

I to je jedna neosporna činjenica. Hrvati iz Bosne i Hercegovine, koji su po Daytonskom mirovnom sporazumu iz 1995. godine suveren i konstitutivan narod, a to im pokušavaju osporiti i neće uspjeti oni koji su pokušavali i danas pokušavaju uništiti Židove, ali i neki drugi koji djeluju iza paravana, nisu u mogućnosti uvijek imati svoje legitimne predstavnike, jer im masonerija

nameće u više navrata anti Hrvata Željka Komšića, osobu niske inteligencije i buljavih očiju, kao što je nekada nametala anti Hrvata Antu Pavelića.

No Hrvati su uvijek, a za druge neka procijeni povijest, za državu Izrael, te su uvijek uz Židove, pogotovo vjernike. Hrvati katolici smatraju Židove za svoju stariju braću (jedinstvo Staroga i Novoga Zavjeta), a u tome su bili najjasniji pape; Sveti Ivan Pavao II Veliki i Benedikt XVI. koji su veliki putokaz uvijek vjernim Svetoj Stolici, Hrvatima katolicima.

Svekolika javnost u Bosni i Hercegovini, evo krajem dvadesetih godina dvadesetog stoljeća, je zapljusnuta zahtjevima vođstva bošnjačkog da se zabrani negiranje srebreničkog genocida, a koga su 1995. godine, po presudi Međunarodnog suda pravde, načinile neke postrojbe srpske vojske u tome gradu i okolini.

Dakle i po presudi se kaže *pojedinci* ili *skupina*. Nažalost je javnost bombardirana od velikog dijela istog bošnjačkog vođstva da su Srbi kao narod optuženi i osuđeni, što bi podrazumjevalo u budućnosti da je srpski narod genocidan, a što je samo po sebi smiješno. Najprije su nekada Hrvati lažno proglašavani genocidnim, a danas se to isto pokušava nametnuti Srbima kao narodu. Dakle ne postoje genocidni narodi, a oni pojedinci ili skupine koje su uradile zlo, ako su uradile zlo, ne mogu uprljati čast svekolikog naroda.

Moramo biti odlučni i reći; ako je Nirnberški sud označio Himmlera i Hadži Emina el Huseinija odgovornim za ustanovljenje Handžar divizije, onda današnji Bošnjaci, a koji su 1993. godine uzeli to ime, ne bi trebali negirati genocid koji je ta postrojba načinila nad Židovima i drugima u Bosni, a ne da to pripisuju drugima.

Sjetimo se godinama komunističkih floskula o tome kako su tobože muslimani „hrvatsko cvijeće“ ili sličnih podvala koje su kao sugerirale da ako je „hrvatsko cvijeće“ načinilo zločin to su tobože učinili Hrvati. No, jasno je da su to samo podvale, Himmler i el Huseini su odgovorni jer su ozakonili tu SS postrojbu, a ubojice su oni koji su ubijali Židove još u Jeruzalemu.

A što su izjavljivali i potpisivali Ante Pavelić, Josip Broz Tito ili Željko Komšić, to nije briga Hrvata kao naroda, nego onih masona koji su ih postavili.

Onda bi trebalo zabraniti negiranje genocida nad Armencima, njih milijun i pol, u turskoj državi od strane njihove vlasti, godine 1917.. Dakle svi moraju nešto *ne negirati* da bi smo išli dalje, a ne optuživati čitave narode i to lažno.

Jasno je da danas nitko nije kriv za zločinstva koja su napravili Turci Osmanlije zaposjevši dio Europe skoro do Beča i Budima; ali mora se jasno reći da povijesnim izračunavanjima nije teško ustvrditi da su za tih preko četiri stotine godina Osmanlije fizički uništile čitave buduće generacije; Crnogoraca, Makedonaca, Slovenaca, Albanaca, Hrvata, Mađara, Austrijanaca, Srba, Bugara ili jasnije rečeno preko petnaest milijuna ljudi. I to ne bi trebalo negirati, jer to je bio istinski holokaust, ali idemo opraštati i živjeti u miru.

Dovoljno bi bilo podastrijeti kako djeluje i kako se stvara mitomanska povijest; Željko Komšić koga nije birao hrvatski narod ni na kojim izborima nego je postavljen od strane masonerije kao „hrvatski“ član predsjedništva Bosne i Hercegovine recimo potpiše dokument u kome svoje suborce, jedinicu *El Mudžahid* proglasi za „hrvatsko cvijeće“. Jedinica *El Mudžahid* i njen osnivač

Rasim Delić, zapovjednik Armije BiH u čijem je sastavu djelovala su osuđeni pred Haškim tribunalom za najteže zločine protiv čovječnosti.

I nakon pedesetak godina recimo netko vidi dokument koji je stvorio „hrvatski" član predsjedništva Željko Komšić i u kome lažno predstavlja jedinicu *El Mudžahid* kao „hrvatsko cvijeće", mogao bi „zaključiti" da su ta zvjerstva činili Hrvati katolici, a ne arapski mudžahedini, Komšićeve ratne kolege. Tako je bilo i s Antom Pavelićem koga također nije birao hrvatski narod nego masonerija ga postavila, i tako se lažno tumačilo postojanje i zvjerstva SS postrojbe Handžar divizije kao „hrvatsko cvijeće" i to se vješto pripisivalo nedužnim Hrvatima katolicima.

No, o ratnim zbivanjima toliko, veliki ceh su nakon Drugog svjetskog rata platili pošteni ljudi i to ne samo Hrvati, a najveći oni koji su voljeli „Zrinjski". Neka nam svima pomogne veliko Božje milosrđe, da se prestane s ratovima i s lažima, na koje ipak se mora razumski odgovoriti.

XI

Otišao je Bećir Benca, podoficir Jugoslavenske narodne armije, u svoj podrum da donese neki komad stare aluminijske kovine, koji bi mogao poslužiti kao dodatak televizijskoj anteni, te koji bi mogao pripomoći u uspostavljanju i jasnije slike na susjedovu televizoru.

Naime susjedi su odlučili gledati veliki finale Kupa europskih prvaka u nogometu, toga jedanaestoga svibnja 1966. godine na jedinom televizijskom kanalu te na jedinom televizijskom prijamniku u toj zgradi. Veliko finale su igrali španjolski „Real“ iz Madrida i jugoslavenski FK „Partizan“, a to je za taj beogradski klub bio veliki uspjeh, pa i samo igranje u završnici.

Zgrada se nalazila preko puta parka, koji od polovice sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća nosi ime po pjesniku Aleksi Šantiću, a bila je priljubljena uz tzv. Peškinu kuću, koja je uzgred budi rečeno oduzeta toj srpskoj obitelji iza Drugog svjetskog rata od strane surovih komunista. Peške su bili vrijedni i pošteni ljudi i dobri hrišćani a takvi su sigurno smetali komunistima, te su njihovim otetim imanjima htjeli nagraditi one koji su njih služili na zao i nečastan način.

Uz tu veliku Peškinu zgradu je bila priljubljena, iako upola manja, kuća obitelji Angjela Romića, Hrvata, komu su također komunistički neradnici oduzeli kuću, a njega koji je netragom nestao u nekoj od jama su proglasili kao i gazda Pešku za „ratnog dobitnika“, naravno potpuno lažno i neutemeljeno, ali zgodno da bi mogli oteti tuđe.

U Bećirovoj zgradi je bilo šest stanara te godine, odnosno šest obitelji. Na prvom katu je stanovao August Hamzić, supruga mu Ljubica, te kćeri Vesna, Franciska i Carmela. Nekolike godine kasnije kod njih se doselio zet Sead Memagić oženivši Franku, a Vesna, koja je jedno vrijeme bila i glumica u Narodnom pozorištu Mostar, se kasnije udala u Ston kod Dubrovnika i tamo ostala živjeti.

Carmela je otišla u Njemačku gdje joj je poslije radila majka Ljubica, a gospodin August je negdje polovinom sedamdesetih godina tog dvadesetog stoljeća, sa zetom Seadom i kćeri Frankom te njihovim kćerima Izabelom i Majitom, odselio u Bihać koji je i rodni Seadov grad, jer su zamijenili stan s nekom gospođom Zinetom Mujkanović.

Do Hamzića je bio stan Spasoja Čalije, jednog starijeg gospodina, rođenog četvrte godine prve decenije dvadesetog stoljeća, koji je sa suprugom Danicom imao tri sina; Mirka, Rajka i Milu. Mile Čalija je rano postao učitelj i odselio u Nevesinje gdje je dobio posao i kasnije se i oženio. Mirko i Rajko su ostali živjeti u Mostaru; prvi na Aveniji a drugi u Šantićevoj ulici, obojica se oženili i osnovali obitelji. Taj Spasoje Čalija je tada kao umirovljenik bio volonterski djelatnik Crvenog križa, te je bio dobre naravi i na usluzi svima.

Iznad Hamzića stan od nekih četrdesetak četvornih metara, je imao Mile Milićević, trgovac skladištar rođenjem iz pet kilometara udaljene Jasenice, te supruga mu Janja rođenjem iz Sovića kod Gruda, koju su svi stanari te zgrade ali i čitave ulice zvali „Janja škutorka". Bila je nagla žena i nikoga se nije plašila, a po zanimanju je bila kuharica sa završenom ugostiteljskom školom, a poslije je bila i kelnerica jer je to donosilo veću zaradu. Te godine stariji sin Mladen je bio osmogodišnjak, a mlađi Miro je imao šest godina i na jesen je krenuo u prvi razred pučke škole.

Do Milinog stana je nešto veći stan imao narečeni Bećir Benca iz Raštana i supruga mu Đulsa rođenjem Puce iz predgrađa Vrapčići, a imali su troje djece; Šemsudina, Fatimu i Emira. Bećir je bio duša od čovjeka ali je volio popiti koju rakijicu pa bi gospođa Đulsa bila često ljuta; badava što je Bećir bio dobričina, kada on pola plaće koju je zarađivao kao zastavnik JNA, zapije u kavani „Kod Frke" na mostarskoj staroj pijaci.

Iznad Milićevića stan je imala gospođa Ajka Škaljić, te je živjela sa kćerima Senadom, Mirsadom i Suadom te sinom Esadom koji je nažalost imao tešku epilepsiju od čijih je posljedica i umro kao odrastao mladić.

I posljednji stanar u toj čudnoj zgradi koja je imala samo jedan televizor, je bio gospodin Gjuro Grzibowski, sa suprugom Zorom rođenjem Suton, čiji je rođeni stric bio nekadašnji mostarski veletrgovac Martin Suton, te dvoje djece. Starija je bila kćer Irena, učiteljica koja se već bila udala za Nemanju Medana i odselila, a mlađi je bio Josip zvani Bato, koji je bio također učitelj te je poslije kao oženjen Narcisom Dunjom Zalihić, ostao živjeti s roditeljima u zajedničkom kućanstvu.

Gjuro je bio po narodnosti Poljak, rodio se u Petrovaradinu, te je kao kapetan JNA došao u Mostar i oženio Zoru Suton. Ti su Grzibowski bili zbilja prekrasni ljudi; nikada se ni na koga nisu ljutili a svakomu bi, kada bi bili u mogućnosti htjeli pomoći.

Za nogometnu utakmicu je najviše bio „zagrijan" Mile Milićević, koji je i bio nogometni sudac, te Bećir koji je bio „Partizanovac" jer su svi oficiri i podoficiri JNA bili nekako usmjereni da navijaju za „Partizan" koji se još uvijek tih godina smatrao za vojni klub. Sa Bećirom je taj dan u njihovu zgradu bio došao da odgleda tu utakmicu i njegov kolega s posla Mitar Stojnić, Srbijanac, također zastavnik JNA i veliki ljubitelj mostarske lozovače, pa su on i Bećir često izlazili zajedno, a Đulsa bi uvijek „kolutala" očima, jer je znala da će se opiti.

Televizor je nabavio nekoliko mjeseci prije Mile Milićević, ali sasvim slučajno i uz mnogo sreće; njegov prvi rođak Drago Šunjić iz naselja Rodoč, a koga je rodila Kata, Milinog pokojnog oca sestra, je bio mehaničar za radijske i televizijske prijamnike. I tako on svome rođaku na obroke sredio da kupi rabljen televizor, a koji je prodao također neki oficir JNA, kupivši novi za sebe. Pa je Mile imao prvi televizor u ulici, otplativši ga u šest rata, a bio je marke „Elektronska industrija" Niš.

U stan Mile Milićevića se natiskalo točno sedamnaest ljudi; sjedili su po podu i po nekim stolicama što bi se u onim vremenima zvale „štokrle". Bećir je nekim komadom aluminija „nariktao" sliku na televizoru, a u znak zahvalnosti Mile bio odmah njemu i Mitru natočio po jednu rakiju da se malo zagriju za utakmicu.

Što se tiče te rakije i tu je Mile imao sreću; kada je sudio posljednju utakmicu prije tri ili četiri dana u Višići-

ma kod Čapljine, a koju su domaćini pobijedili, voditelji toga kluba mu u osobni automobil Zastava 750, poznatiji u narodu kao „Fićo“ registracijskih oznaka Mo 38-56 natiskali vreću krumpire iz trapa, manju vreću luka, dva do tri kilograma špeka, te oko dva kilograma sira iz mješine, jednu pletaru vina od deset litara. Ali su mu i napomenuli da pletaru vrati kada je isprazni, te kada ponovno bude dolazio u Višiće.

I kada je polazio za Mostar kroz otvoreni prozor na „Fići“ neki mu navijač domaćeg kluba u znak zahvalnosti što je „dobro sudio“ dade petaka rakije od murava, kako ono navijač reče „dudovače“, koju neće u njih nitko da pije jer imaju lozovače kao vode. I tako ta rakija dudovača poslužila Mili da dobro počasti goste, a nitko nije ni pitao od čega je rakija pečena, samo bi Bećir i Mitar s vremena na vrijeme pripomenuli da u životu nisu pili bolju rakiju, „liječi iznutra i žari u grlu te se „osjeti“ da je prava lozovača iz Čitluka“.

Eto bilo i sira, krumpira „pola“, špeka, salate te rakije koliko hoćeš. No, „Partizan“ izgubio od „Reala“ koji je postao prvakom Europe, a kućni gledatelji ostali pomalo razočarani i onda zbog žaljenja radi poraza „opalili“ po ostaku dudovače i sve iskapili. Tada Janja i Đulsa skuhali veliki lonac kave, da gledatelji „dođu do sebe“ a kada se društvo dobrano razišlo, te ostali samo Mile, Bećir, Gjuro i Mitar razvezala se jedna nesvakidašnja priča, a počeo ju pričati Mitar Stojnić čiji je brat Ljubo bio pukovnik u Beogradu i to mu više puta pripovjedio:

„Evo ovo što ću vam ispričati je živa istina i nikada je nisam nikome ispričao; moj burazer Ljubo je sa svime bio upoznat te je i on više puta kazivao. Ovaj „Partizan“ su osnovali s ciljem da „zajebu“ nas Srbe, te da kao fol

ojača komunistička Jugoslavija. No nas dvojica navijamo za FK „Crvena zvezda“, a samo u javnosti se pravimo „Partizanovci“ zbog posla i da ne bi najebali“.

Nakon tih Mitrovih riječi, praveći se da ih nije čuo ustao je Gjuro i otišao doma, uljudno se pozdravivši. Naime, iako je Gjuro imao visoki čin kapetana Jugoslavenske narodne armije, a Mitar je bio obični zastavnik podoficir, Gjuro je zazirao od ovoga Mitra koji je počeo bulazniti, a zazirao je iz dva razloga; prvi je razlog što je Mitrov brat u Beogradu bio pukovnik i mogao mu je naškoditi a drugi je zbog toga što su Srbi bili privilegirani u toj državnoj zajednici Jugoslaviji, a koju je bez volje Hrvata, Slovenaca, Crnogoraca i Albanaca stvorila britanska imperijalistička klika s ciljem ekonomskog iskorištavanja ljudi i bogatstava.

A ruku na srce, Britancima su glavni suradnici u tome bili pretežno Srbi i njihova ekspanzionistička politika prema zapadu. I to je sasvim jasno, te se ne treba nitko ljutiti.

Mitar je nastavio svoj monolog u kome je bilo dosta istine ali i preuveličavanja:

„Slušaj bre Mile i ti Bećo, što ću vam reći. Dva su čoveka zaslužna za osnivanje „Partizana“, a to su Franja Tuđman i Svetozar Vukmanović Tempo. Tuđman je poslije postao i general, tamo nešto za neku istoriju radništva ili tako neke gluposti, a prije nekoliko godina su ga izbacili i uhapsili. Lukav čovek je taj Tuđman, spašavao neke fudbalere, kao Bobeka i Brozovića, koji su možda u ratu „cepali“ neke druge ljude, što ti ja znam, mamu im domobransku“.

I tako je dalje taj Mitar nastavio monolog, koji nitko nije smio prekinuti, te se više nije ni moglo raznati što

govori i bulazni, ali mu je Mile poslije pomogao da siđe niz stepenice i sjedne u automobil, također „Fiću“, te se i odvezao svojoj kući. I onda su ostali Mile i Bećir sami u stanu, televizijski program je odavno završio, ali nisu gasili prijamnik, jer je Bećir rekao, iako je bio snijeg na ekranu, „da je bolje da radi televizor iako nema programa, jer je to dobro za televizor“, a da je to čuo od nekoga u kavani „Šadrvan“. Eto što se „poučno“ moglo tih godina jugoslavenskog primitivizma čuti po birtijama.

I onda, iznenada, kao maloprije Mitar, Bećir se potpuno okuražio i počeo pričati stvari zbog kojih se tih godina ne samo išlo u zatvor nego se gubila i glava. Ali što možemo, što trijezan misli pijan zbori i ne može biti inačije. Pa krenuo Bećir:

„Dobri moj komšijo Mile ja ću ti sada nešto reći jer vjerujem u tebe da me ti nećeš izdati nikome. Da ti pravo kažem mene ku.ac boli za „Partizan“ i ja ga ne mogu smisliti iako evo vidim igraju u njemu neki naši muslimani, Hasanagić i što ti ja znam. Ja navijam za „Velež“ jer je on naš mostarski, a da ti pravo kažem boli mene ku.ac i za „Velež“ jer nikada mi ni Mujić ni Zelenika nisu platili piće u „Frke“, „Šadrvanu“, ili u „Gurmanu“ i njih nije briga imaju li moja đeca išta jesti. Još je onaj Zelenika kockar, više pije od ovoga Mitra i od mene, a puši ko Turčin, đubre jedno.

A njihova đeca žderu dobro i nije ih briga što je u mene vazda za ručak falična čorba i prijesnac od krumpira. A oni opalili po lešo teletini i pečenoj janjetini. Još onaj Mujić vozi „Vespu“ kroz Mostar i voli se kurčiti, a mačak mu krepao pod sinijom koliko je škrt. Pukla mu guma dabogda na motoru i nogu slomio.

I još ću ti nešto reći, dobro me poslušaj; partizani su najveći zlikovci u istoriji. Oni su došli kod nas u Raštane, ja sam bio mladić i krio se iza štale, a oni su mojoj majci ukrali kravu i odveli. Krava se zvala „Zekulja“ i nosila je po dvadeset litara mlijeka, a oni je odveli puna vimena. Moja jadna majka zamolila nekog oficira da je samo pomuze i da je onda odvedu, a on je nogom udario po leđima, mater im partizansku.

A mome amidži odnijeli s tavana svu mesnu suhotinu, velikog brava i nekoliko kozlića i još mu rekli da on treba da više jede patlidžane jer su mu zdraviji, da Bog dadne da im se trag zametne, živine jedne, ali moram šutiti jer mi plaću daju moj komšijo“.

I tako je završila ta velika nogometna noć, ljudi rekli što su mislili u srcu i nisu se mogli zaustaviti. No, Mile Milićević je sve zaboravio; on je u biti znao da to nisu loši ljudi, jer u svakoj državnoj zajednici morao si biti lukav. Valjalo je živjeti a živjeti se moralo s malim ljudima, kada si gladan to je nezgodno, a mali ljudi ne odlučuju ni o čemu.

Razumio je Mile i Mitra koji nije volio „Partizan“; pa kada ti državna propaganda stalno trubila o nekim „zlikovcima“, a zlonamjernici potiho govorili da su Stjepan Bobek ili netko drugi bili tzv. „ustaše“, a nisu bili nikome niti čvrgu opalili, onda je razumljivo da je „Crvena zvezda“ bila bliža Mitrovu srcu.

Sjećao se Mile nevolja njegove obitelji; ubili mu oca na hladnoj krvi, majka ostala teški invalid u nogu i bez ikakvih primanja, zemlju im oteli od koje su živjeli i sigurno je Mile suosjećao s Bećirom čijoj su majci oteli „Zekulju“, a amidži suhoga ovna i kozliće. No Mile je znao da je nogomet šport sadašnjosti i budućnosti, te

se treba okrenuti športu i kreativnome radu i tako je govorio sinovima.

Njegov djed Marko i otac Ivan su zajedno sa Antom Drmaćem Grofom predstavljali Jasenicu i donijeli prinose one 1925. godine, kada je Mostar posjetio Stjepan Radić, o tisućitoj godišnjici Hrvatskoga kraljevstva. Mile je kao nogometni sudac, uvijek imao prave mentore, koji su bili sudci, delegati ili kasnije kontrolori suđenja.

Bio je u izvrsnim odnosima s bivšim nogometašima „Zrinjskog", ali i „Veleža"; Stipe Tatarević, Vjeko Boškoović, Đuka Rebac, Zvonko Miletić „partizanovac", a Kažimira Rotima je upoznao još kao mladić, a on je ranije i umro, čini se 1963. godine. Kasnije je Mile prijateljevao sa dr. Zoranom Rebcem, odličnim kirurgom i po Mili to je bio najbolji nogometni sudac u Jugoslaviji. A i Milin stariji sin Mladen je poslije postao kirurgom i radio je do Domovinskog rata devedesetih sa Zoranom u istoj bolnici, te bi to Mili bila posebna čast.

I Mile je kao mladić zavolio „Velež", i to bi bilo ono što je početkom dvadesetih godina govorio veliki gazda Blaško Slišković u prigodi marende na svojoj zahumskoj tržnici; da će dio našega hrvatskoga srca uvijek biti za „Velež" jer su ga zajedno s drugima osnivali i „Hroškovci". Također se Mile nije mogao složiti sa Bećirovim negativnim mišljenjem o Mujiću; za njega je Mujić, koji mu je uzgred bio i školski drug, bio dobričina i veliki nogometaš, ali nije pio alkohol te ga mnogi zbog toga nisu voljeli.

I nikada se Mile nije mogao odlučiti tko bi po njemu bio najbolji igrač „Veleža" ikada? On je uvijek dvojio; ili Franjo Vladić ili Muhamed Mujić!! I nije se nikada odlučio.

Mostar je valjda jedini grad u svijetu gdje te ljudi osuđuju ako ne piješ alkohol kao što su prozivali Mujića, a u drugim mjestima ljudi u tebe prstom upiru ako piješ ili kockaš.

To je bio usud, otac i djed za „Zrinjski" a i on kao dječak, a poslije za „Velež" jer su „Zrinjski" zabranili komunisti. Vlatko Slišković je za Milu Milićevića bio veliki čovjek; kao Blaškin sin bio je sposoban, kao nogometaš „Veleža" bio je odličan, kao prijatelj i kolega sudac skoro izvanredan, kao suprug gospođe Nede Knezović, koja dolazi iz jedne također nogometne obitelji i otac dvojice sinova, besprijekoran. I Vlatko Slišković je kao i Mujić bio Milina školska generacija, te ih je sve doživljavao kroz nogomet, kao svoju obitelj.

Zato je i kroz Ćurkovićev odlazak u „Partizan" znao da tamo njima i nije loše i da oni kao Hrvati neće loše proći, a najviše zbog toga što su bili izvanredni nogometaši; svi od Miroslava Brozovića, Stjepana Bobeka i Florijana Matekala u samim početcima, pa sve do Dragana Mancea, koji je poginuo pod sumnjivim okolnostima polovicom osamdesetih godina, kao desetak godina prije Bero Komljenović u Slavonskom Brodu.

I što bi bilo s tim „Partizanom" i s Franjom Tuđmanom, obnoviteljem hrvatske državnosti 1990. godine?? Jedan veliki hrvatski novinar je htio obilježiti igranje prvog Hrvata u finalu tadašnjeg Kupa europskih prvaka, danas Lige prvaka, protiv tada moćnog „Reala"; u dresu „Partizana" je igrao Josip Pirmajer, poznatiji kao „balerina u kopačkama". Do te 1966. godine bio je valjda već trideseti Hrvat u dresu toga beogradskoga kluba, te se taj ugledni novinar usudio napisati da je „Partizan" tre-

ći „najveći hrvatski klub“, poslije zagrebačkog „Građanskog“, sljedbenik mu „Dinamo“ i splitskog „Hajduka“.

Pa novinar „drsko“ dalje piše, a on je bio jedini živući zagrebački „partizanovac“, Miroslav Rede, o imenima; Glaser, Zlatko Čajkovski, Matekalo, Bobek, Švaljek, Čulik, Rupnik, Brozović, Šoštarić, Firm, Canjuga, Matković, Senčar, Strnad, Grčević, Jakuš, Kolaković, Požega, Bruno Belin, Zebec, S. Stojanović, Hmelina, Jurišić, Rede, Zdravko Juričko…i to sve zaključno s godinom 1958.. Poslije su išli Duvančić, Duplančić, Pirmajer, Ćurković, Pavle Grubišić, Ivan Golac, Dragan Mance…i još smo neke zaboravili!

I kako to veliko i dosta objektivno hrvatsko novinarsko pero reče da bi se od Hrvata iz „Partizana“ mogle načiniti dvije reprezentacije visoke europske vrijednosti… I nije zato čudo što je reprezentacija Hrvatske 1998. na Svjetskom nogometnom prvenstvu uzela brončanu medalju, a pod vođstvom trenera svih trenera Miroslava Ćire Blaževića, rodom iz Doca kod Travnika kao i njegov veliki sunarodnjak i nobelovac, književnik Ivo Andrić. I bijaše te godine Miroslav Blažević izabran za „trenera godine“ u svijetu, najveći među najvećima.

Ali eto nije to bilo dovoljno da se u FK „Sarajevo“ sjete i obilježe da je njihov nekadašnji nogometaš to postigao. Oni bi to obilježili, ali Ćiro nije ispunio njihova dva stroga kriterija; prvi je da bi morao bi biti buregdžija ili ćevabdžija i drugi uvjet je da nije Hrvat. Ali Ćiro to nije mogao ispuniti, iako mu je omiljeno jelo bila „krumpiruša“, a to je rekao u više navrata. Vole Hrvati izgleda tu vrstu pite, možda i najviše.

Tako su nekada zaboravili trenera Miru Brozovića, iako je bio „Meho“ i donio im prvu titulu prvaka Jugo-

slavije, nije ni on ispunio dva kriterija. Ali Brozović je volio pitu zeljanicu i to ga je „zajebalo“ sigurno.

I što ono bi s onim „partizanovcima“? Rekoše da je „Partizan“ imao tri veličanstvena trenera hrvatske narodnosti; prvi je Florijan Matekalo, čije su „bebe“; Šoškić, Jusufi, Miladinović, Vasović, Čebinac,… sredinom pedesetih godina bile bolje od Busbyjevih „beba“ Manchester Uniteda. I to je bila europska senzacija. No, još veći trener u povijesti „Partizana“ je bio Ante Biće Mladinić, koji je s „Partizanom“ 1978. godine ubjedljivo bio prvakom države sa do tada najvećim brojem bodova u povijesti jugo nogometa.

Tad se znalo reći da je taj način igranja kao „parni valjak“. I da se ne zaboravi; Stjepan Štef Bobek je bio kao trener „Partizana“ prvakom Jugoslavije tri puta uzastopce 1961.,62.,63., te je najzaslužniji uz Matekala što će to biti kralježnica onoga tima koji je igrao finale Kupa prvaka.

No, sigurno je da se Mostarci ne slažu u potpunosti s gospodinom Miroslavom Redeom, iako je dosta objektivan, ali ima „sljepilo“ na Mostar i Hercegovinu. Pa Mostarci razložno uzvratiše; HŠK „Zrinjski“ Mostar je treći najveći hrvatski nogometni klub, iza „Građanskog“ i „Hajduka“; iako je bio zabranjen od 1945.-1992. vlasnik je do sada šest titula (sedam, osam, devet...) prvaka države i jedne (dvije, tri...) titule Kupa.

Iako mu ponovno danas rade „o glavi“ političari druge i treće bosansko hercegovačke političke elite, nadaju se da će „Zrinja“ izdržati i da ih više neće ubijati kako bi drugi bili bolji. Tko je četvrti najveći hrvatski klub u povijesti neka riješe između sebe; NK „Široki Brijeg“ sa tri titule državnog prvaka, a onda „Concordia“, HAŠK „Zagreb“ , HNK „Rijeka“ , NK“Osijek“ i drugi klubovi.

Po važnosti igrača koji su igrali u „Zrinjskom“ također je gospon novinar „falio“; Luka Modrić je svoju prvu nogometnu seniorsku sezonu odigrao za „Zrinjski“ i nikada „Partizan“ nije imao takvog igrača, iako su do Zvonimira Bobana, kapetana „brončanih“ iz 1998. godine i Luke Modrića kapetana „srebrnih“ iz 2018. godine, sigurno Bobek, Zebec, Čajkovski, ili „Hajdukovi“ Vukas, Matošić, Beara ili Kaliterna i mnogi drugi bili svjetske veličine, ali sorry, nisu bili „zlatna lopta“.

Iako Modrić nije ponikao u „Zrinjskom“ nije ni u „Dinamu“ koji ga je oblikovao, nego u Zadru, gradu i klubu, a među hrvatskim klubovima Luka Modrić je još igrao u „Interu“ iz Zaprešića. No jedno je sigurno bitno; „Građanski“ i „Zrinjski“1935. i 2003. godine su imali velike ljude na odgovornim mjestima; Blaško Slišković i društvo su ustupili Brozovića, a Zdravko Mamić i drugi uzvratili šezdeset i osam godina kasnije s Modrićem. I tu valja tražiti slogu a ne razdor.

Zato uvaženi novinar možda ima grižnju savjesti zbog nečega; Hrvati su sigurno ponosni što su imali toliko svojih sunarodnjaka u „Partizanu“, ali taj veliki klub koji poštuju, nije osvajao trofeje ni za koga nego za Jugoslaviju i za Srbiju. I treba im skinuti kapu.

Dalje je vrlo bitno; Stjepan Štef Bobek je 1995. godine proglašen najboljim igračem „Partizana“ u povijesti i to je Hrvatima posebna čast. I on i Ćurković na više mjesta govore da su zavoljeli „Partizan“ i to govori o njima kao velikim ljudima.

No zanemarivati „prisile“ o prelasku u Beograd tih godina poslije Drugog svjetskog rata nije dobro. Bobek, Brozović i još neki bi bili strijeljani da nisu nasilno odvedeni u „Partizan“. I to je sasvim pouzdano i jasno. No

isto je tako sigurno da se narednih godina išlo dragovoljno i iz ljubavi prema nogometu, a imali su nogometaši i određene povlastice.

Te 1945. godine se Bobek kolebao, ali su mu komunistički okupatori Zagreba zaprijetili da će mu brat Vilko biti osuđen na deset godina robije zbog tzv. „ratnih zločina“, ako on ne potpiše za „Partizan“. Stjepan je potpisao i Vilko nije osuđen, jer i nije radio ni komu ništa. Kako to znamo? Pa znano je jer je pregovore vodio Franjo Tuđman, koji je četrdeset i pet godina kasnije postao Otac Domovine.

Kako su prošli oni koji nikako nisu htjeli u Beograd? Ico Hitrec i Ratko Kacijan su ubijeni podmuklo; jedan sa trideset i pet a drugi sa trideset i dvije godine. Danas možda i najveća omladinska škola nogometa u Europi nosi ime „Hitrec-Kacijan“, Građanski nogometni klub „Dinamo“ se zna odužiti svojim velikanima.

No, za gospon novinara još jedan podsjetnik; otac Zvonimira Bobana, kapetana brončanih iz 1998. godine sa Svjetskog prvenstva u Francuskoj je rođen u hercegovačkim Grudama, a otac Stjepana Štefa Bobeka, je iz Bileće, također u Hercegovini. Da se ne zaboravi.

No, Mostarci sve tako lijepo znaju upamtiti; o svome „Zrinjskom“, ali i o „Veležu“. Mostarci sve znaju o patnjama „Građanskog“, odlascima u „Partizan“, ali oni sve znaju i o podvalama koje se govore o „Hajduku“ i otimanju Vladimira Beare uz političke ucjene i prijetnje, te da se uvijek nastoje zavaditi navijači velikih hrvatskih klubova; „Dinama“, nekadašnjeg „Građanskog“ i splitskog „Hajduka“. Kako to i na koji način čine jugo tajne službe; stalno zavađati Hrvate, a proglašavajući „Hajduk“ za tobožnji komunistički klub, što jedno-

stavno nije istina, a na tu laž mnogi nasjedaju. Ali ne i Mostarci!!

Splitski „Hajduk“ je veliki nogometni klub koji je osnovan 1911. godine a dobio je ime kao simbol otpora stranim zavojevačima, i nikada u povijesti nije mijenjao svoje slavno ime. Godine 1950. osnovana je navijačka skupina „Torcida“ koja je krvno vezana za „Hajduk“. I nikada ta navijačka skupina nije okrenula leđa svome voljenome klubu, iako su u nju „ubacivani“ provokatori i djeca jugo špijuna.

Jedan od najvećih progona u povijesti hrvatskog nogometa se zbio upravo u „Hajduku“, a provodile ga jugoslavenska tajna policija; nešto kao što su progonjeni nogometaši „Zrinjskog“ i njihovi rukovoditelji nakon Drugog svjetskog rata. Ili nešto kao mučenička ubojstva Hitreca i Kacijana jer nisu htjeli ići u Beograd igrati „fudbal“. Jedan od najvećih nogometaša „Hajduka“ toga vremena, ali povijesno i daleko značajnije, a koji je ostao potpuno prešućen sve do Domovinskog rata devedesetih godina dvadesetog stoljeća je bio gospodin Branko Vidjak.

Branko Vidjak je igrajući za svoj voljeni klub bio stalno u opasnosti da ga ne strijeljaju jugoslavenski okupatori grada Splita; njegovog oca Vicka su komunističke ubojice strijeljale 1943. godine samo što je bio domoljub i pošten Hrvat, ali mu se gadila Jugoslavija. On je bio jedan od najvažnijih igrača u osvajanju Prvenstva Jugoslavije 1950. godine, ali ga se u vrijeme Jugoslavije nije uopće smjelo spominjati, jer je bio tobožnji „ustaški“ sin. No, on je bio nogometni velikan kao Matošić, Vukas ili Beara i to se htjelo zataškati.

Ubojstvo njegova oca obilježilo mu je cijeli život; u vrijeme igranja u „Hajduku“ bio je zidarski majstor u splitskom *Konstruktoru.* Splitska publika ga obožavala; bio je hrabar, robustan, te je stalno vukao naprijed, a igrao je krilnog ili centralnog napadača. U 235 nastupa za „Hajduk“ postigao je 120 golova, a nosio je voljeni dres od 1937. do 1951. kada je morao napustiti rodni grad. U prvom dijelu prvenstva bio je najbolji igrač, ali su ga unutarnji neprijatelji kluba bili potjerali u zagrebački „Borac“ bez njegove volje, a da bi time oslabili Splićane.

No, prije utakmice sa FK „Crvena Zvezda“ navijačka skupina „Torcida“ je izvršila pritisak na upravu kluba da se vrati Branko Vidjak i da nastupi na toj utakmici. Pritisak je uspio i „Hajduk“ je pobijedio a o tomu je svoje viđenje imao i Centralni komitet komunističke partije iz Zagreba, koji su vodili anti Hrvati i Jugoslaveni:

„Prije utakmice „Hajduk“-„Crvena zvezda“ uprava je pustila Branka Vidjaka da ode u zagrebački „Borac“, a to je inače bivši „ustaša“ čiji je otac strijeljan kao narodni neprijatelj. Jedna grupa navijača inače „proustaških“ elemenata je tražila da se ovaj „ustaša“ vrati i da igra za „Hajduk“ u toj utakmici“.

Eto kako su Jugosi tretirali „Torcidu“, ali Branko je ipak zaigrao; iako je navijačima već ispisana smrtna presuda njen čelnik Vjenceslav Žuvela je u potpunosti uspio i nije se plašio. U 86.-toj minuti Stane Krstulović je ubacio loptu s lijevog krila, a snažni Vidjak ju nakon visokog skoka spustio na nogu za Broketu koji je matirao Mrkušića za pobjedu „Hajduka“ . Te je godine Vidjak bio drugi strijelac „Hajduka“ odmah iza Frane Matošića.

Ipak Vidjakova najdraža pobjeda nije bila ta; pobjeda republičke reprezentacije Hrvatske nad Srbijom pred krcatim Maksimirom četiri na prema jedan je bila njegov život, a on je u to utakmici dao dva gola. No te su ga utakmice mogle stajati života; nalog za njegovo uhićenje je već bio napisan, ali je on uspio pobjeći preko granice krijući se danima. Dobio je politički azil u Švicarskoj i tamo će godinama nastupati kao vrhunski nogometaš za „Servette", „Grasshoppers" i „Zurich", a kao trener vodio je „Croatiju" iz Toronta.

Godine 1992. točno četiri decenije nakon prisilnog odlaska u emigraciju vratio se u svoj voljeni Split i tada neovisnu Hrvatsku. Kamere su zabilježile trenutak kada je Branko Vidjak u bijelom sakou i s velikim hrvatskim grbom na grudima na Poljudu izveo početni udarac u prvenstvenom meču s „Varteksom".

I tako Mostarci podjednako vole i „Hajduk" i „Građanski", ali sigurno najviše svoj HŠK „Zrinjski". Niti u jednom hrvatskom klubu u povijesti ne možete naći crvenu nit ili crvenu petokraku, jer jednostavno Hrvati znaju kakvi su to krvnici i zločinci, a napose neprijatelji hrvatskog nogometa.

I nipošto zaboraviti Mostar, grad koji ima ranokršćansku baziliku u naselju Cim, koja datira iz četvrtog stoljeća po Kristu, a koja je starija skoro tisuću i sto godina od znamenitog Starog mosta, koji ono izgradiše dubrovački klesari u drugoj polovici šesnaestog stoljeća, te grad koji tisuću petsto godina baštini kršćanstvo, ne možete prebrisati gumicom.

Pitanje je sad; od kuda ta i takva bazilika u tadašnjem Iliriku i tko ju je gradio i tko joj je titular bio? Je li na mjestu današnjeg Cima možda bio grad kao ilirski Daorson

ili možda kao hrvatski Dubrovnik? Sigurno jest jer u tim vremenima, takove bazike su bile građene u samo velikim, bogatim i znamenitim gradovima!

Gradili su je sigurno sljedbenici apostola Pavla, apostol Tit i njegovi sljedbenici. Tit je a vidi se iz Poslanice svetog Pavla apostola da je taj njegov učenik širio Radosnu vijest na tome ozemlju, činio to neposredno u godinama nakon zemaljske smrti Isusa iz Nazareta?!

I uz to je Mostar grad u kome su Hrvati još 1390. godine izgradili u naselju Zahum, kameniti franjevački samostan Svetoga Antuna, te još šest kamenitih crkava, a koje srušiše Turci Osmanlije, i grad koji nikada više neće dozvoliti da mu povijest pišu neki drugi, jer su je Hrvati davno zapisali i to u kamenu. Također to ne trebaju dozvoliti drugi i drugačiji, ali molimo lijepo; bez laži i političkih podvala.

XII

Generacije Mostaraca su se smjenjivale, stariji su odlazili a mlađi odrastali; u športskom i nogometnom svijetu počeli su nestajati likovi koji bi trebali biti zabilježeni u povijesti. Tako je blijedilo i nestajalo ime „Zrinjskog“ koji je bio član FIFA, kada neki sadašnji klubovi nisu niti postojali. I zaborav je bio neminovan a komunistička strahovlada nemilosrdna.

Nitko nije smio spomenuti „Zrinjski“, a da ne bi otišao u zatvor ili bio izbačen s posla. Nitko nije smio ići na katoličku svetu misu u crkvu, odnosno u jedinu mostarsku građevinu te Crkve, a da ne bi bio izbačen iz škole, kluba ili radnog mjesta. U najmanju ruku bio bi šikaniran.

No, da tih godina, početkom sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, nije sve mrtvo i zaboravljeno pobrinuo se opet sam Veliki Bog; jednu od prvih glasina o postojanu nekadašnjih mostarskih klubova iznio je, vjerovali ili ne, jedan nekadašnji nogometaš, iskreni pravoslavac, čovjek koji je volio svakoga i nije mrzio nikoga. Pa je govorio slobodno o tome jednome dječaku, a i drugima te poslije desetak godina, zbog svog istupa javnog u jednoj mostarskoj kavani, završio na sudu! No valja ići redoslijedom zbivanja.

Bližio se kraj školske godine 1973./74., te je još jedna mostarska pučkoškolska generacija prelazili na jesen u srednju školu. I svako je na neki svoj način htio provjeriti kakva su njegova znanja i kako dobiti što bolje ocjene da bi se lakše upisalo u željenu srednju školu. Miro Milićević je bio vrlodobar učenik, polazio je Sedmu osnovnu školu u naselju Donja mahala, a zbog nemira i povremene razuzdanosti uvijek mu je nedostajala jedna ili dvije ocjene da bi bio odličan.

No njemu i nije bilo stalo do toga da bude odličan, ali eto trudio se koliko je mogao jer se bio već ozbiljno bavio košarkom i igrao u KK „Lokomotiva“. Išao je u školu godinu ranije no što je bilo propisano, pa je već kao četrnaestogodišnjak očekivao upis u Prvu mostarsku gimnaziju.

I on je htio na neki način provjeriti svoje znanje, i u tome je imao veliku sreću; njihov prvi susjed Velibor Blanić Boro je besplatno podučavao djevojčice i dječake iz toga naselja, a kuća mu se nalazila odmah preko puta parka pjesnika Alekse Šantića, iz koga se, znameniti Stari most vidio kao na dlanu, što bi ono ljudi rekli „možeš ga iz parka dodirnuti rukom“.

A taj ti je Velibor Blanić, u dječjem svijetu poznat kao „čika Boro“ davao besplatne „instrukcije“ iz pet ili šest predmeta, što bi bilo svjevrsno čudo, jer od kuda čovjeku takovo znanje i strpljenje !? Kuća mu se nalazila odmah na početku sokaka, a to je bila jedna velika stara građevina, te je odisala svime onim što je karakteriziralo ono što predstavlja pravoslavlje; mirom i tamjanom.

No, te zaključke nije mogao donijeti nitko u tim godinama; ali u godinama poslije, kada su svi iz te kuće umrli i netragom nestali sa lica zemlje, ali ne i iz sjeća-

nja njima bliskih ljudi, moglo se o toj znamenitoj kući govoriti kao o zbilja hrišćanskom domu u kome su tiho živjeli plemeniti ljudi. I to bi bila jedina istina. Dakle ta se kuća nalazila na samom ulazu u strmi sokak s desne strane i bila je na adresi Ulica Braće Balaća 2.

A taj je sokak išao uz brdo sve do u naselje Bjelušine i završavao je na mjestu gdje je polovinom sedamdesetih godina prošla obilaznica gradska, što bi ju Mostarci nazivali „magistrala". I onda se odmah uz tu „magistralu" nalazilo još gore prema brdu, Novo pravoslavno groblje, a lijevo od njega dvjestotinjak metara velika Srpsko-pravoslavna Saborna crkva.

Kuća je bila u vlasništvu obitelji Akšam Vojnović, a njen stvarni domaćin je bio Vladimir Akšam Vojnović, koji je bio ujak Velibora Blanića, odnosno bio je brat njegove majke Slavojke. Slavojka je bila najstarija od svih Vladimirovih sestara, i odavno pokojna, a u toj znamenitoj pravoslavnoj kući su živjele još dvije sestre; Bosiljka koja je bila stara udovica i prezivala se Galanos, jer joj je pokojni suprug bio Grk, te je njihov sin Gordan Gogo sve do kraja osamdesetih godina dvadesetog stoljeća živio u Banjaluci, kada je došao u Mostar i naslijedio veliko Akšamovo imanje, jer drugih potomaka nije ni bilo.

Dolazio bio Gogo u Mostar i u godinama prije sve dok su stari bili živi, a dane bi provodio u kavani „Valjevo", vlasništvo jednog drugog Srbina, također odličnog pravoslavca, Manojla Šiljegovića.

Treća Vladimirova sestra se zvala Mara, nije se nikada udavala, te je u toj velikoj kući živjela tiho i skromno, bratu na usluzi, koji se također nikada nije ženio. I tako je njihov život tekao polako i uredno, kao po nekim

propisima, a Vladimir je bio i član stalnog vijeća Srpsko-pravoslavne crkvene općine Mostar.

Ovi Akšami Vojnovići su bili podrijetlom iz sela Čvaljine u Popovu polju, te su oni jedini bili pravoslavci i poslije Srbi od toga prezimena. Osnovno im je prezime bilo Vojnović, ali su Akšam pridodali kada su pristali na austrougarsku masonsku ponudu da se isele u Mostar, te umjesto katoličke vjere preuzmu pravoslavlje i nasele neka područja koja su nezakonito prije oteli Turci okupatori. I to je bila jednostavna ponuda.

Svi drugi Vojnovići koji su ostali u Čvaljini, a mnogi su živjeli i u Dubrovniku, su bili Hrvati katolici i bilo ih je desetine u toj istoj obitelji. Vladimirov rođeni stric Nikola je od 1880.-tih godina živio u Dubrovniku i bio Hrvatom i katolikom, što je veoma zanimljivo, i toga se nitko nije stidio. Sreten, Vladimirov otac došavši u Mostar donio je veliku gomilu dukata, koju je dobio za taj prijelaz, te su kupili tu veliku kuću koja je pripadala begovima Kajtazima, a dio se tih Kajtaza po dolasku Austrougarske iselio u Tursku, a neki su ostali živjeti u susjedstvu u jednoj isto tako velikoj kući.

I nisu Akšami Vojnovići samo to kupili; kupili su na Buni kod Mostara od tih istih dukata veliko brdo nazivkom „Petak“ a na njemu pedesetak dunuma zemlje, a koji je do tada bio u posjedu nekih aga prezimenom Hadžić.

Sve ovo bi više puta pripovijedio stari Vladimir koji je živio skoro do polovice osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, te je sahranjen na tom Novom pravoslavnom groblju. On je bio revni hrišćanin, sve druge kršćane je smatrao sebi sličnima pa nije pravio niti razliku među nacijama, a bio je blage naravi. Ostat će zabilježeno, a

i mnogi i danas mogu posvjedočiti da je njegovom pogrebu nazočilo više muslimana nego kršćana uopće, te je među pukom ostala priča da je samo znamenitom pjesniku Aleksi Šantiću bio veći pogreb i da je samo Aleksinom pogrebu više muslimana nazočilo.

Ta stara kuća je poslije dorađivana, a u svakoj od prostorija su bile najmanje po dvije ikone, prikazi mnogih svetaca, te je bilo i dosta postolja gdje bi ukućani palili svijeće žute boje. U njih je glavno slavlje bila krsna slava, a njihov svetac zaštitnik je bio sveti Nikola, i to devetnaestog dana dvanaestog mjeseca u godini. Slava je bila posna, nisu taj dan jeli meso, te bi se nabavilo dosta bakalara i druge ribe, a vino bi donosili s Bune, i to prvoklasno. U veliko dvorište bi se ulazilo na veliku drvenu kapiju koja je imala naprijed dvije velike alke. Kada bi namjernik otvorio vratnice zazvonilo bi zvonce i svi bi ukućani znali da imaju posjetitelje.

Onda bi bile dvije skaline, što bi ono Mostarci rekli dva basamaka kojima se silazilo i desno od ulaza je stajala starinska česma, korito i velika slavina. A onda bi skaline, njih nekoliko se spuštale u lijevo i gost bi se našao u velikom dvorištu koje je bilo obloženo kaldrmom. Naprijed je bila velika veranda sa ogromnim drvenim stolom i dvjema velikim klupama na koje bi moglo sjesti na svaku, do sedam ili osam ljudi.

Desno u dvorištu bi bio veliki komin, odnosno sušara za meso, s kosim krovom a prekrivena kamenim pločama, i bila je sigurno površine oko tridesetak četvornih metara, jer je u sklopu bila i ljetna kuhinja u kojoj je uvijek „ordinirala“ tetka Mara.

U samom prizemlju kuće je bila dnevna soba od nekih četrdesetak četvornih i u desnom kutu velika kralji-

ca peći, koja bi u zimskim večerima dolazila do usijanja. Namještaj jednostavan; sve staro drvo sa prostirkama i jedan veliki otoman koji se nalazio do samih prozora koji su gledali na dvorište. Iza toga dnevnog boravka se nalazio veliki, metar ukopani podrum, što bi se reklo „izba“, a u tu se izbu kao i u dnevnu sobu ulazilo sa velikog hodnika koji je bio „prekriven“ drvenim balkonom, na koga se penjalo drvenim skalinama, a s tog balkona se na katu ulazilo u četiri velike sobe čiji su prozori gledali na sokak.

Velibor Blanić bi sjedio pod tom verandom, čitajući novine i pušeći umotani duhan kako ono ga narod nazivaše, škiju. Čitao bi pretežno beogradsku „Politiku“, na koju bi bio pretplaćen njegov ujak i gledao bi ispod naočala prema dvorišnim vratima. Miro Milićević bi u njega dolazio toga proljeća kao osmaš, već dva ili tri puta, a razlog bi bila uvijek matematika. Iako je imao ocjenu između trojke i četvorke, kod „čika Bore“ bi utvrdio jednadžbe i neke skupove koji te odmah dočekaju po dolasku u gimnaziju. I kada bi to riješili za oko uru vremena, Velibor bi skinuo naočale i počeo bi razgovor ugodni naroda mostarskoga:

„Evo si ti Miro jedini iz komšiluka koji se bavi košarkom, a ovo tvoje društvo više voli fuzbal. Znam da ti je onaj koš i tablu napravio August Hamzić, pa eto lijepo je da se baviš športom.“

I dječak se iznenadio, Boro fudbal naziva „fuzbal“, a govori šport kao da je Latin a ne pravoslavni. I raspitao se Boro o bratu mu Mladenu koji je već išao u gimnaziju, te onda počeo povijesnu temu:

„Ja sam ti moj Raga, a zovem te tim nadimkom jer sam čuo da te tako zovu na ulici i kažu da si ga dobio po

nekom košarkašu Meksikancu, nekada igrao za JŠK, i u Mostaru su bila četiri ili pet klubova, te se tih godina u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, momci lako prebacivali iz kluba u klub. Išli bi tamo gdje bi imali više drugova, a mogu ti reći jer si športaš, da je najbolji bio HŠK, pa onda JŠK, a „Velež“ i „Vardar“ su bili iza nas.

Ja sam na jednoj utakmici protiv HŠK-a dao gol i igrali smo neriješeno. I kao nagrada naši su igrači u hotelu „Bristol“ bili posluženi sa po jednim špricerom a ja kao strijelac gola sam popio dva špricera. To su ti bile tadašnje nagrade moj Raga.

Moj brat Miho je bio trgovac i pomagao koliko je mogao naš JŠK, i bio je zaposlio petoricu igrača, a neke je preporučio drugima da ih uposli. A HŠK se ustvari zvao „Zrinjski“ i nisu ih nešto vlasti voljele. Iako nisu igrali samo Hrvati bilo je i drugih, recimo jedan od boljih igrača je bio pravoslavac Đorđe Simić. HŠK su pomagali veletrgovci, kao onaj Blaško Slišković što je bio otac onome Vlatku što ga zovu Guk i igrao je halfa u „Veležu“, negdje iza pedesetih godina. Dobri ljudi bijahu ti Slišković, a i dobar igrač bijaše Vlatko.

Najbolji je u HŠK-u bio Bero Komljenović, to je bio moj pobratim. Živa vatra na terenu, dribler i dodavač, a i goldžija dobar. S njim sam se najviše družio, poslije ga proglasili zlikovcem, ali to su laži i to su lagali mostarski klošari za koju litru rakije ili vina. Mater im klošarsku.

Išao sam ja u tih Komljenovića kući, imao brata i dvije sestre, a i rođak Mile im je igrao fuzbal. Bila je živa zafrkancija kod njih; svi bili neki muzičari. Pa bi meni onda rekli kad bi malo svi popili vina; „hajde Boro da jednu srpsku otpjevamo“. I otpjevali bi a meni svejedno

samo da se družimo i ne mrzimo. Dobri ljudi ja ti kažem moj Raga, mali čovječe“.

Onda se začulo zvonce na kapiji koja se otvorila, ušao neki čovjek te Boro zajedno s njim u tišini otišao do izbe. Ovaj ga sačekao pred izbom, a Boro u rukama donio dvije kile duhana, uvezanog u neki plavi papir ili karton. Još mu Boro rekao da je duhan iz Bekije i da je prva klasa, čovjek je platio i otišao. Još dva puta su tako dolazili neki ljudi i Boro bi iznio po kilogram duhana, isti postupak se ponovio.

Kada je ponovno sjeo na klupu, imao je neku obvezu dječaku objasniti:

„Evo moj Miro vidio si i sam da malo preprodam duhana, da bih mogao živjeti. Živim ovdje u ujaka Vlade i nemam penziju iako sam ja imao nekog radnog staža, ali su me prevarili dali mi neku nadoknadu za invalidnost. To je neka sitna para, ali imam prijatelje još iz vremena fuzbala; nekima su i očevi igrali sa mnom u JŠK-u ali i u „Zrinjskom“ i „Veležu“. To su ti stara prijateljstva, a nije lako povjerovati i da sam ovaj duhan počeo nabavljati još preko nekih potomaka od prijatelja i kumova Blaške Slišković a i nekih njegovih Paradžika.

A evo vidiš i sam da me ljudi vole; poduku dajem besplatno a ja sam nekada završio gimnaziju vrlodobrim uspjehom i imam dobro pamćenje. Francuski, Latinski i iz matematike sam imao peticu, jesam krsne mi slave. A i fiskulturu.

Meni je Blaško Slišković u maju 1936. godine bio nabavio ulaznicu i sve mi platio da idem u Zagreb pogledati utakmicu „Građanski“ protiv „Liverpoola“. Ali nisam otišao, neki naši prijetili ujaku i mojoj majci koja

je tada bila živa da će razbiti prozore na kući ako odem. Nisam smio, a volio bih da sam to mogao pogledati; ne smiju se ljudi mrziti zbog vjere, a i zbog nacije. I meni i tebi krv poteče kada se porežemo. A kako se netko moli Bogu nije važno, to je njegova stvar, a fuzbal bi nas trebao sjediniti kao ljude i braću."

Velibor Blanić Boro je bio ljudeskara, ne samo u humanom i duhovnom smislu, nego i u fizičkom izgledu. Bio je ljudski atleta, preko metar i osamdeset i pet centimetara, sa mišićavim rukama i nogama. Glava mu bila prekrivena, nekada plavom, a sada u blizu šezdesetoj, kratkom sijedom kosom, a na tjemenu bio ćelav, što bi ono Mostarci rekli, imao na glavi „medenjak".

Oči mu bile plave, a nos imao kao neki boksač; nije uopće imao onu nosnu kost na sredini, a ispod nosa žuti kratki brčići, promijenili boju od duhana i već pomalo posijedili. No to mu nije umanjivalo od muške ljepote; bio je izuzetan laf, neoženjen, a pio je samo špricer. I to bi ih znao „saliti" desetak bez problema.

Njemu su komunisti iza Drugog svjetskog rata oduzeli stan na mostarskome Korzu i dali ga na korištenje nekoj crvenoj hulji, a možda je bio i ubojica. Oteli su ponešto Peški, Dokiću, Čerekoviću, a Blanići su bili također Srbi kojima su oteli dio imovine; tako da nisu samo uništavali Hrvate koje su doslovce deklasirali. I to ne samo otimanjem njihovih imanja i kuća, nego su ih ubijali kao pse, a sve uz mentorstvo Staljinovo, a nažalost najviše uz britanski blagoslov, a ti su Britanci opsjednuti uništenjem Katoličke Crkve i njihovih sljedbenika.

Velibor je imao jednu veliku ljubav, koju nije mogao oženiti jer je stanovao u ujaka, a ona je, kao udovica,

bila u zajedništvu sa kćeri i stanovali su u stančiću u Bulevaru. Zvala se Dušanka Božović i bila je Crnogorka, zanimanjem kuharica i to izvrsna, a znala se šaliti i psovati pa bi često znala reći „popišala sam se u gaće od smijeha".

Ona je s Borom ponekad u kavani znala popiti konjačić i onda bi mu rekla, „što će nam tvoja kita, kada nemaš kreveta, nemamo je gdje upotrijebiti, stara ja a star ti, pa ne možemo se drpati u parkovima". I bila je u pravu. Negdje početkom osamdesetih godina komunističke vlasti vratile stan Veliboru Blaniću.

Stan se nalazio na samome Korzu, a možda tridesetak metara ispod velikog poslovnog prostora Blaške Sliškovića, koji su oteli komunisti, a prvi mu je susjed do njegova ulaza bio Marinko Benco, urar, sa radnjicom od oko petnaestak četvornih. I, Boro i Dušanka se preselili u taj njegov stan, a Dušanka bi se ponovno šalila na svoj i njegov račun govorivši u kavani uz pićence; „sad imamo stan i krevet, a u Bore ne radi „bušilica".

Ljudi im se uvijek smijali ali i divili jer se radilo o zbilja poštenoj čeljadi, a uskoro je Boro i umro dobivši izljev krvi na mozak. Ubrzo je za njim umrla i Dušanka, a nisu proboravili u tom stanu niti tri ili četiri godine. Romeo i Julija na mostarski način, rekli bi dobronamjerni ljudi.

XIII

Male olimpijske igre su bile prigoda da se izraze športske mogućnosti mladih ljudi, a koji su išli u pučku školu. Nije mogao biti športašem nitko tko nije zamišljao da na tim Malim olimpijskim igrama makar ne sudjeluje, a tek radosti kada bi se osvojila medalja. Sigurno je da bi danas to moglo izgledati smiješno dječacima i djevojčicama, jer u današnje vrijeme računalnih čudesa, sve iz prošlosti izgleda jadno i žalosno.

A nije bilo tako, jer tada, prije nešto manje od pedesetak godina bilo je stvar prestiža igrati za svoju školu, svoju ulicu i osvojiti neku nagradu. A i šport je donosio zdravlje i duhovni mir, te djeca nisu imala problema sa debljinom kao danas, jer su čitave dane bili na ulici ili nekim igralištima.

I samo se vratiti u mislima u to vrijeme dječjih športskih nadmetanja, gdje bi se rodile prve simpatije i ljubavi, u nekadašnje djece izaziva radost ali ponekad i bol zbog izgubljenih utakmica, promašenih penala ili slobodnih bacanja, odnosno zbog nekog prekršaja koji nije odsviran od strane sudca.

Tako veliki Hrvat nobelovac Ivo Andrić u svojoj pripovijesti „Djeca“ govori o mogućnostima kada bi se netko kojim slučajem mogao vratiti u djetinjstvo, u školske

klupe, da tamo u tim vremenima i dalje postoje te boli i razočarenja, što bi rekao „postoje kao svaka stvarnost“, a poslije kada se odraste, te rane zacijele. Ali one su uvijek tu i pritaje se, dok ponovno ne isplivaju na površinu, sjećanjima na prošlost.

Veliki francuski pisac Marcel Proust u svojoj legendarnoj epopeji „U traganju za izgubljenim vremenom“ prikazujući njegov voljeni Combray i potragu za izgubljenim vremenom reče;“i tad mi odjednom pred očima iskrsne uspomena…taj okus pripada komadiću madeleine koji mi je u Combrayu, u nedelju ujutro davala teta Leonie kada bih došao u njezinu sobu da je pozdravim; namočila bi ga u običan ili lipov čaj i tada mi ga dala“. Proustu je okidač povratka u prošlost bio miris i okus.

A odlična hrvatska književnica Julijana Matanović je tragala za izgubljenim vremenom preko tetkova „šuškavca“; bila je u gostima, šetajući talijanskim Milanom sa svojom sestričinom u godinama dok je još bila studenticom, te zaustavivši se pred izlogom u kome je bio jedan običan odjevni predmet dostupan svima, „šuškavac“… i onda se dogodio okidač…

„Tog drugog svibnja 1962. godine sišla sam iz šinobusa na mederovačkoj željezničkoj postaji, skupa sa svojom tetom i s navršene tri godine…“šuškavac“ na mome tetku koji me tada podigao, proizveo je nekakav čudan šum, sličan onome koji se javljao u djedovoj šumi rano ujutro poslije kiše…“

A okidač mostarskom dječaku koji je ostao doživotni neugodni biljeg na njegovim sjećanjima bio je jedan neodsvirani faul, na košarkaškoj utakmici koja ga je mogla odvesti na Male olimpijske igre…

Profesor tjelovježbe, Ivan Konrad je bio prvi koji je imao zvanje profesora a uposlio se u mostarsku Sedmu osnovnu školu i predavao taj predmet koji u nekim europskim zemljama znači više nego matematika. Prije a i poslije njega to bi bili nastavnici. Tjelovježba je donosila djeci sigurnost, samopouzdanje, zdravlje i što je najvažnije, drugarstvo i prijateljstvo. Konrad je bio građen kao savršeni Božji uradak; preko metar i devedeset centimetara visok, prsa kao o body bildera, oči zelene, kosa plava, lice muški grublje, a zubi kao biseri.

Bio je aktivni športaš, odlični rukometaš ljevoruki, što bi se reklo „desni vanjski". Kao košarkaš bio brz, izvrstan šuter a igrao odlično obranu te bio hiper aktivan čak i u igri s pučkoškolcima. Nije volio poraze te se znao opasno naljutiti pogotovu na one koji nisu željeli igrati obranu.

Igrao izvrsno odbojku i imao odličnu skočnost, a na svim gimnastičkim spravama bio kao zvijer; jednostavno bio je super športaš. Kao trener je pokazivao izuzetnu inteligenciju, te je prvi od svih za koje su tada znali učenici, išao promatrati protivnike da bi se njegova ekipa mogla suprotstaviti.

Trening sa košarkašima je imao četiri puta tjedno i to na večer, a bio je siguran da se njegova škola može upustiti u bitku za prvo mjesto u košarci, te da bi mogla osigurati poziciju da ode na Male olimpijske igre. Jer je to do tada bilo nezamislivo; uvijek je bila najbolja Prva osnovna škola, koja se nalazila u naselju Pijesak a slijedila ju Deseta osnovna škola s mostarske Avenije.

Profesor Konrad je bio rođeni pobjednik te je to pokušavao prenijeti na učenike, a i na mlade rukometa-

še koje je trenirao u više klubova kao izvan nastavne aktivnosti, te kao educirani trener. I jedan dan prije te utakmice koju bi njegovi igrači trebali odigrati s tom najboljom školom, Prvom osnovnom , sjeo profesor s njima na neku polukružnu klupu ispred njihove školske športske dvorane, a iz trgovine preko puta donio jabuke i kruške da se počaste:

„Govorili smo već, odlični su ali smo i mi dobri, moramo vjerovati da ih možemo pobijediti. Slišković im je najbolji igrač, ti Raga znaš što trebaš raditi. Onda taj Naletilić, Jelavić i Asanović. Bitno je da se ne impresionirate jer im je dvorana velika u odnosu na našu i imat će svoje navijače".

I sve je odlični profesor bio u pravu; unaprijed je znao kako bi se moglo sve odvijati, jer je utakmica bila ravnopravna. I uzeo profesor time out minutu prije kraja, gubili su jedan koš razlike, te su posljednjim napadom mogli pobijediti. No, nakon šuta na koš lopta se vrtila po obruču i „iscurila"; gosti su tražili faul ali sudac nije svirao. Nakon tehničke pogreške koju je prouzročio profesor Konrad kritizirajući sudca zbog neodsviranog faula, njihov kapetan Slišković je zabio oba slobodna bacanja. I to je bio kraj.

Iznenađenje se nije dogodilo, bolji su pobijedili i otišli na Male olimpijske igre. Poslije bi sa žaljem profesor Konrad govorio, da Raga nije kriv ni za što jer možda je bio fauliran. No eto Slišković im zabio bacanja i snovi se raspali; nikada jedna mala škola nije bila tako blizu.

Nije samo Blaž Slišković bio polivalentan športaš, nego i neki drugi koji nisu načinili velike karijere, ali su bili dobri. U svojoj generaciji braća Slišković, Mario

i Blaž su bili ponajbolji u Jugoslaviji u predkadetskom uzrastu, u plivanju u svojim disciplinama. Blaž je osim košarke, nogometa, igrao i rukomet, te stolni tenis a i u nekim atletskim disciplinama je bio izvrsnik. No, profesor Berislav Ledić, koji je braći predavao a bio je i obiteljski prijatelj, sa Sliškovićevim ujakom i otcem, je često govorio o tim super sportašima:

„Bio sam šezdeset godina u športu; kao nastavnik, trener, profesor a i radio sam na sveučilištu. Moji su športaši poznati i u europskim razmjerima, iako sam najviše radio s rukometašicama i rukometašima. Ali moram nešto reći; za Sliškovića je poznato da je bio polivalentan i u svemu dobar, a u nogometu je bio kralj iako su ga šikanirali izbornici jugoslavenskih nogometnih selekcija. To nije bitno jer to je ljudski čimbenik zlobe i političke manipulacije na koji mi mali ljudi ne možemo utjecati.

Ja sam bio već skoro osamdesetogodišnjak kada sam čuo izjavu Zinedina Zidana, velikog francuskog nogometaša, „zlatne lopte“ i svjetskog i europskog prvaka s klubom i reprezentacijom Francuske. On doslovce reče da mu je uzor Blaž Slišković koga je obožavao kao junior „Marseilla“, dok je Baka bio u svojoj prvoj inozemnoj sezoni u tom francuskom gigantu. Zidane je mogao reći da mu je uzor Maradona ali nije; on je podvukao „Slišković“ i tada je zaigralo ovo moje staračko mostarsko srce zbog svih nepravdi koje su načinjene toj obitelji u povijesti.

Zinedine Zidan je sve ispravio i stavio na pravo mjesto. Sjetio sam se Sliškovića kao dječaka koji je bio toliko talentiran da ga je samo zloba ljudska mogla zaustaviti,

i evo nikakve ti titule ne trebaju niti pozivi u reprezentaciju. Bog je sve vidio i na kraju uzvratio".

A onda je stari profesor nastavio sa još većim žalom u srcu jer se sjetio još jednoga mostarskog super dječaka, Željka Bolfeka Keke:

„Nikada neću moći ni s kim usporediti njih dvojicu; Bolfeka i Sliškovića. O Sliškoviću je sve rečeno, a za Keku ću samo reći da bi on za školu igrao u košarci, nogometu, rukometu, odbojci, te u atletskom višeboju. I u svim športovima i športskim disciplinama je bio ubjedljivo najbolji; na Malim olimpijskim igrama je važio za supermena, a košarku je igrao isto tako kao i nogomet, te su ga i tamo zvali da potpiše profesionalni ugovor.

Kada je postao prvotimac „Veleža" i potpisao ugovor, nikakva mu prigoda nije dana, nego su ga smišljeno oklevetali da bi na njegovo mjesto doveli nekog tatina sina.

Ja sam u tim godinama znao, a radilo se o drugoj polovini sedamdesetih godina, da je u pitanju politička namještaljka. Njegov otac Anton Toni Bolfek, rođeni Zagrepčanin, a nekadašnji prvotimac „Veleža" je bio na nekoj listi za odstrel mostarskih komunista i onda mu se osvetili na sinu Željku.

Poznavao sam dobro gospon Tonija, i jednom mi je prigodom rekao da je sinovima Zlatku i Željku dao imena zbog svog prijateljstva i kumstva, po velikoj nogometnoj braći Čajkovski. Ali moram još jednom napomenuti da je to bila velika športska nepravda koju su činili tadašnji komunisti, i Sliškoviću, a i Željku Bolfeku".

No, da nisu tadašnji komunistički vlastodršci činili nepravdu samo Hrvatima pokazao je jedan drastičan primjer uništenja ljudi, na jednom siromašnom mladi-

ću Srbinu, jer su komunisti gledali što će njima pasti u džep a ne obazirući se na siromašne i one bez političkog utjecaja. A toga mladića nisu zapostavljali zato što je Srbin, nego zato što nije imao oca i bio je iz obične obitelji. Vladimir Skočajić Taramba je jedan od najvećih primjera kako se iz „Veleža“ htjelo odstraniti one talentirane ne mareći za njih, a na njihovo mjesto dovesti kretene.

Ali srećom nepravda je ispravljena te se Skočajić našao u „Veležu“ više igrom slučaja nego ljudskim poštenim nastojanjima. I tada su za „Velež“ došle trofejne godine, te je Skočajić u svim narednim godinama bio odličan, a suigrači su ga iz nekog poštovanja a i zbog njegovog nogometnog umijeća s pravom prozvali „tata“.

On je imao već dvadeset i dvije godine te je bio na nekoj posudbi; čini se „Iskra“ iz Stoca, te „Borac“ iz Čapljine. Za njega se igrom slučaja ali i svojom inteligencijom založio da dođe u „Velež“ stanoviti Milan Kovačević Gringo, u mostarskim boemskim krugovima poznat i kao „kralj pokera“.

Gringo je bio inteligentna osoba, po zanimanju pravnik, ali po slobodnoj volji pokeraš i veliki ljubitelj nogometa. Kada je trenerom „Veleža“ postao odlični stručnjak i odličan čovjek Vukašin Višnjevac Vule, Gringo je saznao da se traže pojačanja jer je ekipa bila „demontirana“.

I onda on jednog prijepodneva u hotelu „Bristol“ prišao Višnjevcu te mu se obratio svojom elegancijom i rječitošću, te mu pripomenuo da postoji spreman igrač, komu su činjene nepravde, te da za njega ne treba davati novac, a bio bi sigurno pojačanje. Višnjevac je, kada je čuo da se radi o Skočajiću, odmah rekao da je vidio

toga igrača kako igra te da je bio zainteresiran za njegove usluge još dok je bio trenerom FK „Sarajevo“.

Dalje je sve išlo svojim tijekom; Skočajić je došao na trening, Višnjevac je bio zadovoljan, ali je imao dva uvjeta za ispuniti da bi se potpisao ugovor. Prvi uvjet je bio da Skočajić ugradi naprijed dva zuba koja su mu nedostajala, a drugi je uvjet bio da položi maturu.

Naime, neodgovorni Skočajić, kao tadašnji devetnaestogodišnjak koji je završio četvrti razred Srednje građevinske škole, umjesto da ide na maturu otišao s nekom curom na more, s mišlju „tko šiša maturu“. No i tu je „uletio“ Milan Kovačević Gringo; osobno je poznavao profesora Hadžovića, koji se poslije i založio da se organizira polaganje mature. To je tada trebalo nešto „sitno“ i uplatiti te je to uradio „kralj pokera“.

Za dva mjeseca Vladimir Skočajić Taramba je bio spreman; zubi su bili stavljeni a maturu je položio vrlodobrim uspjehom i stekao zvanje građevinskog tehničara, što je ravno današnjim inženjerima. Ostalo je povijest; odlična nogometna karijera, veliki trofeji Kupa, te nakon nje postaje trenerom svih selekcija, u tada već obnovljenom HŠK „Zrinjskom“ i omiljen je kod navijača svih boja, ne samo u Mostaru nego i široj regiji.

Ali da Sotona, i to ona politička nikada ne miruje pokazao je jedan umalo tragičan događaj početkom osamdesetih godina, a desio se u kavani „Valjevo“. Tu su kavanu nazvali „Valjevo“ zbog lažova, za koje bi se u Mostaru reklo „nemoj valjati“, u smislu „nemoj lagati“. Vlasnik je bio Manojlo Šiljegović, Mostarac iz naselja Bjelušine, ekstra ljudina, te izvrstan pravoslavac koji je ispunjavao dužnosti prema svojoj Crkvi i svojoj vjeri, a veliki navijač FK „Crvena zvezda“.

U tu kavanu su dolazili najviše muslimani, kojih je i bilo najviše u naselju „Luka“ gdje se kavana nalazila, a onda bi po brojnosti najbrojniji gosti bili Srbi; bilo je gostiju Hrvata koji bi tu dolazili i iz drugih gradskih četvrti, a dolazili bi Romi, Albanci i svi koji bi voljeli zaviriti u dno čašice.

Kako je bilo moguće da je netko prijavio lažno, tadašnje društvance, da su „veličali ratne zločince“, te da su „potkopavali tzv. bratstvo i jedinstvo među narodima“?? U glavnoj ulozi je bio Đuro Janjić, Srbin podrijetlom iz sela Goranci, a stanovnik naselja Panjevina. Taj Đuro bio bi čest gost mostarskih kavana, najčešće restorana „Tri platana“ u Zahumu, restorana kavane „Hladovina“ koji se nalazio kada se krene od Trga Rondo prema mostarskoj katedrali, te i ove kavane „Valjevo“ u koju bi svratio sigurno sedam, osam puta mjesečno.

Bio je čovjek izuzetno načitan; poznavao je Dostojevskog, Jesenjina, Lazarevića, Balzaka, Krležu i Andrića… Nije postojalo ništa vrijedno u književnosti a da to nije Đuro pročitao; a svaki dan je čitao po dvoje ili čak troje dnevne novine, koje je nosio pod lijevom rukom, a to je ustvari bio batrljak jer tu ruku nije imao nego do lakta i malo duže. Bio je visok skoro dva metra, a politiku je bolje lučio nego drugi ljudi, ali je znao šutjeti kad treba jer se bilo uzaludno prepirati i moglo se završiti i u zatvoru.

Taj dan, a bilo je subotnje prije podne, bit će oko jedanaest sati govorilo se u kavani o nekom športskom duelu između Nijemaca i Francuza, čini se da je bilo riječ o tenisu ili možda čak i o nekom drugom športu, ali je na zaprepaštenje svih gostiju Đuro Janjić rekao da

navija za Nijemce. Ostali gosti bili su iznenađeni, kako to da jedan Srbin navija za Nijemce kontra njihovih srpskih pajdaša Francuza !? Posebno su Srbi negodovali a Đuro je razložno odgovorio, da više cijeni Nijemce jer su bolji radnici u svemu te da „ne spavaju sa ćukama“ u krevetu kao Francuzi.

Đuro je bio smiješan čovjek a sam se nije uopće smijao; ljudi su komentirali o njegovoj izjavi „da Francuzi spavaju s ćukama“, te su shvatili da ih Đuro ne voli zbog možda razvrata sa psima ili tako nešto, jer je možda o nekom pojedinačnom primjeru, negdje nešto pročitao. Manojlo je izjavio da navija za Francuze, ali isto tako da cijeni Nijemce kao vrijedne i radine ljude.

I onda se Velibor Blanić koji je u tom trenutku sjedio za stolom sa mladićem Mirom Milićevićem, studentom koji je konobarenjem popravljao svoj studentski džeparac, izjasnio da on najviše cijeni Engleze jer igraju najbolji „fuzbal“ u svijetu.

Tih godina je engleski „Liverpool“ bio tri puta uzastopce pobjednikom Kupa prvaka i Velibor je o tomu imao svoje mišljenje, te je očito bio u pravu. No, s obzirom da je već popio sedam, osam špricera jezik se razvezao i on ničim izazvan reče „da je jedini europski klub koji je razbio „Liverpool“ bio zagrebački „Građanski“ 1936. godine“.

To bi sa športske strane bilo u redu reći da nije bilo u kavani „potkazivača“ koji bi miliciji uvijek dojavljivali tzv. „antidržavne“ ispade. Netko je dojavio miliciji da su u kavani „Valjevo“ čiji je vlasnik Srbin, pojedini gosti, opet Srbin Velibor Blanić, a potkazivač nije to sigurno znao, bili razgovori „ustaškog sadržaja“ te se kao fol veličao fašizam itd….

U razgovoru su se upetljali neki gosti koji su rekli da su Komljenovići koji su igrali za „Zrinjski“ bili odlični igrači, drugi bi dobacili da su to zločinci, a treći bi opet rekli da je i Đoka Simić, pravoslavac koji je također prije Drugog rata bio igrač „Zrinjskog“ također „dokazani ustaša“ i tomu nije bilo kraja…

Kod suca za prekršaj, gospodina F. je za nekoliko dana bilo izvedeno osam gostiju kavane „Valjevo“ koji su „veličali fašizam“; Velibor Blanić, Miro Milićević, Manojlo Šiljegović, Mladen Primorac, Hasan Sarić, Đuro Janjić, konobarica Sabaheta i Beli Kazazić.

Uređujući sudac za prekršaje F. je u početku saslušanja još rekao da bi se moglo utvrditi na ovom sudu ima li elemenata kaznenog djela te bi protiv onih za koje bi se to utvrdilo bio pokrenut poslije i kazneni progon na Općinskom sudu. Odmah na početku se utvrdilo da sudac F. pusti doma Hasana Sarića, za koga su svi tvrdili da nema veze ni sa čim nego tu dolazi u kavanu na rakijicu, jer je stolar kao što je po zanatu i vlasnik Šiljegović pa su prijatelji a i Hasanov pokojni otac Tahir je također bio stolar koji je nekada radio s Manojlom Šiljegovićem u poduzeću „Obrada drveta“.

Nesretni Hasan je odmah otišao sav preplašen kući, u naselje Luka, a nije zbilja imao ništa sa navedenim događanjima toga prijepodneva u kavani „Valjevo“. Da još bude nezgodnije, Hasan je bio „teški Partizanovac“, pa je i on bio sumnjiv, jer kako on kao musliman navija za „Partizan“!? Njegova sestra je bila udana za nogometaša „Veleža“ Džafića, a njihov sin je poslije također bio poznati nogometaš „Veleža“, Asmir Džafić, te se Hasan preplašio da ova bruka ne dođe do njihovih ušiju, te bi to moglo imati loše posljedice po cijelu obitelj.

No na sreću uređujući sudac F. je odmah shvatio da je Sarić nedužan i poslao ga kući, te je ovome zlosretniku laknulo, a poslije se nije ništa saznalo, o njegovom „veličanju fašizma“.

Izjavu je najprije dao Đuro Janjić rekavši, „da on jest rekao da se Francuzi „seksaju sa ćukama“ a da nije nitko u čitavoj kavani ništa izrekao antidržavno te da onaj tko je ovo lažno prijavio „neka jede govna“. Sudac ga je upozorio da pripazi na grube riječi i pustio ga da sačeka u hodniku suda.

Konobarica Sabaheta je rekla „da ona ništa nije čula da se govori jer su svi galamili, a samo je vidjela da je Beli Kazazić udario čovjeka šakom u nos, jer su oni kartali za trećim stolom, a ovaj je izvadio kartu iz rukava i stalno ga potkradao“. Uređujući sudac je pustio na hodnik Sabahetu i Belog jer nisu bili uključeni u taj razgovor o „fašizmu“.

Mladen Primorac je rekao „da je Boro Blanić pošten čovjek i da je rekao da najviše cijeni Engleze, da navija za „Liverpool“, te da je to sve što je čuo, a stajao je za šankom“. I njega je sudac pustio.

Miro Milićević je izjavio „da ga je „čika Boro“ podučavao besplatno matematiku uvijek kada bi to bio potrebno, sve dok nije završio gimnaziju. Još je izjavio da on nije nikoga uvrijedio u kavani, samo da je bio jaran s nekim nogometašima s kojima je nekada igrao, Komljenovićima“.

Manojlo Šiljegović je izjavio „da je sramota tko je ovo lažno prijavio, te onaj tko nije upoznao Velibora Blanića nije ni upoznao naj plemenitijeg čovjeka na svijetu. Nitko ništa nije rekao antidržavno, a Đuro Janjić se „zajebavao“ kada je govorio o „ćukama“.

I na kraju Velibor Boro Blanić, bez imalo straha, kao što to rade pošteni i hrabri ljudi bez „oraha u džepu“, između ostalog reče:

„…meni kao Srbinu su komunisti oduzeli stan na mostarskom Korzu, odmah ispod velikog prodajnog prostora, velikog poštenjaka Blaške Sliškovića, možda je moj ulaz tridesetak metara dalje, a iz razloga jer sam se uvijek družio sa Hrvatima, posebice s Komljenovićima i s njima igrao fuzbal.

Pa sam izgleda zbog toga postao „ustaša“ a i zbog toga jer su mnogi koje ja poznajem više puta rekli a ja ovdje potvrđujem da su Blašku Sliškovića odmah po svršetku Drugog svjetskog rata odveli i ubili „Džemalovi ljudi“ i to one noći kada su odvedeni i braća Zovko, a ne neka hrvatska vojska, jer taj datum koji lažovi spominju više u Mostaru nije bilo hrvatske vojske već dva mjeseca“.

Onda je Velibor Blanić pitao uređujućeg sudca F. može li ustati na noge i ovaj mu dopustio. Iz prednjeg lijevog džepa na sakou Velibor je izvadio članak iz nekih sarajevskih novina u kome se govori o prometnoj nesreći u kojoj je 1974. godine poginuo Berislav Komljenović;

„Evo druže sudija dokaz da je Bero Komljenović bio učitelj u Slavonskom Brodu kada je poginuo, a evo u istom članku piše da je prije bio učitelj u Vinjanima Donjim kod Imotskog. Znači nitko ga nikada nije tražio zbog tobožnjih zločina, i mi nismo veličali u „Valjevu“ nikakav fašizam nego smo govorili o mojim prijateljima Komljenovićima i o „Liverpoolu“, odnosno samo smo pričali o fuzbalu“.

Pametni sudac F. je zaključio raspravu uvidjevši da se radilo o lažnoj dojavi.

Ali sunovrat moralni i degenerizam komunistički doveli su do tragičnih događanja u mostarskim nogometnim krugovima, a sve je bilo potencirano i unaprijed organizirano od strane nekih doušnika i pripadnika tajnih službi. Komunisti cijele Europe, koji su taj neljudski društveni sustav, najgori u povijesti čovječanstva, održavali silom, terorom, ubijanjima, korumpiranim sudištima, otimanjima imanja i kuća, su se bili zabrinuli kada je za rimskog prvosvećenika papu izabran Poljak, Ivan Pavao II.

On je kao Božji posvećeni miljenik, nenasilno i s puno ljubavi i bez žrtava, htio da se njegova Poljska a i druge okupirane države i narodi, bez ikakvih revolucija oslobode bezbožnog komunizma.

Onda se, a to se dokazalo mnogo godina kasnije, komunistička internacionala obvezala izvršiti atentat na Ivana Pavla II., te je za tu nakanu za izvršitelja bio određen Turčin Ali Agča.

I toga tragičnog trinaestog svibnja 1981. godine u samom Vatikanu, Ali Agča je ispalio hice u papu Poljaka, ali Božjom voljom, ti ga hici nisu usmrtili, te se papa oporavljao mjesecima od posljedica atentata. I kao što priliči pripadnicima Katoličke Crkve, koja je uzgred rečeno i nastala Božjom voljom na blagdan Duhova, taj isti rimski prvosvećenik je oprostio svome atentatoru i posjetio ga u zatvoru. Bogu stvarno nije ništa nemoguće.

No, Ivan Pavao II. se nije zadržao samo na tom činu oprosta, toliko prepoznatljivoj gesti za katolike svijeta, nego se otišao zahvaliti u Fatimu portugalsku, Majci Božjoj fatimskoj, jer je trinaesti svibanj datum njenih prvotnih ukazanja.

Tom prigodom veliki papa se molio pred oltarom i likom Gospe fatimske, te je u Njenu krunu, krunu kraljice svijeta, dao ugraditi metak koji ga nije usmrtio, zahvaljujući upravo Njoj. I taj je događaj popratio cijeli svijet, te se ponovno uvjerio u strahote po kojima je vladao taj zločinački komunizam, a koji se nije libio ubiti niti poglavara jedne Katoličke Crkve.

Za Hrvate i katolike Mostara je to bila opomena i njima jasno izrečena prijetnja; probudili su se neki duhovi prošlosti u Mostaru, a koji su imali udjela u ubijanjima franjevaca, njih šezdeset i šest u Hercegovini u i nakon Drugog svjetskog rata, te oni duhovi zla koji su izvršili genocid nad tim narodom, a oni koji su preživjeli rat, bezrazložno bi bili zatvarani u komunističke logore za mučenje i „preodgoj"; Goli otok, Lepoglava, Zenica, Foča, mostarski zatvor „Ćelovina"…

Nikada neće biti ljudima jasno zbog čega su komunisti u svoj program uključili FK „Velež" i neke njegove navijačke skupine. No, sve je postalo sasvim bjelodano i imalo je svoj plan; četrdesetak dana nakon tog atentata na papu Ivana Pavla II., u Međugorju hercegovačkom se ukazala Majka Božja, kraljica mira, kao znak ljubavi za sve narode. I to je posebno zasmetalo komunističkim vlastodršcima jer su se prepali za svoje udobnosti i bojali se propasti toga zloglasnog komunističkog stroja za uništenje svih dobrih ljudi.

Toga nije ostao pošteđen niti nogomet; znano je već bilo da oni komunisti koji su upravljali „Veležom" nisu ponudili ugovor na potpis Blažu Sliškoviću, koji je uz izvrsnog Vahida Halilhodžića, a i sigurno druge odlične nogometaše donio Mostaru i mostarskom športu prvi Kup Jugoslavije.

No, znano je da je to učinio veliki „Hajduk“ i Slišković prelazi u taj klub, te nakon što prvi put s „Hajdukom“ gostuje u Mostaru, biva divljački i organizirano izviždan. Tko je to naručio, s kojom nakanom i tko su bili pokretači svega među navijačima „Veleža“, nije bilo pouzdano jasno?!

No, Blaž Slišković nije bio nikada strašljivac, kao što nije bio ni njegov djed, a bio je prirodno nadaren da voli sve ljude, bez obzira na nacionalnost ili na vjeru; on nije ostao dužan tim „navijačima“. Te neugodnosti i uvrjede je doživio a da ih nije ničim prouzročio, a nakon svega što su on i nekada njegov otac Vlatko kao nogometaši dobroga učinili „Veležu“ i nogometnom Mostaru.

Ali da to nije bila slučajnost i da konačni cilj tih „navijača“ nije bio samo Blaž Slišković, pokazala je utakmica sa zagrebačkim „Dinamom“, klubom koji je sa svim drugim klubovima imao odlične odnose.

Naime na toj utakmici dobro pripremljena skupina „navijača“ je predvođena „vođom“ navijača Nedžadom Babovićem i njegovim megafonom, desetak minuta urlikala „puši .urac Gospo, puši .urac Gospo, puši .urac Gospo“.

Tako su ti „navijači“ „Veleža“ vrijeđali najsvetije osjećaje Hrvata katolika, jer su ti urlici bili upućeni Majci Božjoj međugorskoj i njezinim štovateljima iz čitavog svijeta. I to se sve ponovilo još jednom na utakmici sa splitskim „Hajdukom“, ali u blažem obliku.

Predvodnik navijača „Veleža“ Nedžad Babović nije nikada ni od koga proglašen za tzv. „vođu“, a nije ni znano tko mu je nabavio skupi megafon sa mnogo decibela jakosti niti je znano tko ga je instruirao. Što bi bilo od svega najvažnije, njega su svi Mostarci doživljavali

do tada kao dobrog čovjeka i zaljubljenika u nogomet.

Možda se opravdano poslije govorilo da je bio tajni djelatnik nekih sigurnosnih komunističkih službi; bio uposlen u poduzeću „Soko“, političkom poduzeću gubitašu koji je plaće dijelio od dobiti hrvatskog turizma, jer kao firma nije nikada ništa proizvodila nego ukradene mlinove za kavu od prokroma.

I u tom poduzeću nije Babović radio ništa, nego nosio neke papire u nekoj fascikli pod rukom, malo bi se pojavio na poslu i onda nestao. I tako godinama, a plaća je stizala redovito. I tako je funkcionirao taj zločinački sustav, komunizam, na doušnicima, provokatorima i potkazivačima, a pojedinci bi nedužni robijali po nekolike godine, a imanja su im bila otimana.

Koja je bila ustvari godina prekretnica u jugoslavenskom nogometnom podzemlju?? Sa sigurnošću se moglo reći da je 1968. godina bila vrh u tome nogometu, jer je i reprezentacija te države bila viceprvak Europe; u najboljoj jedanaestorici prvenstva su bili Hrvat Ivica Osim, polivalentni vezni igrač sarajevskog „Željezničara“ i odlični lijevokrilni napadač beogradske „Crvene zvezde“, Srbin Dragan Džajić.

Ivici Osimu je europsko nogometno navijačko ozračje nadjenulo ime „Strauss s Grbavice“, te je bio proglašen za nesumnjivu veliku budućnost europskog nogometa.

I to je svakako bio signal za komuniste, te je trebalo spriječiti toga nogometaša da se do kraja prezentira u Europi, te ga idućih godina sve rjeđe pozivaju u reprezentaciju, pod raznim izgovorima; te Osim je ozlijeđen, te nije u formi, te imao je smrtni slučaj u obitelji, te ne osjeća se dobro…. Dakle samo su još ti jugo komunisti

i njihovi nogometni poslušnici mogli izmisliti da „Osim ima menstruaciju“, ali eto se nisu sjetili.

Uglavnom jedan igrač takove klase završio je reprezentativnu karijeru sa šesnaest odigranih utakmica i osam postignutih golova. Što misli javnost o tome? Da je kojim slučajem, kao što je trebao, odigrao stotinu utakmica, dao bi upola manje golova! I bio bi sigurno rekorder.

No, i Ivica Osim je sam na neki način tome pridonio, svojom neodlučnošću, kukavičlukom, podlijegavši pritiscima sarajevske sredine, te ga bilo sram da se izjašnjava kao Hrvat. Iako je bio odličan trener; „Željezničara“, „Partizana“, kao i mnogi drugi Hrvati prije njega, prosječnu reprezentaciju bivše države odveo na Svjetsko nogometno prvenstvo 1990. godine, sa austrijskim klubom igrao Ligu prvaka, bio odličan izbornik reprezentacije Japana, nikada nije doživo veliki nogometni Olimp.

Njegovi sunarodnjaci, koji su se ponosili činjenicom da su Hrvati, pripadnici naroda starosti dvije i pol tisuće godina, svjetski prvaci, doprvaci i brončani sa reprezentacijama, klubovima, te treneri najvećih svjetskih klubova koje su ovjenčali trofejima; Tomislav Ivić, Miroslav Blažević, Mirko Jozić, Zlatko Dalić, Zlatko Čajkovski, Branko Zebec, Niko Kovač, Otto Barić i desetci drugih, nikada nisu propustili priliku upoznati Europu sa svojim nacionalnim nabojima, a živjeli su Hrvati sedamdesetak godina u paklu zloglasne marionetske tvorevine, britanske Jugoslavije.

I posebice je sramotno i kukavički bilo podleći pritiscima sarajevske čaršije, sin Mihaela i Karoline, roditelja koji su nekada bili športaši, otac boksač a mati gimna-

stičarka „Hrvatskog sokola“, je u više navrata mijenjao nacionalnost svojih roditelja, ali je ipak stidno na kraju rekao da bi mu otac mogao biti Slovenac, eventualno „neki“ Hrvat. A mati i jest Poljakinja, kao što je i Maria Curie Sklodowska, jedini dvostruki nobelovac u povijesti u dvije različite znanosti, te uz to i zemljakinja Jana Sobjelskoga, onoga istoga što donese Europljanima slobodu obranivši nekada Beč od Turaka.

Danas, dvadesetih godina dvadeset i prvog stoljeća, kada je nogometni br. jedan u svijetu Poljak Levandowski, na koga visinom, igrom i stasom neodoljivo podsjeća mladi Ivica Osim, „Strauss s Grbavice“, možemo postaviti jednostavno pitanje; zašto se stidjeti svoga podrijetla, i sramotno se nazivati „veseli Bosanac“, kada Hrvatima i nije važno je li on igrao i izgledao kao Robert Levandowski ili Robert Prosinečki?? Ta svi su naši Europljani!

A da to nije pomoglo Ivici Osimu ni u čemu, nego je samo pokazalo njegov kukavičluk, dovoljno govori podatak da je i on sam uvidio čemu vodi nogometna farsa. Kada se birao izbornik nogometne reprezentacije Bosne i Hercegovine, njegov sin Amar je kao tadašnji najbolji trener u Bosni i Hercegovini i višestruki osvajač trofeja, bio već skoro izabran, u zadnjem trenutku je izbrisan da bi netko drugi dobio priliku.

Tada je i veliki trener Ivica Osim shvatio i javno prvi put izrekao jednu istinu; „moj sin nije izabran jer nekomu u Sarajevu smeta prezime Osim“. I to je bila jedina istina, trebalo je samo razmisliti i upitati se, pa što ste se vi Osimi nečemu poštenome ponadali ?

Pa u Sarajevu nema mjesta za Ćiru Blaževića, trenera godine u svijetu 1998. godine, koji je bio nogometaš FK

„Sarajevo“, nema mjesta za Miru Brozovića, koji je kao trener donio prvu titulu nogometnog prvaka u Bosnu i Hercegovinu i to za FK „Sarajevo“, a kamoli za Amara Osima čiji se otac predstavljao kao „veseli Bosanac“, umjesto da glasno kaže da je Hrvat.

I onda bi čitava Europa tražila Amara Osima za trenera, kao što mu je nekada tražila oca. Krio ti ili ne krio hrvatsku nacionalnost, oni te isto ne mogu smisliti, jer podsjećaš na Europu i njenu kulturu. Eto ti sad preplašeni Ivice!!

I kako smiješno zvuče danas oni koji govore o multikulturalnosti Sarajeva, a etnički ga očistiše od Hrvata Europljana. Pa ti političari sarajevski, koji imaju pravo da se od 1993. zovu Bošnjaci ukloniše ulicu hrvatskoga Kralja Tomislava, koji je okrunjen na duvanjskom polju 925. godine i nitko se ne upita zašto su to učinili, pa zar Sarajevo nije u Europi!? Dakle hrvatski kralj Tomislav bijaše okrunjen 1068. godina prije nastanka Bošnjaka a oni ga odmah po svome nastanku ukloniše iz naziva ulica. Da bi „popravili“ svoju povijest, a tuđu pokušali izbrisati. Ali to je nemoguće.

No na to su Hrvati kao drevni narod naviknuti već stoljeće i pol, drugi pokušavaju ukrasti i prisvojiti hrvatsku katoličku baštinu ali im ne uspjeva. Badava ti mržnja ili zavist; kada samo spomenemo podatak da je književno djelo „Baščanska ploča“, iz jedanaestog stoljeća koja također počinje sa „u ime oca, sina i Svetoga Duha kao i „Povelja Kulina bana“, te da je to književno djelo skoro devetsto godina starije od nekog književnog djela kojeg su napisali politički favorizirani Srbi u Jugoslaviji, a oni su to napisali tek u devetnaestom stoljeću, onda je svima jasno o kakvim kulturološkim razlikama

se radi. I zato nastupaju laž i genocid kao sredstvo; pobij i uništi hrvatsko da bi im zatrli trag, a što ne možeš uništiti pokušaj ukrasi za sebe, iako nisi ni katolik ni Hrvat. Jer to je vrijedno biti, a iste krađe se javljaju i u nogometu i književnosti i drugim oblastima života.

Kako danas bijedno zvuči trabunjanje mostarskog odvjetnika Josipa, o tobožnjim nekadašnjim dosezima i tobožnjim druženjima športskim i inim, a nigdje odvjetnik Josip ne spomenu blasfemično spominjanje i blaćenje Blažene Djevice Marije od strane navijača „Veleža“ ! Kakva „divna“ vremena bila za lažove, potkazivače, nije bilo kupiti benzina, automobil vlastiti si mogao voziti svaki drugi dan, kavu si mogli priuštiti samo komunistički gojenci, a ljudskih prava bilo kao za one koji bi se u arenama goloruki borili kontra razjarenih lavova.

A komunistički koncentracijski logor „Goli otok“ radio „punom parom“. Raj za doušnike i liziguze. I još jednom se upitati; odvjetnik Josip, obmanjen ili iškariot?

XIV

Spremao se to jutro osamdesetogodišnji gospodin Mile Komljenović krenuti za Međugorje, došli po njega neki mladići, nogometni fanovi, koji su htjeli da nekadašnji odlični nogometaš Hrvatskog športskog kluba „Zrinjski“ bude nazočan obnoviteljskoj skupštini svog voljenog kluba, u lipnju mjesecu te 1992. godine.

U Mostaru je divljao rat; agresija jugo armije i plaćenih rezervista koji su htjeli izvršiti ponovno holokaust nad hrvatskim narodom, a koji evo skoro pa goloruk pružio otpor. I zato su oni koji su ustanovili „Inicijativni odbor za obnovu rada HŠK „Zrinjski“, morali to organizirati u Međugorju a ne u Mostaru, gradu koji je gorio.

Mile je još uvijek polagano namještao kravatu, taj veliki i prepoznatljivi simbol koji je i ime dobio po Croatima, a danas je već legendarno da su te kravate hrvatski vojnici nosili na vratu kao prepoznatljiv znak u borbama koje bi vodili „za križ časni i slobodu zlatnu“. U Milinom skromnom stanu, se uz dvije fotografije HŠK „Zrinjski“ iz perioda do kraja Drugoga svjetskoga rata, a na jednoj od njih se nalazio i on, nalazila između fotografija, uokvirena „Povelja Kulina bana“, preslik čuvenog dokumenta iz 1189. godine, i to nastalog 29.8. kojeg je dana katolički spomendan Glavosijek, dan kada je Herod otkinuo glavu Ivanu Krstitelju.

I prije nego je bio potpuno spreman za polazak u Međugorje, Mile Komljenović je stao pred preslik „Povelje..“ i s njega pročitao „u ime Oca, Sina i svetoga Duha“ te i on na sebi načinio znamen križa, kako ga njegov veliki hrvatski sunarodnjak i vladar Bosne Kulin, načinio onda kada je potpisivao dokument po svome pisaru.

I bio je radostan Mile što se Hrvati katolici najvećim dijelom nikada nisu odrekli svoje vjere u Trojedinoga Boga; Oca, Sina i Svetoga Duha, kao što mu je bio vjeran i Kulin ban, te što se mole i zazivaju Boga i danas na potpuno isti, „kulinovski“ način. Hvala ti Bože!

Mile je bio u mladosti vrlo obrazovana i načitana osoba zahvaljujući hercegovačkim franjevcima, uostalom kao i svi njegovi Komljenovići, a i sam je ministrirao kod oltara u dječačkim danima; sjećao se Mile 1945. godine kada su bili ubijani kao psi svi oni Hrvati koji su Boga zazivali sa „u ime Oca, Sina i Svetoga Duha“, te mu je zato drag ovaj dokument koji su vjerni Hrvati sačuvali o svome sunarodnjaku Kulinu, te se dva primjerka čuvaju u dubrovačkom arhivu, a jedan, možda i originalni čuvaju Rusi u Sankt Peterburgu, te pripada njima kao velikom kršćanskom narodu.

A iako su Rusi autokefalni pravoslavni oni polažu pravo na njega, jer je njihova autokefalnost nastala nakon Kulinova dokumenta, odnosno u toj godini 1189.-toj i Rusi, i Makedonci, Crnogorci, Grci, Bugari, Srbi, Rumunji, Gruzijci i svi drugi kasniji autokefalni kršćani pravoslavni su bili u nekom zajedništvu s Univerzalnom Crkvom. I sigurno da se i oni raduju nastanku, ali i opstanku ovoga dokumenta, koji potpisa Hrvat i rimokatolik Kulin ban. I hvala mu što je javno svjedočio svoju vjeru, a što se vidi iz „Povelje…“.

I smijali se veliki Rusi kada je iz Sarajeva stigao zahtjev, od nekih budalastih političara, kvislinga, da bi taj primjerak iz Rusije trebalo dati u Sarajevo, kao tobožnji dokaz „državnosti Bosne i Hercegovine“, što je naivno za velike Ruse. Pa da ti političari kvislinzi, imaju ikakvo poštovanje prema kršćanstvu i Europi ne bi ukinuli ulicu hrvatskoga kralja Tomislava, a taj dokaz povijesni je iz 925.-te godine, dakle Hrvati imaju još mnogo dokumenata starijih od „Povelje…“.

Jer Hrvati su jedan od rijetkih europskih naroda koji svoju povijest ne zasnivaju na mitovima nego samo na činjenicama i dokumentima; ili u pergameni a najčešće u kamenu.

Ali nije Mostarcima nepoznato da ti isti veliki Rusi u Sant Peterburgu čuvaju još jedan veliki i znameniti dokaz o starosti Hrvata kao naroda, a to su *Tanajske ploče* iz drugog stoljeća po Kristu, a čuvaju ih u muzeju Ermitaž. Na tim pločama se spominju hrvatska nacionalna imena, a na jednom od natpisa *Horoathos* se spominje kao sin Sandarza što je iransko (persijsko) ime. Jasni su to dokazi da su tada drevni Hrvati bili iranski narod i da je etnonim *Hrvat* iranskog podrijetla.

Ploče je pronašao 1853. godine ruski arheolog Pavel Mihailovič Leontjev u gradu Azovu u Rusiji koji se u vrijeme nastanka ploča nazivao *Tanais*. Tada su u Tanaisu živjeli Hrvati, jedini danas preživjeli persijski narod pleme, iz vremena cara Daria. A kada se govori o persijskom caru, vrijedno je pripomenuti da se uz njega u povijesti prvi put spominje hrvatsko nacionalno ime; petstotinjak godina prije Krista na Darijevoj ploči u Persiji, današnjem Iranu. Stvarno su Hrvati jedan stari i čudesni narod sa impresivnom poviješću.

No bitno je reći za Ruse; možda su oni danas i jedini zemaljski branitelji kršćanstva, shvatili da neki sarajevski kvislinzi žele uništiti taj dokument, „Povelju Kulina bana“, kako bi poništili hrvatsku i katoličku, odnosno kršćansku povijest srednjevjekovne Bosne, a što su već pokušali učinili Turci Osmanlije rušeći 464 katoličke crkve i 48 samostana, od početka pa do kraja četristogodišnje okupacije ovog europskog ozemlja, kao što u svojim povijesnim istraživanja utvrdi dr. fra Andrija Nikić i drugi vrli historici.

Neupitna je zahvalnost od strane Hrvata katolika Rusima, svojoj odijeljenoj kršćanskoj braći, što čuvaju kršćanstvo od njegovih zatiratelja, istina presvučenih u „europsko ruho“, koji evo žele da i nogomet igraju s Europljanima, ali ne mogu smisliti ime „hrvatski kralj Tomislav“.

Ali kako su veliki Rusi postupili u svezi Tanajskih ploča?? Oni su dozvolili da se načini *odljev u bronci* tih Tanajskih ploča, a za to se pobrinuo tadašnji veleposlanik Republike Hrvatske u Rusiji. Te se ploče u bronci danas čuvaju u samostanu hercegovačkih franjevaca Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo, u zagrebačkoj Dubravi.

I na to su Mostarci posebice ponosni, kako je lijepo znati da ti njihovi franjevci brinu brige cjelokupnog hrvatskog naroda i njegove impresivne povijesti. Zašto su to Rusi dozvolili? Sigurno zato jer Hrvatima *Tanajske ploče* i pripadaju, kao što sarajevski kvislinzi nemaju nikakve veze s „Poveljom Kulina bana“, te im nisu dozvolili niti da ju dirnu svojom rukom.

I potekle su suze radosnice u Međugorju, obnovljen je rad HŠK „Zrinjski“ nakon njegovog nasilnog gašenja

1945. godine, a sve je popraćeno svetom misom zahvalnicom, koju su zajedno sa predslaviteljem ukupnog misnog slavlja, vjerni katolici započeli kao i njihov veliki sunarodnjak Kulin ban, riječima „u ime Oca, Sina i Svetoga Duha". Baš zanimljivo i to dvije tisuće godina isto; Petar Stijena i njegova neuništivost se pokazala evo istinitom i u ovim danima. Isus Krist, Sin Božji je održao obećanje…

Neki mladići su uz svečani ručak, na kome je bilo nazočno stotinjak ljudi, donijeli ručno načinjeni dres predratnog „Zrinjskog" s lentom, jer je bio najviše prezentiran na starim fotografijama, i obukli ga osamdesetogodišnjem Mili Komljenoviću. Da je među gostima bilo i kvislinga i to ovaj put katoličkih, bilo je sigurno, no recimo i mi kao što je rekao Đuro Janjić, Srbin na suđenju pred uređujućim sudcem F., „neka jedu govna". Ali ovaj put se nećemo ispričavati zbog grubih riječi.

Da se povijest ponavlja i da se poigrava s ljudima, dovodeći ih u situacije koje su nepredvidive i neočekivane, ali ipak smislene jer je u njima možda sadržan Božji plan, dokazuju i neka nevjerojatna zagrebačka događanja.

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu je bio mjesto slučajnog upoznavanja dvojice studenata, a kroz kasnije druženje se došlo do nevjerojatnih činjenica koji su obasjali prošlost, a i predvidjeli budućnost nogometa i ukupnog športa u Mostaru i Hercegovini, a i šire. Događaj se zbio godinu nakon obnove HŠK „Zrinjski", te je sudionicima skupa u jednome zagrebačkom restoranu dao odgovore na mnoga pitanja.

U hodniku fakulteta je student Branko Tucak, vidjevši na ploči ime još jednoga kolege koji je to jutro s njim

trebao polagati značajni kolegij *Teorija treninga*, obratio se kolegi koji je sjedio na klupi pred uredom profesora dr. Dragana Milanovića:

„Jeste li Vi Miro Milićević i ulazimo li zajedno? Profesora sam kontaktirao i rekao mi je da dolazi najdalje do jedanaest sati, pa mogli bi smo se nas dvojica međusobno ispitati da utvrdimo kako smo naučili“!

I čekali su studenti profesora skoro sat vremena, te se bolje i upoznali. Ovaj Branko Tucak je bio nekadašnji odlični nogometaš NK „Zagreb“ i NK „Dinamo“, te je u kasnijoj nogometnoj karijeri bio francuski nogometni legionar u FC „Metz“ i tamo je načinio odličnu karijeru, a postao je i trenerom.

Po svom osnovnom zanimanju bio je diplomirani ekonomist, znači trener intelektualac, neženja, ali je htio da diplomira i na zagrebačkom Kineziološkom fakultetu, što bi osim stjecanja velikih znanstvenih i stručnih spoznaja svrstalo ga u red svih onih koji su diplomirali na tom fakultetu, na smjeru za nogomet. A i skoro su svi najveći tu diplomirali.

Tucak je u blizini i stanovao, odmah iza fakultetskih terena, Ulica Horvaćanski zavoj; te bi tu kod velike odbojkaške dvorane „Bojan Stranić“ i kultnog bazena vaterpolista zagrebačke „Mladosti“ i provodio najveći dio dana, i to na teniskim terenima. Tu ga je Milićević i vidio prvi put, u nevjerojatnoj ulozi; igrao je tenis s tim istim profesorom Milanovićem, kod koga moraju polagati.

No, uvjerili su se da nema nikakvih olakšavajućih okolnosti; obojicu je profesor dva puta vratio dok jasno nisu utvrdili razliku između „planinskih i visinskih“ športskih priprema, te dok nisu apsolvirali „programi-

ranje treninga u mikrociklusu“. Tako je to kod velikih profesora.

Milićević je bio trenerom KK „Zapruđe“, bio je to A2 ligaš sa puno mladih igrača; u košarci je malo novaca ali se dalo živjeti i od takove plaće. A diploma dobro dođe, pogotovo ako ideš u inozemstvo raditi, a uz poznavanje samo jednog stranog jezika moglo se u košarci, pogotovo u Njemačkoj, odlično zaraditi, sigurno ne kao u nogometu ali ipak pristojno.

Iz samo njemu poznatih razloga gospodin Branko Tucak je u nekoliko navrata vodio Milićevića na objed; bilo mu se ugodno družiti s njim a i zajedno su studirali. Da ništa nije slučajno pobrinuli se sljedeći dani, a kakav je veliki čovjek bio Tucak i kakav je intelektualac bio pokazali su neki dogovoreni susreti.

Često su ujutro bili na kavici u fakultetskom caffeu, a u tome caffeu si mogao vidjeti svakodnevno niz svjetskih i europskih prvaka, sadašnjih i kasnijih osvajača olimpijskih medalja; Janicu Kostelić kasniju najbolju *športašicu svijeta* i njenog brata Ivicu Kostelića također osvajača kristalne vaze Svjetskog kupa, njihova oca Antu Gipsa Kostelića, kasnijeg osvajača deset olimpijskih medalja, to jutro i boksača Željka Mavrovića, kasnijeg prvaka Europe, desetine rukometaša, košarkaša i nogometaša, vaterpolista, judaša, karatista, veslača, atletičara, gimnastičara… najviših svjetskih vrijednosti.

U svim športovima fakultetsko rukovodstvo bi osiguralo makar po nekoliko predavanja najvećih svjetskih trenera; nogometašima Tomislava Ivića, Ćiru Blaževića i druge, košarkašima Mirka Novosela, Željka Pavličevića… vaterpolistima Ratka Rudića, Brunu Silića, Pericu Bukića… Rukometašima također vrsne trenere, a njih je

podosta koji su osvajali tada a i kasnije velika olimpijska i svjetska odličja… Jednostavno zagrebački Kineziološki fakultet je bio športski raj na zemlji…

Nogometna europska sezona je završavala finalnom utakmicom Lige prvaka; te su godine 1993. finalisti bili francuski FC „Marseille“ i talijanski AC „Milan“, te su na kladionicama talijanski nogometaši bili u prednosti. Tucak je pozvao svoga kolegu na ručak te bi ga želio upoznati sa najvećim športskim novinarom koji piše o nogometu; ako je taj novinar napisao makar i krivo o nekom nogometašu, javnost bi to uvažavala. Nije bilo uopće moguće doći u prigodu sjesti na kavicu s tim novinarom; na njega je bilo skoro nemoguće utjecati.

Ali eto, Milićević nije imao ništa s nogometnim svijetom u smislu da bi mu zatrebao taj i takav novinar, no nije imao ništa protiv ručka s prijateljem Brankom i njegovim sugovornikom. Uostalom nogometaši su bogatiji i plaćaju bolje ručkove; za košarkaše se i onako u Mostaru znalo reći „veći mu je tlak nego plaća“. I moramo se složiti s tom ocjenom mostarskih kibicera.

Automobil marke „Peugeot“, gospodina Branka Tucaka se parkirao kod restorana „Poštarica“, znamenitog zagrebačkog kulinarskog odredišta, a koje se nalazilo u sred grada; na potezu od Tornja „Cibona“ prema igralištu NK „Zagreb“ u Kranjčevićevoj ulici ili još bolje prema Domu športova. Njih dvojica su stigli ranije, a za desetak minuta je stigao Tomislav Židak, surovi ali sposobni novinar zagrebačkih „Sportskih novosti“ koji je jednim potezom pera mogao nečiju karijeru uništiti ali i podignuti u pravom smjeru. Što su ti novinari, majku im njihovu koju ipak poštujemo!

Nakon što su se upitali za zdravlje i nakon što je Branko Tucak rekao čuvenom novinaru, da je ovo s njim u društvu prijatelj iz Mostara, pred kojim mogu slobodno govoriti, naručili su piće i ići, te se počeo odgonetati pravi razlog susreta ovoga novinara i francuskog nogometnog internacionalca.

Novinar Tomislav Židak, koji je imao lice poput voštane figure, uopće se nije smijao niti je pravio bilo kakve grimase ili suvišne pokrete lica. Govorio je polako i sugestivno i ostavljao je jak dojam velikog znalca posla kojim se bavio. Iz svoje borše je izvadio francuski časopis „Le figaro“, a u tom časopisu je bila velika najava utakmice finala Lige prvaka.

Gospodin Židak je bio nesumnjivi poznavatelj Engleskog jezika ali s Francuskim jezikom nije bio na „ti“ i zato mu je trebao Branko Tucak da mu iz toga časopisa prevede ono što su govorili najveći akteri te nogometne utakmice; Jean Pierre Papin, Alen Bokšić, Didier Deshampe a na drugoj strani Maldini, Savićević, Boban i drugi.

Tucak je čitao iz novina tako tečno da više nije uopće upitna ona izreka „da je Francuski jezik, jezik velikih ljubavnika i športaša“; a to je ponekad isto. On je čitao polako i zaustavljao se na pojedinim mjestima a Tomislav Židak je upisivao u svoj notes; za dva dana u zagrebačkim „Sportskim novostima“ je osvanuo veliki naslov na prvoj stranici sa znakovitim predznakom te velike nogometne predstave; „Rat zvijezda“.

Nakon što su završili posao i počeli uživati u kuhanoj teletini i domaćem vinu „Kujundžuša“, a to imotsko vino je i bio razlog zbog čega „Francuz Tucak“ i dolazi u ovaj restoran, jer i nije namjeravao skriti svoje imot-

sko podrijetlo i poštovanje prema tomu izvrsnom imotskom vinu, počeo je jedan čudan i neobvezan razgovor.

Kako je Branko spomenuo Blaža Sliškovića, a novinar Židak odgovorio da je on onu svoju prvu inozemnu godinu „odigrao odlično“ za FC „Marseille“, veću pažnju je razgovoru posvetio i Milićević. Iako su Blaž Slišković i on pripadali istoj školskoj generaciji, nisu se nikada družili intimno, eventualno se u rijetkim susretima u Mostaru, pozdravili.

Raga se sjećao dva bitna detalja iz života Blaža Sliškovića; prvi je bio taj da ga je on faulirao, kada su bili dječaci, na onoj košarkaškoj utakmici, istina samo malim dodirom što je bilo dovoljno da promaši koš, te mu tim faulom uskratio eventualni odlazak na Male olimpijske igre. A to je u tim godinama bilo životno važno, i često se u kasnijem životu prisjećao tih događanja, no bilo je „oprošteno“.

A drugi događaj je bilo neko plivačko prvenstvo na mostarskom gradskom bazenu, gdje su braća Slišković, Blaž i Mario bili pobjednici, svaki u svojoj plivačkoj kategoriji. Raga je to natjecanje promatrao jer su nastupale njegove dvije rodice, kćeri od majčine sestre, Antonela i Mirna Ljubičić, te je još kao dječak uočio te Sliškoviće.

Poslije se pokazalo da mu je i otac Mile bio zbog nogometa i sudačkog posla vezan za njihova otca Vlatka Sliškovića, te je preko tog prijateljstva mnogo toga doznao o toj braći. S Mariom je bio u mnogo boljim odnosima i često bi popili piće kada bi se sreli kao mladići, a i bio je s njim na nekom pogrebu u Cimu, nekoliko mjeseci prije Mariove prerane smrti, nakon što se više od

petnaestak godina zbog Domovinskog rata, nisu uopće vidjeli.

Tada na tom pogrebu poznatom mostarskom športskom djelatniku gospodinu Mariofilu Džidiću, Mario je, sjećao se Raga, bio u nekom kaputu boje karamele, sa zategnutim pojasom, rukama duboko nabijenim u džepove, i uvijek istim likom, kao u Elvisa Presleya. Isti kao uvijek, nasmijan ali sa nešto sijedih vlasi. I nakon pogreba još se zadržali desetak minuta; nije bilo kavane u blizini pa su na grobljanskoj kapiji popili po jednu rakijicu koja je tu bila postavljena za posjetitelje pogreba tj. za „pokoj duše“ umrlog.

Istina, jedan neobičajen način ponovnog susreta, ali eto bio je i neki keks tipa „petit beurre“ pa su se poslužili s po jednim. I bio je to njihov posljedni ovozemaljski susret.

U gimnazijskim danima s Ragom je išao u razred neki nogometaš Grozdanić, koji je uvijek pričao o Baki Slišković i nekim curama što bi se „lijepile“ za njega. No, sjećao se Raga da je taj Grozdanić često znao reći; „Baka nije zaljubljive prirode, ja ću se kladiti da on i sada ima samo jednu simpatiju koju će sigurno jednom i oženiti. I s njom će imati djecu i unuke. A ovo su sve cure što se nameću, prolazne „fufe“.

I bio je taj Grozdanić u pravu; tako se i dogodilo. Ali evo životni cirkus vratio temu Blaža Slišković ovdje pred njega u zagrebačkom restoranu „Poštarica“; o njemu diskutiraju Tomislav Židak i Branko Tucak a pred njegovim ušima. I reče gospon Branko Tucak:

„Baka je bio zbilja veliki talent i po meni veliki je nogometaš i pratim njegovu igru od samih početaka; s razlogom sam smatrao da su on i onaj moj zemljak

Ivan Gudelj sa „Hajdukom“ trebali osvojiti barem još dva trofeja. Ali bilo je kako je bilo; došavši u Francusku u svojoj prvoj sezoni odigrao je po meni, odlično. Čini mi se devet, deset golova, a novinari ga uspoređivali sa Joškom Skoblarom, s našim Hrvatom i nekadašnjom „zlatnom kopačkom“ Europe i velikim nogometašem „Marseilla“.

I sve je bilo bajno, ali onda su na kraju sezone neki novinari počeli namjerno pisati o Sliškoviću izmišljotine, te su vršili veliki pritisak na njegova predsjednika kluba Bernarda Tapie, koji se počeo kolebati iako je obožavao Sliškovića kao i sva nogometna javnost u Francuskoj. Zbog čega je on napustio FC „Marseille“ nakon odlične sezone, ni danas mi nije jasno“.

Tomislav Židak, čovjek koji ne govori mnogo i čija faca ne odaje nikakve emocije, niti pozitivne niti negativne, a s licem kao od voska reče jednu podužu rečenicu, onda ušuti, rukovavši se s obojicom i napusti restoran jer je žurio u redakciju:

„Stvari su daleko dublje i složenije, a ja sam slučajno upoznat s njima jer imam jednog poznanika u jugoslavenskom veleposlanstvu u Francuskoj. Ne bih volio da se ovo prepričava, ali i nije neka tajna. Ti Branko znaš da ja ne volim hvaliti nikoga pogotovo ne neke koji su nečiji miljenici.

U nekoliko navrata sam pisao manje tekstove o Blažu Sliškoviću ali i o Vahidu Halilhodžiću; veliki igrači ali nisu bili miljenici jugoslavenskih izbornika. Što se tiče Sliškovića imao je odličnu sezonu u Francuskoj, ali neki duhovi prošlosti su bili odašiljani iz tog veleposlanstva te su vršili pritisak na Tapia da ga otpusti, čemu se on u početku odlučno suprotstavljao.

No pritisci su bili toliko veliki da se upetljala tajno i visoka politika i to pozivajući se na „jugoslavensko-francusko prijateljstvo“. Veliki predsjednik Tapie nije mogao više pomoći Slišković iako ga je volio i podržavao, a neki naručeni novinari su nastavili izmišljati negativnosti.

Ja sam siguran da je Slišković napravio dobar potez što je otišao u tim vremenima u Italiju iako je imao gotovu ponudu na stolu za ostanak u sigurno jednom francuskom klubu. Mislim da mu je i život mogao biti ugrožen da je ostao, jer se neki duhovi prošlosti i neki mitovi bili isprepleli.“

Ovo je sve bilo teško za slušati, nakon što su ostali sami i Branko Tucak nije mogao skriti svoju iznenađenost. Svaki je razgovor bio suvišan; Raga je odmah u sebi zaboravio na onaj faul na košarci, koji nije bio sviran. I on sam je bio zapanjen stupnjem upetljanosti politike u nogomet.

I pomislio je u sebi; kakve veze ima Blaž Slišković s dešavanjima u Marseillu 1934. godine, ako se stvarno radilo o tome ili još bolje kakve veze ima on s politikom kojom se nije nikada niti bavio niti je to namjeravao, a bio je prijatelj ljudima svih nacionalnosti, te je svima znao platiti i s njima popiti „Tuborg beer“?! Samo se za njega moglo utvrditi da je i kao nogometaš i kao nogometni trener bio često zakinut. Ali politika se bavi uvijek nama!!

XV

Jedan od najtežih dana u povijesti grada Mostara se zbio 18.9.1997. godine. Taj datum će zauvijek biti znak u kakvom okruženju žive Hrvati kao narod, i kakva im se sudbina sprema, bez obzira na to što se taj događaj ignorira i prešućuje. Toga dana je izvršen teroristički napad na Mostar, na Hrvate i druge miroljubive ljude, s ciljem da se izazove strah i panika te da se potakne iseljavanje, a taj čin napada na Europu je još samo jedan dokaz da su Hrvati stvarno, povijesno *antemurale cristianitatis*, to jest, predziđe kršćanstva.

Ustvari taj dan je pokazao pravi karakter prošlog Domovinskog rata s početka devedesetih godina dvadesetog stoljeća, a koji je posebice u Mostaru bio krvav, te koji je završio sklapanjem Deytonskog mirovinskog sporazuma, koji očito nekim otuđenim centrima moći nije odgovarao, a posebice britanskoj stalno vrebajućoj politici čiji je cilj ponovna okupacija Hrvata i njihove zemlje.

Ovaj teroristički napad na Hrvate, Europu i zapadnu civilizaciju nije mogao niti je bio slučajan; njega su pripremali dobro organizirani centri moći, a kao i na papu Ivana Pavla II izvršili ga skoro isti akteri.

I da se ne zaboravi; zauvijek se Mostar sjeća datuma 18.9.1997. godine i to u 23 sata i 40 minuta kada je

teroristička skupina predvođena poznatim svjetskim militantom Ahmedom Zuhairom Handalom postavila i detonirala autobombu u Splitskoj ulici u Mostaru a uz stambeni blok ispred PU Mostar u tadašnjem tzv. Zapadnom Mostaru. Tadašnji čelnik tzv. Istočnog Mostara gospodin Safet Oručević je pred svim svjetskim medijima optužio Hrvate da su „sami sebi“ postavili autobombu.

No, s tim se nije pomirio moralni američki general Jacques Paul Klein koji je to istražio s pravosudnim tijelima do kraja. U tom terorističkom aktu tri su osobe teško povrijeđene, a kasnije jedna od tih osoba podlegla, a još četrdeset osoba je ranjeno. Osim navedenih ljudskih žrtava materijalna šteta je bila ogromna i nitko ju nikada nije platio; 13 poslovnih i garažnih prostora, 94 stana i 96 automobila.

U istražnom postupku je nedvojbeno uz pomoć američkog generala utvrđeno da su terorističku skupinu činili Ali Ahmed Ali Hamad poznat po nadimku Ubeida, Saleh Nedal zvani Jemen i Vlado Populovski zvani Makedonac.

Iz istrage i kasnije pravomoćne presude se moglo saznati da je Handala imao ukupno petoricu pomoćnika a prvi put su u Mostar došli 11. rujna u „izviđanje“ i netko im je u tzv. Istočnom Mostaru pružio jatak. U izjavi nakon uhićenja koju je Bahreinac Ali Ahmed Ali Hamad-Ubeida dao istražiteljima, priznao je uz dokaz da je on bio pripadnik 7. korpusa tzv. Armije Bosne i Hercegovine.

Dakle iz ovoga su Mostarci sasvim jasno mogli zaključiti da su Ali Ahmed Ali Hamad Ubeida i „hrvatski član“ predsjedništva Bosne i Hercegovine Željko Kom-

šić bili ustvari „kolege“ jer su i bili pripadnici iste vojske, u kojoj je bilo na tisuće arapskih mudžahedina, a to je nedvojbeno utvrđeno na suđenjima u Haškom tribunalu, te se ta činjenica ne može negirati, iako je ruku na srce u svim vojskama najviše nedužnih ljudi.

A analogno tomu može se izvući i zaključak da su isti oni otuđeni centri moći koji postavljaju ovakove autobombe ustvari i režiseri postavljanja Željka Komšića na mjesto „hrvatskog člana“ predsjedništva Bosne i Hercegovine i to bez volje Hrvata kao naroda.

Da nije ovo bio jedini atak poslije Deytonskog mirovnog sporazuma na Hrvate i njihovu opstojnost, kako u Mostaru tako i u Bosni i Hercegovini, dogodio se u Sarajevu 16. ožujka 1999. godine atentat na dominstra unutarnjih poslova Bosne i Hercegovine Jozu Leutara koji je do danas bez sudskog epiloga. Od posljedica toga atentata od eksplozivne naprave, Jozo Leutar nije dolazio k svijesti dvanaest dana i tada je preminuo. Gotovo isto ili slično kao nekada Stjepan Radić i njegovi suradnici 1928. godine.

Kao i u slučaju mostarskog atentata sarajevski mediji su optužili Hrvate da su ponovno „sami sebi“ postavili eksplozivnu napravu, a u početku su vršili pritisak i na Jacques Paul Kleina da i on tako ustvrdi. Čak se bio poveo i montirani kazneni postupak uz jaku propagandu sarajevskih medija, ali je na kraju časni sudac Salem Miso oslobodio hrvatske osumnjičenike jer su bili žrtve a ne organizatori.

I na kraju balade nastupilo je potpuno obespravljivanje Hrvata i mogućnost preglasavanja hrvatskog naroda i njihovih legalnih predstavnika 2002. godine u svim državnim tijelima i to od strane tzv. „visokog predstav-

nika“ Wolfganga Petrischa u Bosni i Hercegovini.

Jasno se vidi kontinuitet holokaustnih radnji protivu jednog od najstarijih europskih naroda, a Hrvati ne postavljaju bombe jer su Europljani nego igraju odlično nogomet i slušaju „Radetzky Marsh“. Ali da to nije bilo sve, izvršen je udar i na športske, kulturne i privredne institucije koje su posebice u Mostaru imali Hrvati kao jedini obrambeni blok svome posvemašnjem iskorjenjivanju.

Redom su uništavani Hercegovačka banka, Mesna industrija „Lijanovići“, mostarski „Aluminij“, i mnogi drugi privredni subjekti, a HŠK „Zrinjskom“ su nečijom političkom voljom nametani treneri i igrači koji ne mogu igrati niti voditi „nogomet u kolicima“.

Koliko su eutanizirane hrvatske nacionalno-kulturne institucije dovoljno govori činjenica da ni jedna od tih institucija ni jedne godine nije obilježila ovaj teroristički napad na Hrvate u Splitskoj ulici u Mostaru, napad na Europu i zapadnu civilizaciju, a kamoli da se založe da se postavi Spomen ploča u Splitskoj ulici kao podsjetnik za buduće generacije.

Mnogi se Mostarci znaju priupitati, pa što je zadatak tih tobožnjih hrvatskih nacionalnih institucija, koje imaju tako glamurozne i pompezne nazive tipa, „Matica…“, „…svjetski kongres“, „…kazalište“, „…glazba“?? Možda im je zadatak da štite i govore o Hrvatima svijeta, a ne i o Mostaru, možda brinu o tome ima li tko od Hrvata „hemeroide“ u Kanadi ili Australiji, a autobombe u Mostaru su jednostavno za njih nebitne!!

Još je strašno i žalosno da ponosna „Hrvatska glazba 1889.“, na svome koncertu pred Hrvatskim domom Herceg Stjepan Kosača, preko svoga voditelja koncerta

pohvalno govori o harlekinu i recitatoru Đorđu Balaševiću i tobože ga uzdiže!!

Koliko je to uzelo maha, da se na nekim internetskim portalima morao oglasiti vrli i hrabri katolički svećenik Ike Mandurić ukazujući argumentirano na Balaševićeve čine i izjave, kao na velikog mrzitelja Hrvata i hrvatske države, upro je prstom na izjave nečovjeka koji je javno Slovence nazivao „nacistima“, te koji je više puta u medijima za Albance posprdno govorio „ta manite ih“, aludirajući na njihovo iskorjenjivanje u smislu „tamanite ih“, odnosno pozivao je na genocid.

A u toj su „Hrvatskoj glazbi iz 1889.“-te godine pjevali i svirali desetine nekadašnjih nogometaša „Zrinjskog“ i kroz nju je u povijesti prošlo na tisuće dječaka, ta glazba je bila simbol uljuđene Europe i njenih aristokratskih i narodnih manira… Sramotno, da sramotnije ne može biti; veličati krvnike vlastitog naroda, ali i drugih miroljubivih naroda.

Među Mostarcima se proširio glas, a za koji tvrde da je istinit jer su ga pročitali u međugorskom „Glasniku mira“, da je jedan od čelnika najstarije hrvatske nacionalne institucije uopće, čak pokušao spriječiti izvođenje Hrvatske nacionalne opere „Diva Grabovčeva“ odnosno njene premijere u Hrvatskome domu „Herceg Stjepan Kosača“!!! Da čovjek prosto ne povjeruje u kakvoj se gabuli nalaze Hrvati i Rimokatolička Crkva. No, Bog se brine za Hrvate i kao mnogo puta u povijesti oni će uz Kristovu svjetiljku naći put k miru i blagostanju.

Ali zato zašto ne spomenuti vrijedan detalj za nogometnu povijest Hrvata kao naroda, a to je događaj koji se desio pedesetak dana prije mostarskog atentata i to u Zagrebu; u sklopu kvalifikacija za nogometnu Ligu

prvaka na stadionu Maksimir se sučelili NK „Croatia“, kako se tada zvao „Dinamo“ ili nekada „Građanski“ i beogradski „Partizan“ koji je predstavljao ostatak nekadašnje Jugoslavije, odnosno i države Srbije.

To je bila rapsodija u plavim dresovima; „Croatia“ je zabila pet golova ne primivši niti jedan, te to samo po sebi je govorilo što znači imati vlastitu državu i u njoj neovisno vježbati. No tada se dogodila i jedna nevjerojatna i velika stvar koja je pokazala da je „Partizan“ ipak veliki europski klub, ne samo u nogometnom smislu nego i u moralno humanom pogledu.

Direktor FK „Partizan“ gospodin Nenad Bjeković je u vođstvu puta poveo i Stjepana Štefa Bobeka, koji tada imao sedamdeset i pet godina, te koji je bio primljen kod državnog poglavara dr. Franje Tuđmana, a koji je uzgred rečeno 1945. godine bio jedan od tvoraca „Partizana“.

Dirljiv je bio susret njih dvojice, a tom prigodom je predsjednik Tuđman poklonio Stjepanu Bobeku dres hrvatske nacionalne vrste, koji je on odmah i odjenuo i u njemu se fotografirao za sve medije koji su bili nazočni. To je bio stvarni kraj nogometne karijere velikog Štefa Bobeka; najbolji strijelac reprezentacije Jugoslavije u povijesti, a proglašen je 1995. godine za najboljeg igrača „Partizana“ svih vremena, te je bio i jedan od najboljih trenera u povijesti toga velikoga kluba, nekadašnjeg finalista tadašnjeg Kupa prvaka.

Uskoro nakon tih događanja oglasio se i još jedan znameniti Hrvat koji je karijeru izgradio kao nogometaš i čelnik toga beogradskog giganta, Ivica Ćurković rekavši za više svjetskih medija:

„U svojoj sam nogometnoj karijeri bio kapetanom i velikom Platiniju, koji je bio „zlatna lopta“, igrao sam i više puta bio u raznim dodirima sa nevjerojatnim Brazilcem Peleom, ali za mene je poseban čarobni nogomet igrao Stjepan Bobek. Kada sam bio mladić i došao u „Partizan“, a i kao dječak sam ga gledao, stalno sam bio u dodiru sa Štefom, te sam mu i u njegovoj starosti uvijek bio pri ruci. Malo je bilo takovih nogometaša i uopće tako plemenitih ljudi. I zato je „Partizan“ bio i ostao veliki klub; u njemu je bilo mjesta za sve koji su znali igrati i koji su voljeli nogomet. Na to sam posebno ponosan“.

Hrvatska nogometna reprezentacija je godinu kasnije, to jest 1998. godine na Svjetskom prvenstvu u Francuskoj osvojila brončano odličje; kapetanom je bio Zvonimir Boban a najbolji strijelac toga prvenstva je bio veliki Davor Šuker. Ali još je jedan Hrvat bio najbolji stijelac svjetskog prvenstva; 1962. godine u Čileu, Šibenčanin Dražan Jerković, tadašnji igrač „Dinama“ i reprezentacije Jugoslavije je bio najbolji strijelac, podijelivši to mjesto s još trojicom nogometaša.

I kada se tomu doda da je igrač FC „Marseille“ Joško Skoblar bio „zlatna kopačka“ kao najbolji klupski strijelac Europe 1971. godine sa 44 zabijena gola i to u današnjoj ligi „petice“, sklapa se mozaik nogometne moći jednog naroda, koji je bio potpuno obespravljen u jugoslavenskoj nametnutoj zajednici, te su hrvatski nogometaši ova priznanja doživjeli u Europi, odnosno van granica svoga uzništva.

Nije valjda potrebno posebno niti spominjati da taj Joško Skoblar nije mogao igrati za reprezentaciju tadašnje Jugoslavije; jednostavno kao Hrvat je bio nepoželjan ili je možda imao „menstruaciju“.

A Mostar je kao nogometni grad očekivao svoj ponovni derbi između „Zrinjskog“ i „Veleža“, a prvi je bio odigran još daleke 1922. godine. Dakle nakon svih ratnih zbivanja i nakon Deytonskog mirovinskog sporazuma iz 1995. godine, te nakon naručenih atentata na Hrvate i njihove legitimno izabrane predstavnike, u ožujku 2000. godine odigran je nogometni susret HŠK“Zrinjski“ kontra FK“Velež“ i utakmica je na sarajevskom „Koševu“ završena bez pobjednika, po dva gola u mreži suparnika.

Godine 1922. kada je osnovan Radnički športski klub „Velež“, a u čijem su osnivanju sudjelovali kako igrači tako i bivši članovi kluba „Hrvatskog radničkog športskog kluba“ iz 1906. godine, počeo se stvarati jedan rivalitet koji je nasilno bio prekinut 1945. godine odlukom okupatorskih komunističkih vlasti, koje su vlast prigrabili bez ikakvih izbora, nego terorom i ubijanjima, da se zabrani djelovanje Hrvatskog športskog kluba „Zrinjski“.

Narednih četrdeset i sedam godina FK „Velež“ je gotovo plebiscitarno simpatizirao najveći broj Mostaraca bez obzira na narodnost i vjeru, a klub je stekao poklonike i u čitavoj Bosni i Hercegovini, jer je igrao lijep nogomet uz koji su došla i dva trofeja Kupa Jugoslavije.

U godinama postojanja „Veleža“, a koje su protekle u zabrani „Zrinjskog“ ispunilo se proročanstvo najvećeg predsjednika „Zrinjskog“ u povijesti, gospodina Blaške Sliškovića koje je izrekao u jutarnjim satima na svojoj tržnici u naselju Zahum, a u razgovoru sa mladim tadašnjim čelnikom toga kluba, te 1923. godine:

„Dio našeg hrvatskog srca će uvijek biti uz „Velež“ jer su u njegovom osnivanju sudjelovali i „Hroškovci“, a

drugi mostarski klubovi će nestati jer su samo zbog političke potrebe i postojali. Samo će „Zrinjski“ i „Velež“ zauvijek postojati, iako će dio toga „Veleža“ zauvijek gajiti mržnju i prijezir prema Hrvatima, jer nam nikada neće prestati zavidjeti jer smo u svemu Europljani. A naš „Zrinjski“ je osnovan u vrijeme Austrougarske monarhije i zauvijek će nositi prefiks „hrvatski“ jer pripada Europi i jer je osnovan u godinama kada se osnovao i najveći broj velikih europskih klubova“.

I tako je i bilo; „Zrinjski“ je preživio sve, a u svih dvadesetak godina postojanja u Kraljevini Jugoslaviji uvijek je bio ispred drugih mostarskih klubova, da bi u dvadesetim godinama dvadeset i prvog stoljeća slovio kao ponajbolji bosanskohercegovački klub.

Već u stotoj godišnjici od osnutka kluba, 2005. godine, postao je po prvi put u povijesti prvakom Bosne i Hercegovine. Tadašnji trener „Zrinjskog“ gospodin Franjo Džidić, a čini se da Hrvati ne mogu bez imena *Franjo* a sve zahvaljujući karizmi asiškog Siromaška, je kao veliki gospodin i nekadašnji nogometaš i trener „Veleža“ lijepo izrekao:

„Nema nikakve potrebe za izgredima ili političkim provokacijama vezanim uz susrete ova dva mostarska kluba; sve je ipak samo nogomet i uvijek treba pozdraviti pobjedu onoga koji je u tom trenutku bolji. Mostarci trebaju samo uživati u nogometu jer u njemu uživa čitav civilizirani svijet. Dakle samo malo dobre volje i bez političkih poruka prije utakmice, pa će mo svi biti sretni i slaviti nogomet“.

Sigurno da je najveći broj Mostaraca bio zadovoljan izjavom ovog nogometnog gentlmena; nogomet ostaviti na uživanje a ne za prepucavanja. Ali „Zrinjski“ je

bio nezadrživ; godine 2008. osvojen je Kup Bosne i Hercegovine a naredne godine stigla je nova titula prvaka, druga po redu.

Pet godina nakon te stigla je 2014. godine i treća titula državnog prvaka, ali je ta godina ostala u sjećanju kao vrh bosanskohercegovačkog nogometa, ali i zbog vjerske i nacionalne mržnje na Hrvate i Europu, to je bila godina prekretnica u svakom pogledu i krenuo je nagli moralno-politički a time i športski sunovrat.

To je bila godina naglog sunovrata svih moralnih dimenzija, a tako se 1968. godine desilo s nogometom u Jugoslaviji, nakon Europskog nogometnog prvenstva. Naime te godine, 2014. nogometna selekcija Bosne i Hercegovine, Deytonske tvorevine iz 1995. godine, a koja je Ustavom definirana kao država dva entiteta i tri konstitutivna naroda, plasirala se na Svjetsko nogometno prvenstvo.

Izbornik te selekcije, nenadmašni nekadašnji veliki nogometaš, gospodin Safet Sušić je sa suradnicima osigurao natjecanje na tom prvenstvu, ali treba realno pripomenuti da su još u genezi i rastu te selekcije dobrano prije sudjelovala dva odlična trenera; prije svih Miroslav Ćiro Blažević i Blaž Slišković, a i neki drugi.

Da stvar bude još nevjerojatnija pobrinuo se i tadašnji položaj te selekcije na općoj nogometnoj listi poretka svjetskih reprezentacija; četrnaesto mjesto u svijetu je bio jedinstven i neponovljiv fenomen. I kao što se već znalo u toj godini državni klupski prvak je bio furiozni HŠK „Zrinjski“.

No, to se očigledno nije svidjelo nekima, te su iz mržnje na Hrvate i Rimokatoličku Crkvu počeli ponovno mešetariti i politički nametati imbecile da predstav-

ljaju Hrvate, a Hrvati su narod koji pisanu književnost u kamenu, a predstavljenu u književnom prvijencu „Baščanskoj ploči“ , imaju više od tisuću godina, kada neki drugi politički akteri današnjeg života, nisu niti postojali.

Dakle Hrvati imaju tradiciju kao i neki drugi povijesno stari i veliki europski narodi. I takvim narodima kao što su Hrvati nemoguće je bilo što nametnuti, a da ti Bog ne uzvrati. Naredne godine je FK „Sarajevo bilo prvakom države, pa onda uzastopce 2016.,2017., i 2018. je to bio ponovno „Zrinjski“. Da bi se spriječila dominacija ovoga kluba, nije se mislilo na to da će to uzrokovati pad ukupne vrijednosti bosanskohercegovačkog nogometa, nego se samo nosilo devizom iz mržnje;“„neka susjedu krepa krava pa makar krepali i mi“.

I tako se to upravo i dogodilo; neki najvjerniji navijači sarajevskih klubova „Sarajeva“ i „Željezničara“ su bili ogorčeni jer su bili nošeni sumnjom da je prvi put u povijesti namještena možda utakmica između tih vječitih rivala. I to je bio sunovrat; namjestiti utakmicu da bi se eventualno spriječio „Zrinjski“ u svome naletu. Počelo se ponovno sve ponavljati kao u bivšoj Jugoslaviji; samo korupcija, namještanje, kladionice i nogomet kao veliki izvor krim novca.

Danas selekcija Bosne i Hercegovine tavori na oko šezdesetom mjestu svjetske ljestvice, a trebala bi biti bolja; svjetski moćnici uz pomoć domaće glasačke nepravedne „mašine“ ponovno dovode na vlast kao „hrvatskog člana“ predsjedništva, mediokriteta Željka Komšića, osobu niske inteligencije i buljavih očiju. Bosna i Hercegovina je došla u političko stanje bezakonja, nikakve institucije ne bi funkcionirale da nije materijalne

pomoći Europske unije, a ne bi se moglo niti mirovine podijeliti.

No, i političkim laicima je postalo potpuno jasno da druga i treća bosanskohercegovačka politička grupacija, ne da ne želi u Europsku uniju, nego zajedno rade da obnovi nekakve zločinačke tvorevine gdje se ponovno upravlja sudištima i ubijaju ljudi javno ili tajno kao psi. Uostalom kao u bivšoj Jugoslaviji, gdje su Hrvati i Rimokatolička Crkva bili predodređeni za nestanak.

A na drugoj, onoj poštenoj nogometnoj slici svijeta ponovno je procvao hrvatski nacionalni ponos; na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji 2018. godine, nacionalna selekcija Hrvatske je osvojila srebrnu kolajnu i ponovno zadivila nogometni svijet. Koliko je samo truda morala načiniti hrvatska nogometna elita da se njihova selekcija uopće pojavi na toj smotri, znaju samo oni najveći hrvatski domoljubi.

Ta je selekcija bivala sustavno napadana, plaćenici i petokolonaši su ubacivali u teren pirotehnička sredstva i prekidali utakmice, te su na stadione postavljani neprimjereni politički sadržaji a sve s ciljem da se izbaci reprezentacija Hrvatske iz natjecanja. Uz to su Hrvatski nogometni savez kažnjavali velikim novčanim iznosima zbog izgreda tobožnjih hrvatskih navijača, a to su bili ustvari plaćenici koji bi najradije uništili i hrvatsku državu a kamoli ne njen nogomet.

Na hrvatska otuđena sudišta su privođeni najbolji hrvatski nogometaši pod lažnim optužbama, samo da bi ih se uznemirilo i prikazalo kao negativce i kriminalce. A to bi bili nogometaši najveće svjetske klase, takozvane nacionalne ikone. I sve su Hrvati izdržali i na

Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji 2018. bili viceprvaci svijeta.

To Svjetsko nogometno prvenstvo je posredno i neposredno preko raznih televizija i satelita promatralo tri i pol milijarde ljudi, a najbolji igrač toga prvenstva je bio Hrvat Luka Modrić, nekadašnji nogometaš mostarskog „Zrinjskog", najpoznatiji *vitez s lentom* u povijesti.

Luka Modrić je četiri puta sa najvećim svjetskim nogometnim klubom „Realom" iz Madrida osvojio Ligu prvaka i četiri puta bio klupskim prvakom svijeta. Izabran je u najbolju jedanaestoricu „Reala" u povijesti, a bio je proglašen pet puta najboljim veznim igračem na svijetu. Može se samo zamisliti koja količina ljubomore i zavisti te koja količina nestvarne mržnje nakon ovih uspjeha, počiva u onima ostalima iz zločinačke države „bratskih naroda", a koju je srušio genocid nad Hrvatima i nekim drugim narodima.

Da bi se stvarno predstavila Božja blizina malenima i obespravljenima te da bi se dokazalo da Krist nikada ne napušta one najugroženije pokazao je slučaj dvojice hrvatskih nogometaša; Luke Modrića i Matea Kovačića. Kada se mislilo da je sve gotovo i da je obitelj Modrić zauvijek uništena, agresijom i ubijanjem njegova djeda Luke, te njihovim izbjeglištvom u napadani Zadar, Bog je sve preokrenuo i Modrića podigao na Vrh svijeta.

Isto se ili slično dogodilo s Mateom Kovačićem; obitelj mu je protjerana iz Kotor Varoši a on kao minoran dječačić poslije se uspeo na nogometni Olimp; tri puta osvajač Lige prvaka s „Realom" iz Madrida i tri puta svjetski klupski prvak. Poslije sa velikim engleskim klubom „Chelsea" osvaja Europsku Ligu te ponovno Ligu

prvaka. Samo ta dvojica Hrvata osvojila sedamnaest velikih svjetskih trofeja. A gdje su oni nacionalni trofeji? I još k tomu dodati obojica kao standardni članovi „kockastih" umjetnika u kopačkama postali viceprvaci svijeta, a obitelji im nasilno istjerane iz svojih domova.

Ili još je vjerodostojnije predstaviti slučaj Stjepana Bobeka; kada je krenuo vlak iz Zagreba te 1945. godine prema Beogradu i kada je gledajuću kroz prozor zaplakao jer napušta rodni grad, a bilo je ucjenjen da mora ići ili će biti strijeljan, odnosno da će mu osuditi brata Vilka na deset godina robije ako ne pristupi „Partizanu" je li itko tada mogao nazrijeti budućnost!?

A budućnost je odredila ne ono što su naumili ljudi i Zlo u njima nego ono što je odredio Bog; da će Bobek biti najbolji igrač „Partizana" svih vremena i najbolji strijelac jugoslavenske nogometne selekcije u povijesti.

Bog je sve preokrenuo pa i te zle namisli ljudi; Bobeka su zavoljeli i poštovali, a oni što su ga silom natjerali da ide u Beograd su se poslije sigurno pokajali, jer da su znali da će Bobek sve to ostvariti ne bi ga silom „transportirali". Bogu stvarno nije ništa nemoguće i za Njega nema bezizlaznih slučajeva.

Mnogo je nacija u svijetu koje nikada neće osvojiti bilo kakav veliki svjetski trofej, a Hrvati u samo nekoliko nogometaša su giganti. No još važnije od toga da posljednjih desetak godina niti jedna velika europska momčad ne osvaja trofeje Lige prvaka bez nazočnosti Hrvata kao nogometnih protagonista; 2013. Mario Mandžukić osvala Ligu prvaka i Interkontinentalni kup s njemačkim „Bayernom" i bio je strijelac u finalu, 2014. Luka Modrić isto s „Realom", 2015. godine Ivan Rakitić s „Barcelonom" i bio je strijelac u finalu, 2016.,2017.,i

2018. Luka Modrić i Mateo Kovačić s „Realom“, 2019. godine Dejan Lovren sa „Liverpoloom“, 2020. godine Ivan Perišić s „Bajernom“ te 2021. godine Mateo Kovačić s „Chelsea“.

To samo mogu veliki narodi imati takove nogometaše. A osvajanjem srebrene medalje na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji vezni igrači reprezentacije Hrvatske ; Luka Modrić, Ivan Rakitić i Mateo Kovačić su na neki način „osvetili“ velike hrvatske veznjake koji nisu mogli igrati za bivšu Jugoslaviju ili su igrali malo i nezamijetno, samo jer su bili Hrvati. Jurica Jerković, Franjo Vladić, Marko Mlinarić, Zlatko Kranjčar, pa i „veseli Bosanac“ Ivica Osim su ipak na neki način doživjeli svojevrsnu satisfakciju i rehabilitaciju kao zapostavljani nogometaši i kao šikanirani ljudi.

A Blaža Sliškovića, „Maradonu s Balkana“ nije bilo potrebito „osvećivati“; njega je stavio na njegovo pravo nogometno postolje Zinedine Zidane izjavom „da se on kao junior divio Sliškoviću i da mu je on uzor“. Hvala Zinedine!

Danas hrvatski treneri rade u svim velikim nogometnim ligama te su cjenjeni kao ljudi i kao stručnjaci, a i kao pripadnici starog i miroljubivog europskog naroda su svugdje rado viđeni.

XVI

Ikao što je znameniti profesor Victor Beck naznačio, došavši u Mostar te 1903. godine i u dugom razgovoru s kolegom profesorom, plemenitim Stjepanom Kuštrebom prigodom večernjeg rastanka pred gimnazijskom zgradom naslutio; „da će nogomet koji mi uvodimo u gimnazijski program gimnastike, jednoga dana postati najvažnija stvar u svijetu, kojoj će pozornost obraćati i stari i mladi i djevojke i udane žene“, to se istinski obistinilo.

Nogomet je kralj svih športskih igara svijeta i u njemu se zrcali vještina, plemenitost i viteštvo. A tu su Hrvati među najboljima, jer su te značajke i pripadajuće njima kao narodu i njihovoj katoličkoj vjeri koja ih je odredila, a i Hrvati drugih konfesija su baštinili te značajke. Mostarci su uvijek znali vrijednost nogometa, te su znali da je nezamjenjiv kao svakodnevna zabava ali i pokazatelj sposobnosti. I zato je u Mostaru uvijek aktualan jedan vic:

Družili se *konj i magarac* te je konj uvijek podcjenjivao magarca i njegovu skromnost a ruku na srce i njegovu manju ljepotu i snagu. Konj je imao veliku i uređenu štalu, najbolje sijeno, najbolju mrkvu i drugu hranu; i najbolje timaritelje a sve to neugledni magarac nije imao. Konj je imao u štali mnogo trofeja sa natjecanja po raznim svjetskim metropolama gdje bi se natje-

cao na trkama, te je imao pune zidove fotografija s tim trofejima.

A magarac nije imao niti jedan trofej i niti jednu fotografiju i nikada se nigdje na bilo kakvim trkama nije natjecao. I zbog svega toga konj je uvijek podcjenjivao i omalovažao magarca, te ga smatrao za nesposobnu životinju.

No tu je konj najviše pogriješio; magarca nikada ne smiješ podcjenjivati. Magarac je u Bibliji prepoznat kao sveto i Bogu drago biće, te se zna da je magarac bio u štalici u Betlehemu kada se Isus rodio, te je na magarcu Isus ujahao u Jeruzalem kada je pred njega razdragano mnoštvo bacalo cvijeće, te katolici i neki drugi kršćani danas to slave kao Cvjetnu nedjelju.

Da bi se ponovno Bog očitovao pomažući malenima i odbačenima, kao što je magarac, morao se dogoditi jedan preokret u druženju konja i magarca. Konj je htio da ga magarac odvede u svoju štalu i da mu pokaže čime on raspolaže, a nesretni magarac nije imao nikakva glamurozna materijalna sredstva da se pohvali.

I kada su njih dvojica ušli u praznu i ničim uređenu štalu gdje je živio magarac, konj se još više počeo iživljavati na magarcu govoreći mu da je on jadnik jer ništa ne posjeduje. Magarac se samo snuždio i poklopio ušima a konj je na sredini štale na nekom čavlu vidio obješen neki komad robe, kao neka garderoba, a to je ustvari bila koža od zebre s prugama, u prirodnoj crno-bijeloj boji. I kada se konj ponovno počeo izrugivati tome kostimu crno-bijele boje magarac je ponosno uzviknuo:

„To je moj dres kada sam igrao za „Juventus".

A konj je ostao zatečen; on nikada nije mogao igrati za „Juventus" unatoč njegovom velikom bogatstvu i glamuru.

Eto to bi bio nogomet, njegovo visočanstvo u svijetu života.

I kada su ponovno poslušali taj veliki vic, ali i veliku istinu o nogometu, i nakon što su se ponovno nasmijali, dvojica mostarskih športskih i kulturnih pobornika, zaljubljenika u prošlost i sadašnjost *vitezova s lentom*, te zaljubljenika u svoj Mostar, gospoda Nino Rotim i Josip Marinović su u mostarskoj Gradskoj kavani raspredali što bi se još u budućnosti moglo učiniti za „Zrinjski".

Već od prije su odlučili ponovno preurediti monografiju, a nakon nje i dovršiti započeti dokumentarac o „Zrinji", te su pomislili da bi bilo neophodno na nadgrobne spomenike nekadašnjih nogometaša postaviti uramljene fotografije s njihovim likom, a ako se ne posjeduje fotografija, onda postaviti novi grb „Zrinjskog" s datumom njegova osnutka, 1905.-om godinom. Pokušati u Zagrebu na groblju Mirogoj locirati grob najboljeg nogometaša „Zrinjskog" od osnutka kluba do fatalne 1945.-te godine, Berislava Bere Komljenovića i na njegovu ploču postaviti grb.

Svakako se razmišljalo o postavljanu Spomen ploče u jednom od mostarskih katoličkih grobalja, gospodinu Blaški Sliškoviću, najvećem donatoru, predsjedniku HŠK „Zrinjski", a i velikom mostarskom dobrotvoru i donačelniku grada Mostara. Blaško se nije volio fotografirati niti isticati sebe, pa ga nemaju ovi mladi povjesničari niti na jednoj staroj fotografiji, ali još će oni negdje potražiti.

Ali odlučili su makar u ploči iscrtati njegov plemeniti lik, a po kazivanju njegova sina Vlatka i drugih koji su poznavali velikog dobrotvora, i najvećeg vinara Mostara, njegov unuk Blaž je bio u mladosti skoro identičan

liku svoga djeda. Ispod te Spomen ploče bi se užegla po koja svijeća o blagdanu Svih svetih, te o blagdanu Dušni dan, jer bi Blaško Slišković mogao biti u oba datuma, a svakako i jesu uzastopni datumi. Taj je veliki čovjek to i zaslužio; zadužio je svoj grad, mostarski nogomet, svoju obitelj te najviše navijače"Zrinjskog".

U svojim razmišljanjima su naletjeli na jednu misao, istina smionu ali ne i neostvarivu. Nino Rotim je predložio da se mora razmisliti o izgradnji, makar male Zavjetne katoličke kapele, koja bi bila posvećena svetom Mihovilu arkanđelu, koju bi blagoslovio katolički svećenik i gdje bi se navijači „Zrinjskog" a i drugi vrli katolici mogli pomoliti za rast i napredak športa i naredne uspjehe svog voljenog kluba. Ako može veliki „Bayern" i neki drugi veliki europski klubovi imati svoje kapele, zašto to ne bi imao i „Zrinjski"!?

A znali su Nino i Josip da je davno pod zagovor i zaštitu toga velikoga svetca nekadašnji mostarsko-duvanjski biskup, preuzvišeni fra Paškal Buconjić stavio; Hrvatsko pjevačko društvo „Hrvoje", Đački športski klub, Zrinjsko-frankopanske proslave, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak", Hrvatski radnički savez, Dječje zabavište sestara svetog Franje, gimnastička i koturaška društva, Udrugu hercegovačkih sadilaca duhana, plesačke i pjevačke balove i zabave…

Na dobrim ljudima je da se samo uzdaju u providnost Trojedinoga Boga te u zagovor Majke Božje od nazaretske kućice, ali uz „potporu" i svetog Mihovila arkanđela pa da se to sve skupa i obistini, a na čast slavne prošlosti *vitezova s lentom*.

U Mostaru; 15.10.2021. na blagdan sv. Terezije avilske, crkvene naučiteljice

IZVADAK IZ RECENZIJE

Roman o nogometu; kronološki prati jedan klub i jednu športsku igru, jedan drevni narod, jedan grad, jednu povijesnu epohu provodeći čitatelje kroz šest državnih zajednica; Austrougarska monarhija, Kraljevina Slovenaca, Hrvata i Srba, Kraljevina Jugoslavija, Nezavisna država Hrvatska, komunistička Jugoslavija, Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina… Nogomet je u Hrvata, uostalom kao i cjelokupna kultura usko vezan za katoličke obitelji, koje su stoljećima čuvale hrvatsku nacionalnu posebnost i kršćansku moralnost, iako u nametnutim državnim zajednicama. Nogomet je naslonjen na Crkvu i njeno školstvo koje je bilo revolucionarno europsko u svome napretku 1895.-1945., te nasilno prekinuto fratrocidom; roman poimence govori o mostarskim crkvenim građevinama, cimskoj bazilici koja zrcali 1500 godina kršćanstva u Mostaru, te o crkvenim građevinama koje su sami Hrvati katolici sagradili počevši od samostana svetog Antuna iz 1390. pa preko drugih sedam povijesnih crkava koje su uništili ali ne i zatrli okupatori ovoga europskog ozemlja. Život Blaške Sliškovića, njegova patnja, istina je pripada pojedincu a njezin smisao se iščitava na licu cjelokupnog naroda. Pojednostavljeno rečeno, da nije bilo Blaške Sliškovića i njemu srodnih domoljuba danas ne bi bilo niti "Zrinjskog". Priča o njima zbilja je dostojna Ivana Aralice i Nedjeljka Fabria…

Prof. Branka Drmać

PRILOZI

ZRINJSKI — VARDAR 6:0

Ovako visoki poraz Vardara došao je uslijed hrđave igre golmana, kojem se je moglo tući iz svih daljina, da se lopta bez smetnje zadrži u mreži. Vardarev tim nije iskoristio bezbroj povoljnih situacija pred golom Zrinjskog, tako je i penalkik promašen. Zrinjski nije zadovoljio svojom igrom.

Ova velika goldiferencija popela je Zrinjskog na čelo tabele Mostarskog prvenstva koja izgleda ovako:

Zrinjski	1	1	0	6: 0	2
J. Š. K.	1	1	0	3: 1	2
Veležˇ	2	1	1	5: 4	2
Vardar	2	0	2	1:10	0

Jugoslavenski list, 25.5.1932.

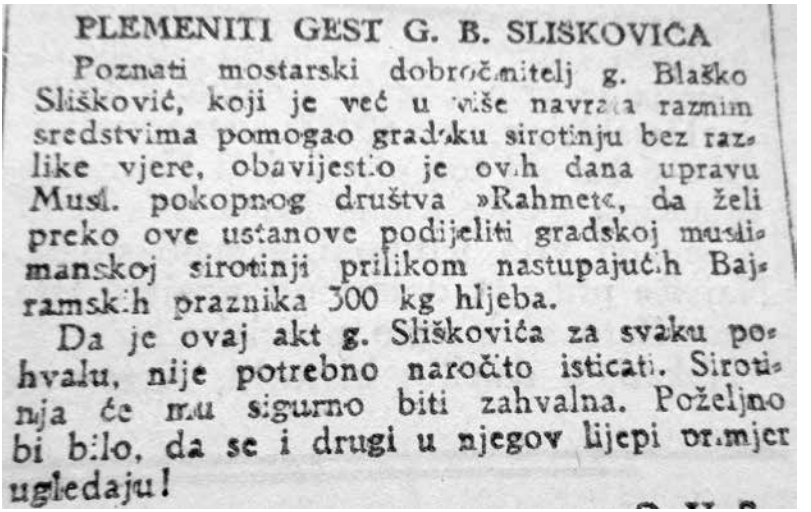

PLEMENITI GEST G. B. SLIŠKOVIĆA

Poznati mostarski dobročinitelj g. Blaško Sliškovi, koji je već u više navrata raznim sredstvima pomogao gradsku sirotinju bez razlike vjere, obavijestio je ovih dana upravu Musl. pokopnog društva »Rahmet«, da želi preko ove ustanove podijeliti gradskoj muslimanskoj sirotinji prilikom nastupajućih Bajramskih praznika 300 kg hljeba.

Da je ovaj akt g. Sliškovića za svaku pohvalu, nije potrebno naročito isticati. Sirotinja će mu sigurno biti zahvalna. Poželjno bi bilo, da se i drugi u njegov lijepi primjer ugledaju!

Jugoslavenski list, 9.3.1935.

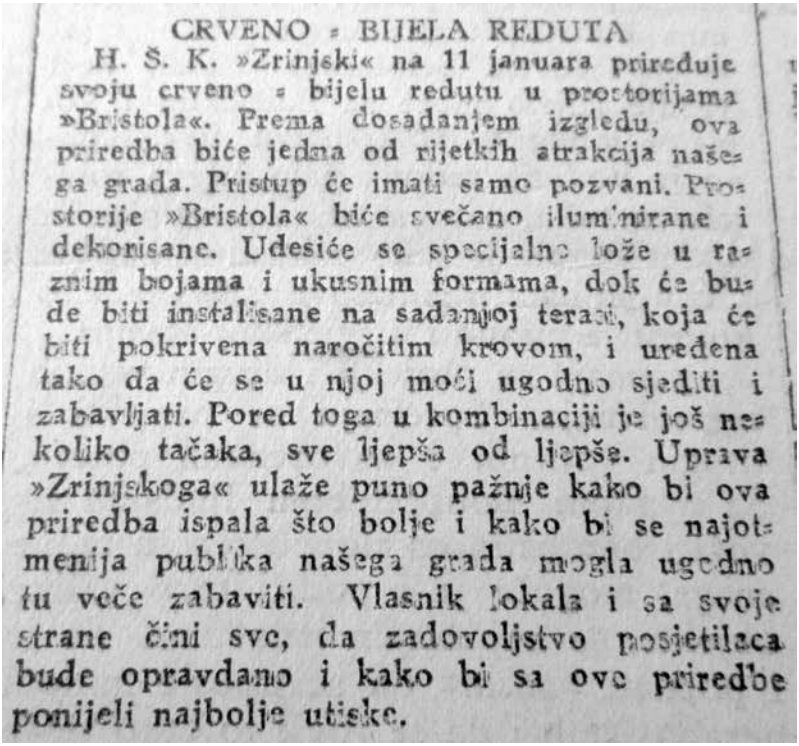

CRVENO = BIJELA REDUTA

H. Š. K. »Zrinjski« na 11 januara priređuje svoju crveno = bijelu redutu u prostorijama »Bristola«. Prema dosadanjem izgledu, ova priredba biće jedna od rijetkih atrakcija našega grada. Pristup će imati samo pozvani. Prostorije »Bristola« biće svečano ilumi'nirane i dekorisane. Udesiće se specijalne lože u raznim bojama i ukusnim formama, dok će buđe biti instalisane na sadanjoj terasi, koja će biti pokrivena naročitim krovom, i uređena tako da će se u njoj moći ugodno sjediti i zabavljati. Pored toga u kombinaciji je još nekoliko tačaka, sve ljepša od ljepše. Uprava »Zrinjskoga« ulaže puno pažnje kako bi ova priredba ispala što bolje i kako bi se najotmenija publika našega grada mogla ugodno tu veče zabaviti. Vlasnik lokala i sa svoje strane čini sve, da zadovoljstvo posjetilaca bude opravdano i kako bi sa ove priredbe ponijeli najbolje utiske.

Jugoslavenski list, 4.1.1936.

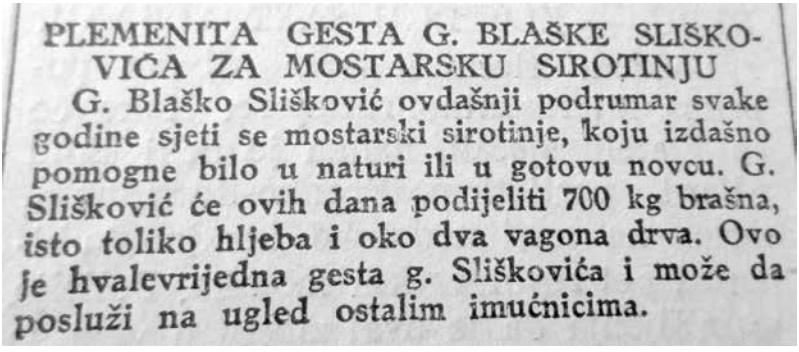

PLEMENITA GESTA G. BLAŠKE SLIŠKOVIĆA ZA MOSTARSKU SIROTINJU

G. Blaško Sliškowić ovdašnji podrumar svake godine sjeti se mostarski sirotinje, koju izdašno pomogne bilo u naturi ili u gotovu novcu. G. Sliškowić će ovih dana podijeliti 700 kg brašna, isto toliko hljeba i oko dva vagona drva. Ovo je hvalevrijedna gesta g. Sliškowića i može da posluži na ugled ostalim imućnicima.

Jugoslavenski list, 2.2.1936.

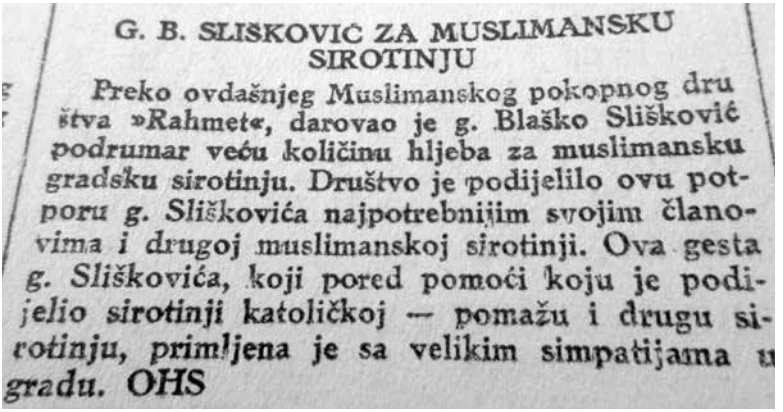

G. B. SLISKOVIĆ ZA MUSLIMANSKU SIROTINJU

Preko ovdašnjeg Muslimanskog pokopnog društva »Rahmet«, darovao je g. Blaško Sliškovié podrumar veću količinu hljeba za muslimansku gradsku sirotinju. Društvo je podijelilo ovu potporu g. Sliškovića najpotrebnijim svojim članovima i drugoj muslimanskoj sirotinji. Ova gesta g. Sliškovića, koji pored pomoći koju je podijelio sirotinji katoličkoj — pomažu i drugu sirotinju, primljena je sa velikim simpatijama u gradu. OHS

Jugoslavenski list, 5.2.1936.

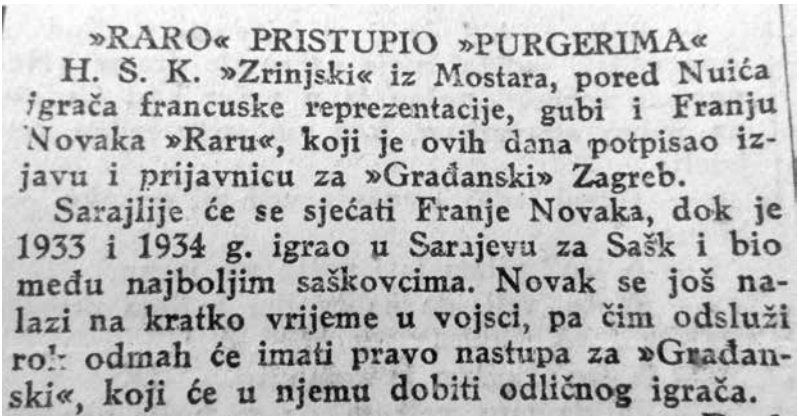

»RARO« PRISTUPIO »PURGERIMA«

H. Š. K. »Zrinjski« iz Mostara, pored Nuića igrača francuske reprezentacije, gubi i Franju Novaka »Raru«, koji je ovih dana potpisao izjavu i prijavnicu za »Građanski» Zagreb.

Sarajlije će se sjećati Franje Novaka, dok je 1933 i 1934 g. igrao u Sarajevu za Sašk i bio među najboljim saškovcima. Novak se još nalazi na kratko vrijeme u vojsci, pa čim odsluži rok odmah će imati pravo nastupa za »Građanski«, koji će u njemu dobiti odličnog igrača.

Jugoslavenski list, 22.3.1936.

Jugoslavenski list, 24.6.1936.

Mostar

ŽESTOK OKRŠAJ ŠPORTAŠA — FIZIČKO OBRAČUNAVANJE ŠPORTAŠA U JAV- NOM LOKALU — BORBA TRAJE PREKO 20 MINUTA — RANJENI S JEDNE I DRU- GE STRANE — INTERVENCIJA POLICIJE — KAZNA NA SREŠKOM NAČELSTVU — FINALE NA SUDU

Težak dojam u gradu izazvao je noćašnji slu čaj, koji se odigrao iza ponoći u stvratištu »Lo- vac«, između jedne grupe sportskih omladinaca i s druge strane jednog lica, koje teško ranjeno.

Sinoć iza ponoća, u stvratištu »Lovac«, gdje je vladao odličan »štimung«, među gostima, došlo je do žestokog okršaja između jedne gru pe omladinaca i s druge strane poznatog mo- starskog podrumara, g. Blaške Sliškovića. Za jednim stolom nalazio se je g. Tošo Kulć u društvu g. Atiasa, mehaničara. Nešto kasnije u lokal je došao g. Blaško Sliković, u pratnji šofera g. Pece, a odmah poslije ovih za nekoli- ko minuta, došla je grupa omladinaca i to gg. Miho Blanić veleposjednik, Drago Stanić Sto- janov, Branko Radulović pok. Laze, M. Stu- pac, Džemal Fejić, i dr. Pošto je taj dan odi- grana prvenstvena utakmica između J. Š. K. i H. S. K. «Zrinski« sa rezultatom 3:1 u korist »Zrinskoga«, odmah je počela debata o tome i g. Sliković, ugodno raspoložen radi pobjede svoga kluba, častio je vinom goste i prijatelje. Dok je ovo raspoloženje trajalo, kako između g. Sliškovića i navedenih pristalica J. Š. K.-a tako i od strane navijača i članova S. K. »Ve- ležа«, koji su također u blizini sjedili, dotle je g. Kulć naručio glazbi da mu svira »Spremte se spremte . . .« Kad je svršena ova pjesma g.

Kulć je ponovo naručio istu pjesmu, koju su svirači i otpjevali. Nakon svršetka i ove druge pjesme, g. Sliškovć je došao pred glazbu i poručio pjesmu »Marjane, Marjane ...« i vratio se na svoje mjesto. Prije nego što je pjesma bila završena, skočio je iza stola društva g. Blanića, g. Džemal Fejić, pristupio g. Sliškoviću i uzviknuo neke političke riječi. Čim su pale ove riječi, atmosfera je postala opasna, tako da su svi gosti bili naelektrizovani. Za čas je počelo i fizičko obračunavanje između ove dvojice. G. Sliškovć kao fizički nadmoćniji od g. Fejića, počeo ga je šamarati pritjerav ši ga zidu. Društvo g. Fejića, pokušalo je da ga odbrani od g. Sliškovića, što im je i uspjelo, pa je g. Sliškovć ponovno otišao na svoje mjesto. Međutim, iako je nekima izgledalo, da je time stvar likvidirana, čim se je oslobodio drugova, koji su ga čuvali, g. Fejć zaletio se stolu g. Sliškovića i bacio se na njega, tako, da su se obadva prevrnuli. Ponovna intervencija drugova g. Fejića, ovaj put nije uspjela, jer se je odmah zametnula gužva između cijele grupe omladinaca i s druge strane g. Sliškovića. Prizor je bio strašan! Dvoranom se prolamao vrisak, uzvici i zavladala je panična situacija. Padale su stolice, sifoni, flaše i sve što im je došlo do ruke. Zrakom je poletila sifonska flaša i pogodila u glavu g. Sliškovića, koji je od toga udarca pao na zemlju. Isti se je ponovo digao da se brani, ali u taj mah sjevnuo je i nož u nečijim rukama, koji su sjurili u njega. Ovaj okršaj trajao je gotovo pola sata, kada je stigla policija u dva automobila i počela uredovati. Autom je g. Sliškovć prevežen u bolnicu, a ostalih sedam napadača pritvoreno. Ima ranjenih na obe strane.

Danas je na sreskom načelstvu izrečena presuda, kojom su osuđeni napadači novčanom kaznom, sa po 400.-, 200.- i 100.- dinara, dok će se podnijeti prijava sudu. Isti su danas u 12 sati pušteni na slobodu.

NOVI MOMENTI u SLUČAJU RANJENOG G. B. SLIŠKOVIĆA

Povodom slučaja ranjenog g. Blaške Sliškovića, koji se odigrao ovih dana u svratištu »Lovac«, a o kojem je naš list donio opširan i objektivan prikaz, nakon već završene istrage, izbili su u stvari novi važni momenti, koji su diktovali, da se o njima povedu izvidi. Tim povodom stvar je temeljno i do krajnih tančina ispitana, na osnovu čega su saslušani ponovno svi učesnici u ovoj strahovitoj tučnjavi, kao i neki prisutni očevidci, koji su podkriepili činjenicu, da uzroci ove nečuvene tučnjave, potiču od nekih lica, koja su u ranijem toku izvida ostala po strani. Kazneni referent sreskog načelstva g. Šarić izrekao je presudu, kojom se i g. Toša Kuljić kažnjava sa 1000 dinara novčane kazne ili 20 dana zatvora. Pošto je g. Kuljić u isto vrijeme činovnik sreskog načelstva, to je protiv istoga poveden disciplinski postupak. Nadalje je povišena kazna sa 400 na 1000 dinara nekim učesnicima u ovoj tučnjavi, dok je kod nekih ostala kazna nepromjenjena. Jučer je čitava stvar predana državnom tužioštvu na daljni postupak.

Jugoslavenski list 30.6.1936.

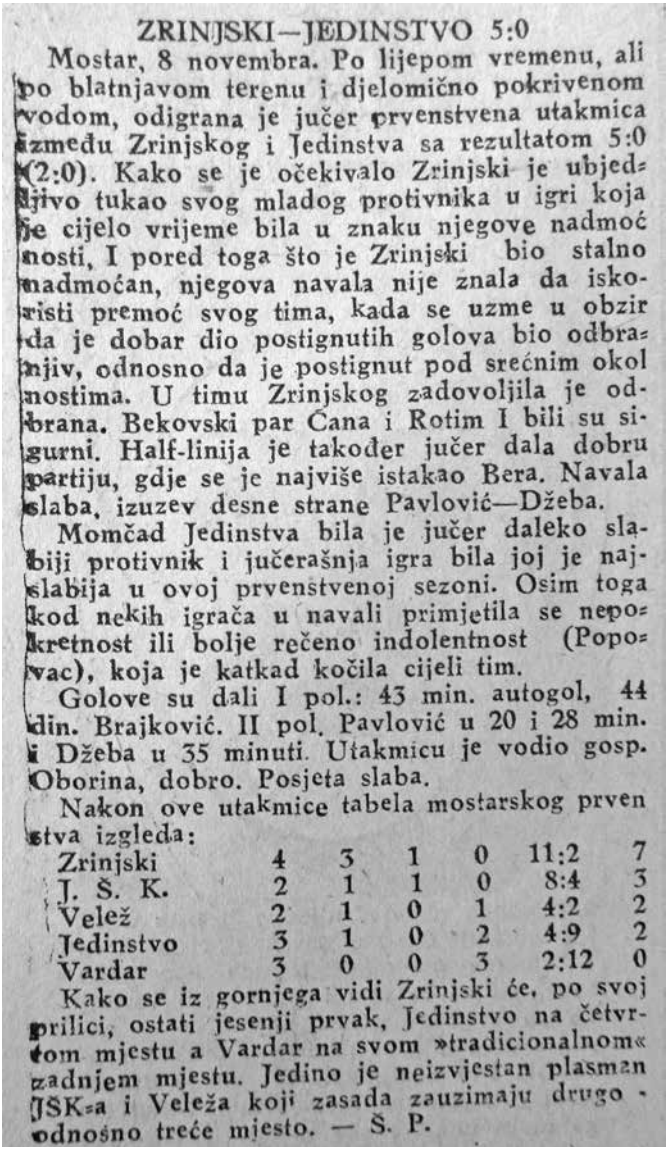

ZRINJSKI—JEDINSTVO 5:0

Mostar, 8 novembra. Po lijepom vremenu, ali po blatnjavom terenu i djelomično pokrivenom vodom, odigrana je jučer prvenstvena utakmica između Zrinjskog i Jedinstva sa rezultatom 5:0 (2:0). Kako se je očekivalo Zrinjski je ubjedljivo tukao svog mladog protivnika u igri koja je cijelo vrijeme bila u znaku njegove nadmoćnosti, I pored toga što je Zrinjski bio stalno nadmoćan, njegova navala nije znala da iskoristi premoć svog tima, kada se uzme u obzir da je dobar dio postignutih golova bio odbranjiv, odnosno da je postignut pod srećnim okolnostima. U timu Zrinjskog zadovoljila je odbrana. Bekovski par Čana i Rotim I bili su sigurni. Half-linija je također jučer dala dobru partiju, gdje se je najviše istakao Bera. Navala slaba, izuzev desne strane Pavlović—Džeba.

Momčad Jedinstva bila je jučer daleko slabiji protivnik i jučerašnja igra bila joj je najslabija u ovoj prvenstvenoj sezoni. Osim toga kod nekih igrača u navali primjetila se nepokretnost ili bolje rečeno indolentnost (Popovac), koja je katkad kočila cijeli tim.

Golove su dali I pol.: 43 min. autogol, 44 min. Brajković. II pol. Pavlović u 20 i 28 min. i Džeba u 35 minuti. Utakmicu je vodio gosp. Oborina, dobro. Posjeta slaba.

Nakon ove utakmice tabela mostarskog prvenstva izgleda:

Zrinjski	4	3	1	0	11:2	7
J. Š. K.	2	1	1	0	8:4	3
Velež	2	1	0	1	4:2	2
Jedinstvo	3	1	0	2	4:9	2
Vardar	3	0	0	3	2:12	0

Kako se iz gornjega vidi Zrinjski će, po svoj prilici, ostati jesenji prvak, Jedinstvo na četvrtom mjestu a Vardar na svom »tradicionalnom« zadnjem mjestu. Jedino je neizvjestan plasman JŠK-a i Veleža koji zasada zauzimaju drugo - odnosno treće mjesto. — Š. P.

Jugoslavenski list, 11.11.1937.

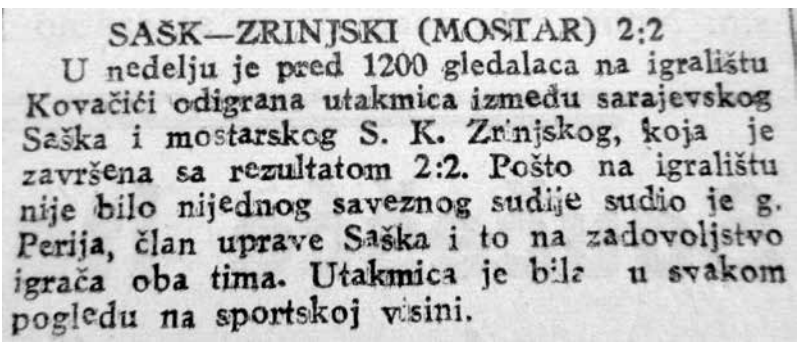

SAŠK—ZRINJSKI (MOSTAR) 2:2

U nedelju je pred 1200 gledalaca na igralištu Kovačići odigrana utakmica između sarajevskog Saška i mostarskog S. K. Zrinjskog, koja je završena sa rezultatom 2:2. Pošto na igralištu nije bilo nijednog saveznog sudije sudio je g. Perija, član uprave Saška i to na zadovoljstvo igrača oba tima. Utakmica je bila u svakom pogledu na sportskoj visini.

Jugoslavenski list, 6.6.1939.

H. Š. K. »ZRINJSKI« — »J. Š. K.« 2:0 (1:0)

Mostar, 6 novembra. Prvi susret za Coup utakmice odigrao se jučer između gornjih klubova, po dosta teškom, blatnjavom i klizavom terenu, koji je djelomično bio pokriven vodom. I pored svega toga igra je obostrana bila živa i interesantna. Lopta je velikom brzinom prenošena sa jedne strane na drugu. Igra prvog poluvremena pripada nešto više »Zrinjskom«, koji je sređeniji, a uz pomoć dosta jakog južnjaka često prenosi loptu u polje »JŠK«-a i uspijeva po Čani u 28 min. da postigne vodstvo. U drugom poluvremenu »JŠK« potpomognut vjetrom nameće malo oštriji tempo, prenosi igru u polje »Zrinjskog« i često ugrožava vrata, ali je obrana na mjestu i parira nekoliko vrlo opasne navale. Zatim tempo »J. Š. K-a« malo popušta i opet su obostrane navale, te navala »Zrinjskog«, dobivši lijep prenos sa desne strane u 35 min. povisuje i postavlja konačni rezultat na 2:0.

Kišovito vrijeme privuklo je na igralište mali broj gledalaca, ali su se ovi ipak zadovoljili igrom, jer je ista bila protkana s nekoliko vrlo uzbudljivih momenata. »Zrinjski je igrao dosta kombinatorno. Naročito je mnogo radio preko krila, ali su slabo pucali na vrata. Dobar dio tima im je uža obrana. Navala je dobro funkcionisla, ali je klizav teren ometao da dođu do izražaja. »JŠK« je svoj tim popravio i dao je zadovoljavajuću igru. Bekovi nose krivicu za primljeni prvi gol, jer su dali vremena lČni, da se namjesti i opuca. Ali ipak bili su najbolji dio svoga tima. Naročito se isticao Petrović. Sudio je g. Mirko Buhač dosta objektivno. — **A. M.**

Jugoslavenski list, 8.11.1939.

DODATAK

ROMANU *SJEĆANJA NA VITEZOVE S LENTOM*

DODATAK ROMANU *SJEĆANJA NA VITEZOVE S LENTOM*

JUNACI DODATKA: Dragan Komadina redatelj, producent Neven Jerkić i profesor sa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru dr.sc. Ivica Šarac (dokumentarac *HŠK Zrinjski-naš ponos*, je nastao u produkciji Masters investicija a na inicijativu producenta Nevena Jerkića)

Da naša Antifa nikada ne miruje (crvena i zelena Antifa) ponovno nam dokazuju njeni „umjetnički" radovi kojima oni zabavljaju svekoliko pučanstvo. Imenujem se autorom romana *Sjećanja na vitezove s lentom* koji je u svom prvom izdanju bio razgrabljen jer po mnogima, donosi novopovijesnu nepristranu priču o Hrvatskom športskom klubu Zrinjski koji je osnovan u gradu Mostaru u vrijeme Austrougarske monarhije i to 1905. godine. Jasno, da nije objavljen ovaj novopovijesni ro-

man mnoge bi potkrijepljene činjenice bile zauvijek izgubljene. Roman također provodi čitatelje kroz povijest Mostara u tom periodu; Austrougarska monarhija, Kraljevina Slovenaca, Hrvata i Srba, Kraljevina Jugoslavija, Nezavisna država Hrvatska, Komunistička Jugoslavija, te neovisne države Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska.

Također se govori i o još nekim značajkama u prethodnim povijesnim mijenama kroz koje su plovili Hrvati kao narod i njihove kulturno-športske institucije, te o uništenju istih 1945. godine. Tada su genocidom na vlast došle, bez ikakvih izbora, komunističko-partizanske ubojice uz svesrdnu pomoć britanskih tajnih i javnih službi i svakako njihove avijacije koja je nesmiljeno ubijala civile i uništavala viševjekovna kulturna i materijalna dobra Hrvata i Rimokatoličke crkve.

Gospoda Nino Rotim i Josip Marinović su sigurno u okviru svojih nepristranih istraživanja došli do veoma vrijednih podataka o povijesti Hrvatskog športskog kluba Zrinjski (koje sam hvala je Velikom Bogu koristio i ja u svom romanu) i njihov je veliki san bio načiniti dokumentarac o tom povijesno značajnom klubu. No naravno da nisu mogli to učiniti zbog nedostatka novca i sigurno zbog toga što nisu politički moćni da to sami učine,pa su to na sebe preuzeli JUNACI DODATKA. Dakle sve ono što je vrijedno u dokumentarcu *HŠK Zrinjski-Priča o ponosu*, a ima dosta vrijednog, možemo zahvaliti isključivo Nini Rotimu i Josipu Marinoviću.

Sigurno je da JUNACIMA DODATKA i njihovim nalogodavcima nije dobro „sjeo“ roman *Sjećanja na vitezove s lentom,* pa su odlučili da malo“poprave“ povijest i da ponovno bezuspješno ponude „dokaze o holokaustnim

nagonima Hrvata“, koje naravno ne postoje jer su Hrvati dobri katolici, a te „nagone“ prethodnih tridesetak godina također bezuspješno „otkriva“ Miljenko Fukara, sluga velikosrpskog mlina i Sorošev štićenik, naravno u svojim književnim pamfletima.

Dakle JUNACI DODATKA ponudiše dana 15.7.2024. nama Mostarcima dokumentarni pamflet film *HŠK Zrinjski- Priča o ponosu* a glavni kreator toga uratka su bili Spin doctori Dragan Komadina i Neven Jerkić, te me taj uradak podsjeća na još neke slične kao recimo Čovjek koji nije mogao šutjeti. Laži Spin doctora koji je autor filma Čovjek koji nije mogao šutjeti sam lagano „razodjenuo“ u mom zadnjem romanu *Otisak u beskraju* jer je taj spin uradak nagrađen i dobio neke pohvale na „ljevičarskim“ filmskim festivalima kao što je evo izgleda najnoviji uradak bosanskohercegovačkih spin doctora također pohvaljen na filmskom festivalu koji „zaudara“ na Antifino stajalište.

Taj je rad također plod bujne mašte autora kojem se evo priključiše i naši bosanskohercegovački Spin doctori . Pa se za ovoga redatelja Dragana Komadinu veže niz dramskih tekstova, uglavnom bez ikakve umjetničke vrijednosti ali u kojima se, bojim se nudi novo „bratstvo i jedinstvo“ u smislu „tko nas bre zavadi, idemo malo na more“ ili se može iščitati čak žal za zloglasnom Jugoslavijom, jednom od najvećih robovlasničkih država u povijesti.

Da se samo podsjetimo; da bi obnovili Jugoslaviju 1945. godine britanske javne i tajne službe odlučiše da potpuno unište Hrvate kao narod, naravno klasičnim genocidom, koji je otpočeo već u svibnju 1945. godine na Lojbaškom polju kojom su prigodom Britanci izruči-

li razoružane hrvatske vojnike i goloruki hrvatski narod na milost i nemilost Titovim tzv. partizanima, a u biti u najvećem broju razularenim velikosrpskim četnicima s petokrakama na kapama. Izručeno je i kasnije pobijeno i protjerano u inozemstvo, ukupno oko pet stotina i pedeset tisuća ljudi. Dakle velikosrpski ideolozi su od 1918. do 1944. godine sustavno i zločinački istrebljivali Hrvate, Makedonce, Crnogorce, Albance, Muslimane,-pa i Slovence, a onda su se opredijelili; po britanskim naputcima velikosrpski kralj odlučio se udaljiti od suradnje s nacistima i svojim voljenim Hitlerom, toga 12. rujna 1944. godine, pa ih Josip Broz Tito (inače britanski mason) objeručke prima u tzv. partizane.

I tako nastade vojska koja je likvidirala, na veliku povijesnu britansku sramotu, najveći dio hrvatskog nacionalnog bića, jer su Hrvati po njima bili kočnica obnove britanske marionetske tvorevine Jugoslavije iz 1918. godine. U Titovim tzv. partizanima bio je i veliki broj aboliranih pripadnika koljača zloglasne Handžar divizije koja je u Bosni likvidirala oko dvanaest tisuća Židova, te su svi oni krenuli na zadatak uništenja Hrvata i njihove države, koja je bila kao što reče kardinal Stepinac, ***izraz volje*** hrvatskog naroda. Kao što je izraz volje hrvatskog naroda i današnja demokratska Republika Hrvatska.

Taj genocid koji je krenuo s lojbaškog polja je u kolektivnoj svijesti Hrvata kao naroda ostao upisan kao Bleiburška tragedija. S obzirom da sam ja po vjeroispovijesti Rimokatolik nikako ne smijem lagati; datum 12. rujan 1944. godine je datum kada se Hitlerovi podanici velikosrbi i njihov kralj priključuju tzv. Titovim partizanima i postaju „antifašisti“ čiji je sljedbenik današnja mirnodopska Antifa (crvena i zelena). Taj datum stoji u

svim svjetskim enciklopedijama. Već krajem treće dekade dvadesetog stoljeća objektivni britanski povjesničari (Britanci su jako pametni kada nisu zli) Josipa Broza Tita, britanskog masona, stavljaju među pet najvećih zločinaca u tom stoljeću; jasno zajedno sa Hitlerom i Staljinom kao velikim predvodnicima totalitarnih genocidnih režima.

No na ovom mjestu moram istaknuti da je sama vrhuška današnje Europske unije označila totalitarne režime; fašizam, komunizam i nacizam kao jednako umobolne poretke i da su u biti načinili najveća zla u povijesti čovječanstva. Datum kada se u godini Europljani prisjećaju zala fašizma, komunizma i nacizma je 23. kolovoz. No jedno je sigurno, komunizam je najubojitiji i najgenocidniji. Fašizam i nacizam su zla činili u ratu a komunizam neprestano ubija ljude još od Oktobarske revolucije 1917. godine, a znakovito je da je u periodu bez rata 1945.-1990. godine komunizam pobio skoro stotinu deset milijuna ljudi. Kakvi su to monstrumi, a i danas ubijaju tiho i polako.

Sam naziv dokumentarnog filma *HŠK Zrinjski-Priča o ponosu* jasno pokazuje da je na sceni uradak nekog Spin doctora; naime u samom naslovu se ne spominje ime Hrvata kao naroda jer je ***IME HRVAT*** simbol mržnje crvene i zelene Antife prema tom narodu i Rimokatoličkoj crkvi. Nešto slično ili čak identično danas u ovoj 2025. godini Antifa manifestira u mržnji i hajci prema Židovima te se djelatno i promidžbeno zalažu za uništenje države Izrael.

Dakle želim reći da onaj tko stvarno želi snimiti dokumentarac o ovome velikom klubu taj bi film trebao nazvati ***Hrvatski športski klub Zrinjski-Priča o uskr-***

snuću nakon komunističko-partizanskog genocida 1945. godine. No naravno stanoviti Spin doctor nije smio tako imenovati dokumentarac, jer više ne bi bilo državnih poticaja niti Soroševe apanaže, pa se bolje pokriti ušima, nego završiti u nekoj jami. Od prije je poznato da su Antife nakon Drugog svjetskog rata ostavili za sobom oko tisuću petsto jama u koje su ubacili na stotine tisuća ljudi, najviše Hrvata, oko tri četvrtine.

Da bi dokumentarac izgledao uvjerljivo u njemu se pojavljuju sve sami divovi hrvatske narodnosti, nogometni i oni drugi; Luka Modrić, Blaž Slišković, Ivica Ćurković, braća Jadranko i Marin Topić, Franjo Džidić i da dalje ne nabrajam, a govori se na pojedinim mjestima i o stvarnim događanjima u povijesti toga kluba, a da bi sve izgledalo nevino i nedužno kao što bi i trebalo biti. Tako to rade Spin doctori i tako će raditi uvijek; zamagliti ono bitno a raznim istinama i poluistinama pa i lažima pokušati ostaviti dojam da je sve istina. Naravno da nije.

Na promociji samog dokumentarca tog 15.7.2024. u Mostaru u publici se pojavio i osobno Luka Modrić, nekadašnji vitez s lentom a tada nogometaš najvećeg nogometnog giganta u povijesti Real Madrida…itd…itd. Sve jedna idila da bi naivan čovjek zaplakao ali film se zahuktava…pa da vidimo što slijedi!! Što je prava poruka filma?? Meni se čini da je dio poruke filma blaćenje hrvatske države i hrvatskog naroda, a aboliranje komunističko-partizanskih zločina nad tim narodom, odnosno nad njegovim kulturno povijesnim blagom, posebice onih koji su uništili Hrvatski športski klub Zrinjski!!!

Da se odmah razumijemo; svaka država u kojoj su Rimokatolici u većini je uglavnom demokratska država.

Takva je danas Republika Hrvatska, Republika Slovenija, pa i onaj dio Ugovorne države Bosne i Hercegovine koju nastanjuju pretežno Hrvati, a taj dio koji se zove Herceg Bosna su Hrvati ugradili ugovorno u Dejtonu u današnju Bosnu i Hercegovinu. Dakle Slovenija, Hrvatska i Herceg Bosna su i najbogatiji dijelovi nekadašnje robovlasničke države Jugoslavije (1918.-1995.) koju dokinu hrabra Hrvatska vojska (i Hrvatsko vijeće obrane) Vojno-redarstvenom operacijom „Oluja“, a koja je izvedena bez i jedne civilne žrtve, a što je presudio Međunarodni sud pravde. Dakle ekonomski najbogatiji dijelovi bivše robovlasničke države Jugoslavije su upravo oni koje naseljavaju oslobođeni Rimokatolici nakon ropstva od sedamdeset i sedam godina.

Na ovom mjestu moramo podvući podatak koji je hrabro uvijek ponavljala i jugoslavenska historiografija, misleći da će robovlasnička struktura zauvijek ostati na sceni; prema popisu pučanstva 1932. ili(1931.) u toj zločinačkoj državi je bio skoro podjednak broj Rimokatolika i pravoslavnih vjernika. Samo dvadeset godina poslije, godine 1952. ili (1951.) popisano je milijun (1 000 000) Rimokatolika manje!!! Gdje je nestalo milijun ljudi??? Naravno najviše u Bleiburškoj tragediji i sigurno drugi dio u protjerivanju Hrvata i drugih Rimokatolika da bi im se otela zemlja i povijesno blago i povijesna istina. Ali smo eto preživjeli na veliku žalost današnjih Antifića.

I onda neki Spin doctor naručio profesora sa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru koji se zove dr.sc. Ivica Šarac. Ovo ime moramo upamtiti zbog toga da se jasno vidi tko i na koji način širi laži o Hrvatima i njihovoj državi. Dakle taj profesor Ivica Šarac koji se rodio

1969. godine u Donjem Velikom Ograđeniku, u dokumentarcu potpuno lažno i bez ikakvih povijesnih dokaza izjavi da je…"Blaško Slišković odveden od strane tzv. Ustaša u radni logor Jasenovac i da su mu tobože kod kuće rekli, kada su ga tobože poveli, da eto iskoči iz vlaka, da bi se eto spasio od radnog logora"!!! Jadni naši Antifići!!! Snimiti čitav dokumentarni film u kome je sve nama Hrvatima već poznato (od strane Nine Rotima, Josipa Marinovića i nekih drugih izvornika uključujući svakako moju malenkost)) da bi se eto proturila ova **najvjerojatna i ničim potkrijepljena laž**.

Dakle profesor Ivica Šarac je rođen 1969. godine i nikako ne može znati što se zbivalo u veljači 1945. godine kada su komunističko-partizanske ubojice uz pomoć britanske avijacije okupirali grad Mostar, pobili svećenike i sve viđenije i uglednije Mostarce i to ne samo Hrvate. Postoji u IZ Mostar podatak da je odmah po okupaciji ubijen islamski svećenik koji je ujedno bio predsjednik muslimanskog Merhameta, a jer se zalagao da se ne ubijaju nedužni ljudi posebice Blaško Slišković koji je svesredno pomagao muslimansku i drugu sirotinju u godinama gladi a to je bila Kraljevina Jugoslavija i period 1918.-1941. a i cijeli rat sve do 1945.godine.

I ponovno mi nije jasno zbog čega je profesor Ivica Šarac izrekao ovu laž o Blaški Sliškoviću i tobožnjem odvođenju u radni logor Jasenovac?? Ovo me podsjeća na jedan stari vic koji rječito govori o velikosrpskom opsjednutošću lažima o Jasenovcu, a sve s ciljem da bi njihove velikosrpske presuđene genocidne radnje (genocid u Vukovaru 1991., genocid u Škabrnji, genocid i kulturocid nad Dubrovnikom u Domovinskom ratu, genocid u Srebrenici 1995., opkoljavanje i uništenje Sarajeva

i ubijanje preko deset tisuća ljudi u periodu 1992.-95., genocid u Prijedoru i ubijanje oko tri i pol tisuće Hrvata i Bošnjaka koji su najprije bili obilježeni žutim trakama, te Rezolucija UN-a o srebreničkom genocidu 2024.) bile zaboravljene. No Hrvati su dobri katolici i oni se samo u nuždi brane i nikada nikoga ne ubijaju jer su Kristovi sljedbenici, i stalno im zvoni u ušima; **NE UBIJ!!!!** Zašto velikosrbi toliko insistiraju na ničim potkrijepljenim lažima o Jasenovcu pa postaju dosadni i smiješni? A evo i vica:

„Raspravljali Hrvat i neki velikosrbin o zločinima koje su isti velikosrbi počinili u ratu 1992.-95. godine na području bivše Jugoslavije. Sve presuđeno, sve dokazano pa i Rezolucija o srebreničkom genocidu iz 2024. godine. Dokazano monstruozno. No velikosrbin se ne predaje i reče Hrvatu da su svi Hrvati Ustaše i da su u Jasenovcu 1943. godine ubili njegovog rođenog oca. Na tu izjavu Hrvat ga upita; pa dobro koje si ono ti godine rođen, velikosrbin odgovori bez razmišljanja da je rođen 1951. godine". Dakle rođen je osam godina nakon tobožnje likvidacije njegovog otca u Jasenovcu!! Ludilu nikad kraja. Tako i naš profesor Ivica Šarac koji je rođen 1969. godine točno zna što je bilo 1945. Kakva blamaža!!

Danas upitati profesora Ivicu Šarca od kuda mu te nebulozne informacije o tobožnjem odvođenju Blaške Slišković a u radni logor Jasenovac, on ne bi mogao odgovoriti ili bi odgovorio da je koristio jugoslavensku i velikosrpsku lažljivu historiografiju. Ovdje i na ovom mjestu moram skrenuti pozornost profesoru Ivici Šarcu da **Muzej Holokausta u New Yorku** decidirano tvrdi da u Nezavisnoj državi Hrvatskoj nije postojao niti jedan logor smrti, pa to svakako nije bio ni Jasenovac.

A isti taj ***Muzej holokausta*** decidirano navodi da su u Srbiji postojala tri logora smrti za Židove i Rome i da je u tim logorima smrti ubijeno 94% židovske populacije i svi Romi (Philip J. Cohen židovski novinar i povjesničar navodi u svojim istraživanjima). Dakle jasno je tko je ubijao Židove; oni koji im o glavi rade i danas, dakle crvena i zelena Antifa. I naravno velikosrbi su uz partizanštinu ponovno stupili na vlast 1945. godine te prave lažnu historiografiju koju evo koristi, nažalost jedan Hrvat rođenjem, profesor Ivica Šarac i time se sramoti zauvijek.

Ovdje moram skrenuti pozornost da se posljednjih godina profesor Ivica Šarac u javnosti i medijima pojavljuje kao političko-stranački povjesničar, što znači da je nedodirljiv i po mene i moju dokazanu istinu opasan, pa možda i po nečiji život! Smatram da kada se govori o povijesnim činjenicama bitnim za hrvatski narod ali i za koloplet odnosa našeg naroda u odnosu na Židove, Bošnjake, Srbe, Albance trebaju se koristiti radovi i dostignuća povjesničara ***hrvatske narodne krvi***; Franje Tuđmana, biskupa Mile Bogovića, Ive Lučića, Ante Nazora, fra Andrije Nikića, Milana pl. Šufflaya… ili s druge strane Židova Philipa J. Cohena, Hannah Arendt, Esther Danon Gitman …

No nije teško istražiti zbog čega je Ivica Šarac blatio vlastiti narod; ako samo pristupimo internetu saznat će mo da je diplomirao filozofiju na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu, te tu već postoji određena sumnja u njegovu iskrenost ali i u njegovu buduću kohabitaciju sa stanovitim spin doctorom. Ne želim biti zlurad pa tvrditi da je papa Klement XIV bio u pravu

kada je iz njemu znanih razloga dokinuo Isusovački red. No sigurno je da tu ima nešto. Ali moja ljubav prema isusovcima, ali i harnim Hrvatima; Ruđeru Josipu Boškoviću, otcu Petru Perici, velikoj krvnoj žrtvi Rimokatoličke crkve s dubrovačkog otočića Daksa, te napose otcu Ike Manduriću ne prihvata u potpunosti potez Klementa XIV. Ali ima tu nešto, to je sigurno muljanje pojedinih tipova s masonerijom i nažalost sa Antifićima.

PRIKAZ 1.

Na mapi najvećih nacističkih logora iz Memorijalnog muzeja holokausta u New Yorku – u Hrvatskoj nema niti jedan, a npr. u Srbiji su 3 logora.

Kako je stvarno završio ovozemaljski život Blaško Slišković nakon okupacije Mostara od strane komunističko-partizanskih ubojica 1945. godine poznato je i

malom djetetu?! O tomu sam ponudio najmanje desetak dokaza u romanu *Sjećanja na vitezove s lentom*, a ti su dokazi i iz jugoslavenskih izvora, samo što su oni smatrali da ih mi ne možemo pronaći. Profesor Ivica Šarac je u ovom spin doctorskom dokumentarcu predstavio gospodina Blašku Sliškovića kao klošara, kriminalca i šibicara koji daje tobožnje zlatnike (dukate) za tobožnje oslobođenje nekih ljudi iz mostarske Donje mahale i slične nebuloze koje više pristoje nepismenoj crveno- zelenoj Antifi i njihovim bolesnim pripadnicima (trajno su zreli za psihijatarski kauč), nego jednom sveučilišnom nastavniku.

Ovom izjavom profesor Ivica Šarac je zauvijek osramotio i one koji su 1895. osnovali prvu visokoškolsku ustanovu u Mostaru, Franjevačku teologiju (Rimokatolička crkva, biskup otac fra Paškal Buconjić i prvi rektor otac fra Nikola Šimović) i one koji su joj produljili vijek ratne 1992. godine, a među njima je također bilo rimokatoličkih svećenika, vrhunskih intelektualaca. I naravno, profesor Ivica Šarac je osramotio i svoj Ograđenik i svoga nekadašnjeg sumještanina, a mog prezimenjaka, fra (don) Franju Milićevića, koji na veliku radost donese u tada primitivni Mostar (nakon turske vladavine i nabijanja na kolac), prvi tiskarski stroj u povijesti. I još valja znati da je taj vrli katolički svećenik pokrenuo i novinska glasila; Hercegovački bosiljak, Novi hercegovački bosiljak, Glas Hercegovca, Osvit…

Dakle, tko je stvarno bio gospodin Blaško Slišković? O njemu se mnogo govorilo u romanu *Sjećanja na vitezove s lentom*, kao ***nigdje i nikada*** u povijesti, te su o njegovom plemenitom životnom putu izrečene velike istine a što je izgleda zaboljelo pripadnike crvene i

zelene Antife. No, nije mi teško ukratko rekapitulirati; gospodin Blaško Slišković (1901.-1945.) je najpoznatiji i najuspješniji predsjednik ali i mecena Hrvatskog športskog kluba Zrinjski prije Drugog svjetskog rata. On je i najveći dobrotvor sirotinje mostarske u periodu trajanja smiješno-siromašne države Kraljevine Jugoslavije koja je bila maćeha Albancima, Hrvatima, Makedoncima i najvećem broju Muslimana.

Blaško Slišković je osim navedenog bio i najveći podrumar, veletrgovac i proizvođač vina u tom periodu, a znakovito je da se kao vinar uopće ne spominje u kasnijim komunističkim izvorima, te bi bilo povijesno ispravno da neki naši današnji, hercegovački proizvođači vina, (kao recimo obitelj fra Šimuna Šite Ćorića ili neki drugi simpatizeri HŠK Zrinjski), neko svoje lijepo vino možda i nazovu „Plemeniti Blaško". Poznate su bile Sliškovićeve trgovačke veze s Dubrovnikom, Splitom, Primorjem i Dalmacijom, Bosnom a postoje i predočeni dokazi da su njegova vina pili i na mnogim europskim stolovima.

Blaško Slišković je bio za Hrvate Mostara ono što je za Dubrovčane bio Isusovac otac Petar Perica koji je završio u partizanskoj jami na otočiću Daksa zajedno njih pedeset i troje u jednoj noći 24. listopada 1944. godine. Dakle bio je sinonim sposobnosti, poštenja i solidarnosti sa odbačenima i nemoćnima. Možda profesor Ivica Šarac i nije stvarno upoznat; gospodin Blaško Slišković je bio u samim političkim strukturama Nezavisne države Hrvatske, jer je bio donačelnik grada Mostara (a on ga predstavlja kao klošara koji tobože ispod stola kao kriminalac i šibicar dijeli dukate), što bi se danas reklo, zamjenik gradonačelnika.

U svojoj knjizi *Campari* napisao sam i jednu pripovijest koja se zove *Noć u Dubrovniku*; radi se o genocidnom postupanju prema Gradu Dubrovniku, njenim viđenijim ljudima (ubijanja i silovanja, te otimačina velebnih nekretnina) i to u prigodi komunističko-partizanskog osvajanja 18. listopada 1944. godine Grada Bisera, koji pripada narodu zvanom Hrvati. Znakovito je podvući paralelu; u prigodi osvajanja Mostara 14. veljače 1945. godine glavni cilj okupatora je bio odmah pobiti najuglednije ljude i rimokatoličke svećenike (i neke muslimanske hodže) koji su bili voljeni od naroda.

Povijesno je dokazano da je Blaško Slišković bio u franjevačkom samostanu nekoliko dana prije okupacije grada, te su ga fratri upozorili da se skloni jer su i oni bili svjesni činjenice da je i u prigodi osvajanja Dubrovnika komunističko-partizanska kamarila pobila narodu omiljene ljude. No, kao i otac Petar Perica tako je i Blaško Slišković odbio da se skloni jer je znao da je nedužan i da nikomu nije krivo bilo što uradio. Od više izvora je poznato da su Blašku iz njegove kuće odveli komunističko-partizanski okupatori iste one noći kada su odvedeni i nogometaši Zrinjskog (koji se nisu sklonili) braća Zovko! I još je znano da su ih odveli Džemalovi ljudi!

Tko su bili Džemalovi ljudi? To su bili prijeratni agitatori neradnici i najveći ih je broj bio na usluzi novoj komunističkoj vlasti i zato su bivali nagrađivani otetim nekretninama ubijenih ljudi, najviše Hrvata. Džemal se prezivao Fejić i nažalost danas se u Mostaru ulica naziva Braće Fejića iako je nemoguće utvrditi da su sva braća bili u Handžar diviziji prije abolicije. No iz pouzdanih

policijskih izvora da se iščitati jasno i nedvojbeno da je Džemal Fejić još i prije početka Drugog svjetskog rata u Mostaru ubijao i napadao ljude noževima i handžarima. Sigurni i potpuni dokazi o tomu su u prvom izdanju romana *Sjećanja na vitezove s lentom*, ponuđeni nakon romana.

Znakovito je da je i u Dubrovniku ubijeno sedam svećenika kao i po okupaciji Mostara; mostarski svećenici su bačeni u Neretvu a dubrovački na otočić Daksu, u jamu. Zašto su komunističko-partizanski okupatori Mostara htjeli pošto poto odmah uhititi i u jamu baciti Blašku Sliškovića?? Prvi razlog je bio njegova popularnost u narodu i njegovo katoličko poštenje a drugi veliki razlog je političko-velikosrpski! Naime već potvrđenu činjenicu da je velikosrpski kralj 12.rujna 1944. godine napustio odanost svom voljenom Adolfu Hitleru i pristupio sa svojim četnicima Titovim tzv. partizanima, sada treba gledati s političko-športskog aspekta. Kako i zašto??

Godine 1934. u francuskom gradu Marseillu je organizacija VMRO (organizator Vanča Mihajlov) organizirala i izvela atentat na velikosrpskog kralja Aleksandra, naravno uz pomoć i asistenciju nekih hrvatskih domoljuba. Bez obzira na sve nisam nikada bio pristalica bilo kakvih atentata, iako je velikosrpski kralj zajedno sa svojim teroristima gnjavio i ubijao u Kraljevini Jugoslaviji Hrvate, Makedonce, neposlušne Srbe, Muslimane, Albance, Slovence, Židove i druge nesrbe, a o tomu postoje dokumenti Lige naroda toga vremena.

PRIKAZ 2

Dokument Lige naroda

Albert Einstein
Heinrich Mann

APEL MEĐUNARODNOJ LIGI ZA LJUDSKA PRAVA
125, AVENUE DE WAGRAM, PARIZ

Mnogopoštovani prijatelji!

Mi ne možemo propustiti, a da Međunarodnu ligu za ljudska prava ne upozorima na događaje, koji su dne 18. veljače o.g. [1931.] doveli do umorstva hrvatskoga učenjaka dr. Milana Šufflaya.

Kada je ovaj učenjak spomenutoga dana išao kući, bio je u Zagrebu na cesti iza leđa napadnut i, prema našem izvještaju, željeznom motkom umoren. Slijedećega dana on je ovim težkim ozljedama podlegao i dne 22. veljače je na Mirogoju pokopan uz hrvatske mučenike.

Profesor Milan Šufflay bio je poznat po svojim brojnim znanstvenim djelima i radnjama. Zagrebačke no-

vine nisu međutim smjele izvješćivati o djelovanju ovoga učenjaka, čak je i osmrtnica zaplijenjena, a brzojavne sažalnice nisu smjele biti odpremane. Nije bilo dozvoljeno objaviti vrijeme pogreba, a zabranjeno je bilo izvjestiti žalobnu zastavu na zgradi Sveučilišta. Školsku mladež, koja je prisustvovala sprovodu, policajne vlasti izagnaše iz Zagreba, a hrvatske narodne trobojnice, kojima su bili vijenci urešeni, odstraniše.

Ime ubojice, Branko Zwerger, bilo je poznato. Poznata je bila i organizacija kojoj je ubojica pripadao ("Mlada Jugoslavija"). Poznato je bilo da je umorstvo dogovoreno u noći od 11. do 12. veljače u stanu zapovjednika grada generala Belimarkovića. Kod toga dogovora sudjelovali su članovi organizacije "Mlade Jugoslavije"

Brkić, Godler, Marčec i ubojica Zwerger. Zagrebačka policija unatoč tome službeno objavljuje dne 19. veljače da je počinitelj nepoznat.

Ubojstvu profesora Šufflaya prethodile su sljedeće činjenice:

Povodom posjeta kralja Srbije u Zagrebu mjeseca siječnja dostavljena su nizu najuglednijih ličnosti - tako vođi Hrvata dr. Vladku Mačku, dr. Anti Trumbiću, dr. Mili Budaku, sveučilišnim profesorima dr. Filipu Lukasu, dr. **Davidu Karloviću, dr. Milanu Šufflayu i drugima - prijeteća pisma s podpisom "Za kralja i otadžbinu", u kojima ih se čini odgovornim i vlastitom glavom i životom njihovih obitelji, bude li za to vrijeme kraljeva boravka u Zagrebu ikakvih protesta ili demonstracija.**

Ovoj terorističkoj organizaciji, koja javno nosi ime "Mlada Jugoslavija" održao je kralj Aleksandar javni govor, u kojem je progovorio o odstranjivanju po narodu izabranih hrvatskih narodnih zastupnika, što je proveo. Riječima: "Ja sam odstranio poslenike", on je sam dao poticaj odnosno nalog da se od njegova formalnog odstranjivanja iz parlamenta imade prići na fizičko, to jest konačno odstranjenje. Kao uzor ima vrijediti 20. lipnja 1928., kada su u beogradskom parlamentu umoreni hrvatski vođe.

Iza toga slijede u vladinoj štampi javni pozivi na umorstva vođa hrvatskoga naroda. Tako piše vladin list "Naša Soga" na Sušaku dne 18. veljače: "čelenke će prskati..." Istoga dana uvečer umoren je u Zagrebu prof. Šufflay. Drugi primjer otvorenoga poziva na umorstvo objavljen je 28. veljače u splitskoj "Zastavi", daljnji poziv, u mariborskom "Jugoslavenu". Neki članovi držtva "Mlada Jugoslavija", koji su imali izvesti umorstva Hrva-

ta u inozemstvu, uhapšeni su dne 12. ožujka kod umorstvenih priprema u Beču te predani bečkim sudovima na postupak.

Delegacija Hrvatskoga narodnoga zastupstva još je dne 25. siječnja 1930. predala Ligi naroda u Ženevi memorandum, koji je istodobno odaslan vladama i organizacijama svih kulturnih država, upozoravajući na stanje u Hrvatskoj. Ovim se memorandumom pred cijelim čovječanstvom diže obtužba protiv absolutističke vladavine kralja Srbije kao i protiv užasa i strahota, što ih vladavina nad hrvatskim narodom počinja. Kako činjenice dokazuju, ove su strahote od onoga doba samo još veće.

S obzirom na ovo strašno stanje mi vas molimo, da Međunarodna liga za ljudska prava poduzme sve da se ovoj bezkrajnoj nasilnoj vladavini stane na kraj.

Ne smije se trpiti da se umorstvo upotrebljava kao sredsto za postizavanje političkih ciljeva.

Ne smije se trpijeti da se ubojice veličaju kao narodni junaci.

Držimo da je samo po sebi dužnost Međunarodne lige za ljudska prava da apelira na sve one koji cijene slobodu i ljudska prava naroda, da se proti strahovladi koja gospoduje u Hrvatskoj, digne najsvečaniji protest. Sve zemlje, naročito Francuzka, Njemačka, Poljska, Austrija, gdje postoje grane Međunarodne lige za ljudska prava, imadu dužnost da se postave kao štit pred ovaj mali miroljubivi prosvjećeni narod.

Mi očekujemo vašu odluku i pozdravljamo vas.

Njemačka liga za ljudska prava.

Albert Einstein Heinrich Mann

Travanj 1931., Berlin

Nakon toga atentata u Marseillu 1934. godine ništa više nije moglo biti isto. Tadašnji jugoslavenski vlastodršci su naredili da se na nogometnim utakmicama oda počast ubijenom kralju, naravno prije početka utakmice. No tri hrvatska kluba; HŠK „Hrvoje“ iz Banjaluke, SAŠK „Napredak“ iz Sarajeva i HŠK „Zrinjski“ iz Mostara odbili su odati počast velikosrpskom kralju, a najjasniji je bio legendarni mostarski dobrotvor Blaško Slišković koji se na to osvrnuo u maniri vrhunskog intelektualca, ali i Božjeg pravednika;

„Ja svakako nisam ljubitelj nikakvih atentata, no mogu i razumjeti razloge onih koji su to uradili. Kralj je terorizirao sve poštene ljude u ovoj zemlji i na kraju mu se to vratilo. Što se mene tiče, ja kao predsjednik i čelni čovjek Hrvatskog športskog kluba Zrinjski , a i moji suradnici, nikada nećemo odati počast kralju koji je u beogradskom parlamentu 1928. godine preko svoga plaćenoga ubojice Puniše Račića, izvršio atentat na hrvatske narodne predstavnike; Stjepana i Pavla Radića te Đuru Basaričeka (a to se izravno navodi u dokumentu *Lige naroda*). To je najveći razlog što mu nećemo odati počast“.

Tom izjavom Blaško Slišković je (što bi ono rekao Albert Camus) zakucao na vrata svoje zle kobi; od toga dana pa sve do travanjskih događanja 1941. godine on je bio stalna meta beogradskih vlastodržaca te su ga čak dvadeset i dva puta izvodili pred razna sudišta zbog lažnih i montiranih optužbi, a u svratištu „Lovac“ je na njega dana 23.6. 1936. bio izvršen napad velikim handžarom koji mu je proparao prsa.

Napad je izvršio Džemal Fejić zajedno sa svojim kriminalcima koji su uvijek bili na raspolaganju velikosrp-

skim zavojevačima, a nakon 1945. godine stavili su se na raspolaganje komunističko-partizanskim krvnicima, te su u njihovo ime ubijali ljude i bacali ih u jame. O tomu postoje sigurni i potpuni dokazi. Nakon svršetka Drugog svjetskog rata ciljanim ubojstvima i bacanjima u jame ubijeno je dvadesetak tisuća Hrvata u Hercegovini, a najveća ubijanja su bila u i oko stolačke Radimlje, oko desetak tisuća nedužnih ljudi. Zbog toga se i danas u narodu stolački genocid naziva Mali Bleiburg.

Što narod govori o događanjima u Mostaru nakon komunističko-partizanske okupacije Mostara 14. veljače 1945. godine, a što govore dokumenti i izjave pojedinaca?? Što je 1992. izjavio Meho Trbonja živući tzv. Narodni heroj Jugoslavije o napadu na Mostar JNA na čelu s generalom Momčilom Perišićem?? Kada je u proljeće 1992. godine Jugoslavenska narodna armija potpomognuta rezervistima izvršila otvorenu agresiju na grad Mostar, na Hrvate i druge slobodoljubive građane, tadašnji živući Narodni heroj Jugoslavije Meho Trbonja se sklonio u dio grada koji je bio slobodan zahvaljujući bojovnicima Hrvatskog vijeća obrane.

Naravno Hrvatsko vijeće obrane je imalo i legalitet i legitimitet da preuzme obranu grada Mostara i drugih nepokorenih dijelova Bosne i Hercegovine uz blagoslov i pismeno obrazloženje predsjedništva BiH i njegovog predsjedavajućeg, gospodina Alije Izetbegovića.

Jedno vrijeme je Narodni heroj Meho Trbonja i primao mirovinu i druge prinadležnosti koje je omogućilo HVO, pa je tri puta dao intervju za neka glasila; novine, radio i televiziju. Na pitanje novinara; „što misli o granatiranju grada Mostara i njenih građana od strane generala JNA Momčila Perišića i jesu li ovi što granati-

raju nasljednici partizanske vojske iz 1945. godine, gospodin Meho Trbonja reče; „Ovo su četnici što napadaju Mostar i nedužne ljude a Perišić je njihov general a ne JNA kako se predstavlja“??!!! Eto pametnome jasno.

Meho Trbonja se zadržao u razgovoru i iskreno i pošteno je odgovarao te se i zahvaljivao HVO-u i ljudima koji su organizirali obranu. Na pitanje o odvođenju i ubijanju rukovodećeg kadra i nogometaša HŠK Zrinjski po zauzimanju Mostara od strane partizana 1945. godine, on je iskreno odgovorio; „A tko je znao da će ih pobiti? Bilo je rečeno da će ih saslušati i pustiti, ali eto…“

Toliko od Mehe Trbonje u razgovoru s njim. Sad nešto o kavani „Lovac“ koja je bila stjecište mostarskih boema u Mostaru između dva svjetska rata, ali je bilo i opasno sastajalište komunističkih razbojnika i provokatora. Ta kavana je nakon Drugog svjetskog rata nastavila s radom, bila je u društvenom vlasništvu, i u toj kavani je svoje umirovljeničke dane provodio i Meho Trbonja, sve do travnja 1992. godine i otvorene agresije na Mostar od strane JNA. Dakle, Meho bi igrao najčešće šah ili tavlu, a znao je zaigrati i domino. On se nije ni na koji način isticao među drugim gostima kavane te se ljudi s njim šalili i na svoj i na njegov račun. I to je bilo ipak lijepo, bez nadmenosti i oholosti.

No u zaleđu kavane „Lovac“nalazio se plato na kome se već od 1970. godine počela graditi i izgradila se robna kuća „Razvitak“. Prije izgradnje robne kuće taj je plato bio potpuno prazan punih **dvadeset i pet godina** i svako se normalan čudio kako u središtu Mostara postoji neizgrađeno povoljno mjesto? I bilo je to čudno. No opet bi se u godinama nakon 1945. potiho pričalo da su tu bile tri ili četiri velike jame u koju su komunistič-

ko-partizanski okupatori preko svojih slugu i ubojica, nemilosrdno ubacivali leševe pobijenih ljudi ili ih čak žive bacali i zatrpavali! Pa se čak govorilo da je u tri ili četiri jame na tom platou ubijeno i ubačeno odmah po okupaciji Mostara oko dvije stotine tijela.

I tu su izgleda završavali svoje zemaljske živote oni koji su bili nepoćutni okupatorima Mostara. To je bila **mostarska Daksa** gdje su vršena smaknuća i tu je najvjerojatnije i zemaljski ostatak od tijela gospodina Blaške Sliškovića.. Nikada sa stopostotnom sigurnošću ne možemo utvrditi da su upravo tu završili svi nogometaši, funkcionari, donatori a i simpatizeri Hrvatskog športskog kluba Zrinjski, ali je to jedino moguće mjesto. Dokazi i indicije ipak postoje; dakle dvadeset pet godina nakon svršetka Drugog svjetskog rata se tu počela u centru grada graditi robna kuća „Razvitak". Zašto je to mjesto bilo prazno tolike godine? Pa vjerojatno zbog toga što nije bilo lako izvaditi i premjestiti tolike ljudske kosture a da se to ne ugleda pred međunarodnom javnošću, pred kojom se robovlasnička Jugoslavija predstavljala kao „socijalizam s ljudskim likom" (jezivo i tragikomično!!).

Nakon završetka rata u Bosni i Hercegovini 1995. godine Antifa mostarska, nije se usuđivala trideset godina ukloniti izgoretine robne kuće „Razvitak" i očistiti teren da bi se počelo nešto izgrađivati. Zašto? Pa upravo zbog tih silnih kostiju a još su u životu poneki partizansko-komunistički egzekutori, a danas nebeski sateliti snime svaki pogrešen korak onih koje prate. No negdje, 2012. godine ili naredne godine stidljivo se pojavio u medijima podatak da je dijelu platoa bivše robne kuće iskopano petnaestak ljudskih kostura (i to po noći isko-

pali i dislocirali) pa se ne zna gdje će ih rasporediti ili s čim ili kim ih usporediti.

No, ponovno je Antifa reagirala; nakon desetak dana izišla je vijest da nisu u pitanju ljudske kosti nego životinjske i to najviše pseće kosti, te su ih bacili u smeće. Kakvi krvnici, i oni i njihovi sljedbenici! Pa jasno je da su za Antifu Hrvati psi i da ih treba ubijati te u jame bacati i to uporno negirati i zataškavati!!

Po prvi put se u Mostaru počelo otvoreno govoriti o kostima kada su prvi put izbili iz zemlje; godine 1970. se otvorilo gradilište i radnici su nakon nekoliko dana pronašli ljudske kosti. Tada se govorilo o desetak kostura. Gradilište je odmah opkoljeno od strane jugo milicije a iz kavane „Lovac" je odmah stigao i Meho Trbonja koji se priključio Jugo agentima u civilu. Među tadašnjim milicajcima se nalazio i Milivoje Radivojević koji je to prenio u tajnosti svojoj supruzi Ruži (djevojački Pinjuh) a oni su kao obitelj stanovali u tzv. Peškinoj zgradi u blizini Lučkog mosta. Milivoje i Ruža su imali dvoje djece; kćer Slavica se udala za nekog Ćemalovića i živi u Francuskoj, a sin Svetozar se oženio Miladom iz Ljubuškog i mislim da je on umro ima tomu desetak godina.Uglavnom to su bili pošteni i pristojni ljudi.

No vijest se uskoro i pročula; gospođa Ruža se povjerila nekim susjedama, među njima i mojoj majci koja joj je susjeda iz zgrade a u prigodi ispijanja kave. I još se Ruža povjerila susjedu Milanu Kandiću koji je uz to rekao da on to već zna od nekog milicajca, koji je kao i Milivoje bio na mjestu pojavljivanja kostura. I ta je priča osnažila ona govorkanja da je na tom platou najveća komunističko-partizanska masovna grobnica. I sigurno

da Antifići onda nastavljaju lagati o posljednjem počivalištu Blaške Sliškovića.

No, sve ih je iznenadila Vojno redarstvena akcija „Oluja“ 1995. godine koja im je poništila dotadašnju „istoriju“. Ali, eto „lupeške skale“ im pomaže nositi i Ivica Šarac, profesor sa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.

I još nešto o nesretnom profesoru Ivici Šarcu; zar mu nije čast biti Hrvat i nikomu ne biti potrčko?! Evo da ovdje prezentiram dio posljednjeg intervjua Prvog hrvatskog predsjednika dr.sc. Franje Tudjmana, a koji je dao neposredno prije smrti;

Predsjednik Franjo Tuđman priča o vrču iz 18. stoljeća prije Krista…pronađenom u pradomovini Hrvata, Iranu**…“Kada sam vidio taj vrč, iz doba Hetita i Frigijaca, s hrvatskim grbom i pet polja, rekao sam prvo polje je bijelo. I bilo je bijelo… Da sam to znao ranije, hrvatski bi grb počinjao s bijelim poljem…“ A onda ga novinarka upitala, je li to sve slučajno, a Prvi predsjednik reče; „Slučaja nema. I onda kada se čini da je slučaj-nije slučaj…povijest je u kamenu, u krvi i u sjećanju naroda koji zna odakle dolazi…“**

TAKO JE GOVORIO FRANJO TUĐMAN, JEDAN OD NAJVEĆIH SINOVA ŠTO IH ONO HRVATSKA DOJKA PODOJILA…NAJVEĆI HRVATSKI VIZIONAR I POVJESNIČAR IKADA.

1. **Zar profesoru Ivici Šarcu ne služi na** čast, istinit i lako provjerljiv podatak da su Hrvati jedini narod u svijetu koji ima ***inkunabule*** **(knjige pisane prije tisuću petstote godine) nastale na TRI JEZIKA (Hrvatski, Talijanski i Latinski) i DVA PISMA**

(Glagoljica i Latinica). Niti jedan drugi svjetski narod!!

2. Hrvatska je jedna od prvih zemalja u Europi službeno priznata od Svete Stolice i to7.lipnja 879. godine.
3. Nakon Aramejskog, Grčkog i Latinskog jezika, Hrvatski jezik postaje četvrti živi jezik liturgije u svijetu a to je 9. ožujka 1248. godine. Recimo da je tek 1965. godine rečena prva misa na talijanskom jeziku i to od pape.
4. Broj hrvatskih svetaca i blaženika je 49, a to je najviše na svijetu prema broju stanovnika.
5. Broj zaštićenih predmeta hrvatske nematerijalne baštine je 14 što je najviše u Europi, a treći smo u svijetu.
6. Broj hrvatskih nobelovaca je četiri/4 i to su Ivo Andrić, Vladimir Prelog, Lavoslav Ružička, John Martinis (djed Mate i otac Ivo rođeni u Komiži na otoku Visu, te je u prigodi primanja Nobelove nagrade rekao da je američki državljanin a po nacionalnosti Hrvat). Prva trojica nobelovaca su rođeni u Austrougarskoj monarhiji ali na hrvatskom ozemlju, a četvrti je rođen u SAD-u.
7. Hrvatsko pismo Glagoljica je drugo najstarije pismo u Europi poslije grčkog Alfabeta.

Nitko živ više ne bi trebao predavati lažnu povijest, pa ni oni sa isusovačkih učilišta! Bolje je napustiti sveučilište i sve masonske privilegije, te otići taxirati u Dubrovnik za Uber, nego nastaviti svoju sramnu misiju! Prezentacijom ova dva naredna prikaza možemo makar posramiti Klasiće i druge tzv. povjesničare.

PRIKAZ 3.

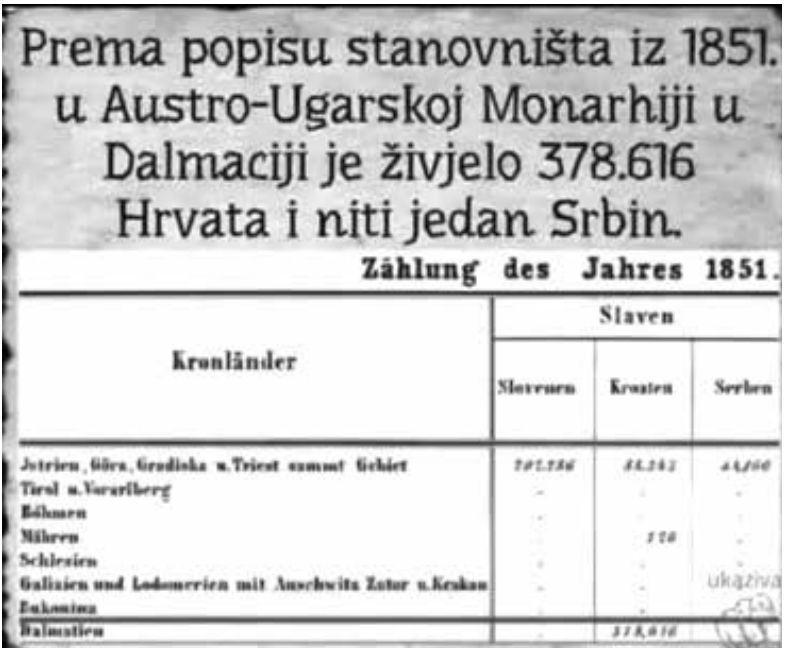

Prema popisu stanovništa iz 1851. u Austro-Ugarskoj Monarhiji u Dalmaciji je živjelo 378.616 Hrvata i niti jedan Srbin.

Zählung des Jahres 1851.

Kronländer	Slaven		
	Slovenen	Kroaten	Serben
Istrien, Göra, Gradiska u. Triest sammt Gebiet	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Tirol u. Vorarlberg	-	-	-
Böhmen	-	-	-
Mähren	-	[illegible]	-
Schlesien	-	-	-
Galizien und Lodomerien mit Auschwitz Zator u. Krakau	-	-	-
Bukowina	-	-	-
Dalmatien	-	[illegible]	-

Popis pučanstva u Dalmaciji 1851. godine u austrougarskoj monarhiji

Dakle jasno se iz dokumenta vidi da 1851. godine u Dalmaciji živi točno 378.616 Hrvata i niti jedan Srbin. Nikada nikakvih Srba nije bilo u Dalmaciji (a to uključuje cijelu bivšu Dubrovačku Republiku i Boku Kotorsku) , a sjetimo se što su radili po Kninu i Dalmaciji velikosrpski nacisti i talijanski fašisti 1941.-1945. te velikosrbi od 1991.-95. pa sve do „Oluje“!! I ne samo to; ukradeni su mnogi rimokatolički objekti u vrijeme robovlasničke države Jugoslavije u Hrvatskoj i upisani na vlasništvo Srpsko-pravoslavne crkve!! Najpoznatiji su samostani

Krka i Krupa, koji su danas „srpski manastiri“!! Ali to će jednom biti vraćeno. Je li nevjerojatan podatak da oni koji su osnovali Srpsko-pravoslavnu crkvu u Hrvatskoj 17.6.1920. godine imaju tobože u vlasništvu crkvene objekte stare nekoliko stotina godina, kada ti Srbi nisu ni bili u Hrvatskoj jer nisu ni postojali kao narod,a crkvu su osnovali petstotinjak godine poslije!!! Eto vam vaše povijesti. Dakle bolje voziti taxi Uber nego biti doživotni sluga!

PRIKAZ 4.

Imena svih srpskih vladara od 1360. godine do 1878. godine kada im masoni daju kneževinu (prva njihova država) na zemlji koja im ne pripada, na Berlinskom kongresu

Što se još u romanu *Sjećanja na vitezove s lentom*, nije svidjelo crvenoj i zelenoj Antifi? I što su još pre-

šutjeli? Ako su tobože Ustaše odvele Blašku Sliškovića, kako ga onda nova komunistička vlast nije proglasila za žrtvu, a ne mu otela sve nekretnine (danas bi to bilo nekoliko milijuna eura) i nikada ih nisu vratili njegovim potomcima. Jasno je jedno; komunisti ga ubili, oteli mu svu imovinu, obitelj progonili potiho čitav život, a njegov ugostiteljsko-trgovački objekat „Lištica“ na mostarskom korzu koji danas vrijedi par milijuna eura, ostavili sebi na korištenje, odnosno komunističkim gojencima.

Evo, niti danas nakon što su u dokumentarcu ponovili laž o posljednjem počivalištu Blaške Sliškovića, Antifićima ne pada napamet da Blaškinim sljedbenicima vrate taj ugostiteljsko-trgovački objekat. Isto kao što im nije ni na kraj pameti da vrate potomcima Adama Mikačića zgradu i mjesto preko puta Velike gimnazije koje danas vrijedi nesumnjivo desetak milijuna eura. I još nešto; ti prokleti Antifići i danas posjećuju tzv. Partizansko groblje (gdje uzgred rečeno nema nikakvih grobova) i gdje su uklesana imena i pripadnika velikosrpskih aboliranih četnika i pripadnika Handžar divizije.

I ne pada im na pamet da vrate oteto zemljište Katoličkoj crkvi i dvjema hrvatskim obiteljima, a koje je oteto da bi se napravilo tzv.groblje bez grobova. No istini za volju i Katolička crkva ne traži zvanično (ali hoće jednog dana) povrat zemljišta što nedvojbeno govori da i u njenim redovima postoje oni koji pušu u isti „prdenjak“ s Antifićima!! Da je tomu tako dovoljno govori činjenica da je dokumentarac HŠK Zrinjski-Priča o ponosu, prikazan u restoranu ***Campanille*** (objekat pripada mostarskim franjevcima ali je iznajmljen privatnom vlasniku) uz crkvu i franjevački samostan sv. Petra i Pavla, iako su neki rimokatolički svećenici na premijeri

dokumentarca 2024. godine bili zgroženi neistinama o Blaški Sliškoviću i njegovom tobožnjem odvođenju u Jasenovac.

I da nam se narugaju pamflet dokumentarac je objavljen na dan poslije tužne obljetnice pada Vukovara 19.11.2025. godine. Ali eto ti se svećenici nisu suprotstavili tim neistinama, odnosno projekciji filma u kome se lažno navodi da je veliki katolički muž Blaško Slišković završio život u nepostojećem logoru smrti, a stvarno su ga ubili i u jamu bacili komunističko-partizanski krvnici! ***Omerta-Zakon*** šutnje!!! Mnogi koji poznaju te svećenike poimence, ne žele ih prozivati… neka im služi na čast!! No, Bog se brine za sve, on sve vidi, sve čuje i sve zna!!

Ali ako je sada Antifa sa svojim pamfletom prodrla u crkveno dvorište (a znamo kakve morbidne laži o rimokatoličkoj crkvi piše Antifić Dragan Markovina i tvrdi da je fra Leo Petrović bio zlikovac a i njegova subraća koje su 14. veljače 1945. godine partizanski krvnici bacili u Neretvu) možemo li možda očekivati da bi se mjesto smaknuća pobijenih fratara, njih sedmorice, poslije moglo „prebaciti“ u radni logor Jasenovac, umjesto hladne Neretve??

Možemo li možda uskoro očekivati novi spin dokumentarac, koji će se također prikazati u ***Campanille*** restoranu, kojom bi se prigodom za ubojice fratara imenovale tzv. Ustaše??? Prikazivanje ovog dokumentarca u franjevačkom prostoru je neizbrisiva sramota za franjevački red koji je bio žrtva komunističko-partizanskih ubojica 1945.-te pa sve do 1990.-te godine!! Je li moguće da su provincijal fra Leo Petrović i njegova subraća umrli uzalud???

Što bi još moglo smetati Antifićima, crveno-zelenim? Teroristički napad na Mostar 18.9.1997. godine oni nikako ne vole spominjati. Zašto? Te 1997. godine obnovljeni Hrvatski športski klub „Zrinjski“ je bio u problemima, kako igračkim tako i novčanim. No tada je svjetlo hrvatskom nogometu davala „Croatia“(Dinamo Zagreb ili Građanski) te smo kao narod bili sretni. I iduće godine hrvatska nogometna repka treća na Svjetskom prvenstvu u nogometu!! Kakav sjajan narod! Miroslav Ćiro Blažević; Trener godine na nogometnom globusu! Veličanstveno.

Ali pred početak jeseni 1997. godine teroristički napad na Mostar! Taj se napad, koji spominjem u romanu niti ne spominje u masonskim kontroliranim medijima niti na televiziji Herceg Bosne, a **nikako se ne obilježava**! Sve hrvatske nacionalne institucije i pojedine političke stranke su skoro eutanizirane. I tako je i danas. Zašto je tomu tako??

Ne dozvoljava Antifa koja ucjenjuje ljude. No napad tzv. Armije BIH i uvezenih mudžahedina 1993. na Hrvate srednje Bosne, sjeverne Hercegovine i na Hrvate Mostara, kao i teroristički napad na zapadni Mostar 18.9.1997. godine, uvelike podsjećaju na 7.listopad 2023. i napad Hamasa na državu Izrael. I ako ništa taj teroristički napad iz 1997. je dobio pravomoćan sudski epilog, a bošnjački čelnici se iživljavali u javnim glasilima i tvrdili da su Hrvati tobože sami sebi postavili bombu. No ***američk*i *general Klein*** je proveo istragu, tužiteljstvu dostavljeni podatci,a isti doveli do osuđujuće presude.

Spominjanje toga terorističkog napada je štetno za Antifu iz razloga što je to vječiti dokaz da su Hamas i

Hezbolah činili zla u Bosni i Hercegovini u vrijeme rata 1992.-95. i to se želi prikriti. Antifa je ta koja je stvorila mit da je i Hrvatska tobože kao Srbija i velikosrbi, izvršila agresiju na Bosnu i Hercegovinu (o tomu ne postoje nikakvi dokazi već laži crveno-zelenih đavola)! Iako je jasno da su Hrvati i Hrvatska i onda i danas jedini za opstanak Bosne i Hercegovine! E sad Antifa to potencira da bi se prikrila sudski potvrđena činjenica da su Hamas i Hezbolah i drugi arapski militanti nakon agresije jugo armije i Srbije, upravo oni izvršili agresiju na Bosnu i Hercegovinu, to jest na Hrvate i druge pomažući tzv. Armiji BIH u uništenju Hrvata i stvaranju terorističke države u Europi.

U prilog ovoj tvrdnji ide i teroristički napad na Hrvate 18.9.1997. kojim jasno dokazuju što je bio cilj hrvatsko-muslimanskog sukoba 1993.-95.-. Cilj je bio stvaranje države s bošnjačko –muslimanskom većinom i uništenje Hrvata i Rimokatoličke crkve. Sve je to 7. listopada 2023. osjetila država Izrael i Židovi (po stoti put od obnove židovske državnosti) kao što su to podnijeli Hrvati u BIH i Republika Hrvatska. Da je tomu tako govori presuda Haškog tribunala kojom je dokazano da je ratni zločinac Rasim Delić osnovao terorističku odred El Mudžahid i stavio ga u krilo tzv. Armije BIH.Hrvatski tiskani mediji tih godina, koji su u rukama stranih i Hrvatima nesklonih vlasnika; „Globus“, „Nacional“ i „Feral Tribune“ uopće nisu spominjali patnje Hrvata od strane Armije BiH i Hamasa i Hezbolaha, nego su čak optuživali genocidom pometene Hrvate!!

Ovaj sam ***Dodatak*** završio 18.11.2025. na sam dan tužne obljetnice pada Vukovara. Ponovno smo se uvjerili što je Antifa uradila tomu gradu (JNA i njihovi oficiri

Šljivančanin, Mrkšić i Radić) zajedno s bratskim velikosrpskim četnicima. Srušili su čitav grad, zarobili 23 000 ljudi, od toga pobili ih 2130, a deset tisuća ljudi odveli u logore u Srbiju. I to pred očima čitavog svijeta!!! Sve ranjenike i bolesnike iz Vukovarske bolnice su žive bacili na Ovčari u jamu i zatrpali!! To vam je tzv. antifašizam, samo ubijanje Hrvata rimokatolika i svih drugih ljudi koji su željni slobode; Vukovar su branili Hrvati, Ukrajinci, Francuzi, Srbi, Slovaci, Mađari, Česi,Muslimani, Rusini onoliko koliko su mogli ali je jasno da u svim narodima postoje slobodoljubivi ljudi! Evo i ove godine2025. u Koloni sjećanja u Vukovaru na komemoraciji bilo 120 000 ljudi. Veličanstveno i nikada nećemo mi Hrvati zaboraviti Vukovar!!

Živi bili pa vidjeli; za sedam dana u Sarajevu se slavi 25. 11. 2025. (bez pristanka srpskog naroda koji je suveren i konstitutivan u Bosni i Hercegovini) tzv. Dan državnosti!! I opet će u svim Antifinim crveno-zelenim medijima biti prikazano kako crveno-zelena Antifa kao fol slavi ovaj dan i polaže vijence, kada je tobože stvorena Bosna i Hercegovina, a to su bili ustvari zlikovci iz šume (zajedno sa aboliranim četnicima i pripadnicima Handžar divizije) koji su uz pomoć britanske avijacije pobili stotine tisuća ljudi da bi obnovili genocidnu Jugoslaviju. I došli su na vlast 1945. godine bez ikakvih održanih izbora!!

I dobro pratite; taj tzv. Dan državnosti koji za tjedan dana od zaključenja ovoga ***Dodatka*** obilježavaju dva člana predsjedništva; Denis Bećirović koji je tobožnji socijaldemokrat ali sa zelenim srcem i Željko Komšić, marioneta Antifina, i najveći izdajnik Hrvata i novovjekovne Bosne (i Hercegovine) od vremena izdajnika

vojvode Radaka, koji predade Turcima vlastiti narod. Obojica će govoriti o tzv. antifašizmu i Armiji BIH, a dobro je znano i sudski presuđeno da su Hamas, Hezbolah i drugi militanti kao dio te armije činili nevjerojatna zvjerstva nas kršćanima i drugima. I evo ponovno će ti mudžahedini za tjedan dana u svim Antifinim medijima biti proglašeni za *antifašiste*. Pa tko je ovdje lud??

I zato je bitno znati; upamtite imena Herman Vukušić i hrvatski Židov Slobodan Lang koji su predvodili konvoj Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu!! Hvala im! A vi provjerite ostalo. I još nešto; Udruga građana „Fernando i Izabela" je dva puta slala pismo gradonačelniku grada Mostara pok. Ljubi Bešliću da se general Klein proglasi ***Počasnim građaninom*** grada Mostara, kao veliki borac protiv terorizma. Pokojni Ljubo Bešlić nije nikada niti odgovorio na tu zamolbu! Pokoj mu duši, znamo da mu je to sugerirala Antifa!! Evo i prigode da prikažem tu zamolbu u cijelosti;

PRIKAZ 5.

PISMO GRADONAČELNIKU BEŠLIĆU I ZAMOLBA

Poštovani gospodine gradonačelniče

Na ruke gradonačelniku Mostara Ljubi Bešliću

Obraćamo Vam se s jednom humanom molbom, odnosno sa zahtjevom da se na dnevni red jedne od narednih sjednica Gradskog vijeća stavi na glasovanje naš zahtjev da se uvaženi američki general i diplomat Jacques Paul Klein (1939.) proglasi počasnim građaninom grada Mostara, jer su njegove zasluge za naš Mostar velike, a posebice u borbi protiv terorizma koji je najveći karcinom današnjeg doba.

Vrlo dobro se sjećamo datuma 18. rujna/septembra 1997. godine i to u 23 h i 40 minuta kada je teroristička skupina predvođena poznatim svjetskim teroristom Ahmedom Zuhairom Handalom postavila i detonirala autobombu u Splitskoj ulici u Mostaru a uz stambeni blok ispred PU Mostar, u tadašnjem tzv. Zapadnom Mostaru. Ako ukratko rekapituliramo taj događaj, da bi dodatno učvrstili naš zahtjev, moramo se podsjetiti da je tadašnji gradonačelnik tzv. Istočnog Mostara gospodin Safet Oručević javno izjavio, a potpuno lažno htijući da zbuni javnost, da su autobombu postavili „Hrvati sami sebi" kako se on tada izrazio.

Nažalost, on koji je veliki mrzitelj Hrvata i Katoličke Crkve se ovih dana pojavljuje kao predstavnik nekih „multietičnih" grupacija a nikako ne možemo zabo-

raviti njegovo nečasno učešće u ovome terorističkome činu, te ponovno vrijeđa hrvatski narod, zaboravljajući da su u legitimnom sudskom postupku, Ahmed Zuhair Handala i njegova terorističkа grupacija, osuđeni za TERORIZAM, te su dobili visoke zatvorske kazne.

Taj napad autobombom u Splitskoj ulici u Mostaru je bio prvi teroristički napad u Bosni i Hercegovini te su mu akteri otkriveni zahvaljujući američkom generalu Jacquesu Paulu Kleinu, te ga zato preporučamo za POČASNOG GRAĐANINA GRADA MOSTARA.

U tom terorističkom aktu tri su osobe teško povrijeđene, a jedna od tih osoba je poslije podlegla ozljedama, a 40 osoba je lakše ranjeno. U istražnom postupku je nedvojbeno utvrđeno, da je drugi član terorističke grupacije bio Ali Ahmed Ali Hamad poznat po nadimku Ubeida. Članovi te terorističke skupine su bili još i Saleh Nedal zvani Jemen, te i Vlado Populovski zvani Makedonac.

Iz izvora istrage se dade zaključiti da je Handala imao ukupno petoricu pomoćnika, a u Mostar su prvi put došli u „izviđanje" 11. rujna/septembra 1977. godine, odnosno tražili su što pogodnije mjesto da ubiju što veći broj Hrvata i drugih građana koji bi se tu zatekli. Zanimljivo je u svemu da datum 11. rujna koincidira sa datumom na koji su teroristi četiri godine kasnije izvršili teroristički napad na „blizance" u Americi, te je to i simbolično, a možda i nije ni slučajno. Dakle do samog napada autobombom bilo je još sedam dana i netko je to vrijeme u tzv. Istočnom Mostaru pružao „utočište ili jatak" teroristima.

U izjavi nakon uhićenja, koju je Bahreinac Ali Ahmed Ali Hamad-Ubeida dao istražiteljima policije

MUP-a Federacije priznao je uz dokaz da je on pripadnik 7. korpusa Armije Bosne i Hercegovine što baca veliku ljagu na one poštene pripadnike koji su bili protiv svakog terorizma. On i Handala su zajednički odlučili da u terorističkoj akciji koriste automobil Golf crvene boje sa automatskim mjenjačem.

Sav eksploziv su složili u gepekt Golfa, a poslije toga je Handala uzeo jedno pakiranje crvenog eksploziva, rasporio ga, a nakon toga je u njega stavio tri mehanička upaljača koja je štapinom povezao sa druga tri mehanička upaljača koja je nakon toga uvezao u jedan snop, uvezujući ih sa četvrtim upaljačem koji je bio izravno povezan sa inicijalnim dijelom satnog mehanizma, a koji tada još nije bio priključen. Krajeve štapina sa upaljačem je provukao ispod zadnjeg sjedišta i sjedišta vozača, te ih pripremio za priključenje na satni mehanizam koji je trebao biti postavljen ispod nogu vozača.

Uz pomoć „jataka" iz tzv. Istočnog Mostara na automobil napunjen razornim eksplozivom stavljene su mostarske registarske oznake na kojima je bio hrvatski povijesni grb koji još nazivaju „šahovnica", a na drugi automobil koji ih je pratio stavljene su „diplomatske" tablice i one uz pomoć „jataka" iz tzv. Istočnog Mostara. U automobilu koji je kao autobomba eksplodirao u Splitskoj ulici bilo je; ukupno 15 protutenkovskih mina, deset kocki TNT-a težine po 450 grama, oko 20 protupješadijskih nagaznih mina, 500 protupješadijskih poteznih mina i petnaestak kilograma crvenog eksploziva u obliku kobasice. Osim navedenih ljudskih žrtava materijalna šteta je bila ogromna i nije ju nitko do sada platio, a morali su to platiti „jataci" iz

tzv. „Istočnog" Mostara, koji su bili i organizatori svega; 13 poslovnih i garažnih prostora, ukupno 94 stana i 96 automobila.

Ovaj datum građani Mostara nikada ne smiju zaboraviti, te ćemo ga ubuduće obilježavati u tri dijela; 11 rujna/septembra kada je teroristička skupina stigla u Mostar(a tada i obilježavaju Amerikanci) i kada su joj utočište pružili „jataci"; 18 rujna/septembra kada je izvršen najveći teroristički napad u povijesti Mostara i na dan politički nepravedno, na temelju lažnih iskaza, a bez ikakvih materijalnih dokaza kao u ovom slučaju terorizma, osuđene tzv. „šestorke", kojih da nije bilo danas ne bi bilo Bosne i Hercegovine.

Tadašnji vlastodršci u tzv. Istočnom Mostaru su bili; Stranka demokratske akcije, gradonačelnik Safet Oručević koji tada lažno optužio Hrvate" da su sami sebi" postavili autobombu, ali ih je raskrinkao general Jacques Paul Klein, a od policijskih organa je bio glavni Šefkija Džiho. To sve nabrajamo da se NE ZABORAVI.

Poštovani gospodine gradonačelniče, ovdje se govori o pravomoćnoj sudskoj presudi međunarodnom terorizmu, te bi istina ostala zamaskirana da nije bilo američkog generala. Dakle to je presuda prije svih drugih, a vidimo da je u terorističkom činu sudjelovao i pripadnik Armije BIH. Ovo ćemo pismo poslati i američkoj ambasadi u BiH i nekim medijima te Vas molimo da Gradsko vijeće kaže zauvijek NE TERORIZMU, proglašenjem američkog generala počasnim građaninom grada Mostara.

Udruga građana „Fernando i Izabela"; za spas
Europe od terorizma

I pred svršetak ove storije o filmu HŠK Zrinjski-Priča o ponosu, u kome se na perfidan način poručuje da su Hrvati „holokaustan narod jer evo odvodi se ljude u nepostojeći logor smrti“, moram izreći nekoliko misli kao neovisni katolički intelektualac, i nije me briga kako će to neki primiti. Kada se proučava povijest mora se krenuti od osnova; to je volja naroda. Nije lako biti pripadnik naroda koji je više puta pred međunarodnim pravosudnim i političkim institucijama osuđen za genocid i koji je u najmanju ruku bio često upozoravan, kao što su to velikosrbi (ipak veći dio srpskog naroda). I sigurno se nije lako danas suočiti sa nevjerojatnom hrvatskom poviješću koju su oni uporno zatirali, a svoju izmišljali i glorificirali na račun hrvatske. Mogu i razumjeti donekle čovjeka-velikosrbina koji se nakon oslobođenja Hrvata iz robovlasničke države Jugoslavije, našao pred istinom i sebi rekao;

“Pa je li stvarno ovo moguće da se Hrvati kao narod spominju sa svojim znamenjima iz Persije (Irana) 1800 godina prije Krista, a mi smo kneževinu dobili na prijevaru i to isključivom voljom britanske i bečke masonerije1878. godine. I još je jadnija spoznaja da nam je dotadašnja povijest kao turkofonskom narodu bila isključivo vezana za Turke i njihovu državnost. I zbog toga ja moram mrziti Hrvate i njihov povijesni grb. Morate me shvatiti.“

Još je tužnija spoznaja da oni koji su svoju naciju dobili podizanjem ruku u parlamentu ratne Bosne i Hercegovine i to 1993. godine (bez podizanja ruku hrvatskih predstavnika to ne bi bilo moguće jer im je nedostajalo ruku) i nazvali se Bošnjaci, rade veće zlo Hrvatima nego Turci Seldžuci i Osmanlije. I još je nevjerojatnije da žele

Hrvate (čije su civile i goloruke bojovnike izmasakrirali u sukobu u Bosni i Hercegovini 1993.-1995.) danas pretvoriti u nacionalnu manjinu te nakon toga nesmetano nastaviti urinirati i kakati po Međugorju i drugim hrvatskim i rimokatoličkim svetinjama. Ali neće moći ove noći ; a neće moći nikada!!

Dakle žele sve ono što nisu uspjeli u ratu, a bili su pomagani od Hamasa i Hezbolaha i još nekih međunarodnih javnih i tajnih službi. Ako su Bošnjaci (svaka interesna skupina ili vjerska skupina ima pravo odlučiti kako će se zvati ali ne na štetu drugih) iz 1993. godine stvarno tzv. „temeljni narod", a vole se tako lažno prikazivati, kako to da u ovih trideset i dvije godine od kada su u parlamentu dobili nacionalnost podizanjem ruku, nisu se već odvažili nadjevati stara bosanska imena; Tvrtko, Stjepan, Tomislav, Hrvoje, Katarina… Vjerojatno neće nikada jer ta imena daju svojoj djeci stvarni starosjedioci srednjevjekovne Bosne (i Hercegovine), domicilni Hrvati.

Nažalost, Bošnjaci iz 1993. godine preko svojih medija uporno šalju lažne informacije svome narodu i time ih huškaju na druge i drugačije. Zar nije žalosno da Hrvatski kralj Tomislav koji je okrunjen 925. godine na duvanjskom polju, te ove godine vjerni Hrvati katolici slave u mnogim manifestacijama diljem svijeta 1 100 godina njegove krunidbe, nema veličanstven spomenik u glavnom gradu Bosne i Hercegovine, Sarajevu?! Time novopečeni Bošnjaci jasno pokazuju mržnju i zavidnost koja na kraju uvijek završi tragično, a time brišu i dio vlastite povijesti! Da je Hrvatski kralj Tomislav doista povijesna osoba postoji nekoliko neoborivih dokaza po raznim pismohranima svijeta; za razliku od engle-

skog Artura za koga je skoro nemoguće dokazati da je uopće postojao.

A o njemu Englezi snimiše desetine igranih, dokumentarnih pa i crtanih filmova!! I neka su, nemamo ništa protiv. I što je još najjadnije preko svoje televizije Hayat (medij nabijen mržnjom prema drugima i drugačijima i to bez ikakvih obzira pristojnosti) neki tzv. bošnjački historičari rekoše kako su tobože Hrvati u današnjoj BIH nastali u 19. stoljeću!! Pa zar to nije tužno i žalosno?? I ne samo Hrvatski kralj Tomislav nego na stotine dokaza po raznim europskim pismohranima dokazuje starost Hrvata u svijetu a kamoli ne u današnjoj Bosni i Hercegovini. I ovdje je na meni da im ponudimo jedan savršen dokaz, a koji je meni ponudio jedan vrhunski američko-hrvatski intelektualac, Luka Mišetić!

PRIKAZ 6.

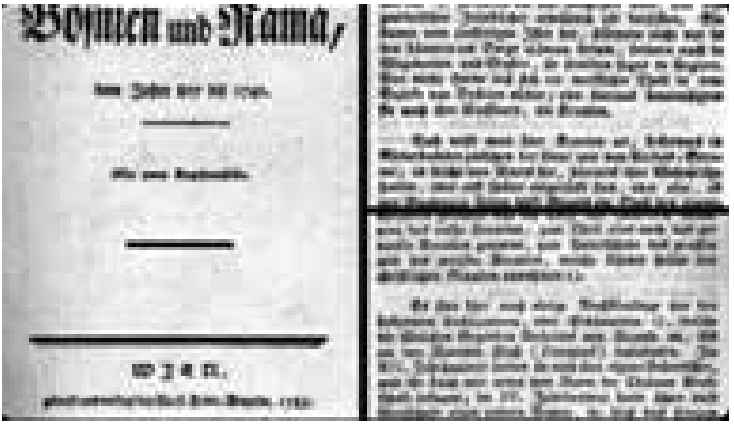
Bosnien und Rama,

Knjiga objavljena u Beču 1787. godine od strane znanstvenika Maximiliana Shimeka, a dostupna je u knjižnici Sveučilišta u Michiganu, u kojoj se govori o povijesti Hrvata u srednjoj Bosni!!

I da zaključimo; ja bih molio gospodina profesora dr.sc.Ivicu Šarca da nam on, ako je kao povjesničar upoznat, pokaže mjesto gdje se nalazi neka tzv. ustaška jama s kostima, pa da te kosti ako ih ima usporedimo DNK postupkom sa bilo kojim živućim Srbinom ili pripadnikom drugih nacionalnosti koji tvrde da su tu ubijeni. Naravno da nam to profesor ne može pokazati jer to i ne postoji nigdje od 1941. godine do danas. Samo velikosrpske izmišljotine!!I nisam uzalud u više navrata govorio opravdano da svaka država u svijetu u kojoj su Rimokatolici većina, je u naravi uglavnom ***demokratska država***. Ali baš svaka!!! Evo da se ne bi profesor Šarac iznenadio na tu moju izjavu, dajem i dokaz.

PRIKAZ 7.

Jimmy Lyggett, američki crnac, bio je izbornik Boksačke reprezentacije Nezavisne države Hrvatske!!

I još nešto veoma važno; kada sam bio 1981. godine zbog politike kratko vrijeme u komunističkom zatvoru u istražnom dijelu zatvora je bio fra Jozo Zovko (s njim su bili uznici fra Ferdo Vlašić i fra Jozo Križić) legendarni međugorski fratar i Božji ugodnik. Jednog dana će zasigurno fra Jozo Zovko biti proglašen za svetca rimske crkve, iako je decenijama progonjen od strane nekih ljudi iz iste Crkve koji mu nisu skloni, no tako su progonili i padra Pia iz Piestrelščine ali je Bog providio. I nekoliko mjeseci nakon istrage fra Jozo je osuđen na tri godine zatvora.

Fra Jozo Zovko je bio potpuno nedužan, te je presuda izrečena zbog toga što je on na svetoj misi citirao ulom-

ke iz Biblije. Žalosno ali je tako! Da je Biblija trn u oku Antifića i danas je vidljivo na svakom njihovom potezu; najbolji je primjer za tu tvrdnju stari hrvatski poziv i poruka nama Hrvatima na budnost **ZA DOM!** Tim se pozdravom Hrvati na slične načine koriste citirajući Bibliju sigurno od kada su primili kršćanstvo, dakle skoro petnaest stoljeća, ali evo nama je znano da komunističke gojence taj pozdrav dovodi do ludila;

„Kad snažan, naoružan čovjek čuva svoj dvor (dom), sigurno je njegovo imanje"

LUKA;11,21

Eto, i tko nam može osporiti ili ne daj Bože zabraniti da se pozivamo na Bibliju (Novi zavjet), a to činimo već petnaestak stoljeća!!

I na kraju uvijek ide šlag na tortu; židovska publicistica Hannah Arendt u svom istraživanju o provođenju Rasnih zakona u Nezavisnoj državi Hrvatskoj tvrdi da su Židovi u toj državi, poslije Švicarske, bili najsigurniji. Njemački ministar Unutarnjih poslova naredio je da Nezavisna država Hrvatska mora biti čista od Židova do veljače 1942. godine. Međutim, to naređenje u Nezavisnoj državi Hrvatskoj nije provedeno. U hrvatskom antižidovskom zakonu stajao je čudni paragraf;

„Svi Židovi koji su nešto pridonijeli hrvatskoj stvari postaju EHRENARIEN ili POČASNI ARIJEVCI, i zato se ne smiju progoniti". Time su mnogi Židovi spašeni."

Jasno je da je Nezavisnu državu Hrvatsku proglasio Slavko Kvaternik, podrijetlom Židov, a mnogi su (nepotrebno nabrajati) Hrvati koji su obnašali vlast imali supruge Židovke. I još je jasnije da je ovu odredbu u Rasni

zakon ugradio dr.sc. Mile Budak čiju su obitelj potpuno izmasakrirali i uništili velikosrpski i partizanski monstrumi, jer im se nije sviđao ovaj paragraf kojim su brojni Židovi spašeni!!

POST SCRIPTUM; Ovih posljednjih godina često razmišljam o Židovima; u djetinjstvu su me učili moji mostarski susjedi i komšije da su Židovi stoka i da je to narod koji treba mrziti i progoniti. Tako je nažalost funkcionirala Jugoslavija, oteli su komunisti Židovima skoro sve i nikada im ništa nisu vratili. Naravno da je tako, a i *Pokret nesvrstanih* koji je predvodio Josip Broz Tito i Komunistička partija, sa svojim članicama bio je ustvari pokret za uništenje države Izrael! To je i danas. No moj životni put i saznanje o Židovima me naučili nečemu daleko drugačijem od onoga što sam imao u svojim spoznajama iz djetinjstva, a koje su mi nametali Jugosi.

Dobru sam životnu bitku vodio (evo me kao fol poput sv. Pavla), stekao iskustva kroz školovanja i patnje (neke su patnje bile dobrodošle), a i književnost je dobrodošla. Tako sam zaključio da *antisemitizam* treba tražiti u osobinama i sposobnostima Židova. Koje su to osobine i sposobnosti koje ih čine posebnima, te ih mnogi mrze zbog njihovih kvaliteta?! U svijetu vlada umobolna zloba i ljubomora prema Židovstvu i to samo zbog njihovih izvanrednih ***vrlina i zasluga*** za stvoreni današnji suvremeni svijet, te ih to čini ***elitom čovječanstva***!! Upravo to!

Mi smo Rimokatolici ustvari de luxe Židovi; nemojmo zaboraviti da je u oba svjetska rata poginulo najviše Rimokatolika; čak i u Drugom svjetskom ratu gdje je ubijeno preko pet milijuna Židova, Rimokatolika je

ubijeno i više nego dvostruko. Lako je provjeriti. Ako se vratimo u daleku prošlost, puno poslije 1800.-te godine prije Krista i vremena hrvatskog vrča na kojem stoji hrvatski povijesni grb, dakle vremena Hetita i Frigijaca (a sigurno smo mi Hrvati postojali i ranije) hipotetski je lako zaključiti da je židovska kraljica Estera (supruga persijskog kralja Ahasvera 486.-465. g. prije Krista) mogla tada biti i hrvatskom kraljicom!

I bila je! Mogli bi smo hipotetski pretpostaviti da je kralj Nabukodonosor (a Hrvati su persijsko pleme) mogao biti Hrvat!

Ali sigurno Nabukodonosor ***nije bio Hrvat***! Kako znamo? Pa jednostavno znamo jer i ondašnji Hrvati a i današnji (vidimo iz papinskih, vatikanskih i nekih drugih dokumenata) nikada nisu napadali svoje susjede! Hvala Bogu da je tako. Židovi ***vjernici*** su naša starija braća, rekoše pape Sveti Ivan Pavao II Veliki i Benedikt XVI, i još rekoše da onaj tko je antisemit on je i antikatolik. A pape su nezabludive; vrlo jednostavno!!!

Dobrota i milost pratit će mene, sve dane života moga.

Amen. Hvaljen Isus i Marija.

mr.sc. Emanuel Milićević, profesor

DUBROVNIK; 18.studeni 2025. godine

Bilješka o piscu

Emanuel Milićević (Milichevich) (1960.) neovisni je katolički intelektualac, bivši hrvatski politički zatvorenik i apologeta. Stekao je tri fakultetske diplome na tri različita sveučilišta.U književnosti se javlja pripovijestima, esejima, kritikama, te poslije s tri romana; *Zla kob Cviete Horvat* (2019.) *Sjećanja na vitezove s lentom* (2022.) i *Otisak u beskraju* (2024.) Prvu pripovijest koju je napisao je *Mustafa Latin* (1995.) ali ju objavljuje kasnije, a posljednjih petnaestak godina je napisao i objavio niz pripovijesti; *Anka, Razrednica, Na Gospu Snježnu, Mustafa Latin, Campari, Otkaz, Konoba, Jelena kao sjena, Noć u Dubrovniku, Razgovor s Ivanom, Tajna grofa jaseničkog, Priča o Senadi, Sarajevo closed, Zaboravljeni dom, Na Katinom zidiću…*

Posebno poglavlje njegovog rada u književnosti čine ogledi, eseji i kritike koje je napisao zbog onih koji su u vrijeme zloglasne Jugoslavije lažno pisali o Hrvatima i hrvatskoj književnosti, te je on to ispravljao na jedinstven i istinit način…

Već prvi objavljeni esej, *Esej Croatica ili Hrvati trče počasni krug* donosi obilje podataka i iskrenih razmišljanja o položaju Hrvata kao drevnog naroda u marionetskoj državi Jugoslaviji. Veoma je znakovit i *Esej Croatica ili Zašto treba ostati uvijek vjeran Trojedinom Bogu* u kojem Emanuel Milićević iskazuje neograničenu ljubav i povjerenje prema Božjoj providnosti, jer Bog uvijek intervenira kada nam je najpotrebnije i nikada ne zakasni.

Književni prikaz ali i politički ogled u svezi histeričnih napadaja na akademika Slobodana Novaka, donosi

u dva navrata i to u osvrtima *Slobodan Novak, esencijalni Dalmatinac 1 i 2*.. To je učinio stoga što su neki književni patuljci, a u biti Jugo lešine napadali cijenjenog akademika i njegovo književno djelo ali i njegovu obitelj i duboku intimu. Najprije je Novak napadan i smišljeno oklevetan jer tobože mrzi homoseksualce, što naravno on nije nikada niti izrekao, a poslije je orkestrirano napadan i vrijeđan zbog romana *Pristajanje* u kome su jugogojenci prepoznali svoj lik i djelo. Novaka su najviše napadali Jurica Pavičić i Miljenko Fukara, poznati lik iz Araličinog romana.

U *Libru horvatzkome* načinjen je izvrstan presjek književnog djelovanja najvećih književnika hrvatske narodnosti, a koji su bili na udaru kako velikosrpskih tako i hrvatskih književnih tzv. gurua; tko je pljuvao u vrijeme zloglasne Jugoslavije Milana Begovića, Eugena Kumičića, Milu Budaka, Ivu Andrića, Miroslava Krležu, Slobodana Novaka, Ljubomira Marakovića, poslije i Bogdana Maleševića??

Pa pljuvali su i omalovažavali Ivo Frangeš, Stanko Lasić, Predrag Matvejevič, Mijo Mirković (Mate Balota), Otokar Keršovani, Matija Ban, Jakša Čedomil, pa i Frangešov batler Krešimir Nemec… Mi se nismo trebali plašiti srpskih tzv. književnih kritičara, je Srbi kao narod imaju minornu književnost, no kao i u svim oblastima života u svemu se glorificiraju i pretjerano slave svoje nikakve uratke. No iz hrvatskog književnog dvorišta dolazili su u povijesti najjači niski udarci i omalovažavanja. Tako je i danas.

Milićević ispravno prepoznaje da je posljednje dvije decenije u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini gdje su Hr-

vati suveren i konstitutivan narod, na najvećem udaru akademik Ivan Aralica; veliki romanopisac, vrhunski intelektualac, te istinski sljedbenik svoga sunarodnjaka i nobelovca Ive Andrića u prozi. Mlađe generacije moraju ponovno čitati *Ognjište* Mile Budaka, koji je po Milićeviću možda i najbolji roman što ga je neki Hrvat napisao; mada je to teško i izreći jer su Ante Kovačić (roman *U registraturi* je ponajbolji roman u europskom realizmu; možemo ga definirati kao jedinstvenu leguru realizma, romantizma i brutalnog naturalizma), Eugen Kumičić, Milan Begović, Miroslav Krleža, Ivo Andrić, Nedjeljko Fabrio, Ivan Aralica, Vladan Desnica, Ranko Marinković, Mirko Kovač…i drugi izvanredni romanopisci. I da ne zaboravimo velike hrvatske kritičare i književne priređivače, povjesničare i znalce Miroslava Vaupotića, Josipa Bognera, Jelenu Hekman, Dubravka Jelčića koji su stalno bili na udaru…a i još neki.

Emanuel Milićević je bio veoma plodan i u drugim oblastima kreativnog stvaranja, te se nije ni malo štedio, nego je nesmiljeno napredovao unatoč političkim preprekama. Kao aktivni športaš i športski trener bio je tri puta prvakom Bosne i Hercegovine i jedan put doprvakom (osvojio četiri trofeja), te je kao trener intelektualac i profesor primljen na Fakultet za fizičku kulturu Univerziteta u Sarajevu na mjesto Vanjskog suradnika i predavača na predmetu Košarka.

Zbog odličnih rezultata u struci i akademske izobrazbe (doktorski poslijediplomski studij završio sa u prosjeku svim peticama) napisao je udžbenik za rad s mlađim uzrastima u košarci pod nazivom *Osnove metodike treninga mlađih dobnih kategorija u košarci*, koji

se koristi stalno na svim fakultetima srodne djelatnosti. Također je do tada objavio desetak znanstvenih radova koji tretiraju oblasti; *Polistrukturalni kompleksni športovi* i *Transformacijski procesi u kineziologiji*.

No, prije oko dvadesetak godina nije postao docentom jer mu nigdje nisu mogli „oprostiti" status Hrvatskog političkog zatvorenika i jer javno djeluje kao hrvatski domoljub i nacionalist (akademik Ivan Aralica u javnosti više puta naglašava da je on u biti nacionalist, što znači da voli svoje). Slijedom toga jasno je da su domoljublje i nacionalizam nespojivi s masonstvom koje je skoro nezaobilazan uvjet za rad na sveučilištima. To potvrđuje staru izreku; *Sveučilišta su azil za nenadarene i za one bez rezultata* (čast iznimkama).

Emanuel Milićević živi u Dubrovniku, ali povremeno u Zagrebu i Mostaru.

Ljilja Zovko